

การศึกษาโครงการ
โธ่แม่ฟ้าหลวง
จังหวัดเชียงราย

เสนอ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

โดย

สำนักบริการวิชาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายงานฉบับสมบูรณ์
การศึกษาโครงการไร่แม่ฟ้าหลวง
จังหวัดเชียงราย

เสนอ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

โดย

สำนักบริการวิชาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สิงหาคม 2536

สรุปสำหรับผู้บริหาร การศึกษาโครงการ ไร่แม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ไร่แม่ฟ้าหลวงเป็นสถานี่อนุรักษ์ พันธุ์ พืช แพทย์ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นชาวเขา และชาว
ล้านนา ภายใต้การดำเนินงานของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง นับเป็นจุดดึงดูดผู้เยี่ยมชมเยือนที่เดินทางมา
ยังจังหวัดเชียงรายแห่งหนึ่ง ปัจจุบันไร่แม่ฟ้าหลวงยังขาดความพร้อมในการรองรับผู้เยี่ยมชมที่
จะเข้าชม

การท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย ในปี พ.ศ. 2534 มีผู้เยี่ยมชมเยือนรวมทั้งสิ้น
583,290 คน มากเป็นอันดับที่สามของจังหวัดท่องเที่ยวหลักในภาคเหนือ ส่วนใหญ่เป็นผู้เยี่ยมชม
เยือนชาวไทย 368,615 คน และผู้เยี่ยมชมเยือนชาวต่างประเทศ 214,475 คน อัตราการขยาย
ตัวของผู้เยี่ยมชมเยือนรายละ 6.80 ต่อปี อัตรา
การขยายตัวของผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทย ร้อยละ 6.77 ต่อปี ส่วนผู้เยี่ยมชมเยือนชาวต่างประเทศนั้น
มีอัตราการขยายตัวสูงถึงร้อยละ 9.55 ต่อปี

ผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทย ส่วนใหญ่มาจากกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 37.21 และจังหวัด
ในภาคเหนือร้อยละ 36.43 ส่วนผู้เยี่ยมชมเยือนชาวต่างประเทศนั้น มาจากภาคพื้นยุโรปถึงร้อยละ
60.83 ผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทยให้ความสนใจสถานที่ท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติมาก ขณะที่ผู้
เยี่ยมชมเยือนชาวต่างประเทศให้ความสนใจด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม แต่ที่สำคัญคือผู้เยี่ยมชม
เยือนชาวไทยร้อยละ 98.94 และผู้เยี่ยมชมเยือนชาวต่างประเทศร้อยละ 77.53 มีความประสงค์
จะกลับมาท่องเที่ยวยังจังหวัดเชียงรายอีก ผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทยร้อยละ 38.84 และผู้เยี่ยมชม
เยือนชาวต่างประเทศร้อยละ 30.63 มีความประสงค์จะกลับมาชมไร่แม่ฟ้าหลวง

แนวโน้มการขยายตัวของผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดเชียงราย คาดว่าในปี พ.ศ. 2539
จำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนจะเพิ่มขึ้นเป็น 950,000 คน ปี พ.ศ. 2544 เพิ่มขึ้นเป็น 1,400,000 คน
และ พ.ศ. 2549 เพิ่มขึ้นเป็น 2,050,000 คน ตามลำดับ จากการวิเคราะห์ลักษณะและโครงสร้าง
ตลาดการท่องเที่ยว หากดำเนินการพัฒนาไร่แม่ฟ้าหลวง และเปิดให้เข้าชมในปี พ.ศ.
2538 คาดว่าจะมีผู้เข้าชมในปีแรก 520,000 คน ปี พ.ศ. 2544 จะเพิ่มขึ้นเป็น 870,000 คน
และ ปี พ.ศ. 2549 จะเพิ่มขึ้นถึง 1,320,000 คน

ไร่แม่ฟ้าหลวงตั้งอยู่ที่บ้านป่าจั่ว หมู่ 16 ตำบลรอบเวียง อำเภอเมืองเชียงราย ซึ่ง
เป็นย่านชานเมืองที่กำลังเติบโต ของเทศบาลเมืองเชียงราย ห่างจากย่านพาณิชยกรรมศูนย์กลาง
เมืองเพียง 4.0 กิโลเมตร พื้นที่รวมทั้งสิ้น 135 ไร่ 45 ตารางวา เคยเป็นสถานที่จัดงานไหว้
สาแม่ฟ้าหลวงอันเลื่องลือ และงานส่งเสริมชนบทธรรมนิยมประเพณีล้านนา สิ่งก่อสร้างที่สำคัญ
ได้แก่ พระรูปสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ฝีมือประติมากรมีเซียม ยิบอินซอย หอค้า

เป็นสถานที่ประดิษฐานพระพร้าโต้ และสัตว์ศักดิ์สิทธิ์งวงล้านค่า หอคำน้อยเป็นสถานที่จัดแสดงจิตรกรรมบนผาผนังจากเวียงต้า ศาลาพระเทพฯ เป็นสถานที่ประกอบกิจกรรม เรือนหอม และพิพิธภัณฑ์ USAID พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ว่าง ยังไม่ได้รับการพัฒนาแต่อย่างใด

ปัญหาที่สำคัญของไร่แม่ฟ้าหลวง ได้แก่ การรักษาความปลอดภัยอาคาร และศิลปโบราณวัตถุจากการโจรกรรมและอัคคีภัย การปรับปรุงการเข้าถึงอาคารสำคัญ การปรับปรุงบริเวณ การเก็บรักษาศิลปโบราณวัตถุ การตกแต่งภายในอาคาร และการจัดแสดงศิลปวัตถุ

จากเงื่อนไข ปัจจัยภายในของไร่แม่ฟ้าหลวง ประกอบกับสภาพแวดล้อม ปัจจัยภายนอก สมควรกำหนดทิศทางการดำเนินการไร่แม่ฟ้าหลวงไว้ 2 ทิศทาง คือ ทิศทางแรก ไร่แม่ฟ้าหลวงในฐานะแหล่งอนุรักษ์ เผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรมล้านนา และทิศทางที่สอง ไร่แม่ฟ้าหลวงในฐานะของแหล่งธรรมชาติ โดยมีกิจกรรมสำคัญ ได้แก่ การรวบรวมและจัดแสดงศิลปโบราณวัตถุพื้นถิ่น แนวต่าง ๆ การประกอบพิธีกรรมตามขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมพื้นถิ่น การส่งเสริมศิลปินพื้นถิ่น ด้วยการจัดให้มีอาศรมศิลปิน และการสร้างสวนพฤกษศาสตร์ให้เป็นสถานที่ศึกษาและพักผ่อนหย่อนใจ

ผังแม่บทไร่แม่ฟ้าหลวง เสนอให้ย้ายส่วนหอพักนักเรียนในอุปถัมภ์ของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงออกไป กำหนดให้ทางเข้าหลักจากด้านทิศเหนือ วางแผนการใช้ที่ดินภายนอกเป็นสองส่วนใหญ่ คือ ส่วนสงบสงัด (Passive) ประกอบด้วย ลานพระรูปฯ หอคำ หอคำน้อย ศาลาพระเทพฯ เรือนหอม พิพิธภัณฑ์ USAID สวนพฤกษชาติ และอาศรมศิลปิน สำหรับผู้สนใจในศิลปวัฒนธรรม กับส่วนรื่นรมย์ (Active) ประกอบด้วย ลานต้อนรับ ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และสวนไม้ดอกไม้ประดับ สำหรับบุคคลทั่วไปที่ต้องการพักผ่อนหย่อนใจ

แผนการดำเนินงานต้องการระยะเวลาในการออกแบบ รายละเอียด 4 เดือน จัดทำผู้รับเหมา 2 เดือน ดำเนินการก่อสร้าง 10 เดือน รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 16 เดือน หากเริ่มดำเนินการในราวปลายปี พ.ศ. 2536 ก็จะสามารถแล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. 2537 สามารถเปิดให้เข้าชมได้ในปี พ.ศ. 2538 ประมาณราคาค่าพัฒนาโครงการเสนอไว้ 2 ทางเลือก ทางเลือกแรกเป็นค่าพัฒนาโครงการเต็มรูปแบบ ต้องการงบประมาณ 176.8 ล้านบาท ส่วนทางเลือกที่สองเป็นค่าพัฒนาเฉพาะรายการที่มีความจำเป็น ต้องการงบประมาณ 135.6 ล้านบาท

การลงทุนขั้นต้นเพื่อการออกแบบรายละเอียด และการก่อสร้าง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จะเป็นผู้ให้การสนับสนุน ส่วนในระยะดำเนินการนั้นมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงจะเป็นผู้ดำเนินการเอง การวิเคราะห์ด้านการเงินและ เศรษฐกิจทั้งสองทางเลือกตามเงื่อนไขการลงทุนขั้นต้นปรากฏว่า โครงการมีความเป็นไปได้ในการดำเนินการทางการเงินเป็นอย่างดี สามารถคืนทุนได้ภายในระยะเวลา 8 ปี

สำหรับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมไม่ปรากฏว่าโครงการได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญ แต่สมควรให้มีการปรับปรุงผิวจราจร ถนนทางเข้าชมไร่แม่ฟ้าหลวง ให้เป็นทางหลวงผิวแข็ง เพื่อให้การสัญจรไปมามีความคล่องตัว สะดวกรวดเร็ว และลดมลภาวะจากฝุ่น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**คณะกรรมการ
พิจารณาโครงการศึกษาไร่แม่ฟ้าหลวง**

รองผู้ว่าการ ททท. ฝ่ายวางแผนและพัฒนา	ประธานกรรมการ
ผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนโครงการและพัฒนา	กรรมการ
ผู้แทนจังหวัด เชียงราย	กรรมการ
ผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม	กรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักงานประสานงานโครงการพัฒนาโดยตรง (พื้นที่ทรงงานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ)	กรรมการ
ผู้จัดการไร่แม่ฟ้าหลวง	กรรมการ
ผู้อำนวยการฝ่ายประสานแผนการท่องเที่ยว	กรรมการ
ผู้อำนวยการกองสำรวจและออกแบบ	กรรมการ
ผู้อำนวยการกองสถิติและวิจัย	กรรมการ
ผู้อำนวยการกองพัฒนาการตลาด	กรรมการ
ผู้อำนวยการกองประชาสัมพันธ์	กรรมการ
ผู้อำนวยการกองวางแผนโครงการ	กรรมการ
ผู้อำนวยการ ททท. สำนักงานเชียงราย	กรรมการ
หัวหน้างานจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว	กรรมการ
หัวหน้างานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	กรรมการ
หัวหน้างานอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	กรรมการ
หัวหน้างานประสานการพัฒนา	กรรมการ
นางสาวยุวดี นีรัตน์ตระกูล	กรรมการและ เลขานุการ
นางอ้อย บุตุ่ง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะกรรมการผู้รับจ้าง

ผู้อำนวยการกองวางแผนโครงการ
พนักงานในกองวางแผนโครงการ

หัวหน้าคณะทำงาน
คณะทำงาน

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนโครงการและพัฒนา
ผู้อำนวยการกองวางแผนโครงการ
หัวหน้างานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ประธานกรรมการ
กรรมการ
กรรมการและเลขานุการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะผู้ศึกษา

หัวหน้าโครงการ	ผศ.ดร. ทวีวงศ์ ศรีบุรี
ที่ปรึกษาโครงการ	ศ.ดร. สุรินทร์ เศรษฐมานิต
ฝ่ายวางแผนและจัดการโครงการ	นายชอุณหเดช พรหมเสรี นางภรณ์ สวัสดิ์รักษ์ น้าทิพย์ นายวีรศักดิ์ จรินทร์รัตนาร
ฝ่ายเศรษฐกิจสังคมการตลาด	นางภรณ์ สวัสดิ์รักษ์ น้าทิพย์ นางสาวอาพร อูร์รักษ์ นางสาวสุนีย์ พงศ์ภัทรจิตร
ฝ่ายศิลปวัฒนธรรมและทัศนกรรม	ผศ.ดร. สลักขณ์ ศรีบุรี
ฝ่ายวางแผนกายภาพ	ดร. บรรณโสภิชร์ เมฆวิชัย นายชอุณหเดช พรหมเสรี นายชญา ปัญญาสุข นางสาวสุกัญญา กุลลอยมา นายอรุพร อินทะพันธ์ นายอนุพร อินทะพันธ์ นายธีระวรรณ ศิริรัตน์
ฝ่ายวิศวกรรม	ผศ.ดร. ทวีวงศ์ ศรีบุรี ดร. กัมปนาท สุวรรณ
ฝ่ายสิ่งแวดล้อม	ผศ.ดร. ทวีวงศ์ ศรีบุรี นายลือชัย ครุทน้อย
ฝ่ายศิลปกรรมและการผลิต	นายชัชวาล แดงศิริ นายโชติพันธ์ บุณนาค นายประยุทธ์ ไวยิ่ง

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1.1 ความเป็นมา	1-1
1.2 วัตถุประสงค์	1-1
1.3 ขอบเขตการศึกษา	1-2
1.4 ผลที่ต้องการจากการศึกษา	1-3
1.5 หน้าที่ศึกษา	1-3
1.6 นิยาม	1-4
บทที่ 2 สภาพการพัฒนากองท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย	2-1
2.1 ความนำ	2-1
2.2 ที่ตั้งและการปกครอง	2-1
2.3 ลักษณะทางกายภาพ	2-3
2.4 เศรษฐกิจ	2-7
2.5 สภาพทางสังคม	2-9
2.6 ประชากร	2-14
2.7 การพัฒนาเมือง	2-17
2.8 โครงสร้างพื้นฐาน	2-18
2.9 การท่องเที่ยว	2-23
2.10 แผนและโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	2-32
บทที่ 3 ตลาดการท่องเที่ยว	3-1
3.1 ความนำ	3-1
3.2 ลักษณะและพฤติกรรมการท่องเที่ยวของผู้เยี่ยมเยือน จังหวัดเชียงราย	3-1
3.3 ผู้เยี่ยมเยือนไร้แม่ฟ้าหลวงและบริเวณเชียงใหม่-สามเหลี่ยมทองคำ	3-16
3.4 การประมาณการผู้เยี่ยมเยือนในอนาคต	3-21

	หน้า
บทที่ 4 ผังแม่บทไร่แม่ฟ้าหลวง	4-1
4.1 ภาพรวม	4-1
4.2 การศึกษาด้านกายภาพของไร่แม่ฟ้าหลวง	4-3
4.3 ปัญหา	4-9
4.4 ลำดับความสำคัญของปัญหา	4-11
4.5 กรอบความคิดในการพัฒนา	4-11
4.6 ข้อเสนอกิจกรรมของไร่แม่ฟ้าหลวง	4-12
4.7 การออกแบบเบื้องต้น	4-14
บทที่ 5 การดำเนินงาน	5-1
5.1 แผนการดำเนินงาน	5-1
5.2 ประมาณราคาค่าพัฒนาโครงการ	5-1
5.3 การบริหารและการจัดการ	5-7
บทที่ 6 การวิเคราะห์ด้านการเงินและ เศรษฐกิจ	6-1
6.1 ประมาณการจำนวนผู้เยี่ยมชม	6-1
6.2 รายรับของโครงการฯ	6-3
6.3 รายจ่ายของโครงการฯ	6-3
6.4 การคำนวณรายได้ และรายจ่าย	6-4
บทที่ 7 ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	7-1
7.1 ความน่า	7-1
7.2 ผลกระทบต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อมกายภาพ	7-1
7.3 ผลกระทบต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อมชีวภาพ	7-4
7.4 ผลกระทบต่อคุณค่าทางใช้ประโยชน์ของมนุษย์	7-5
7.5 ผลกระทบต่อคุณค่าเฉพาะชีวิต	7-7

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	เศรษฐกิจจังหวัดเชียงรายและการเปลี่ยนแปลงระหว่าง พ.ศ. 2527-2532 ณ ราคาคงที่ พ.ศ. 2515	2-8
2.2	ประชากรและการเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2529-2534	2-15
2.3	สถิติไฟฟ้าของจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2535	2-20
2.4	สถิติการประปาจังหวัดเชียงรายเฉพาะชุมชนที่สำคัญ	2-21
2.5	สถิติโทรศัพท์ พ.ศ. 2535	2-22
2.6	ส่วนแบ่งการตลาดผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทยและชาวต่างประเทศ ของจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2531-2534	2-23
2.7	อัตราเพิ่มของผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2531-2534	2-24
2.8	ร้อยละของผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดเชียงราย จำแนกเป็นรายเดือน	2-26
2.9	แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย	2-29
3.1	ร้อยละของผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดเชียงราย จำแนกตามที่มา พ.ศ. 2535	3-2
3.2	ร้อยละของผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดเชียงราย จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา	3-3
3.3	ร้อยละของผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดเชียงราย จำแนกตามกลุ่มอาชีพ	3-4
3.4	ร้อยละของผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดเชียงราย จำแนกตามระดับรายได้	3-5
3.5	ร้อยละของผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดเชียงราย จำแนกตามพฤติกรรมการเดินทาง	3-7
3.6	ร้อยละของผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดเชียงราย จำแนกตามช่วงเวลา ที่ ชอบเดินทางท่องเที่ยว	3-8
3.7	ร้อยละของผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดเชียงราย จำแนกตามพฤติกรรมการพักผ่อน	3-9
3.8	ร้อยละของผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดเชียงราย จำแนกตามค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวัน ในการเดินทางและสัดส่วนค่าใช้จ่าย	3-10
3.9	ร้อยละของผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดเชียงราย จำแนกตามวัตถุประสงค์และ เหตุจูงใจในการเดินทาง	3-11
3.10	ร้อยละของผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดเชียงราย จำแนกตามความสนใจใน ประเภทแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว	3-13
3.11	ร้อยละของผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดเชียงราย จำแนกตามแหล่งท่องเที่ยวที่แวะชม	3-14

	หน้า
3.12 ร้อยละของผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงราย จำแนกตามความสนใจ กลับมาท่องเที่ยวใหม่	3-15
3.13 ส่วนแบ่งการตลาดผู้เยี่ยมเยือนไร่แม่ฟ้าหลวงและแหล่งท่องเที่ยว บริเวณ เชียงแสน-สามเหลี่ยมทองคำ พ.ศ. 2535	3-16
3.14 ร้อยละของผู้เยี่ยมเยือนแหล่งท่องเที่ยวในตัวเมือง เชียงราย จำแนกตามเวลาโดยเฉลี่ยที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยว	3-17
3.15 ร้อยละของผู้เยี่ยมเยือนแหล่งท่องเที่ยว เชียงแสน-สามเหลี่ยมทองคำ จำแนกตามเวลาโดยเฉลี่ยที่อยู่ในสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่ง	3-18
3.16 ร้อยละของผู้เยี่ยมเยือนตัวเมือง เชียงราย จำแนกตามความเห็นต่อการ ปรับปรุงด้านต่าง ๆ	3-19
3.17 ร้อยละของผู้เยี่ยมเยือน เชียงแสน-สามเหลี่ยมทองคำ จำแนกตาม ความเห็นต่อการปรับปรุงด้านต่าง ๆ	3-20
3.18 การคาดประมาณผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงราย ไร่แม่ฟ้าหลวง และแหล่ง ท่องเที่ยวบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ พ.ศ. 2539-2549	3-23
6.1 การคาดประมาณจำนวนผู้เยี่ยมเยือนไร่แม่ฟ้าหลวง	6-2
6.2 ประมาณาการงบประมาณเงินสหรับ และ เงินสดจ่าย ทางเลือกที่ 1	6-4
6.3 ประมาณาการงบประมาณเงินสหรับ และ เงินสดจ่าย ทางเลือกที่ 2	6-7

สารบัญแนที่

แนที่		หน้า
1.1	ที่ตั้งโครงการ	1-5
2.1	จังหวัดเชียงรากับประเทศข้างเคียง	2-2
2.2	เขตการปกครองจังหวัดเชียงร่าย	2-4
2.3	ภูมิประเทศจังหวัดเชียงร่าย	2-5
2.4	การคมนาคมขนส่ง	2-19
2.5	เส้นทางท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมในจังหวัดเชียงร่าย	2-28
2.6	แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงร่าย	2-31
4.1	แหล่งท่องเที่ยว อําเภอเมืองเชียงร่าย	4-2
4.2	เส้นชั้นความสูงไร่แม่ฟ้าหลวง	4-4
4.3	การایشที่ดินไร่แม่ฟ้าหลวง	4-6
4.4	แผนการایشที่ดินไร่แม่ฟ้าหลวง	4-15
4.5	ผังแม่บทไร่แม่ฟ้าหลวง	4-18

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
2.1	ร้อยละของผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงราย จำแนกเป็นรายเดือน พ.ศ. 2534	2-25
4.1	ผังการสัญจรในไร่แม่ฟ้าหลวง	4-30
5.1	แผนการดำเนินงาน	5-2
5.2	การจัดรูปแบบการบริหารองค์กรของไร่แม่ฟ้าหลวง	5-8

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญรูป

รูปที่		หน้า
4.1	รูปตัด 1 - 1 , 2 - 2	4-19
4.2	รูปตัด 3 - 3 , 4 - 4	4-20
4.3	รูปตัด 5 - 5 , 6 - 6	4-21
4.4	อาคารสำนักงานโรงแรมฟ้าหลวง	4-23
4.5	พิพิธภัณฑ์	4-24
4.6	อาคารบริการช่างเรือนหอม	4-25
4.7	สำนักงานผู้จัดการโรงแรมฟ้าหลวงและห้องอาหาร	4-27

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมา

ไร่แม่ฟ้าหลวงตั้งอยู่บริเวณชานเมือง ทางด้านทิศตะวันตกของเทศบาลเมือง เชียงราย ห่างจากย่านพาณิชย์กรรมศูนย์กลางเมือง เป็นระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร พื้นที่ไร่แม่ฟ้าหลวง รวมทั้งสิ้น 135 ไร่ จัดตั้งขึ้นโดยมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง เพื่อใช้เป็นสถานที่ฝึกอบรมเยาวชนชาวเขา และชาวไทยพื้นราบจากแดนทรกัณฑ์คาร ให้มีความรู้ ความสามารถและกลับไปพัฒนาชุมชนของตน ในขณะ เดียวกันยังเป็นสถานที่อนุรักษ์ พันธุ์ ผักแพ้ว ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นชาวเขาและชาว ล้านนา ประกอบด้วยหอคำ หอคำน้อย และลานจัดแสดงกลางแจ้ง ซึ่งเคยใช้เป็นสถานที่จัดงาน ไหว้สาแม่ฟ้าหลวงอันวิจิตรตระการตา นับเป็นจุดดึงดูดผู้เยี่ยมชมเยือนที่เดินทางมายังจังหวัด - เชียงราย

ปัจจุบันไร่แม่ฟ้าหลวงยังไม่พร้อมที่จะ เปิดให้ผู้เยี่ยมชมเยือนได้เข้าชม จึงจำเป็นต้องมี การจัดทำแผนหลักและศึกษาความเหมาะสม เพื่อออกแบบและพัฒนาไร่แม่ฟ้าหลวงสำหรับการท่องเที่ยว และ เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.2 วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษาและจัดทำแผนหลักไร่แม่ฟ้าหลวง
- 2.2 เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางในการออกแบบรายละเอียด และพัฒนาไร่แม่ฟ้าหลวงในระยะต่อไป
- 2.3 เพื่อศึกษาความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจและด้านการเงินของโครงการฯ
- 2.4 เพื่อประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
- 2.5 เพื่อเสนอแนะแนวทางการบริหารโครงการ และแผนการดำเนินงานให้บรรลุผล

1.3 ขอบเขตการศึกษา

- 1.3.1 การศึกษาภาพรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย
 - 1) การศึกษาสภาพและแนวโน้มตลาดการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย
 - 2) การศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย
 - 3) การศึกษาแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย และแผนพัฒนาอื่น ๆ ที่จะมีผลต่อพื้นที่ศึกษา
- 1.3.2 การศึกษาดตลาดการท่องเที่ยวของพื้นที่โครงการฯ
 - 1) ศึกษาโครงสร้างตลาดและพฤติกรรมของผู้เยี่ยมชมเยือนทั้งชาวไทยและ - ชาวต่างประเทศ
 - 2) คาดประมาณความต้องการและแนวโน้มของตลาดในอนาคต
- 1.3.3 การศึกษาด้านกายภาพของพื้นที่โครงการฯ
 - 1) สืบราชลักษณะทางกายภาพ การใช้ที่ดิน อาคาร โครงสร้างพื้นฐาน ภูมิทัศน์และวัสดุพืชพันธุ์ ของพื้นที่โครงการฯ และสภาพแวดล้อมโดยรอบ
 - 2) วิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดของพื้นที่โครงการฯ
- 1.3.4 กำหนดแนวความคิดในการพัฒนาพื้นที่โครงการฯ
- 1.3.5 การศึกษาทางเลือกกำหนดองค์ประกอบกิจกรรมที่จะจัดให้มีขึ้นภายในพื้นที่ - โครงการฯ และ เป้าหมายทางด้านตลาด
- 1.3.6 การออกแบบเบื้องต้น (Preliminary Design)
 - 1) การวางผังบริเวณ
 - 2) จัดทำรายการและออกแบบสถาปัตยกรรม
 - 3) จัดทำรายการและออกแบบภูมิสถาปัตยกรรม
 - 4) ออกแบบระบบประปา
 - 5) ออกแบบระบบระบายน้ำและป้องกันน้ำท่วม
 - 6) ออกแบบระบบบำบัดน้ำเสีย
 - 7) ออกแบบระบบรวบรวมและกำจัดขยะ
 - 8) ออกแบบระบบไฟฟ้า

1.3.7 จัดทำประมาณราคาค่าออกแบบรายละเอียด (Detail Design) ค่าก่อสร้าง และค่าดำเนินการในแต่ละรายการ

1.3.8 การศึกษาวิเคราะห์ด้านการเงิน และ เศรษฐกิจของโครงการฯ

1.3.9 ศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากโครงการฯ

1.3.10 จัดทำแผนการบริหารและการดำเนินการในระยะต่อไป

1.3.11 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ถ้ามี

1.4 ผลที่ต้องการจากการศึกษา

4.1 องค์กรประกอบกิจกรรมที่จะจัดให้มีขึ้นในพื้นที่โครงการฯ

4.2 การออกแบบเบื้องต้น (Preliminary Design)

1) ผังบริเวณ

2) สถาปัตยกรรม

3) ภูมิสถาปัตยกรรม

4) ระบบประปา

5) ระบบระบายน้ำและป้องกันน้ำท่วม

6) ระบบบำบัดน้ำเสีย

7) ระบบรวบรวมและกำจัดขยะ

8) ระบบไฟฟ้า

4.3 ความเหมาะสมด้านการเงินและ เศรษฐกิจของโครงการ

4.4 มาตรการป้องกัน และลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม

4.5 แผนการบริหารและการดำเนินการในระยะต่อไป

4.6 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ถ้ามี

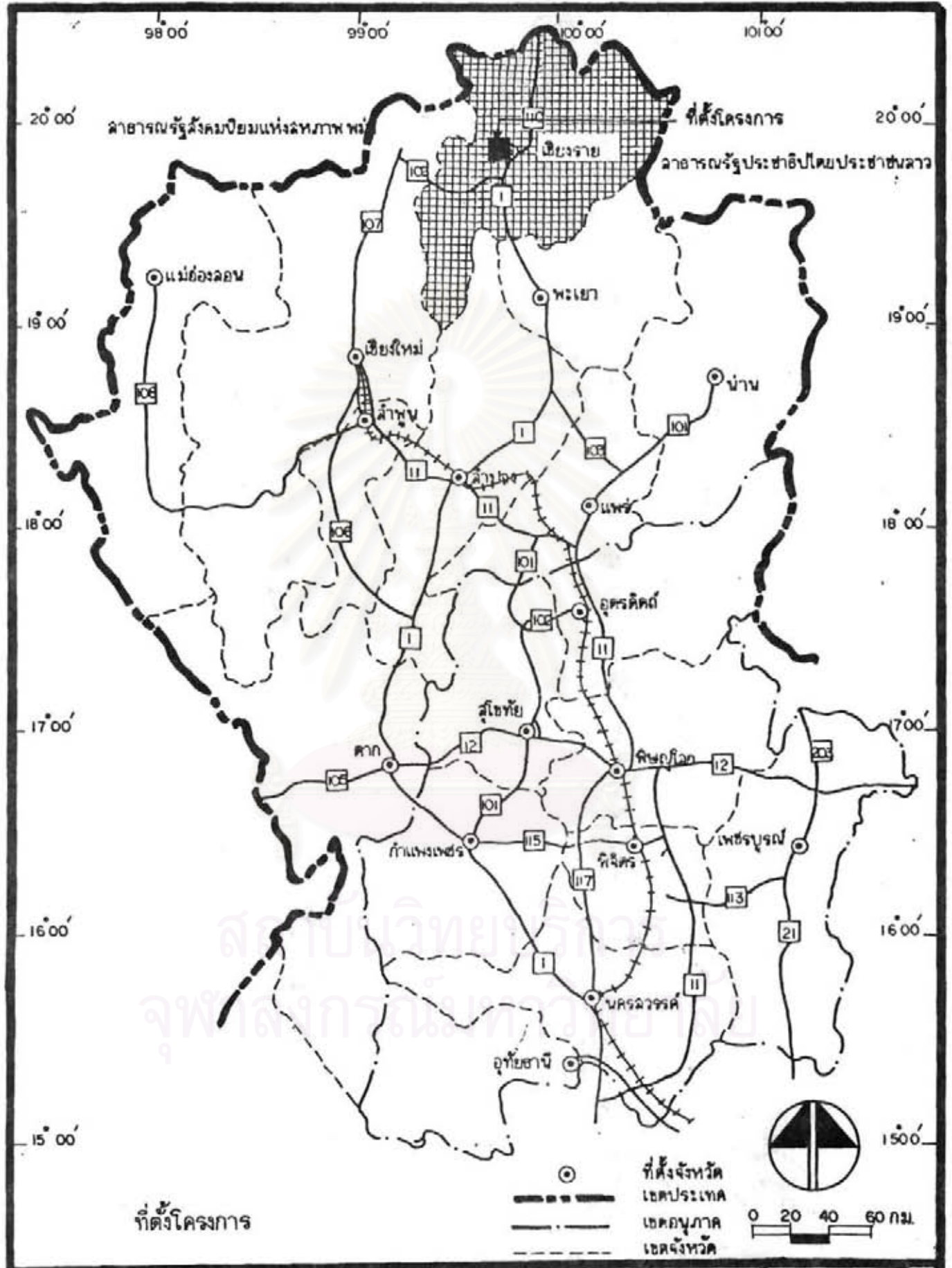
1.5 พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ไร่แม่ฟ้าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 135 ไร่ 45 ตารางวา

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

NO THIS PAGE IN ORIGINAL

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการโรมแม้าหลวง จังหวัดเชียงราย
สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่
1.1

บทที่ 2 สภาพการพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย

2.1 ความนำ

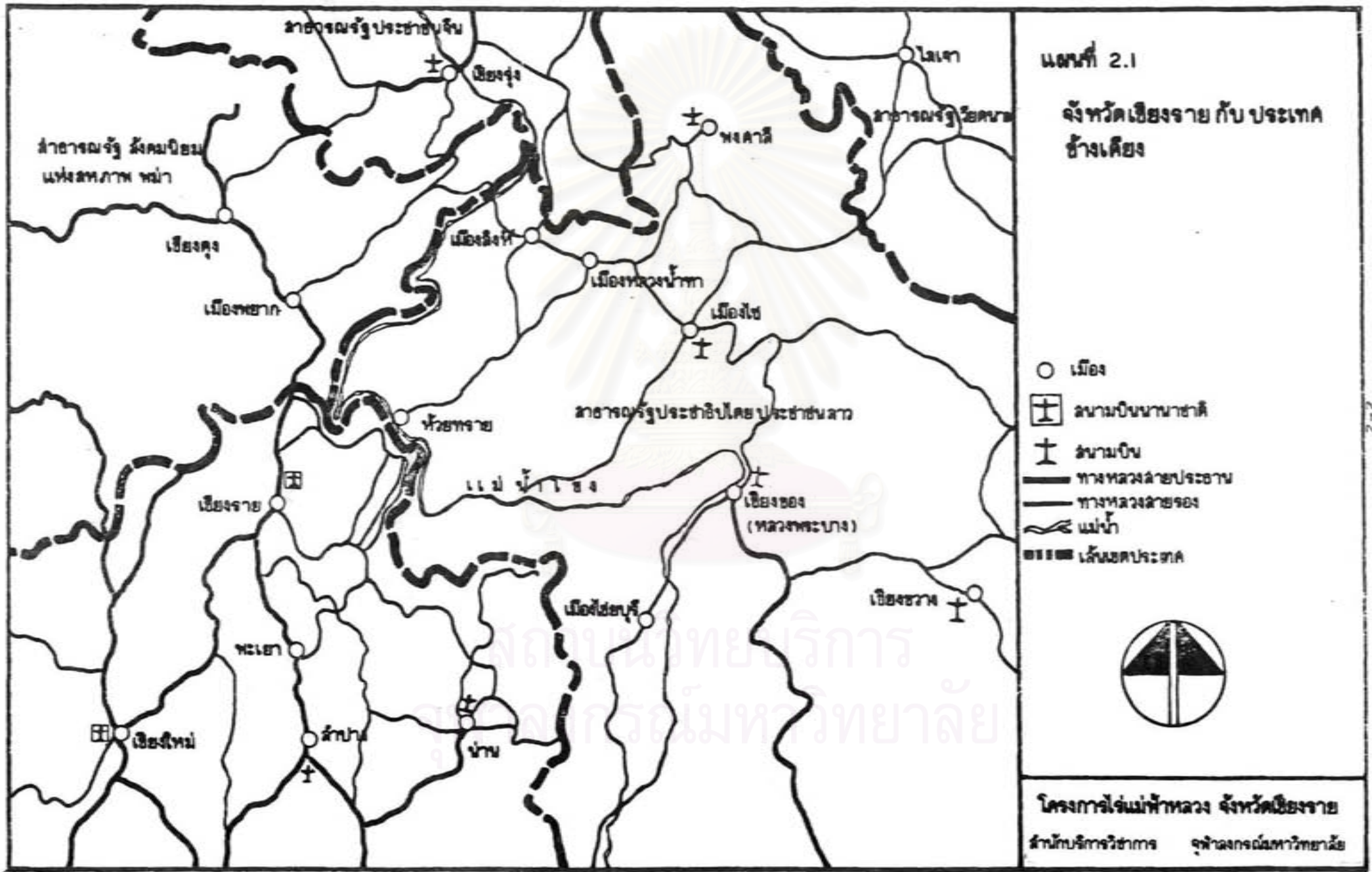
จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือสุดของประเทศ เขตที่ราบของจังหวัดนี้กว้างใหญ่ที่สุดในภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วยปริมาณน้ำฝนตกค่อนข้างมากจึงเป็นที่ตั้งถิ่นฐานชุมชนอันสำคัญมาแต่โบราณ พื้นที่ของจังหวัดเชียงรายยังมีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านอีก 2 ประเทศ คือ ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งประเทศไทย และ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงซึ่งไหลมาจากภาคใต้ของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งอยู่เหนือขึ้นไปเพียง 200 กิโลเมตรเป็นเส้นกั้นพรมแดน ทำให้จังหวัดเชียงรายมีศักยภาพทางการติดต่อกับประเทศทั้งสามสูง พื้นที่ต่อเนื่องทั้งสามประเทศนี้ยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่ยังไม่ได้พัฒนาอีกมาก รวมทั้งจำนวนประชากรในพื้นที่ดังกล่าว นับเป็นแหล่งวัตถุดิบและตลาดที่สำคัญของประเทศไทยในอนาคต

จังหวัดเชียงรายได้รับการกำหนดให้เป็นศูนย์กลางความเจริญมาตั้งแต่ระยะแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) และต่อมาในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ยังได้ถูกกำหนดให้พัฒนาเมืองชายแดนด้วยอีกประการหนึ่ง รัฐบาลได้สนับสนุนบทบาทในการพัฒนาของจังหวัดเชียงราย โดยก่อสร้างสนามบินนานาชาติ จังหวัดเชียงราย จนแล้วเสร็จและเปิดใช้งานในปี พ.ศ. 2535 จึงนับเป็นจังหวัดที่มีสู่ทางและโอกาสในการพัฒนา มากแห่งหนึ่งของภาคเหนือ

2.2 ที่ตั้งและการปกครอง

จังหวัดเชียงรายเป็นหนึ่งในแปดจังหวัดภาคเหนือตอนบน ตั้งอยู่ประมาณเส้นรุ้งที่ $19^{\circ} 00'$ ถึง $20^{\circ} 30'$ เหนือ กับเส้นแวงที่ $99^{\circ} 15'$ ถึง $100^{\circ} 45'$ ตะวันออก ห่างจากกรุงเทพมหานครไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) เป็นระยะทางประมาณ 823 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้ (แผนที่ 2.1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งประเทศไทย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดลำปางและจังหวัดพะเยา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดเชียงใหม่ และสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งประเทศไทย

พื้นที่ของจังหวัดรวมทั้งสิ้น 11,678.4 ตารางกิโลเมตร มีประชากรในปี พ.ศ. 2534 จำนวน 1,043,423 คน แบ่งออกเป็นเขตการปกครองตามระเบียบบริหารราชการแผ่นดินส่วนภูมิภาค 12 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ 115 ตำบล 1,221 หมู่บ้าน และตามระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยเทศบาลเมืองเชียงราย และสุขาภิบาลอีกจำนวน 20 แห่ง (แผนที่ 2.2)

2.3 ลักษณะทางกายภาพ

2.3.1 ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดเชียงรายอยู่ในบริเวณทิวเขาสูงในทวีปคอนเทินอนส่วนของ เทือกเขาฝิ่นบน น้ำตะวันตก และเทือกเขาฝิ่นน้ำกลาง โดยสันปันน้ำของเทือกเขาฝิ่นน้ำตะวันตกจะกั้นเขตแดนระหว่างจังหวัดเชียงรายกับจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดลำปาง ส่วนทางเหนือของเทือกเขาฝิ่นน้ำกลางเป็นสันปันน้ำของแม่น้ำกกและแม่น้ำอิง พื้นที่ภูเขาที่มีความลาดชันมาก โดยสภาพตามธรรมชาติแล้วมีปกคลุมด้วยป่าไม้ธรรมชาติ ระหว่างเขาเป็นที่ราบเป็นแนวยาว ลักษณะเป็นที่ราบเรียบจนถึงที่ราบลอนคลื่น ใช้ทางการกสิกรรมอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะใช้ปลูกข้าว พืชไร่ และสวนผลไม้ได้ดี (แผนที่ 2.3)

2.3.2 ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดเชียงรายมีภูมิอากาศแบบฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดูหรือทุ่งหญ้าเมืองร้อน ในฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จะมีอากาศชุ่มชื้นและมีฝนชุกตลอดฤดู แต่ในฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือหรือฤดูหนาวจะมีอากาศแห้งแล้งตลอดฤดู

1) อุณหภูมิเฉลี่ย

อุณหภูมิเฉลี่ยของจังหวัดเชียงรายอยู่ระหว่าง 18.8-26.9 องศาเซลเซียส เมื่อเปรียบเทียบกับระดับอุณหภูมิที่น่าสบาย (Comfort Zone) ซึ่งอยู่ระหว่าง 22-27 องศาเซลเซียสแล้ว นับว่ามีอากาศที่ค่อนข้างสบายตลอดทั้งปี

2) ความชื้นสัมพัทธ์

โดยเฉลี่ยอยู่ระหว่างร้อยละ 65.0-85.2 เฉพาะช่วงระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนเมษายน ซึ่งตรงกับฤดูแล้งที่มีความชื้นสัมพัทธ์ต่ำกว่าร้อยละ 75

3) ปริมาณน้ำฝน

โดยเฉลี่ยปีละ 1,774.1 มิลลิเมตร นับเป็นจังหวัดที่มีฝนตกมากที่สุดตามภาคเหนือตอนบน ฤดูฝนจะเริ่มกลางเดือนเมษายนไปสิ้นสุดราวเดือนตุลาคม จำนวนวันฝนตกปีละ 136.4 วัน คิดเป็นร้อยละ 37

สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งประเทศไทย

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

อ.แม่สาย
 อ.เชียงแสน
 อ.แม่จัน
 อ.เมืองเชียงราย
 อ.เวียงชัย
 กิ่งอ.พญาเม็งราย
 อ.แม่สรวย
 อ.พาน
 อ.ป่าแดด
 อ.เวียงป่าเป้า
 อ.เทิง
 จ.พะเยา

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เขตการปกครองจังหวัดเชียงราย

โครงการไร่แม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

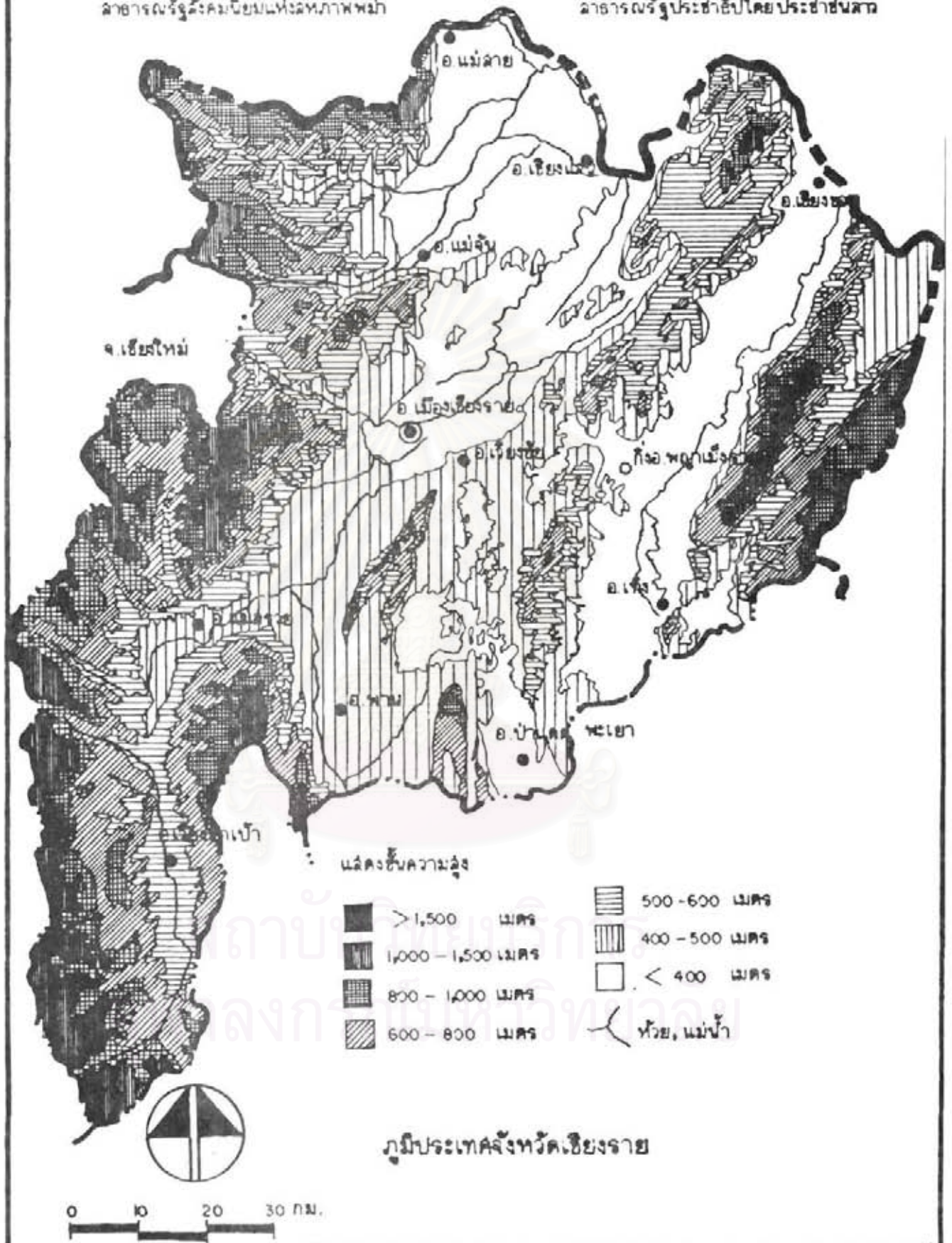
สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่

2.2

สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

โครงการไร่แม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่

2.3

4) ลม

ความเร็วลมโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.6-3.0 น็อต จัดอยู่ในระดับลมสงบ (Calm) ถึงลมเบา (Light air) ความเร็วลมสูงสุดที่บันทึกไว้ 64 น็อต จัดอยู่ในระดับพายุใหญ่ ซึ่งไม่ค่อยปรากฏนัก

ลมประจำฤดูที่สำคัญ ได้แก่ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพัดอยู่ในระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งพัดอยู่ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนเมษายน

พื้นที่ศึกษาไม่ค่อยได้รับภัยจากพายุหมุน พายุดีเปรสชัน ที่ก่อตัวในมหาสมุทรแปซิฟิกและทะเลจีนใต้ และพายุหมุนที่ก่อตัวในอ่าวเบงกอล ซึ่งมักจะอ่อนกำลังลงเมื่อมาถึงประเทศไทยเพียงแต่ทำให้เกิดฝนตกหนัก และฝนตกบ่อยครั้ง จนเกิดน้ำท่วมได้

2.3.3 ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดเชียงรายประกอบด้วย

1) ดิน

ดินในพื้นที่จังหวัดเชียงรายประกอบด้วยดิน 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ บริเวณที่ราบเป็นดินที่เกิดบนลานตะพักน้ำในระดับต่าง ๆ และบริเวณภูเขาและที่สูงชันเป็นดินเกิดบนภูเขาและที่ลาดชัน

ดินเกิดบนลานตะพักน้ำระดับต่าง ๆ ประกอบด้วยดินหลายชนิดเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ถึงดีหรือดีปานกลาง เนื้อดินร่วนจนถึงดินเหนียว มีการระบายน้ำดีจนถึงเลว ปกติใช้ในการทำนา

ดินบนภูเขาและที่สูงชัน มีทั้งดินลึกและดินตื้น บางแห่งมีก้อนกรวดและก้อนหินปะปนในเนื้อดิน หรือกระจัดกระจายไปตามผิวดิน ลักษณะเนื้อดิน สีของดิน และปฏิกิริยาดินแตกต่างกันไป แล้วแต่ชนิดของหินต้นกำเนิด โดยทั่วไปมักมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ข้อจำกัดในการใช้ดินที่สำคัญของพื้นที่คือ ความลาดชัน และการเสี่ยงต่อการชะล้าง (Erosion) ที่จะเกิดขึ้น พื้นที่นี้ยังเป็นป่าอยู่มาก สมควรเก็บไว้เป็นป่ารักษาต้นน้ำลำธาร

การใช้ที่ดินของจังหวัดเชียงราย ตามรายงานสถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีการเพาะปลูก 2534/35 ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่า 4,344.4 ตารางกิโลเมตร ซึ่งประกอบด้วยป่าดงดิบ ป่าเบญจพรรณ และป่าเต็งรัง ปัจจุบันมีการบุกรุกที่ป่าเพื่อการทำไร่มากขึ้น ทำให้พื้นที่ป่ามีผลลดลงอย่างรวดเร็ว การใช้ที่ดินที่มีมากรองลงมาได้แก่ ที่ถือครองทางการเกษตร 4,138.0 ตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่เป็นนาข้าว 2,681.1 ตารางกิโลเมตร พืชไร่ 846.1 ตารางกิโลเมตร ไม้ผล และ ไม้ยืนต้น 180.4 ตารางกิโลเมตร ตามลำดับ และยังมีพื้นที่ไม่ได้จำแนกอีก 3,196.0 ตารางกิโลเมตร

2) แหล่งน้ำ

2.1 น้ำท่า

นอกจากน้ำฝนแล้ว จังหวัดเชียงรายยังมีแหล่งน้ำที่สำคัญ คือ น้ำท่า
ลุ่มน้ำของจังหวัดเชียงรายถือเป็นส่วนหนึ่งของลุ่มแม่น้ำโขง แม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านจังหวัด
เชียงราย มักจะไหลขึ้นไปทางเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ ลงสู่แม่น้ำโขง เนื่องจากมีเทือก
เขาสูงสลับซับซ้อนกั้นอยู่ทางทิศตะวันตกและตะวันออก แม่น้ำสายสำคัญได้แก่ แม่น้ำกก แม่น้ำ
ลาว แม่น้ำอิง แม่น้ำสาย แม่น้ำรวก แม่น้ำคำ และแม่น้ำจัน

2.2 น้ำบาดาล

แหล่งน้ำบาดาลของจังหวัดเชียงราย มีเฉพาะในบริเวณที่เป็นแอ่ง
หรือที่ราบระหว่างภูเขา แอ่งเชียงรายมีน้ำบาดาลพอทำเป็นประชาชนพบได้เฉลี่ย 20 ลูกบาศก์
เมตรต่อชั่วโมง แอ่งแม่จัน แม่สาย และพื้นที่ลุ่มน้ำหลากของแม่น้ำกก และแม่น้ำโขงจะมีน้ำ
เกินกว่า 100 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง ส่วนพื้นที่ภูเขาและที่สูงชั้นมีน้ำน้อยมาก

3) ป่าไม้

พื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดเชียงรายมีอยู่ทางด้านทิศตะวันตก และตะวันออก -
ประกอบด้วย ป่าดงดิบ ป่าเบญจพรรณ และป่าเต็งรัง ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ไม้สัก ตะเคียน
เต็ง รัง ประดู่ แดง เหียง ตะแบก ยมหิน เกิดคำ เกิดแดง มะค่าโมง นอกจากนี้
ยังมีของป่าได้แก่ น้ำมัน ช้าง เปลือกไม้ยาง เปลือกก่อ สมุนไพร ถ่าน ฟืน กอกล้วยไม้
 เป็นต้น

4) ทรัพยากรธรณี

เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของจังหวัดเชียงรายประกอบด้วยภูเขาจำนวนมาก -
หินที่เป็นองค์ประกอบของภูเขาเหล่านี้ก่อให้เกิดแร่ธาตุชนิดต่าง ๆ ได้แก่ ซิลิท์ พลวง
ฟลูออไรด์ ทัลค์ ดีบุก ทองคำ ทองแดง แมงกานีส ตะกั่ว กำมะถัน รัตนชาติ เป็นต้น

2.4 เศรษฐกิจ

2.4.1 อัตรการเติบโตทางเศรษฐกิจ

ใน พ.ศ.2532 จังหวัดเชียงราย มีมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด ณ ราคาคงที่ พ.ศ.
2515 ประมาณ 6,072.932 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก พ.ศ.2527 คิดเป็นอัตราเพิ่มขึ้นโดย
เฉลี่ยร้อยละ 5.76 ต่ำกว่าอัตรการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศในช่วงเวลา
เดียวกัน ซึ่งมีการขยายตัวสูงถึงร้อยละ 8.6 ต่อปี สาขการผลิตของจังหวัดที่มีการขยายตัวสูง
ได้แก่ สาขการธนาคารและการประกันภัยร้อยละ 18.70 ต่อปี สาขาไฟฟ้าและประปาร้อยละ
15.88 ต่อปี สาขการบริการร้อยละ 8.15 ต่อปี สาขการค้าส่งและค้าปลีกร้อยละ
7.56 ต่อปี (ตารางที่ 2.1)

2.4.2 โครงสร้างการผลิต

สาขาการผลิตที่มีความสำคัญของจังหวัดในปี พ.ศ.2532 ได้แก่ สาขาเกษตรกรรม มีส่วนแบ่งร้อยละ 41.4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งจังหวัด รองลงมาได้แก่ สาขาการค้าส่งและค้าปลีก มีส่วนแบ่งร้อยละ 20.4 สาขาบริการ มีส่วนแบ่งร้อยละ 11.0 สาขาการเคหะ มีส่วนแบ่งร้อยละ 5.7 และสาขาการคมนาคมและขนส่ง มีส่วนแบ่งร้อยละ 4.9

2.4.3 รายได้ต่อหัวประชากร

รายได้ต่อหัวประชากรจังหวัดเชียงราย ณ ราคาตลาดในปี พ.ศ.2532 คิดเป็นจำนวนเงิน 16,928 บาท ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรของประเทศในปีเดียวกันซึ่งมีรายได้ 32,028 บาท แต่เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2532 ซึ่งมีรายได้เพียง 11,467 บาท

ตารางที่ 2.1 เศรษฐกิจจังหวัดเชียงราย และการเปลี่ยนแปลงระหว่าง พ.ศ.2527-2532
ณ ราคาคงที่ พ.ศ.2515

สาขาการผลิต	ล้านบาท		การเปลี่ยนแปลง		
	2527	2532	ล้านบาท	ร้อยละ	ร้อยละ/ปี
เกษตรกรรม	1,956,193	2,573,243	557,050	37.5	1.05
เหมืองแร่และย่อยหิน	68,597	65,006	- 3,591	0.2	- 1.06
อุตสาหกรรมการผลิต	180,828	160,312	- 20,516	1.4	- 2.30
ก่อสร้าง	139,444	226,284	86,840	5.8	1.10
ไฟฟ้าและประปา	45,094	94,211	49,117	3.3	15.88
คมนาคมและขนส่ง	273,478	297,114	24,436	1.6	1.73
การค้าส่งและค้าปลีก	859,915	1,238,004	378,089	25.5	7.56
การธนาคารและการประกันภัย	81,556	192,191	110,635	7.4	18.70
การเคหะ	292,361	344,396	52,035	3.5	3.33
การบริหารและป้องกันประเทศ	237,850	270,482	32,632	2.2	2.60
การบริการ	453,387	670,889	217,502	14.6	8.15
รวม	4,588,703	6,072,932	1,484,229	100.0	5.76

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2.5 สภาพทางสังคม

2.5.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

พื้นที่จังหวัดเชียงรายมีประวัติความเป็นมาย้อนหลังขึ้นไปจนถึงยุคก่อนประวัติศาสตร์ จากหลักฐานทางโบราณคดีที่สำคัญ คือ เครื่องมือหินกระเทาะแบบฮัวบินเนียน (Hoabinhian) ของกลุ่มชนสังคมล่าสัตว์หรือสังคมก่อนการเกษตรกรรม ที่ถ้ำพระ อำเภอมือง และบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง และแม่น้ำคำในเขตอำเภอเชียงแสน มีอายุราว 12,000-7,500 ปีมาแล้ว ร่วมสมัยกับหลักฐานทางโบราณคดีที่ถ้ำผี จังหวัดแม่ฮ่องสอน

หลักฐานทางโบราณคดีที่มีความเก่าแก่ร่องลงมาได้แก่ เครื่องมือหินที่ได้รับการพัฒนาโดยฝีมือที่มีความคมมากยิ่งขึ้น เรียกว่าเครื่องมือหินขัด เป็นขวานหินขัดทั้งชนิดมีบ่าและไม่มีบ่าของกลุ่มชนสังคมเกษตรกรรม ค้นพบในบริเวณที่ราบริมแม่น้ำ เช่น แม่น้ำโขง แม่น้ำคำ และในบริเวณที่เป็นเนินเขาเตี้ย ๆ เช่น แหล่งบ้านร่องบง อำเภอแม่สาย แหล่งบ้านเหล่าน อำเภอเวียงชัย แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ยังไม่เคยมีการขุดค้นพบหลักฐานของกลุ่มชนสังคม - เกษตรกรรมที่รู้จักใช้เครื่องมือโลหะในจังหวัดเชียงราย

การตั้งถิ่นฐานของชุมชนก่อนประวัติศาสตร์ข้างต้นคงจะต่อเนื่องเข้ามาจนถึงยุค - ประวัติศาสตร์ จากการพบเครื่องมือหินขัดพวกขวานหินขัดแบบมีบ่าและไม่มีบ่า ในแหล่งโบราณคดีที่มีคูน้ำและคันดินบางแห่ง

ผลการสำรวจแหล่งโบราณคดีที่มีคูน้ำคันดิน ทั้งจากภาพถ่ายทางอากาศและการสำรวจภาคพื้นดิน พบว่า จังหวัดเชียงรายมีแหล่งโบราณคดีประเภทนี้ 98 แห่ง มากที่สุดในภาคเหนือตอนบน ส่วนใหญ่จะพบเศษภาชนะดินเผา ซึ่งมีทั้งแบบเนื้อแกร่ง (Stone ware) แบบเนื้อหยาบ (Earthen ware) และแบบเคลือบสีเขียว (Green glazed ware) เมื่อพิจารณาประกอบกับหลักฐานจากเอกสารตำนานแล้ว น่าจะมีอายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ 19-22

ยุคประวัติศาสตร์ของจังหวัดเชียงรายจากเอกสารตำนานพื้นเมือง พบว่า มีกลุ่มชนตั้งถิ่นฐานตามบริเวณลุ่มแม่น้ำสายสำคัญได้แก่ เมืองนาคทันอุสิงหนวัตินครบริเวณลุ่มแม่น้ำกกตามตำนานสิงหนวัติน เมืองสุวรรณภูมิตามบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงตามตำนานสุวรรณภูมิ และเมืองหิรัญนครเงินยางเชียงแสนบริเวณลุ่มน้ำแม่สายตามพงศาวดารเหนือ อันเป็นรากฐานของวงศ์ลาวจักราช ซึ่งต่อมาได้ขยายอาณาเขตออกไปอย่างกว้างขวาง เข้าไปในเวียงจันทน์ตอนเหนือ ล้านช้าง และสิบสองปันนา

เมืองเงินยาง เป็นเมืองสำคัญของวงศ์ลาวจากราชมาจนถึงพุทธศตวรรษที่ 19 เมื่อพญามังรายโอรสของลาวเมง สร้างเมืองเชียงรายเป็นเมืองหลวงใหม่ใน พ.ศ. 1805 เพื่อเตรียมตั้งรับกองทัพมองโกล ซึ่งกำลังแผ่ขยายอาณาภายังพม่า ยูนนาน และตังเกี๋ย แต่เนื่องจากที่ตั้งเมืองเชียงรายไม่เอื้ออำนวยในการขยายอาณาเขต ก็ได้ทรงสร้างเมืองผางานปี พ.ศ. 1816 ต่อมาเข้ายึดแคว้นหริภุชชัยได้ในปี พ.ศ. 1835 และทรงสร้างเมืองเชียงใหม่ใน พ.ศ. 1839 ขึ้นเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนา ทำให้เมืองเชียงรายมีบทบาทลดลง

อาณาจักรล้านนาภายใต้การปกครองของราชวงศ์เชียงรายเป็นปึกแผ่นมั่นคง มีกษัตริย์ปกครองเรื่อยมาจนถึง พ.ศ. 2101 ก็ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าในสมัยพระเจ้าบุเรงนอง จนกระทั่ง พ.ศ. 2317 เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชผลักดันพม่าออกไป ล้านนาจึงกลับคืนมาเป็นเมืองประเทศราชของไทย

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดให้วางแผนการ - ปกครองหัวเมืองเหนือขึ้นใน พ.ศ. 2437 เชียงรายถูกกำหนดให้อยู่ในมณฑลพายัพ โดยมีศูนย์การปกครองอยู่ที่เชียงใหม่ ต่อมาใน พ.ศ. 2453 จึงได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทยตั้งเมืองเชียงรายเป็นเมืองจัตวา ขึ้นอยู่ในมณฑลพายัพ แบ่งการปกครองออกเป็น 10 อำเภอ

ประชากรของจังหวัดเชียงรายส่วนใหญ่เป็นชาวพื้นเมืองหรือคนเมือง บางส่วนย้ายมาจากจังหวัดข้างเคียง นอกจากนี้ยังมีประชากรที่ย้ายมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเขตอำเภอเวียงชัย อำเภอเทิง และอำเภอต่าง ๆ ที่มีสภาพภูมิประเทศใกล้เคียงกับถิ่นกำเนิด

นอกจากประชากรในที่ราบแล้วยังมีชาวไทยภูเขาอีกส่วนหนึ่งซึ่งอาศัยอยู่ในที่สูง - ส่วนใหญ่เป็นพวกอาข่า เย้า มูเซอ ม้ง กระเหรี่ยง ลีซอ ลัวะ และยังมีพวกจีนฮ่ออพยพ มีเพียงพวกลัวะอาศัยอยู่ในประเทศไทยมาก่อนที่คนไทยจะรวมตัวเป็นประเทศ ส่วนพวกม้ง เย้า ลีซอ และอาข่า นั้น แต่เดิมไม่มีอยู่ในประเทศไทย ได้อพยพเข้ามาไม่เกิน 100 ปีที่ผ่านมา มีเพียงกระเหรี่ยงที่อพยพเข้ามาเมื่อประมาณ 200 ปีมาแล้ว

2.5.2 ชชาติพันธุ์

จากวิวัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานข้างต้น ประชากรในพื้นที่จังหวัดเชียงรายจึงประกอบด้วย คนเมือง ไทยใหญ่ และชาวไทยภูเขา ซึ่งได้แก่ อีเก้อ มูเซอ เย้า กระเหรี่ยง ลีซอ แม้ว

คนเมือง นับเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด ในอดีตถูกเรียกว่า ไทยวน หรือลาวพุงดำ ลักษณะทางกายภาพและพันธุกรรมจัดอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์มองโกลอยด์ (Mongoloid) ผู้ชายจะมีรูปร่างโปร่งบางกว่าคนไทยในภาคกลางเล็กน้อย ผู้หญิง มีรูปร่างผิวพรรณ และหน้าตางดงาม

ไทใหญ่ เรียกตัวเองว่า ไต ถูกคนเมืองเรียกว่าเงี้ยว และพม่าเรียกว่า ฉาน ซึ่งตามภาษาพม่าแปลว่า คนภูเขา เนื่องจากรัฐฉานอันเป็นที่ฐานของไทใหญ่ในปัจจุบันอยู่บนเทือกเขาทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า ลักษณะทางกายภาพและพันธุกรรมจัดอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์มองโกลอยด์ (Mongoloid) เช่นเดียวกับคนไทย ผู้ชายรูปร่างสูงกว่าคนไทย ใหญ่ แต่แข็งแรง มือเท้าเล็ก ผู้หญิงมีรูปร่างหน้าตางดงาม ผิวคล้ำกว่าหญิงพม่าเล็กน้อย หน้าตาเฉลียวฉลาด

อาก้อ เรียกตัวเองว่า อาฮา (Akha) เป็นชนหนึ่งของคนเผ่าธิเบต-พม่า รูปร่างเล็กแต่ล่ำสัน แข็งแรง ผิวเนื้อสีน้ำตาลอ่อน และกร้าน ผู้ชายสูงกว่าผู้หญิง ผู้หญิงมีศีรษะกลม ลำตัวยาวกว่าน้องและซา แขนและขาสั้นผัดกับผู้ชาย

มูเซอ เรียกตัวเองว่า ลาชู (Lahu) สืบเชื้อสายมาจากพวกโล-โล (Lo-Lo) รูปร่างลั่นทัด ผิวสีน้ำตาลอ่อนคล้ายม้า หรือเขี้ยว ผู้หญิงตัวเล็กกว่าผู้ชายเล็กน้อย ชอบกินหมาก

เขี้ยว เรียกตัวเองว่า เมียน (Mien) เป็นชนชาติเก่าแก่เชื้อสายตระกูลจีน-ธิเบต รูปร่างและผิวพรรณคล้ายคลึงกับคนจีนมาก ความสูงเฉลี่ยเท่ากับคนไทยโดยทั่วไป ผู้หญิงมีรูปร่างหน้าตาอ่อนช้อยสวยงาม นิสัยขยันขันแข็ง ทรหดอดทน รักสงบ ไม่คู้ร้าย ชอบบริโภค

กระเหรี่ยง จัดอยู่ในตระกูลธิเบต-พม่า (Tibetan-Burmese Stock) โดยทั่วไปมีความสูงปานกลาง ผู้ชายมีรูปร่างดี แข็งแรง ลั่นทัด ช่วงขาใหญ่ ขาสั้น แต่ได้สัดส่วนกับร่างกาย ผู้หญิงมีรูปร่างสมบูรณ์ เรือนอกตั้งตรง เพราะต้องแบกของหนักไว้บนศีรษะหรือบนหลังเสมอ ผิวของกระเหรี่ยงจะมีแตกต่างกันตั้งแต่สีเหลืองไปจนถึงน้ำตาลคล้ำ แต่มีรูปร่างกลมแบนเหมือนชนเผ่ามองโกลเลียนโดยทั่วไป

ลีซอ (Lisou) สืบเชื้อสายมาจากพวกธิเบต-พม่า (Tibeto-Burma) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชาติพันธุ์มองโกลอยด์ ลีซอมีผิวขาวมากกว่ามูเซอ ผู้หญิงจะขาวมากและมีรูปร่างหน้าตาดี ผู้ชายมีรูปร่างใหญ่เป็น ล่ำสัน มือและเท้าใหญ่หนา เพราะต้องเดินทางมาก หน้าตากว้างกลม

หม้อ เรียกตัวเองว่า ม้ง (Hmong) เป็นเชื้อสายตระกูลจีน-ธิเบตแบบเดียวกับเขี้ยว รูปร่าง ลักษณะผิวพรรณ ท่าทางและการพูดคล้ายคนจีน แต่มีผิวคล้ำกว่าเล็กน้อย ผู้ชายค่อนข้างสูง ผู้หญิงรูปร่างได้สัดส่วน เป็นพวกที่ไวต่อความรู้สึก อายากรู้อายากเห็น แต่ค่อนข้างขี้อาย

นอกจากนี้ยังมีจีนย้อ ซึ่งตั้งหลักแหล่งอยู่ที่คอกยแม่สะลอง อำเภอแม่จัน

2.5.3 ศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม

ศาสนาที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือคือศาสนาพุทธ รองลงมาได้แก่ ศาสนาคริสต์ ส่วนศาสนาอื่น ๆ ได้แก่ อิสลาม ขงจื้อ ฮินดู ฯลฯ นั้นมีเป็นส่วนน้อย ประเพณีและวัฒนธรรมที่ยึดถือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอมักจะ เกี่ยวเนื่องด้วยชาติพันธุ์ และความเชื่อทางศาสนา - ประเพณีและวัฒนธรรมที่สำคัญมีดังนี้

คนเมือง มีภาษาพูดที่แตกต่างไปจากไทยภาคกลางเล็กน้อย มีคำหนังสือเฉพาะ แต่ในปัจจุบันได้หันมาใช้อักษรไทยกลางแทน การแต่งกายพื้นถิ่น หญิงนุ่งผ้าซิ่นยาวเกือบถึงตาตุ่ม ใส่เสื้อแขนกระบอกหม่สะไบ เก้าฝอยมัดคอกไม้ ชายนิยมนุ่งกางเกงขายาว ใส่เสื้อคอกลม แขนสั้นสีคราม เข็มมีผ้าขาวม้าคาดเอว อาศัยในบ้านเรือนยกใต้ถุนสูงหน้าจั่วมีไม้ไขว้กันประดับประดาด้วยลวดลายเรียกว่า "กาแล" นอกจากอาชีพทางการเกษตรแล้ว ยังมีความสามารถในการทำหัตถกรรม อาทิเช่น เครื่องเหล็ก เครื่องไม้แกะสลัก เครื่องเงิน เครื่องจักสาน เครื่องเงิน ทองคำ ทาร์ม เครื่องดนตรีที่สำคัญได้แก่ เปียะ สะล้อ ซึ่ง ปี่ แคน กลอง นาฏศิลป์พื้นบ้านมีการฟ้อนเมือง ฟ้อนม่าน ฟ้อนเงี้ยว การขับร้องและขับลที่เรียกว่า ซอฮู้สาว และคำวซอ ประเพณีสำคัญคล้ายไทยภาคกลาง เช่น ครุฑสงกรานต์ งานลอยกระทง เป็นต้น แต่ก็มีบางส่วนที่แตกต่างไป เช่น บอยหลวง ประเพณีเรียกขวัญ ลีชะตา ส่งเคราะห์ ทานตุ้งโล่บาตรเพ็ญเป็นต้น

ไทยใหญ่ มีภาษาพูดที่แตกต่างไปจากคนเมือง และไทยภาคกลางเล็กน้อย มีคำหนังสือเฉพาะตน การแต่งกายพื้นถิ่น หญิงนุ่งผ้าซิ่นยาวเกือบถึงตาตุ่ม ใส่เสื้อแขนกระบอกเข้ารูป เก้าฝอยมัดคอกไม้ โทษีริชะด้วยผ้า เจาะหูใส่ตุ้มหู ชายใส่เสื้อแบบจีน นุ่งกางเกงขายาว ไ่ว่นยาวและเก้าฝอยมัดคอกไม้ สวมหมวกปีกกว้าง เจาะหูใส่ตุ้มหูเช่นเดียวกัน อาศัยในบ้านเรือนยกใต้ถุนสูง มีไม้แกะสลักประดับ นอกจากอาชีพทำนา ทำไร่แล้วยังชอบค้าขาย มีความสามารถในการเพาะพันธุ์สัตว์โดยเฉพาะม้า และงานหัตถกรรม ได้แก่ ทองคำ เครื่องปั้นดินเผา เครื่องแกะสลักงาช้างและไม้ เครื่องทองเหลือง กระดาษจากต้นช้อย เครื่องดนตรีสำคัญ ได้แก่ ข้อง กลอง ฉาบ นาฏศิลป์พื้นบ้านมีการเต้นโศด ฟ้อนนก ประเพณีสำคัญคล้ายคนไทย เช่น ครุฑสงกรานต์ และพิธีทางศาสนาพุทธ เช่น วันวิสาขบูชา เป็นต้น

อีเก้อ มีภาษาพูดมาจากชนชาวโล-โล (Lo-Lo) คล้ายกับภาษามูเซอ และ ลีซอ ไม่มีตัวอักษรใช้ การแต่งกาย ผู้หญิงนิยมไว้ผมยาวแต่จะรวบผมไว้ แล้วใส่หมวกทับหมวกนี้ประดับประดาอย่างสวยงาม คอสวมใส่เครื่องประดับ เสื้อผ้าเป็นสีดำ เสื้อชั้นในสีขาว ผ้ารดอกไว้ แล้วสวมเสื้อแขนยาวผ่าหน้าทับอีกชั้นหนึ่ง ด้านหลังเสื้อปักลวดลายสวยงาม - กระโปรงนิยมนุ่งกระโปรงสั้นต่ำกว่าสะดือ ขาพันด้วยสนับแข้ง ชายโกนหัวไว้ผมเปีย สวมเสื้อคอกลมแขนยาวและกางเกงสีดำ อาศัยอยู่ในบ้านเรือนยกใต้ถุนสูง มักจะตั้งหมู่บ้านอยู่สูง 4,000 ฟิตขึ้นไป ทำไร่เลื่อนลอยและปลูกฝิ่น หน้าหมู่บ้านมีประตูเรียกว่า "ลกค้อ" เสาชิงช้า

และลานสาวกอดสำหรับหนุ่มสาวเกี่ยวพาราสีกัน อีกอันบึงถั่ว มีประเพณีที่สำคัญได้แก่ งานฉลองปีใหม่ พิธีโล้ชิงช้า

มูเซอ มีภาษาพูดเฉพาะตัวแต่ไม่มีตัวอักษรใช้ แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ หลายกลุ่มตามลักษณะการแต่งกายของฝ่ายหญิง และภาษาพูดที่ใช้จะมีความแตกต่างกันเล็กน้อย ผู้หญิงมูเซอแดง และมูเซอซีจะแต่งกายคล้ายกัน คือไว้ผมยาวเกล้าผมแล้วพาดด้วยผ้าสีดำ สวมเสื้อตัวสั้นแขนยาวสีดำประดับด้วยผ้าแดง และผ้าชิ้นสีดำสลับแดง แต่ผู้หญิงมูเซอซีจะมีเครื่องแต่งกายพิเศษสำหรับแต่งในวันรื่นเริงของหมู่บ้าน ผู้หญิงมูเซอดำ ใสเสื้อแขนยาวสีดำยาวถึงครึ่งน่อง กางเกงและสนับแข้งสีดำ ผู้หญิงมูเซอเซเลจะแต่งกายคล้ายกันแต่เสื้อผ้านี้จะเย็บลาดลายเหลืองขาวสลับแดงประดับ สำหรับผู้ชายนั้นไม่มีสัญลักษณ์ประจำเผ่าแบบผู้หญิง โดยทั่วไปสวมเสื้อผ่าอก และกางเกงจีนสีดำ อาศัยอยู่บ้านยกพื้นสูง มักจะตั้งบ้านเรือนในระดับสูง 4,000 ฟิตขึ้น ไป ทาไร่เลื่อนลอยและปลูกฝิ่น และยังชำนาญในการล่าสัตว์ มูเซอนับถือผี มีประเพณีที่สำคัญได้แก่ งานฉลองปีใหม่ งานกินข้าวใหม่

เย้า มีภาษาพูดเฉพาะตัว สัมพันธ์ใกล้ชิดกับภาษาแม้ว และได้รับอิทธิพลจากภาษาจีนเช่นเดียวกัน ไม่มีตัวอักษรใช้ ต้องยืมอักษรจีนมาใช้เขียนเป็นภาษาเย้า อ่านออกเสียงแบบเย้า การแต่งกายผู้หญิงเย้าจะทอผืนด้วยขี้ผึ้ง และพาดศีรษะด้วยผ้าที่ปักลายอย่างงดงาม สวมเสื้อแขนยาวสีดำ หรือน้ำเงินเข้ม ผ่าหน้า ยาวถึงข้อเท้า ชายเสื้อด้านหน้าเป็นแถบสีพันรอบเอว คอเสื้อประดับไหมพรมสีแดง สวมกางเกงชายยาว ปักลวดลายด้านหน้างดงาม ผู้ชายใส่เสื้อคออกไขว้แบบเสื้อคนจีนยาวคลุมเอว กางเกงชายยาวสีดำปลายขาขลิบแดง บ้านเย้ามักจะปลูกคร่อมดินเช่นเดียวกับแม้ว ตั้งหมู่บ้านอยู่บนไหล่เขา ทาไร่เลื่อนลอยปลูกข้าว ข้าวโพดฝิ่น แต่เดิมเย้าได้ชื่อว่าเป็นผู้ชำนาญในการปลูกฝิ่นมาก นอกจากนั้นยังมีความสามารถในการตีเหล็ก การทำเครื่องเงิน และเย็บปักถักร้อย จึงมีรายได้ส่งรองจากพวกฮ่อลงมา เย้า นับถือผี มีประเพณีที่สำคัญได้แก่ งานปีใหม่

กระเหรี่ยง แบ่งย่อยออกเป็นหลายเผ่า ภาษามีความใกล้เคียงกัน แต่ไม่สามารถจะเข้าใจกันได้ การแต่งกายกระเหรี่ยงสะกอ ผู้ชายนิยมใส่เสื้อสีแดง ศีรษะพาดผ้าสีดำ ๆ ผู้หญิงที่ยังไม่แต่งงานจะสวมเสื้อยาวสีขาว พวกที่แต่งงานแล้วจะสวมเสื้อสีน้ำเงินเข้ม นุ่งกระโปรงสีแดงลายตัดพร้อมพาดผ้าแดง กระเหรี่ยงโบว ผู้ชายแต่งกายเหมือนชวาณาไทย - ผู้หญิงที่แต่งงานใส่เสื้อแดงแบบพวกสะกอ แต่มีลวดลายยาวกว่า และใส่กระโปรงสีดำหรือน้ำเงินเข้ม ผู้หญิงที่ยังไม่แต่งงานจะใส่เสื้อคลุมยาว เย็บปักด้วยลวดลาย และลูกปัดอันงดงาม กระเหรี่ยงบเว ผู้ชายนุ่งกางเกงขาสั้นสีแดง พาดศีรษะ นิยมสักรูปต่าง ๆ ที่แผ่นหลัง ส่วนผู้หญิงจะนุ่งกระโปรงสั้นมากและสวมกาโล่ที่ข้อเท้า กระเหรี่ยงสร้างบ้านยกาตัดถนนสูงมีทั้งไม้จริงและไม้ไผ่หมู่บ้านกระเหรี่ยงจะตั้งอยู่ถาวร พวกที่อาศัยอยู่ตามเชิงเขาจะทาปากชั้นบันได ส่วนที่อาศัยอยู่บน

ภูเขาจะปลูกข้าวไร่ ที่สำคัญกระเหรี่ยงส่วนใหญ่มานิยมปลูกฝิ่น กระเหรี่ยงนับถือผี บางกลุ่มได้หันมานับถือศาสนาพุทธและคริสต์

ลีซอ พูดภาษาจ๋ออยู่ในกลุ่มอึเบต-พม่า แต่ไม่มีตัวอักษรเป็นของตนเอง ผู้ชายใส่เสื้ออกขาวสีขาหรือสีดำ กางเกงสีขาว ดำ หรือน้ำเงิน ขาวกว่าหัวเข่าเล็กน้อย พันทันข้าง บางคนจะสวมหมวกหรือโพกศีรษะ ผู้หญิงปกติเกล้ามวยไว้ท้ายทอย สวมเสื้อแขนยาว อกขาวยาวลงมาถึงหัวเข่า ตัวเสื้อติดผ้าขลิบสีเป็นชั้น ๆ ทับกางเกงชายาวสีดำแล้วคาดเอวด้วยผ้าสีดำ เวลาทำงานพิธีสำคัญจะโพกหัว สวมห่วงที่คอหาค้วยเงิน และเครื่องประดับเงินอื่น ๆ บ้านของลีซอมีทั้งที่ปลูกติดดินหรือยกใต้ถุนสูงแล้วแต่สถานที่ ส่วนใหญ่จะตั้งหมู่บ้านอยู่สูงกว่าอีก้อและมูเซอ ทั่วไปปลูกข้าว ข้าวโพด และพืชผักอื่น ๆ มักลักลอบปลูกฝิ่นมากเป็นอันดับที่สองรองจากมั่ว ผู้ชายมีความชำนาญในการล่าสัตว์มาก ลีซอนับถือผี ประเพณีที่สำคัญได้แก่ งานฉลองปีใหม่ ซึ่งเป็นงานที่สนุกสนานที่สุดของลีซอ

มั่ว ไม่มีภาษาที่แน่นอน ส่วนใหญ่จะยืมภาษาอื่นมาใช้ ภาษาที่เป็นของตนเองมีไม่มากนัก ม้งคนละเผ่ามีภาษาที่แตกต่างกัน การแต่งกายผู้ชายม้งใส่เสื้อแขนยาวรัดรูป อกขาวเปิดให้เห็นหน้าท้องสีดำ กางเกงจีนชายาว เป้ายาวสีดำ คาดเอวด้วยผ้าฝิ่นใหญ่สีแดงทั้งชายข้างหน้า มีเข็มขัดเงินคาดทับ สวมหมวกครึ่งทรงกลมยอดเป็นพู่สีแดง ผู้หญิงใส่เสื้อแขนยาว ผ้าหน้าสีดำ ด้านหลังปักผ้าลายเหลี่ยม เวลาทำงานอยู่กับบ้านจะใส่กางเกงชายาวสีดำ ส่วนกระโปรงจีบรอบเอว สั้นแค่หัวเข่านั้นจะใส่เฉพาะ เวลาทำงาน กระโปรงของม้งลายจะปักลวดลายงดงาม และยังคงผ้ายาวคล้ายผ้ากันเปื้อนไว้ด้านหน้า บ้านม้งสร้างติดดิน ตั้งหมู่บ้านสูง 5,000 ฟิตขึ้นไป ทั่วไปปลูกข้าว ข้าวโพด ยาสูบและฝิ่น ม้งยังได้ชื่อว่าเป็นนักเลี้ยงสัตว์ที่ดี รู้จักวิธีการคัดเลือกและผสมพันธุ์ นอกจากนี้ยังมีความสามารถในการตีเหล็ก ทำเครื่องเงิน การเย็บปักถักร้อย ม้งนับถือผี แต่ก็มีผู้ที่หันมานับถือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์บ้าง ประเพณีที่สำคัญได้แก่ การเกิด การแต่งงาน การตาย การทำบุญศพ การไว้ทุกข์

2.6 ประชากร

2.6.1 ขนาดประชากร

ประชากรในจังหวัดเชียงรายเมื่อปี พ.ศ.2534 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น - 1,043,423 คน อาเภอที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด ได้แก่ อาเภอเมืองเชียงราย อันเป็นที่ตั้งเทศบาลเมืองเชียงราย 205,796 คน รองลงมาได้แก่ อาเภอพาน 138,454 คน อาเภอเทิง 117,540 คน อาเภอเวียงชัย 73,724 คน และอาเภอเวียงป่าเป้า 69,275 คน

2.6.2 การกระจายตัวของประชากร

ประชากรส่วนใหญ่จะรวมตัวอยู่อย่างหนาแน่น 3 บริเวณ คือ บริเวณอำเภอเมือง เชียงราย กับอำเภอเวียงชัย บริเวณอำเภอพาน และบริเวณอำเภอเทิง

ความหนาแน่นของประชากรรวมทั้งสิ้น 89 คนต่อตารางกิโลเมตร อำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรสูง ได้แก่ อำเภอแม่สาย 231 คนต่อตารางกิโลเมตร อำเภอเวียงชัย 137 คนต่อตารางกิโลเมตร อำเภอพาน 133 คนต่อตารางกิโลเมตร อำเภอเมืองเชียงราย 123 คนต่อตารางกิโลเมตร และอำเภอเทิง 106 คนต่อตารางกิโลเมตร

2.6.3 การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร

ระหว่าง พ.ศ. 2529-2534 จังหวัดเชียงรายมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเพียง 56,404 คน คิดเป็นอัตราเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 1.1 ต่อปี ต่ำกว่าอัตราเพิ่มขึ้นเฉลี่ยรวมทั้งประเทศในปีเดียวกัน ซึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.4 ต่อปี อำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรมากที่สุดได้แก่ อำเภอแม่จัน 13,531 คน คิดเป็นส่วนแบ่งร้อยละ 24.1 ของประชากรที่เพิ่มขึ้นทั้งหมด เพิ่มขึ้นอัตราเฉลี่ยร้อยละ 2.3 ต่อปี รองลงมาได้แก่ อำเภอเชียงของ ประชากรเพิ่มขึ้น 10,394 คน คิดเป็นส่วนแบ่งร้อยละ 18.5 เพิ่มขึ้นอัตราเฉลี่ยร้อยละ 2.9 ต่อปี อำเภอแม่สรวยประชากรเพิ่มขึ้น 7,766 คน คิดเป็นส่วนแบ่งร้อยละ 13.8 เพิ่มขึ้นอัตราเฉลี่ยร้อยละ 3.0 ต่อปี (ตารางที่ 2.2)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.2 ประชากรและการเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2529-2534

อำเภอ	พื้นที่ ตร.กม.	ประชากร : คน		ความหนาแน่น คน/ตร.กม.		การ เปลี่ยนแปลง		
		2529	2534	2529	2534	คน	ส่วนแบ่ง	ร้อยละ/ปี
เมืองเชียงราย	1,622.1	199,038	205,796	123	127	6,758	12.1	0.7
เวียงชัย	522.1	71,712	73,274	137	140	1,562	2.8	0.4
เชียงของ	836.9	67,129	57,248	49	68	10,394	18.5	2.9
เทิง	1,055.0	112,411	117,540	106	111	5,129	9.2	0.9
พาน	1,023.0	135,898	138,454	133	135	2,556	4.6	0.4
ป่าแดด	333.3	25,880	26,490	78	79	610	1.1	0.5
แม่จัน	1,655.4	112,352	125,883	68	76	13,531	24.1	2.3
เชียงแสน	554.0	43,584	44,378	79	80	794	1.4	0.4
แม่สาย	285.0	65,897	67,108	231	235	1,211	2.2	0.4
แม่สรวย	1,428.6	48,087	55,853	34	39	7,766	13.8	3.0
เวียงป่าเป้า	1,217.0	65,681	69,275	54	60	3,594	6.4	1.1
กิ่ง. พญาเม็งราย	620.0	39,714	41,849	64	67	2,135	3.8	5.4
กิ่ง. เวียงแก่น	526.0	-	20,275	-	38	-	-	-
รวม	11,678.4	987,383	1,043,423	84	89	56,040	100.0	1.1

หมายเหตุ : พ.ศ. 2529 กิ่งอำเภอเวียงแก่น รวมอยู่กับ อำเภอเชียงของ
ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

2.7 การพัฒนาเมือง

2.7.1 แผนพัฒนาเมือง

การพัฒนาเมืองตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ในระยะเวลาที่ผ่านมา มุ่งที่จะพัฒนาเมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาค เพื่อช่วยส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจให้ต่อเนื่อง และถ่ายทอดความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาค จังหวัดเชียงรายเป็นหนึ่งในเก้าจังหวัดภาคเหนือตอนบน ซึ่งจัดอยู่ในพื้นที่ที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจต่ำกว่าภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศ

ในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539 ได้มุ่งพัฒนา เชียงราย เป็นเมืองท่องเที่ยวและศูนย์กลางอุตสาหกรรมแปรรูปวัตถุดิบในท้องถิ่น ตลอดทั้งจุดค้าชายชายแดนที่แม่สาย

2.7.2 การผังเมือง

การผังเมือง เป็นมาตรการที่สำคัญประการหนึ่งในกระบวนการพัฒนาเมือง การวางผังเมืองอาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 กำหนดให้สำนักผังเมืองกระทรวงมหาดไทย หรือองค์กรส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ การวางผังเมืองตามกฎหมาย มี 2 ชนิด คือ

- 1) ผังเมืองรวม (General Plans) ซึ่งเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน การคมนาคมขนส่ง การสาธารณสุข ูปโภค บริการสาธารณะ และสภาพแวดล้อมสำหรับบริเวณผังเมืองรวม
- 2) ผังเมืองเฉพาะ (Specific Plans) เป็นการจัดทำผังเมืองรวมสำหรับเฉพาะบริเวณ

จังหวัดเชียงรายมีการวางและจัดทำผังเมืองรวม ซึ่งได้ออกเป็นกฎกระทรวงบังคับใช้ตามกฎหมาย 1 ผัง คือ ผังเมืองรวมเมืองเชียงราย ปรับปรุงครั้งที่ 1 พื้นที่ 152.2 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่เขตเทศบาลเมืองเชียงรายทั้งหมด กับพื้นที่ 6 ตำบลในเขตอำเภอเมืองเชียงราย และบางส่วนของตำบลเวียงเหนือตำบลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย คาดว่าใน ปี พ.ศ.2553 จะมีประชากรประมาณ 134,100 คน ประกาศเป็นกฎกระทรวงฉบับที่ 123 พ.ศ. 2535

2.8 โครงสร้างพื้นฐาน

2.8.1 การคมนาคมและขนส่ง

จังหวัดเชียงรายมีระบบการคมนาคมและขนส่งที่สำคัญ คือการขนส่งทางบก และการขนส่งทางอากาศ (แผนที่ 2.4)

1) ระบบทาง

นับเป็นเส้นทางคมนาคมและขนส่งที่สำคัญที่สุดของจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วยเส้นทางหลวงแผ่นดิน ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมทางหลวง และทางหลวงชนบท ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมโยธาธิการ สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท และองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย ทางหลวงแผ่นดินสายสำคัญ มีดังนี้

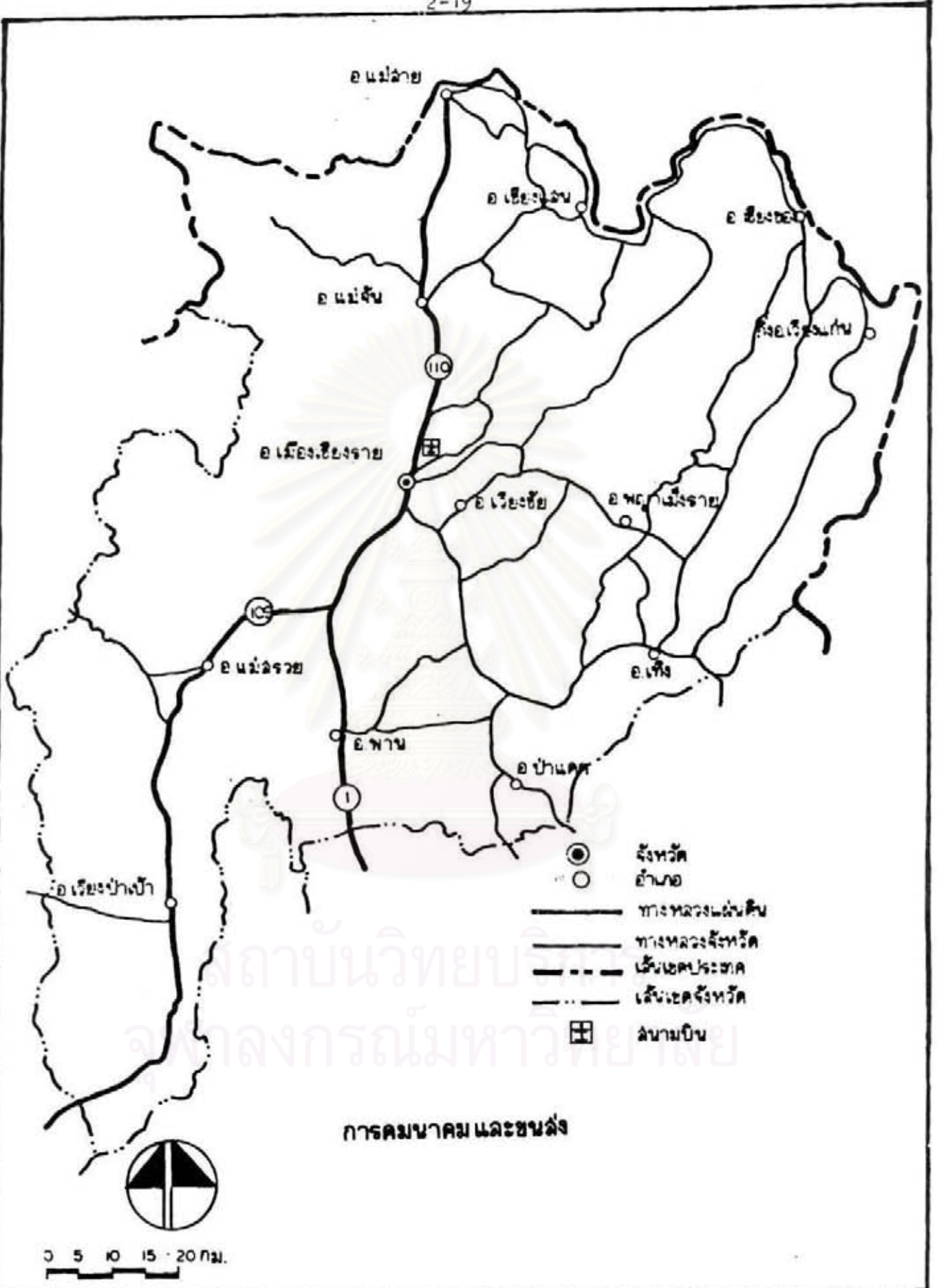
ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) เป็นทางหลวงที่เชื่อมต่อจังหวัดเชียงราย กับกรุงเทพมหานคร โดยผ่านจังหวัดในภาคเหนือตอนล่างและภาคกลาง ทางหลวงสายนี้เข้าสู่จังหวัดเชียงรายที่อำเภอพาน มาสิ้นสุดที่อำเภอเมืองเชียงราย กรมทางหลวงมีคำริที่จะขยายผิวจราจรเป็น 4 ช่องทางจราจรไป-กลับ

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 110 เชื่อมต่อจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ผ่านอำเภอแม่จันไปยังพรมแดนไทย-สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า ที่อำเภอแม่สาย ขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างขยายผิวจราจรให้เป็น 4 ช่องทางจราจรไป-กลับ

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 118 เป็นทางหลวงที่เชื่อมต่อระหว่างจังหวัดเชียงรายกับจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นเมืองศูนย์กลางความเจริญของภาคเหนือตอนบน เข้าสู่จังหวัดเชียงรายที่อำเภอเวียงป่าเป้า ผ่านอำเภอแม่สรวย ไปบรรจบกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ที่อำเภอเมืองเชียงราย

2) ทางอากาศ

เนื่องจากจังหวัดเชียงรายตั้งอยู่เหนือสุดของประเทศ ห่างจากกรุงเทพมหานคร และเมืองสำคัญในภูมิภาคอื่นมาก การขนส่งทางอากาศจึงนับมีความสำคัญในการประหยัดเวลาเดินทาง สนามบินใหม่เชียงรายเป็นสนามบินนานาชาติ เปิดใช้งานปี พ.ศ. 2535 มีพื้นที่ 3,275 ไร่ ทางวิ่งยาว 3,000 เมตร อาคารผู้โดยสารรับได้ 1,240 คน ในชั่วโมงเร่งรัด

โครงการไร่แม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่

2.4

2.8.2 ระบบไฟฟ้า

ระบบไฟฟ้าของพื้นที่ศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบของสองหน่วยงาน คือ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย รับผิดชอบในการผลิต และจัดหาพลังงานไฟฟ้าขนาดใหญ่ และจัดส่งเข้าพื้นที่ด้วยสายส่งแรงดันสูง รวมทั้งรับผิดชอบสถานีไฟฟ้าย่อยที่แปลงแรงดันสูงให้เป็นแรงดันปานกลาง เพื่อจ่ายกระแสไฟฟ้าให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ซึ่งรับผิดชอบในการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าให้ประชาชนต่อไป

ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย การไฟฟ้าฝ่ายผลิตได้รับกระแสไฟฟ้าจากแหล่งผลิตกระแสไฟฟ้าพื้นที่อื่น ๆ โดยระบบสายส่งแรงสูงขนาด 115 กิโลโวลต์ ผ่านสถานีไฟฟ้าย่อยเพื่อจ่ายกระแสไฟฟ้าให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค นอกจากนี้ยังมีโรงไฟฟ้าพลังน้ำขนาดเล็กของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค และการพลังงานแห่งชาติอีกจำนวนหนึ่ง

สถิติไฟฟ้าจังหวัดเชียงราย ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ในปี พ.ศ. 2535 มีผู้ใช้ไฟฟ้าทุกประเภทรวมทั้งสิ้น 215,339 ราย จำนวนกระแสไฟฟ้าที่จำหน่ายรวมทุกประเภท 229 ล้านกิโลวัตต์ชั่วโมง ประเภทการใช้ไฟฟ้าที่มีการใช้ไฟฟ้ามาก ได้แก่ ที่อยู่อาศัยต่ำกว่า 150 รวม 190,891 ราย คิดเป็นกระแสไฟฟ้าจำหน่าย 97 ล้านกิโลวัตต์ชั่วโมง (ตารางที่ 2.3)

ตารางที่ 2.3 สถิติไฟฟ้าของจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2535

ประเภทการใช้ไฟฟ้า	ราย	กิโลวัตต์ชั่วโมง
ที่อยู่อาศัย < 150	190,891	97,558,890
ที่อยู่อาศัย > 150	13,617	20,560,082
ทั่วไปขนาดเล็ก	8,797	47,842,892
ทั่วไปขนาดกลาง	95	23,016,815
ทั่วไปขนาดใหญ่	0	0
ธุรกิจเฉพาะอย่าง	36	20,265,705
ส่วนราชการและองค์กรไม่แสวงหา- - กำไร	1,192	15,724,891
สูบน้ำเพื่อการเกษตร	23	688,945
ไฟฟ้าชั่วคราว	688	3,408,826
รวม	215,339	229,067,046

ที่มา : การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

2.8.3 ระบบประปา

การให้บริการประปาในพื้นที่ศึกษามีทั้งที่ดำเนินการโดยการประปาส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น อันได้แก่ สุขาภิบาล ซึ่งรัฐบาลมีนโยบายที่จะให้การประปาส่วนภูมิภาครับโอนมาดำเนินการต่อไป เพื่อให้ประชาชนได้มีน้ำสะอาดสำหรับบริโภคอย่างทั่วถึง ปัจจุบันจังหวัดเชียงรายมีการประปาในความรับผิดชอบของการประปาส่วนภูมิภาครวม 5 แห่ง แหล่งน้ำดิบที่เข้ารับการผลิตน้ำประปาของจังหวัดเชียงราย เป็นแหล่งน้ำผิวดิน ได้แก่ แม่น้ำ และคลอง (ตารางที่ 2.4)

ตารางที่ 2.4 สถิติการประปาจังหวัดเชียงรายเฉพาะชุมชนที่สำคัญ

การประปา	แหล่งน้ำดิบ	กำลังผลิต ลบ.ม./วัน
เชียงราย	ลำน้ำแม่กก	17,280
แม่สาย	ลำน้ำแม่สาย	3,360
พาน	คลองส่งน้ำชลประทาน โครงการแม่ลาว	960
แม่จัน	ลำน้ำแม่จัน	1,200
เวียงเชียงของ	แม่น้ำโขง	1,200

ที่มา : การประปาส่วนภูมิภาค

2.8.4 ระบบสื่อสารและโทรคมนาคม

ระบบสื่อสารและโทรคมนาคม อยู่ภายใต้การดำเนินงานขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (ทศท.) และการสื่อสารแห่งประเทศไทย (กสท.) องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยเป็นผู้ดำเนินการโทรศัพท์ทั่วไป และโทรศัพท์เคลื่อนที่ ส่วนการสื่อสารแห่งประเทศไทยนั้น เป็นผู้ดำเนินการด้านไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์เคลื่อนที่ โทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศ ระบบสื่อสารข้อมูล และวิทยุบริการ

ระบบโทรศัพท์ทั่วไปในพื้นที่จังหวัดเชียงรายนั้น ประกอบด้วย ชุมสายโทรศัพท์ 18 แห่ง จำนวนเลขหมายรวมทั้งสิ้น 15,824 เลขหมาย คู่สายรวมทั้งสิ้น 25,361 คู่สาย (ตารางที่ 2.5)

บริการไปรษณีย์โทรเลขของการสื่อสารแห่งประเทศไทย ประกอบด้วยที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขจำนวนรวมทั้งสิ้น 22 แห่ง ขอบข่ายการให้บริการครอบคลุมทุกอำเภอ และกิ่งอำเภอ

ตารางที่ 2.5 สถิติโทรทัศน์ พ.ศ. 2535

ซุ่มสาย	จำนวนเลขหมาย	จำนวนคู่สาย
เชียงราย	7,168	13,149
แม่สาย	2,560	2,675
พาน	1,024	1,392
แม่จัน	1,536	2,000
เทิง	512	700
เชียงของ	512	900
ป่าแดด	128	500
แม่สรวย	128	560
เชียงแสน	128	200
เวียงชัย	256	555
เวียงป่าเป้า	512	530
บ้านทา	128	200
แม่ชะจาน	512	600
จันจว้า	128	200
แม่คำ	128	200
แม่ลาว	128	200
พญาเม็งราย	128	200
คอยดุง	208	600
รวม	15,824	25,361

ที่มา : องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย

2.9 การท่องเที่ยว

2.9.1 ตลาดการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย

ใน พ.ศ. 2534 จังหวัดเชียงรายมีผู้เยี่ยมชมเยือนประมาณ 583,290 คน จัดว่ามากเป็นอันดับสาม หรือร้อยละ 13.83 ของผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดท่องเที่ยวหลักในภาคเหนือ ซึ่งได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ พิษณุโลก เชียงราย สุโขทัย กาแพงเพชร และแม่ฮ่องสอน

กลุ่มผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทยนับเป็นตลาดหลักของจังหวัดเชียงราย มีจำนวน 368,815 คน ใน พ.ศ. 2534 หรือคิดเป็นส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 63.23 ผู้เยี่ยมชมเยือนชาวต่างประเศในปีดังกล่าวมี 214,475 คน คิดเป็นส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 36.77

ในช่วง พ.ศ. 2531-2534 จังหวัดเชียงรายมีอัตราเพิ่มของผู้เยี่ยมชมเยือน โดยเฉลี่ยร้อยละ 6.80 เป็นอัตราเพิ่มของผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทยร้อยละ 6.77 และชาวต่างประเทศร้อยละ 9.55 เมื่อเปรียบเทียบแนวโน้มตลาดผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทยและชาวต่างประเทศของ - จังหวัดเชียงรายในช่วงเวลาดังกล่าว พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย โดยส่วนแบ่งการตลาดผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทยลดลงจากร้อยละ 64.29 ในปี พ.ศ. 2531 เป็นร้อยละ 63.23 ใน พ.ศ. 2534 และตลาดผู้เยี่ยมชมเยือนชาวต่างประเทศเพิ่มจากร้อยละ 35.71 เป็นร้อยละ 36.77 ในปีดังกล่าวตามลำดับ (ตารางที่ 2.6 และ 2.7)

ตารางที่ 2.6 ส่วนแบ่งการตลาดผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทยและชาวต่างประเทศของจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2531-2534

กลุ่มตลาด	ส่วนแบ่งการตลาด : ร้อยละ			
	2531	2532	2533	2534
ชาวไทย	64.29	65.73	60.75	63.23
ชาวต่างประเทศ	35.71	34.27	39.25	36.77

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 2.7 อัตราเพิ่มของผู้เยี่ยมเยือนเยือนจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2531-2534

กลุ่มผู้เยี่ยมเยือน	อัตราเพิ่ม : ร้อยละต่อปี			
	2531-2532	2532-2533	2533-2534	เฉลี่ย
รวม	9.2	15.0	- 1.7	7.5
ชาวไทย	11.7	6.3	2.3	6.8
ชาวต่างประเทศ	4.8	31.7	- 7.9	9.6

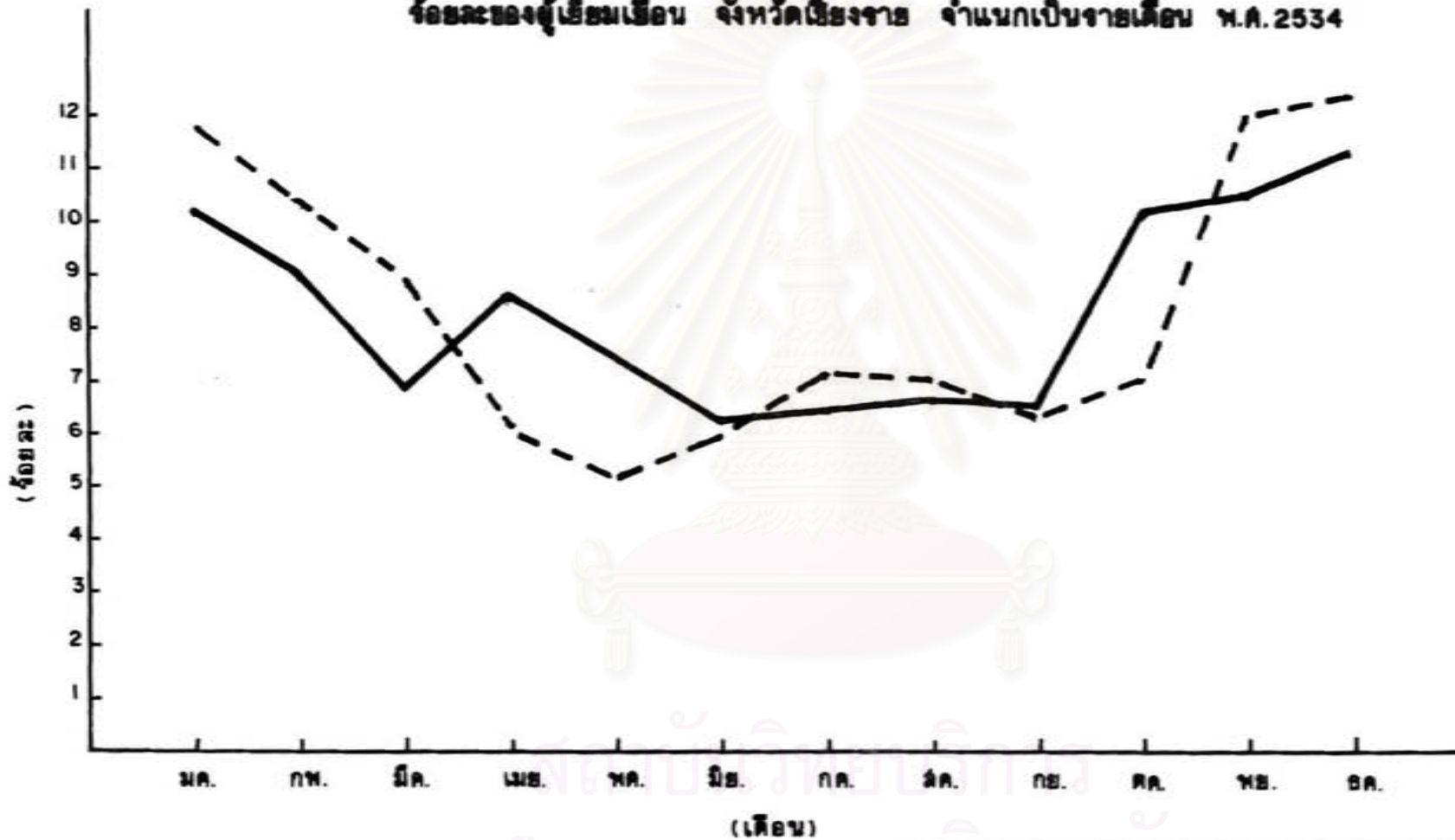
ที่มา : คำนวณจากสถิติผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2531-2534

2.9.2 ฤดูกาลท่องเที่ยว

การศึกษาฤดูกาลท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายอาศัยผลจากการเปรียบเทียบจากการสำรวจภาคสนามในเรื่องสถิติผู้เยี่ยมเยือนชาวไทย และชาวต่างประเทศที่ใช้บริการพักแรมตามที่พักประเภทต่าง ๆ สถิติผู้เข้าชมสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้มีการรวบรวมไว้ และสถิติผู้ไปท่องเที่ยวโดยดูในช่วงเดือนต่าง ๆ สรุปได้ว่าผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายในช่วงเดือนตุลาคม-กุมภาพันธ์ อันเป็นช่วงที่มีอากาศหนาว และช่วงกลางวันอากาศเย็นสบาย มีดอกไม้สวยงาม ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยนิยมไปท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะดังกล่าว นอกจากนี้ในเดือนตุลาคมมีการจัดพิธีถวายพระพร เนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีในวันที่ 21 ตุลาคม จึงทำให้มีผู้เดินทางมาจังหวัดเชียงรายมาก และช่วงเดือนเมษายนจะมีผู้เยี่ยมเยือนเพิ่มขึ้นเนื่องด้วยตรงกับช่วงเทศกาลสงกรานต์ ส่วนช่วงฤดูฝนตั้งแต่เดือนมิถุนายน-กันยายน มีผู้เยี่ยมเยือนในสัดส่วนที่ต่ำกว่าเดือนอื่น ๆ

การเดินทางของผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างประเทศมีสัดส่วนสูงในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ อันเป็นช่วงเวลาที่ตรงกับช่วงฤดูหนาวของยุโรปและอเมริกา และมีผู้เยี่ยมเยือนจากภูมิภาคดังกล่าวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวประเทศไทยมาก โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ การเดินป่าและการศึกษาความเป็นอยู่ วัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ สำหรับในช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม นั้น สัดส่วนของผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างประเทศเพิ่มสูงขึ้นเล็กน้อย เนื่องจากมีผู้เยี่ยมเยือนจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมาก (ตารางที่ 2.8 และแผนภูมิที่ 2.1)

ร้อยละของผู้เยี่ยมเยือน จังหวัดเชียงราย จำนวนเป็นรายเดือน พ.ศ.2534

— ชาวไทย
 - - - ชาวต่างประเทศ

โครงการไร่แม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
 สำนักบริหารวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่
 2.1

2-25

ตารางที่ 2.8 ร้อยละของผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงราย จำแนกเป็นรายเดือน พ.ศ. 2534

เดือน	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
1. มกราคม	10.21	11.80
2. กุมภาพันธ์	9.04	10.41
3. มีนาคม	6.81	8.91
4. เมษายน	8.62	6.02
5. พฤษภาคม	7.45	5.14
6. มิถุนายน	6.21	5.92
7. กรกฎาคม	6.42	7.13
8. สิงหาคม	6.62	7.04
9. กันยายน	6.51	6.33
10. ตุลาคม	10.24	6.97
11. พฤศจิกายน	10.52	11.98
12. ธันวาคม	11.35	12.35
รวม	100.00	100.00

ที่มา : คำนวณจากการสำรวจสถิติผู้เข้าพักโรงแรม และผู้เยี่ยมเยือนแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ

2.9.3 เส้นทางท่องเที่ยว

เส้นทางท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมในกลุ่มผู้เยี่ยมเยือนชาวไทย ได้แก่ เส้นทางท่องเที่ยวจากจังหวัดเชียงรายไปคอยแม่สลอง คอยคุง แม่สาย และสามเหลี่ยมทองคำ

ผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยที่มีเวลาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเพียง 1 วัน ส่วนมากจะเดินทางท่องเที่ยวจากตัวจังหวัดเชียงราย ไปยังคอยแม่สลอง แล้วเดินทางต่อไปคอยคุง และแม่สาย และกลับมที่พักที่จังหวัดเชียงราย ส่วนผู้ที่มีเวลามากกว่านี้ มักจะเดินทางท่องเที่ยวคอยแม่สลอง คอยคุง และแม่สายในวันแรก ส่วนวันต่อไปจะท่องเที่ยวที่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ อำเภอเชียงแสนและอำเภอเมือง

ผู้เยี่ยมชมเยือนชาวต่างประเทศส่วนมากนิยมเดินทางท่องเที่ยวตามหมู่บ้านชาวเขา-ในเขตอำเภอแม่จัน แหล่งท่องเที่ยวบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย ซึ่งเป็นรายการท่องเที่ยวภายใน 1 วัน เส้นทางท่องเที่ยวอื่นที่ได้รับความนิยมได้แก่ เส้นทางท่องเที่ยวดอยตุง-หมู่บ้านชาวเขา-แม่สาย และเส้นทางท่องเที่ยวดอยแม่สลอง-หมู่บ้านชาวเขา-แม่สาย นอกจากนี้การท่องเที่ยวตามวัดในตัวเมืองเชียงราย การเดินทางท่องเที่ยวตามลำน้ำกก การแวะชมหมู่บ้านชาวเขา หมู่บ้านกระเหรี่ยง และการเดินป่า โดยการเดินเท้าและขี่ช้าง นับเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูงจากผู้เยี่ยมชมเยือนชาวต่างประเทศที่เดินทางมาจังหวัดเชียงราย (แผนที่ 2.5)

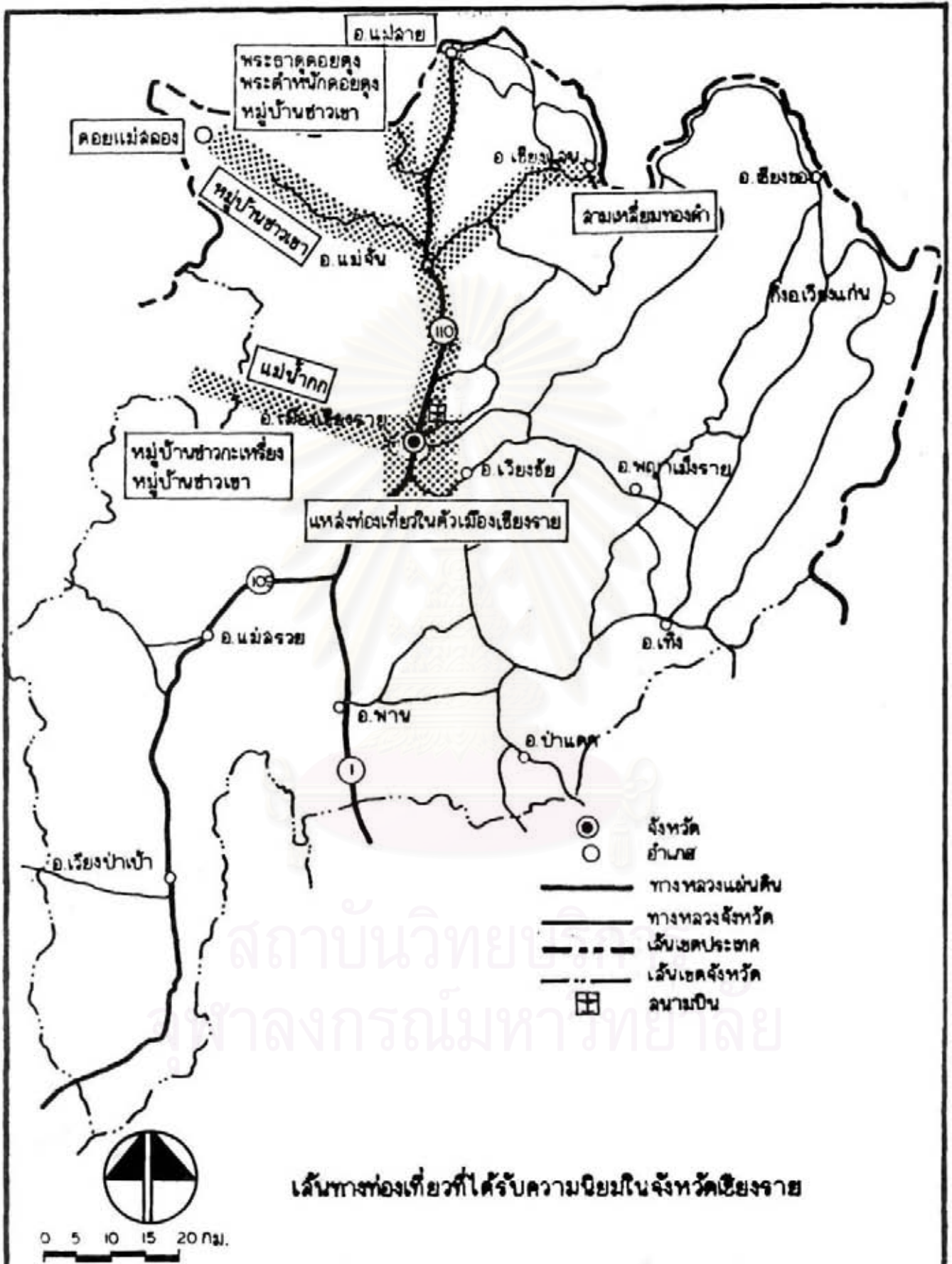
สำหรับแหล่งท่องเที่ยวในตัวเมืองเชียงรายนั้น ได้รับความนิยมจากผู้เยี่ยมชมเยือนค่อนข้างน้อย เนื่องด้วยส่วนมากเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ ศาสนา ซึ่งผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทยมักไม่ค่อยสนใจ ส่วนผู้เยี่ยมชมเยือนชาวต่างประเทศมักได้ไปท่องเที่ยวตามวัดในจังหวัดอื่น ๆ มากแล้ว จึงให้ความสนใจต่อการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมและธรรมชาติมากกว่า

2.9.4 อุปทานการท่องเที่ยว

1) สถานที่ท่องเที่ยว

จังหวัดเชียงราย เป็นจังหวัดชายแดนที่ตั้งอยู่เหนือสุดของประเทศ สาธารณการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายที่สำคัญ คือ สามเหลี่ยมทองคำ ดินแดนที่เคยเป็นต้นกำเนิดมันอันลือชื่อแม่สายชุมชนการค้าชายแดนไทย-พม่า และแหล่งรวมวัฒนธรรมชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ต่อมาเมื่อมีโครงการพัฒนาดอยตุงและการก่อสร้างพระตำหนักดอยตุงขึ้น ทำให้เชียงรายเป็นที่รู้จักในด้านของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติแบบภูเขาทั้งดงาม คือ ดอยแม่สลอง ดอยตุง และการเป็นที่ตั้งของพระตำหนักดอยตุงอันเป็นที่ประทับของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

สถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ตามรายงานการสำรวจเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชียงราย-พะเยา และตามข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่า มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจประมาณ 41 แห่ง ประกอบด้วยสถานที่ท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ 19 แห่ง ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถานและ - ศาสนา 17 แห่ง และประเภทวัฒนธรรม 5 แห่ง (ตารางที่ 2.9) สถานที่ท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรมส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านชาวเขาและชนกลุ่มน้อย ได้แก่ จีนฮ่อ ไทยใหญ่ ม้ง เย้า อะข่า มูเซอ ลีซอ และกระเหรี่ยง

เส้นทางท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมในจังหวัดเชียงราย

โครงการโร้แม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่

2.5

ตารางที่ 2.9 แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย

ประเภท		
ประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถาน และศาสนา	ธรรมชาติ	วัฒนธรรม
1 วัดพระสิงห์	1 คอยดุง	1 พระตำหนักคอยดุง
2 วัดพระแก้ว	2 คอยแม่สลอง	2 ไร่แม่ฟ้าหลวง
3 พระธาตุดอยตุง	3 คอยแสนใจ	3 สามเหลี่ยมทองคำ
4 พระธาตุดอยมทอง	4 คอยช้างมูบ	4 ท่าฮี้เหล็ก
5 พระธาตุดอยมกิดิ	5 สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์	5 ศูนย์หัตถกรรม
6 วัดป่าสัก	6 วนอุทยานน้ำตกขุนภรณ์	6 หมู่บ้านชาวเขาเผ่าต่าง ๆ
7 วัดพระเจ้าล้านทอง	7 น้ำตกทรายขาว-บ่อน้ำร้อน	
8 วัดเจดีย์หลวง	8 น้ำตกบูแกง	
9 วัดพระธาตุนาเงา	9 น้ำตกก้ำมาโขง และก้ำน้ำลอด	
10 วัดเจดีย์เจ็ดยอด	10 น้ำตกก้ำยาวาว	
11 วัดพระธาตูกู่ข้าว	11 หนองก้ำหนองผา	
12 พระธาตุดอยเวา	12 สวนคอยโอบ	
13 พระธาตุดอยแม่	13 ก้ำปุมก้ำปลา	
14 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงใหม่	14 ก้ำเสาหินพญานาค	
15 วัดสังฆาแก้วคอนตัน	15 ก้ำผาจม	
16 คอยเชียงเมียง	16 ชุนน้ำนางนอน	
17 เวียงกาหลง	17 หาดจับปลาบึก	
	18 น้ำตกบ้านไร่	
	19 แก่งแม่ น้ำตกท่าตอน เชียงราย	

หากพิจารณาตามลักษณะการกระจายตัวของสถานที่ท่องเที่ยวแล้ว อาจแบ่งได้เป็นกลุ่มสถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอเมือง เชียงราย มีสถานที่ท่องเที่ยวประวัติศาสตร์เป็นจุดดึงดูดที่สำคัญ กลุ่มสถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอแม่จัน มีหมู่บ้านชาวเขาและชนกลุ่มน้อย คอยแม่สลอง เป็นจุดดึงดูดที่สำคัญ กลุ่มสถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอแม่สาย มีพระธาตุดอยตุง และตลาดชายแดนแม่สายเป็นจุดดึงดูดที่สำคัญ และกลุ่มสถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอเชียงแสน มีสามเหลี่ยมทองคำและสถานที่ท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ในเมืองเชียงแสนเป็นจุดดึงดูดที่สำคัญ (แผนที่ 2.6)

เทศกาลงานประเพณีที่สำคัญของจังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่เป็นเทศกาลที่เกี่ยวข้องด้วยวันสำคัญทางศาสนา ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีบุญบั้งไฟ และประเพณีลอยกระทง ซึ่งมักจะจัดกันในวันเวลาเดียวกันทั้งประเทศ หรือเป็นงานเทศกาลท้องถิ่น จึงดึงดูดผู้เยี่ยมชมเข้าได้มามากเท่าที่ควร เทศกาลงานประเพณีที่มีลักษณะเด่นเฉพาะตัว ได้แก่ งานนมัสการพระบรมธาตุคอกอยตุง จัดขึ้นระหว่างวันขึ้น 13-15 ค่ำ เดือน 4 หรือเดือนมีนาคม ของทุกปี และงานวันลั่นจี่เชียงราย และสัปดาห์รอนางแล จัดขึ้นราวปลายเดือนพฤษภาคมของทุกปี

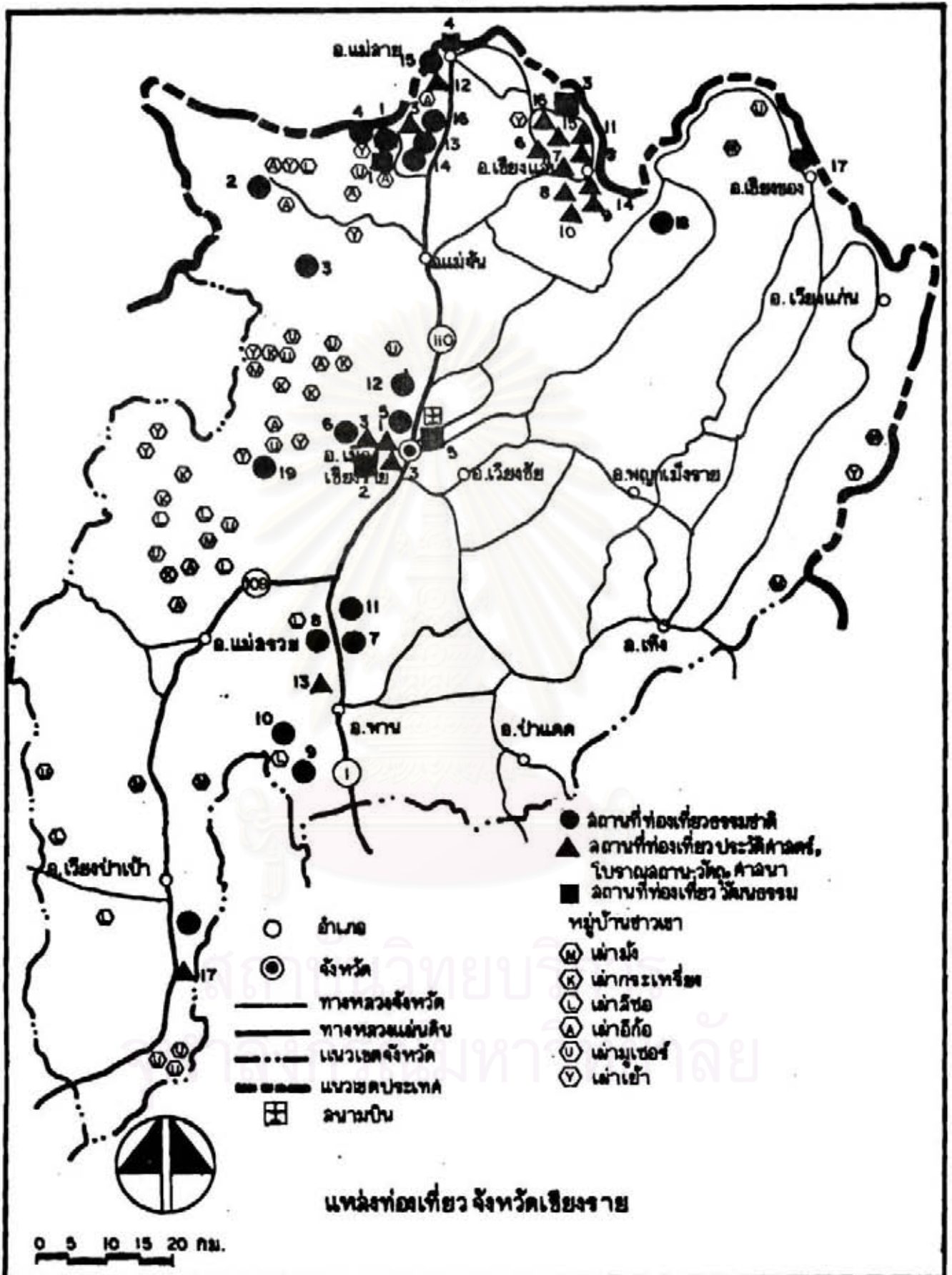
2) ที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการท่องเที่ยว

สถานที่พักแรมของจังหวัดเชียงรายรวมทุกประเภท มีจำนวนเพียง 79 แห่ง คิดเป็นห้องพักรวม 3,453 ห้อง ส่วนใหญ่รวมตัวอยู่ในอำเภอเมืองเชียงราย 36 แห่ง คิดเป็นห้องพัก 2,567 ห้อง รองลงมาได้แก่ อำเภอเชียงแสน 11 แห่ง จำนวน 399 ห้อง อำเภอแม่สาย 8 แห่ง จำนวน 194 ห้อง และอำเภอแม่จัน 6 แห่ง จำนวน 86 ห้อง ส่วนที่เหลือกระจายตัวอยู่ในอำเภอต่าง ๆ

ภัตตาคารและร้านอาหารที่ผู้เยี่ยมชมนิยมใช้บริการส่วนใหญ่มักจะอยู่ในเขตอำเภอเมืองเชียงราย มีประมาณ 57 แห่ง นอกจากนี้ยังมีร้านขายสินค้าที่ระลึกซึ่งส่วนใหญ่มักจะอยู่ในเขตอำเภอเมือง อำเภอแม่สาย และอำเภอเชียงแสน และบริการนำเที่ยว และรถเช่าต่าง ๆ ซึ่งส่วนมากอยู่ในเขตอำเภอเมือง

กิจกรรมกีฬา ซึ่งกำลังได้รับความนิยมทั้งในประเทศและต่างประเทศ คือ กีฬาอล์ฟ นั้น จังหวัดเชียงรายมีสนามกอล์ฟที่เปิดดำเนินการในปัจจุบัน 2 สนาม คือสนามกอล์ฟเชียงราย ขนาด 9 หลุม ตั้งอยู่ที่สนามบินเชียงรายเดิม สนามกอล์ฟสันติบุรี ขนาด 18 หลุม พาร์ 72 ตั้งอยู่ที่อำเภอเวียงชัย และกำลังก่อสร้างคือสนามกอล์ฟเชียงรายโกลด์เวิลด์ ตั้งอยู่ที่อำเภอเวียงชัย เช่นกัน

เนื่องจากที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักจะรวมตัวอยู่ในอำเภอเมืองเชียงราย จึงทำให้อำเภอแม่จันบทบาทเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของจังหวัดด้านการกระจายนักท่องเที่ยวไปยังกลุ่มท่องเที่ยวในอำเภอต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

<p>โครงการไร่แม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย</p> <p>สำนักบจกการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	<p>แผนที่</p> <p>2.6</p>
---	--------------------------

2.10 แผนและโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

2.10.1 แผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เคยจัดทำรายงานการสำรวจเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชียงราย-พะเยา ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) และต่อมาใน พ.ศ. 2529 จังหวัดเชียงรายได้ว่าจ้างบริษัท แอ็ค คอนซัลแทนส์ จำกัด จัดทำแผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ตามแผนหลักการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายดังกล่าวได้เสนอแนะการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง ได้แก่

1) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอำเภอเมือง เน้นการให้บริการต่าง ๆ การอนุรักษ์ปรับปรุงสภาพแวดล้อมในเมือง และเน้นการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เทียวป่า ชมหมู่บ้าน และวัฒนธรรมชาวเขาตามแหล่งท่องเที่ยวนอกตัวเมือง

2) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอำเภอแม่สาย เน้นการได้ไปยังจุดเหนือสุดยอดดอยในสยาม และการเชื่อมต่อกับประเทศพม่า

3) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอำเภอเชียงแสน เน้นที่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน วัด และโบราณสถานเขตเมืองเก่าเชียงแสน

4) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอำเภอแม่จัน เน้นการขึ้นโบสถ์ที่วัดศักดิ์และธรรมชาติที่สวยงาม วัฒนธรรมประเพณีของชาวเขา และชนกลุ่มน้อยบนดอยแม่สลอง

5) กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวอำเภอแม่สรวย เน้นการเที่ยวชมป่า ธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณีของชาวเขา

ส่วนอำเภออื่น ๆ ได้เสนอแนะการอนุรักษ์ไม้ให้สถานที่ท่องเที่ยวถูกบุกรุกทำลายและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมปรับปรุงเพื่อใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและประกอบกิจกรรมในเทศกาลต่าง ๆ สำหรับประชาชนในท้องถิ่น

2.10.2 โครงการพัฒนาการท่องเที่ยว

1) โครงการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

จังหวัดเชียงรายได้รับงบประมาณสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่

1.1) โครงการถนนดอกไม้สายยาวที่สุดในสยาม (พ.ศ. 2534) เพื่อปลูกไม้ดอกไม้ประดับบริเวณสองข้างทางถนนสายหลักในเขตอำเภอเมืองเชียงราย อำเภอพาน อำเภอแม่สรวย อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอแม่จัน อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สายงบประมาณ 3.0 ล้านบาท

1.2) โครงการสวนแม่ฟ้าหลวง (พ.ศ. 2535) เพื่อจัดสร้างสวนไม้ดอกไม้ประดับบริเวณพระตำหนักคอยดุง สำหรับรองรับจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นจนเกิดความแออัด งบประมาณ 12.7 ล้านบาท

1.3) โครงการอาคารบริการนักท่องเที่ยวพระตำหนักคอยดุง (พ.ศ. - 2535) เพื่อใช้เป็นที่ประชาสัมพันธ์ขายสินค้าพื้นเมือง และจัดให้มีห้องสุขาสำหรับบริการผู้เยี่ยมชมเยือนที่เข้าชมพระตำหนักคอยดุง งบประมาณ 4.1 ล้านบาท

1.4) โครงการป้ายแนะนำแหล่งท่องเที่ยวโครงการพัฒนาคอยดุง (พ.ศ. 2535) เพื่อติดตั้งป้ายแนะนำทั่วไปริมทางหลวงหมายเลข 1149 บ้านห้วยไคร้-พระธาตุคอยดุง โดยป้ายดังกล่าวจะปรากฏข้อความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้สามารถสื่อสารได้กับทั้งผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทยและชาวต่างประเทศ งบประมาณ 1.0 ล้านบาท

2) โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวตามแผนงานเงินกู้ OECF

นอกจากโครงการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวแล้วจังหวัดเชียงรายยังมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับบสนับสนุนตามแผนงานเงินกู้ OECF ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2531-2536) ได้แก่

2.1) โครงการปรับปรุงทางหลวงแม่สาย-สามเหลี่ยมทองคำ-เชียงแสน เป็นการก่อสร้างถนนมาตรฐาน F4 ระยะทาง 42.23 กิโลเมตร งบประมาณ - 191,246,800 บาท

2.2) โครงการบูรณะและแต่งเมืองเชียงแสน อำเภอเชียงแสนเป็นการปรับปรุงภูมิทัศน์ สร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และครุภัณฑ์ ลานจอดรถ ห้องสุขา ศาลาที่พัก บูรณะบ่อน้ำแก่งเมือง และชุดแต่งโบราณสถานพร้อมทำรายงาน งบประมาณ 4,809,762 บาท

2.3) โครงการปรับปรุงทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1089 (ท่าตอน-แม่จัน) เป็นการก่อสร้างถนนมาตรฐาน F4 ระยะทาง 62.70 กิโลเมตร งบประมาณ - 252,661,515 บาท

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3 ตลาดการท่องเที่ยว

3.1 ความหมาย

ตลาดการท่องเที่ยวของพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ และไร่แม่ฟ้าหลวง มีความสัมพันธ์กับภาวะตลาดการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายและอำเภอเมืองเชียงราย โดยมีอำเภอเมือง - เชียงรายเป็นศูนย์กลางที่พัก และบริการต่าง ๆ ทั้งยังเป็นจุดกระจายผู้เยี่ยมชมเยือนไปสู่แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอต่าง ๆ ที่สำคัญได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวในบริเวณคอยคอง คอยแม่สลอง หมู่บ้านชาวเขา แม่สาย และอำเภอเชียงแสน ดังนั้น การศึกษาตลาดการท่องเที่ยวของพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำอันเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของอำเภอเชียงแสน และตลาดการท่องเที่ยวไร่แม่ฟ้าหลวงในเขตอำเภอเมืองเชียงราย จึงจำเป็นต้องศึกษาภาพรวมการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายในเบื้องต้น เพื่อทราบถึงลักษณะของผู้เยี่ยมชมแบบแผนการเดินทาง ความสนใจ และนำไปสู่การคาดประมาณขนาดตลาดการท่องเที่ยวของพื้นที่ศึกษาในอนาคต

3.2 ลักษณะและพฤติกรรมการท่องเที่ยวของผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดเชียงราย

การศึกษาลักษณะ แบบแผน พฤติกรรมการท่องเที่ยวของผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดเชียงราย เพื่อหาทราบถึงผู้ที่สนใจท่องเที่ยวไร่แม่ฟ้าหลวง และทัศนคติที่มีนัยสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเน้นการกระจายกลุ่มตัวอย่างและพื้นที่และการสัมภาษณ์ผู้เยี่ยมชมเยือนกลุ่มต่าง ๆ โดยเน้นการกระจายกลุ่มตัวอย่างและพื้นที่และการสัมภาษณ์ผู้เยี่ยมชมเยือนรวมทั้งธุรกิจท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ได้แก่โรงแรม เกสต์เฮาส์ กัศดาการและร้านอาหาร บริการนำเที่ยวและรถเช่า รวมทั้งส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง นำมาสรุปลักษณะ แบบแผนการเดินทาง และทัศนคติของผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดเชียงรายได้ดังนี้

3.2.1 โครงสร้างและลักษณะของผู้เยี่ยมชมเยือน

1) โครงสร้างตลาด

โครงสร้างตลาดผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทยของจังหวัดเชียงราย มีที่มาจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นกลุ่มตลาดหลัก คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 48.67 ซึ่งในจำนวนนี้เป็นผู้เยี่ยมชมเยือนจากกรุงเทพมหานครร้อยละ 37.21 รองลงมาได้แก่กลุ่มผู้เยี่ยมชมเยือนจากจังหวัดในภาคเหนือมีสัดส่วนร้อยละ 36.43 ส่วนผู้เยี่ยมชมเยือนจากภาคอื่น ๆ มีสัดส่วนค่อนข้างต่ำ ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 4.52 ภาคตะวันออกร้อยละ 3.21 ภาคกลางร้อยละ 3.10 ภาคตะวันตกร้อยละ 2.76 และภาคใต้ร้อยละ 1.31

ตลาดผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างประเทศ มีกลุ่มยุโรปเป็นกลุ่มตลาดหลัก คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 60.83 ส่วนใหญ่ได้แก่ชาวฝรั่งเศส อิตาลี เยอรมัน สเปน และอังกฤษ รองลงมาได้แก่กลุ่มเอเชียตะวันออกและแปซิฟิกร้อยละ 20.42 ได้แก่ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น ไต้หวัน และกลุ่มอเมริการ้อยละ 15.62 ทั้งนี้ผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างประเทศส่วนมากให้ความสนใจกับการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขา และการเดินทางท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีสภาพแวดล้อมที่รวมทั้งการเที่ยวป่า และการล่องแก่งแม่น้ำกก - (ตารางที่ 3.1)

ตารางที่ 3.1 ร้อยละของผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงราย จำนวนตามที่มา พ.ศ.2535

แหล่งที่มาของผู้เยี่ยมเยือน	ร้อยละ
1. แหล่งที่มาของผู้เยี่ยมเยือนชาวไทย	100.00
กรุงเทพมหานคร	48.67
ภาคเหนือ	36.43
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	4.52
ภาคกลาง	3.10
ภาคตะวันออก	3.21
ภาคตะวันตก	2.76
ภาคใต้	1.31
2. แหล่งที่มาของผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างประเทศ	100.00
กลุ่มอเมริกา	15.62
กลุ่มยุโรป	60.83
กลุ่มเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก	20.42
กลุ่มอื่น ๆ	3.13

ที่มา : การสำรวจ

2) เพศและอายุ

ผู้เยี่ยมเยือนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศส่วนใหญ่เป็นเพศชาย กลุ่มอายุของผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยส่วนมากอยู่ในช่วงอายุ 25-34 ปี ร้อยละ 38.36 รองลงมาได้แก่กลุ่มอายุ 15-24 ปี ร้อยละ 25.37 และกลุ่มอายุ 35-44 ปี ร้อยละ 21.90

กลุ่มอายุของผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างประเทศคล้ายคลึงกับกลุ่มผู้เยี่ยมเยือนชาวไทย หากแต่มีการกระจายในกลุ่มอายุต่าง ๆ มากกว่าโดยเฉพาะในกลุ่มอายุ 45 ปีขึ้นไป โดยผู้เยี่ยมเยือนส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุ 25-34 ปี ร้อยละ 32.29 รองลงมาคือกลุ่มอายุ 35-44 ปี ร้อยละ 21.75 และกลุ่มอายุ 45-54 ปี ร้อยละ 18.88 (ตารางที่ 3.2)

3) ระดับการศึกษา

ผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยส่วนใหญ่การศึกษาระดับอุดมศึกษาร้อยละ 57.59 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาร้อยละ 20.94 และระดับอาชีวศึกษาร้อยละ 14.66 ส่วนชาวต่างประเทศส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษา และอาชีวศึกษา คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 69.47 และร้อยละ 18.95 ตามลำดับ (ตารางที่ 3.2)

ตารางที่ 3.2 ร้อยละของผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงราย จำแนกตามเพศ อายุและระดับการศึกษา

เพศ-อายุ-การศึกษา	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
1. เพศ	100.00	100.00
ชาย	51.05	55.21
หญิง	48.95	44.79
2. อายุ	100.00	100.00
ต่ำกว่า 15 ปี	0.52	1.04
15 - 24 ปี	25.37	10.42
25 - 34 ปี	38.36	32.29
35 - 44 ปี	21.90	21.75
45 - 54 ปี	10.76	18.88
55 - 64 ปี	2.05	9.38
มากกว่า 64 ปี	1.04	6.24
3. ระดับการศึกษา	100.00	100.00
ประถมศึกษา	6.81	-
มัธยมศึกษา	20.94	11.58
อาชีวศึกษา	14.66	18.95
อุดมศึกษา	57.59	69.47

ที่มา : การสำรวจ

4) อาชีพและรายได้

ผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยส่วนมากเป็นกลุ่มอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนร้อยละ - 35.57 รองลงมาได้แก่กลุ่มข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจร้อยละ 26.46 ผู้ประกอบกิจการส่วนตัวร้อยละ 16.40 สำหรับนักเรียนและนักศึกษาที่มีสัดส่วนร้อยละ 10.46 ระดับรายได้ต่อเดือนของผู้เยี่ยมเยือนส่วนมากอยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท ร้อยละ 39.15 รองลงมาคือกลุ่มรายได้ 10,001-15,000 บาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 24.81 และกลุ่มรายได้ 15,001-20,000 บาท ร้อยละ 11.99 สำหรับผู้มีรายได้ต่ำกว่าเดือนละ 5,000 บาท มีสัดส่วนร้อยละ 10.81

ผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างประเทศส่วนใหญ่นำรายได้แก่กลุ่มข้าราชการพนักงานของรัฐมีสัดส่วนร้อยละ 29.17 รองลงมาคือกลุ่มพนักงานบริษัทเอกชนร้อยละ 26.04 และกลุ่มผู้ประกอบกิจการส่วนตัวมีสัดส่วนร้อยละ 15.25 ระดับรายได้เฉลี่ยต่อปีของผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างประเทศส่วนมากอยู่ระหว่าง 30,001-50,000 US\$ รองลงมาคือกลุ่มรายได้ 10,001-30,000 US\$ และกลุ่มรายได้ 50,001-80,000 US\$ (ตารางที่ 3.3 และ 3.4)

ตารางที่ 3.3 ร้อยละของผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงราย จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

กลุ่มอาชีพ	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
นักเรียน/นักศึกษา	10.46	6.25
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	26.46	29.17
ประกอบกิจการส่วนตัว	16.40	15.25
พนักงานบริษัทเอกชน	35.57	26.04
แม่บ้าน	4.23	5.21
เกษียณ	0.53	7.29
อื่น ๆ	6.35	10.79

ที่มา : การสำรวจ

ตารางที่ 3.4 ร้อยละของผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงราย จำแนกตามระดับรายได้

ระดับรายได้	ร้อยละ
1. ชาวไทย (รายได้เฉลี่ยต่อเดือน)	100.00
5,000 บาท และต่ำกว่า	10.81
5,001 - 10,000 บาท	39.15
10,001 - 15,000 บาท	24.81
15,001 - 20,000 บาท	11.99
20,001 - 25,000 บาท	4.23
มากกว่า 25,000 บาท	8.99
2. ชาวต่างประเทศ (รายได้เฉลี่ยต่อปี)	100.00
5,000 US\$ และต่ำกว่า	5.57
5,000 - 9,999 US\$	7.14
10,000 - 29,999 US\$	24.29
30,000 - 49,999 US\$	30.00
50,000 - 79,999 US\$	14.29
80,000 - 100,000 US\$	8.71
100,000 - 149,000 US\$	4.29
มากกว่า 150,000 US\$	5.71

ที่มา : การสำรวจ

3.2.2 แบบแผนการท่องเที่ยว

1) การเคยมาท่องเที่ยว

ผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยประมาณร้อยละ 50.10 เคยมาเที่ยวเชียงรายแล้ว โดยส่วนมากเคยมาท่องเที่ยวแล้ว 1 ครั้ง มีสัดส่วนร้อยละ 36.73 สำหรับผู้ที่ไม่เคยมาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายมีสัดส่วนร้อยละ 49.90 ส่วนชาวต่างประเท่นั้นส่วนมากยังไม่เคยมาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 85.42

2) ลักษณะการเดินทาง

การเดินทางของผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงรายทั้งกลุ่มชาวไทยและชาวต่างประเทศมีทั้งผู้ที่เดินทางเอง และมากับบริษัทนำเที่ยว หรือมาใช้บริการท่องเที่ยวในจังหวัด จากการสำรวจสอบถาม และสัมภาษณ์พบว่าผู้เยี่ยมเยือนที่ใช้บริการนำเที่ยวมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 60 ของผู้เยี่ยมเยือนทั้งจังหวัด ลักษณะการเดินทางส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวเยี่ยมชมเมืองไทยมักเดินทางกับกลุ่มเพื่อนร้อยละ 53.16 รองลงมาคือ กลุ่มครอบครัวร้อยละ 42.63 สำหรับชาวต่างประเทศที่เดินทางท่องเที่ยวกลุ่มเพื่อนมีสัดส่วนร้อยละ 47.95 และกลุ่มครอบครัวร้อยละ 43.84 ขนาดกลุ่มของผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยส่วนมากอยู่ระหว่าง 6-10 คน ร้อยละ 44.71 รองลงมาคือกลุ่มมากกว่า 10 คน มีสัดส่วนร้อยละ 30.29 ส่วนชาวต่างประเทศนิยมเดินทางเป็นกลุ่มเล็กขนาด 1-5 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 65.30 สำหรับกลุ่มผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างประเทศที่เดินทางเป็นกรุ๊ปทัวร์ขนาดมากกว่า 10 คน มีสัดส่วนร้อยละ 18.10

3) พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง

การเดินทางมาจังหวัดเชียงรายของผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยส่วนมากจะเดินทางโดยรถโดยสารปรับอากาศ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 36.85 รองลงมาคือ การเดินทางด้วยรถส่วนตัวร้อยละ 28.16 และรถนำเที่ยวร้อยละ 22.52 สำหรับเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ นั้นพาหนะที่ผู้เยี่ยมเยือนนิยมใช้ได้แก่ รถรับจ้างร้อยละ 46.40 รถส่วนตัวร้อยละ 30.55 และรถนำเที่ยวร้อยละ 20.24

ผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างประเทศส่วนมากเดินทางมาจังหวัดเชียงรายโดยรถนำเที่ยวร้อยละ 41.67 รองลงมาคือ เดินทางด้วยรถโดยสารสาธารณะร้อยละ 34.42 สำหรับการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนั้นส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวเดินทางด้วยรถของบริษัทนำเที่ยวร้อยละ 59.38 และรถเช่าร้อยละ 30.21 (ตารางที่ 3.5)

4) ช่วงเวลาที่นิยมเดินทาง

ช่วงเวลาที่ผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยและชาวต่างประเทศนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายมีช่วงเวลาล้ำก้นคือ ช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม มีสัดส่วนสูงสุด รองลงมาคือ ช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวนี้อากาศที่จังหวัดเชียงรายเย็นสบาย มีช่วงวันหยุดและเทศกาลต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นช่วงเวลาที่ชาวต่างประเทศจากกลุ่มยุโรปและอเมริกาเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยส่วนมากเนื่องจากตรงกับฤดูหนาวของทวีปดังกล่าว (ตารางที่ 3.6)

ตารางที่ 3.5 ร้อยละของผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงราย จำนวนตามพฤติกรรมการเดินทาง

พฤติกรรมการเดินทาง	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
1. การเคยมาท่องเที่ยว	100.00	100.00
ไม่เคยมา	49.90	85.42
เคยมาเที่ยว 1 ครั้ง	36.73	10.44
เคยมาเที่ยว 2 ครั้ง	22.24	4.12
เคยมามากกว่า 2 ครั้ง	11.13	0.02
2. ลักษณะการเดินทาง	100.00	100.00
คนเดียว	4.21	8.22
กลุ่มเพื่อน	53.16	47.45
กลุ่มครอบครัว	42.633	43.84
3. จำนวนคนต่อกลุ่ม	100.00	100.00
1 - 5 คน	25.00	65.30
6 - 10 คน	44.71	16.60
มากกว่า 10 คน	30.29	18.10
4. พาหนะที่ใช้เดินทางมาจังหวัด	100.00	100.00
เครื่องบิน	8.81	14.13
รถโดยสารสาธารณะ	36.85	34.42
รถนำเที่ยว	22.52	41.67
รถส่วนตัว	28.16	6.67
อื่น ๆ	3.66	3.11
5. พาหนะที่ใช้เดินทางมา	100.00	100.00
รถมอเตอร์ไซด์	0.80	5.20
รถโดยสาร/รถรับจ้าง	46.40	2.08
รถส่วนตัว/รถเช่า	30.55	30.21
รถนำเที่ยว	20.24	59.38
อื่น ๆ	2.01	3.13

ที่มา : การสำรวจ

ตารางที่ 3.6 ร้อยละของผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงราย จำแนกตามช่วงเวลาที่ชอบเดินทางท่องเที่ยว

ช่วงเวลาที่ชอบเดินทาง	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
มกราคม - มีนาคม	20.86	14.26
เมษายน - มิถุนายน	8.02	1.06
กรกฎาคม - กันยายน	0.53	7.45
ตุลาคม - ธันวาคม	70.59	77.23
รวม	100.00	100.00

ที่มา : การสำรวจ

3.2.3 แบบแผนการพักผ่อน

1) การพักผ่อน

ผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงรายทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศส่วนมากจะพักค้างแรมในจังหวัดเชียงราย โดยผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยที่พักผ่อนมีสัดส่วนร้อยละ 89.11 และชาวต่างประเทศที่พักผ่อนมีสัดส่วนร้อยละ 98.00

2) ประเภทที่พัก

ผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยที่พักผ่อนตามโรงแรมมีสัดส่วนร้อยละ 60.91 รองลงมาคือด้านการพักผ่อนตามบ้านญาติและบ้านเพื่อนร้อยละ 21.25 และการพักผ่อนตามวัดและโรงเรียนร้อยละ 10.94

สำหรับชาวต่างประเทศนั้น ส่วนมากจะพักผ่อนตามโรงแรมร้อยละ 62.82 รองลงมาคือเกสต์เฮาส์และบังกาโลร้อยละ 34.09

3) ระยะเวลาพักผ่อน

ผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยที่พักผ่อน 2 คืน มีสัดส่วนสูงสุด คือร้อยละ 33.58 รองลงมาคือผู้พักผ่อน 3 คืน ร้อยละ 29.93 โดยวันพักเฉลี่ยของผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยเท่ากับ 3.01 วัน

ผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างประเทศที่พักผ่อนตามโรงแรมมักพักค้างคืน 1-2 คืน ผู้ที่พักค้าง 2 คืนมีสัดส่วนสูงสุดคือร้อยละ 35.33 ในขณะที่เดียวกันชาวต่างประเทศกลุ่มที่นิยมท่องเที่ยวแบบประหยัดมักพักค้างคืนเกินกว่า 3 คืน โดยมีวันพักเฉลี่ยของชาวต่างประเทศ 3.45 วัน

4) สถานที่พักแรม

ผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทยส่วนใหญ่นิยมพักค้างคืนที่ตัวเมือง เชียงราย ร้อยละ -
85.10 สำหรับการพักค้างคืนในอำเภออื่นมักได้แก่ อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และ
อำเภอแม่จัน

ผู้เยี่ยมชมเยือนชาวต่างประเทศที่เดินทางมาจังหวัดเชียงรายนิยมพักแรม -
มากกว่า 1 ที่ โดยมีการพักแรมในตัวจังหวัดเชียงรายร้อยละ 90.14 รองลงมาได้แก่อำเภอ
เชียงแสนร้อยละ 80.23 และอำเภอแม่สายร้อยละ 26.15 (ตารางที่ 3.7)

ตารางที่ 3.7 ร้อยละของผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดเชียงราย จำแนกตามพฤติกรรมการพักแรม

พฤติกรรมการพักแรม	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
1. การพักแรม	100.00	100.00
ไม่พัก	10.89	2.00
พัก	89.11	98.00
2. ประเภทที่พัก	100.00	100.00
โรงแรม	60.91	62.82
บังกาลู และ เกสท์เฮาส์	4.06	34.09
บ้านญาติ/เพื่อน	21.25	2.55
บ้านรับรอง	2.72	0.32
วัด/โรงเรียน	10.94	-
อื่น ๆ	0.12	0.22
3. ระยะเวลาพักแรม	100.00	100.00
1 คืน	14.60	19.54
2 คืน	33.58	35.33
3 คืน	29.93	11.49
มากกว่า 3 คืน	21.90	33.63
4. วันพักเฉลี่ย	3.01	3.45
5. สถานที่พักแรม	100.00	100.00
ตัวเมือง เชียงราย	85.10	90.14
อำเภอแม่สาย	16.22	26.15
อำเภอเชียงแสน	8.20	80.23
อื่น ๆ	20.48	14.61

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : ผู้เยี่ยมชมเยือนสามารถพักแรมได้มากกว่า 1 แห่งในการเดินทางแต่ละครั้ง

3.2.4 ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

เนื่องจากจังหวัดเชียงรายมีผู้เยี่ยมชมเยือนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่มาจากพื้นที่ อาชีพ การศึกษา และระดับรายได้ต่างกันไป ซึ่งมีผลต่อแบบแผนการเดินทางและการพักรวม และทำให้ค่าใช้จ่ายในการเดินทางของผู้เยี่ยมชมเยือนแต่ละกลุ่มต่างกันไป โดยผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทยมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางเฉลี่ยต่อคนต่อวันประมาณ 1,001-2,000 บาท เป็นส่วนมาก คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 30.14 ส่วนมากเป็นค่าใช้จ่ายในด้านการเดินทางและบริการร้อยละ 29-52 ค่าที่พักร้อยละ 22.76 และค่าอาหาร เครื่องดื่มร้อยละ 12.50

ผู้เยี่ยมชมเยือนชาวต่างประเทศประมาณร้อยละ 39.08 มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยวันละ 1,001-2,000 บาท ส่วนผู้ที่มีการใช้จ่ายในกลุ่มค่าใช้จ่ายอื่น ๆ มีสัดส่วนไม่แตกต่างกันมากนัก การใช้จ่ายส่วนใหญ่มักจะใช้จ่ายเป็นค่าเดินทางและบริการร้อยละ 34.61 ค่าของที่ระลึกร้อยละ 26.50 ค่าที่พักร้อยละ 20.50 และค่าอาหารร้อยละ 11.26 (ตารางที่ 3.8)

ตารางที่ 3.8 ร้อยละของผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดเชียงราย จำแนกตามค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวันในการเดินทางและสัดส่วนการใช้จ่าย

ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวัน	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
1. ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อวัน	100.00	100.00
ต่ำกว่า 300 บาท	14.86	11.49
300 - 500 บาท	15.14	12.64
501 - 800 บาท	15.68	10.34
800 - 1,000 บาท	13.50	16.09
1,001 - 2,000 บาท	30.14	39.08
มากกว่า 2,000 บาท	10.68	10.34
2. สัดส่วนการใช้จ่าย	100.00	100.00
ค่าอาหารและ เครื่องดื่ม	12.50	11.26
ค่าที่พัก	22.76	20.50
ค่าของที่ระลึก	16.34	26.32
ค่าใช้จ่ายด้านบันเทิง	14.51	5.54
ค่าเดินทางและบริการ	29.52	34.61
อื่น ๆ	4.37	1.77

ที่มา : การสำรวจ

3.2.5 วัดकुประสงค์และเหตุจูงใจ

วัดกุประสงค์หลักในการเดินทางของผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยคือการเดินทางมาท่องเที่ยวและพักผ่อนร้อยละ 55.73 รองลงมาได้แก่ เดินทางมาเพื่อติดต่อธุรกิจ การปฏิบัติราชการ ประชุม และสัมมนาต่าง ๆ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 29.90 ทั้งนี้ เหตุจูงใจในการเดินทางที่สำคัญ คือ การอ่านจากวารสารการท่องเที่ยวต่าง ๆ และการได้รับคำบอกเล่าเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว จากญาติและเพื่อน

ผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างประเทศประมาณร้อยละ 88.54 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการท่องเที่ยวและพักผ่อน ส่วนผู้ที่เดินทางมาเพื่อธุรกิจและปฏิบัติงานมีเพียงร้อยละ 9.29 ทั้งนี้ วารสารการท่องเที่ยวนับว่ามีส่วนจูงใจในการเดินทางคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 44.21 รองลงมา ได้แก่ การโฆษณาของบริษัทนำเที่ยว มีส่วนจูงใจในการเดินทางร้อยละ 33.16 และคำบอกเล่าจากญาติและเพื่อนมีส่วนในการจูงใจร้อยละ 21.32 (ตารางที่ 3.9)

ตารางที่ 3.9 ร้อยละของผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงราย จำแนกตามวัตถุประสงค์ และ เหตุจูงใจในการเดินทาง

วัตถุประสงค์ - เหตุจูงใจ	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
1. วัตถุประสงค์หลัก	100.00	100.00
ท่องเที่ยว/พักผ่อน	55.73	88.54
ธุรกิจ และ ปฏิบัติราชการ/สัมมนา	29.90	9.29
ทัศนศึกษา	6.52	-
เยี่ยมญาติ/เพื่อน	6.28	2.13
อื่น ๆ	1.57	0.04
2. เหตุจูงใจ	100.00	100.00
คำบอกเล่าจากเพื่อน/ญาติ	31.22	21.32
วารสารการท่องเที่ยว	43.33	44.21
โฆษณาของบริษัทนำเที่ยว	7.41	33.16
วิทยุ/โทรทัศน์	15.34	1.05
อื่น ๆ	2.70	0.26

ที่มา : การสำรวจ

3.2.6 ความสนใจของผู้เยี่ยมชม

1) ประเภทแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

ผู้เยี่ยมชมชาวไทยส่วนมากให้ความสนใจกับแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติมากที่สุด คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 93.72 โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภทภูเขา ที่มีทัศนียภาพงดงาม ดอกไม้สวยและอากาศเย็นสบาย สำหรับแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ และประเภทวัฒนธรรมนั้นมีผู้เยี่ยมชมให้ความสนใจร้อยละ 34.03 และร้อยละ 33.51 ตามลำดับ (ตารางที่ 3.10)

2) กิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจมากจากผู้เยี่ยมชมชาวไทยได้แก่ การเที่ยวชมธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ร้อยละ 86.34 การพักผ่อน-บันเทิงร้อยละ 56.02 การซื้อของที่ระลึกร้อยละ 35.89 และการเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรมร้อยละ 30.60 ส่วนการเที่ยวบ้านผู้เยี่ยมชมชาวไทยให้ความสนใจค่อนข้างน้อย

ผู้เยี่ยมชมชาวต่างประเทศส่วนมากให้ความสนใจกับการเที่ยวป่าและหมู่บ้านชาวเขาร้อยละ 83.33 รองลงมาคือ การชมศิลปวัฒนธรรม พิพิธภัณฑสถาน ร้อยละ 76.04 และการชมธรรมชาติร้อยละ 66.51 สำหรับการซื้อของที่ระลึกในจังหวัดนั้นมีผู้ให้ความสนใจเพียงร้อยละ 36.46 (ตารางที่ 3.10)

3) การแวะชมแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด

แหล่งท่องเที่ยวที่ผู้เยี่ยมชมชาวไทยสนใจแวะชมมากที่สุดตามลำดับได้แก่ พระตำหนักคอยตุงร้อยละ 86.39 พระธาตุดอยตุงร้อยละ 72.25 คอยแม่สลองร้อยละ 67.93 แม่สายร้อยละ 64.82 และบริเวณเชียงแสน-สามเหลี่ยมทองคำร้อยละ 63.54 สำหรับแหล่งท่องเที่ยวในตัวเมืองเชียงราย และการเที่ยวชมหมู่บ้านชาวเขานั้นผู้เยี่ยมชมชาวไทยให้ความสนใจค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตามมีผู้เยี่ยมชมประมาณร้อยละ 26.51 สนใจเดินทางไปไร่แม่ฟ้าหลวง เนื่องจากมีป้ายบอกทางและการเคยได้ทราบว่าเป็นสถานที่เคยจัดงานไหว้สาแม่ฟ้าหลวง แต่ส่วนมากไม่ได้เข้าชมเนื่องจากไร่แม่ฟ้าหลวงปิด

ผู้เยี่ยมชมชาวต่างประเทศส่วนมากให้ความสนใจแวะชมแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเชียงแสน-สามเหลี่ยมทองคำและเชียงแสนร้อยละ 88.58 รองลงมาคือการท่องเที่ยวหมู่บ้านชาวเขาร้อยละ 71.46 แม่สายร้อยละ 66.46 และคอยแม่สลองร้อยละ 63.33 ส่วนไร่แม่ฟ้าหลวงในปัจจุบันนี้ยังไม่เป็นที่รู้จักของผู้เยี่ยมชมชาวต่างประเทศมากนัก (ตารางที่ 3.11)

ตารางที่ 3.10 ร้อยละของผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดเชียงราย จำแนกตามความสนใจในประเภทแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยว

ความสนใจ	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
1. ประเภทแหล่งท่องเที่ยวที่สนใจ		
ประวัติศาสตร์/โบราณคดี/ศาสนา	34.03	67.79
ประเพณี - วัฒนธรรม	33.51	65.63
ธรรมชาติ	93.72	39.58
อื่น ๆ	3.14	3.13
2. กิจกรรมท่องเที่ยวที่สนใจ		
ชมธรรมชาติ	86.39	66.15
ชมศิลปวัฒนธรรม/พิพิธภัณฑ์/การแสดง	30.60	76.04
เที่ยวป่า/หมู่บ้านชาวเขา	10.65	83.33
ซื้อของที่ระลึก	35.89	36.46
พักผ่อน-บันเทิง	56.02	12.55
อื่น ๆ	1.05	4.17

ที่มา : การสำรวจ

หมายเหตุ : ผู้เยี่ยมชมเยือนสามารถเลือกตอบประเภทแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมท่องเที่ยวที่สนใจได้มากกว่า 1 อย่าง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.11 ร้อยละของผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงราย จำแนกตามแหล่งท่องเที่ยวที่แวะชม

แหล่งท่องเที่ยวที่แวะชม	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
วัดพระสิงห์	12.57	15.63
วัดพระแก้ว	13.61	15.63
ไร่แม่ฟ้าหลวง	26.51	2.08
พระตำหนักคอยดุง	86.39	23.96
พระธาตุดอยดุง	72.25	18.75
คอยแม่สลอง	67.93	63.33
แม่สาย	64.82	66.46
เชียงแสน-สามเหลี่ยมทองคำ	63.54	88.58
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เชียงแสน	8.32	20.42
หมู่บ้านชาวเขา	8.90	71.46
ย่านชายของที่ระลึกในเมือง เชียงราย	28.32	25.00
อื่น ๆ	0.52	3.13

ที่มา : การสำรวจ

4) ความสนใจกลับมาท่องเที่ยวใหม่

ผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยประมาณร้อยละ 98.94 มีความต้องการที่จะได้กลับมาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายอีก เนื่องจากมีความประทับใจในสภาพธรรมชาติที่สวยงาม อากาศที่เย็นสบาย มีแหล่งศิลปวัฒนธรรมที่น่าสนใจ และมีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อม - สำหรับผู้ที่ไม่ต้องการกลับมาอีกก็ให้เหตุผลว่า มีระยะทางไกล ค่าใช้จ่ายในการเดินทางและพักแรมสูง ทั้งนี้ แหล่งท่องเที่ยวที่ผู้เยี่ยมเยือนสนใจมาแวะชมใหม่ได้แก่ พระตำหนักคอยดุง พระธาตุดอยดุง เชียงแสน-สามเหลี่ยมทองคำ คอยแม่สลอง และไร่แม่ฟ้าหลวง

ผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างประเทศประมาณร้อยละ 77.53 มีความต้องการที่จะกลับมาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายอีก เนื่องจากมีความสนใจในวัฒนธรรมความเป็นอยู่ ชีวิตชาวเขา และพหุวัฒนธรรมแวดล้อมแบบป่าเขา การล่องแก่ง และการเที่ยวป่า รวมทั้งศิลปประเพณี หัตถกรรมต่าง ๆ ส่วนผู้ที่ไม่ต้องการกลับมาท่องเที่ยวใหม่นั้นให้เหตุผลว่า ไกล และแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ รวมทั้งต้องการไปเที่ยวยังพื้นที่ใหม่ ๆ ซึ่งไม่เคยไป

แหล่งท่องเที่ยวที่ผู้เยี่ยมชมเยือนชาวต่างประเทศให้ความสนใจมาแวะชมมาหม่-
ไว้ได้แก่ เชียงแสนและสามเหลี่ยมทองคำ หมู่บ้านชาวเขา คอยแม่สลอง และแม่สาย นอกจากนี้
จากการสอบถาม พบว่า ผู้เยี่ยมชมเยือนที่ได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับไร่แม่ฟ้าหลวง และกรณีที่จะมีการ
พัฒนาไร่แม่ฟ้าหลวงเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ให้ความสนใจที่จะมาท่องเที่ยวไร่แม่ฟ้าหลวงเป็นสัดส่วน
ถึงร้อยละ 30.63 (ตารางที่ 3.12)

ตารางที่ 3.12 ร้อยละของผู้เยี่ยมชมเยือนจังหวัดเชียงราย จำแนกตามความสนใจมาท่องเที่ยวหม่

การกลับมาท่องเที่ยว	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
1. ความต้องการมาเที่ยวหม่	100.00	100.00
มา	98.94	77.53
ไม่มา	1.06	22.47
2. แหล่งท่องเที่ยวที่สนใจมาเยือน	100.00	100.00
แหล่งท่องเที่ยวในตัวเมือง	27.75	30.63
ไร่แม่ฟ้าหลวง	38.84	27.08
พระตำหนักคอยดง	73.30	17.71
พระธาตุดอยดง	69.69	5.21
คอยช้างมูบ	30.37	38.75
คอยแม่สลอง	58.69	35.92
แม่สาย	33.04	69.18
เชียงแสน-สามเหลี่ยมทองคำ	65.03	55.42
หมู่บ้านชาวเขา	26.70	1.04
อื่น ๆ	0.52	

ที่มา : การสำรวจ

3.3 ผู้เยี่ยมเยือนไร่แม่ฟ้าหลวง และบริเวณเชียงแสน-สามเหลี่ยมทองคำ

3.3.1 ส่วนแบ่งการตลาด

จากการสำรวจและสอบถามภาคสนาม พบว่า ปัจจุบันไร่แม่ฟ้าหลวงยังไม่เป็นที่รู้จักของผู้เยี่ยมเยือนมากนักโดยเฉพาะชาวต่างประเทศ ผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยที่เดินทางมาจากจังหวัดเชียงรายและไปแวะชมไร่แม่ฟ้าหลวงมีสัดส่วนร้อยละ 26.51 ซึ่งในจำนวนนี้รวมถึงผู้ที่ได้เดินทางไปแต่ไม่ได้เข้าชมเนื่องจากไร่ปิด ส่วนชาวต่างประเทศที่สนใจเดินทางไปชมไร่แม่ฟ้าหลวงมีประมาณร้อยละ 2.08

แหล่งท่องเที่ยวบริเวณ เชียงแสนและสามเหลี่ยมทองคำเป็นที่รู้จักของผู้เยี่ยมเยือนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะชื่อเสียงของสามเหลี่ยมทองคำในด้านการเป็นจุดต่อของสามประเทศ คือ ไทย ลาว พม่า ในด้านความเกี่ยวข้องกับการผลิต และขนฝิ่น ผู้ที่เดินทางไปเชียงแสนจึงมักให้ความสนใจกับบริเวณสามเหลี่ยมทองคำมากกว่าบริเวณเมืองเก่าเชียงแสน จากการสำรวจพบว่าแหล่งท่องเที่ยว เชียงแสนและสามเหลี่ยมทองคำมีส่วนแบ่งการตลาดของผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยร้อยละ 63.54 และส่วนแบ่งการตลาดของผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างประเทศร้อยละ 88.58 (ตารางที่ 3.13)

ตารางที่ 3.13 ส่วนแบ่งการตลาดของผู้เยี่ยมเยือนไร่แม่ฟ้าหลวง และแหล่งท่องเที่ยวบริเวณ เชียงแสน-สามเหลี่ยมทองคำ พ.ศ. 2535

หน่วย : ร้อยละ

พื้นที่	จังหวัดเชียงราย	ไร่แม่ฟ้าหลวง	เชียงแสนและสามเหลี่ยมทองคำ
ชาวไทย	100.00	26.51	63.54
ชาวต่างประเทศ	100.00	2.08	88.58

ที่มา : ประมวลผลการจากการสำรวจภาคสนาม

หมายเหตุ : การคำนวณส่วนแบ่งการตลาดผู้เยี่ยมเยือนไร่แม่ฟ้าหลวงในปัจจุบันได้รวมถึงผู้ที่ได้เดินทางไปยังไร่แต่ไม่ได้เข้าชมไว้ด้วย

3.3.2 การใช้เวลาในการเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวบริเวณตัวเมืองเชียงราย

ผู้เยี่ยมชมชาวไทยที่ท่องเที่ยวบริเวณตัวเมืองเชียงราย ส่วนมากจะใช้เวลาในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งต่ำกว่า 1/2 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 42.53 เนื่องจากส่วนมากเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดซึ่งผู้เยี่ยมชมเือนามักจะสนใจนัก นอกจากนี้ผู้ที่มาหาบุญและสนใจด้านวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ รองลงมาได้แก่ ผู้ที่ใช้เวลา 1/2-1 ชั่วโมง มีสัดส่วนร้อยละ 29.32 และผู้ที่ใช้เวลา 1-2 ชั่วโมง มีสัดส่วนร้อยละ 13.64 ทั้งนี้ได้แก่ผู้ที่มีความสนใจในแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ผู้ที่มาหาบุญโอกาสต่าง ๆ และผู้ที่มีความสนใจการท่องเที่ยวเฉพาะด้าน

การใช้เวลาของผู้เยี่ยมชมชาวต่างประเทศในแหล่งท่องเที่ยวบริเวณตัวเมืองเชียงรายส่วนมากจะใช้เวลาประมาณต่ำกว่า 1/2 ชั่วโมง คิดเป็นสัดส่วนของผู้เยี่ยมชมร้อยละ 44.13 รองลงมาได้แก่ กลุ่มผู้ใช้เวลาในสถานที่ท่องเที่ยวประมาณ 1/2-1 ชั่วโมง มีสัดส่วนร้อยละ 33.18 และผู้ที่ใช้เวลา 1-2 ชั่วโมง มีสัดส่วนร้อยละ 16.21 ส่วนผู้ที่ใช้เวลามากกว่า 2 ชั่วโมง ในการเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวในตัวเมืองเชียงรายมีค่อนข้างน้อย (ตารางที่ 3.14)

ตารางที่ 3.14 ร้อยละของผู้เยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวในตัวเมืองเชียงราย จำแนกตามเวลาที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

การใช้เวลา	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
ต่ำกว่า 1/2 ชั่วโมง	42.53	44.33
1/2 - 1 ชั่วโมง	29.32	33.18
1 - 2 ชั่วโมง	13.64	16.21
2 - 3 ชั่วโมง	9.75	5.85
มากกว่า 3 ชั่วโมง	3.76	0.43

ที่มา : การสำรวจ

3.3.3 การใช้เวลาที่ยาชมแหล่งท่องเที่ยว เชียงแสน-สามเหลี่ยมทองคำ

ผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทยที่เดินทางไป เชียงแสน-สามเหลี่ยมทองคำส่วนมากจะใช้เวลาในสถานที่ท่องเที่ยวประมาณ 1/2-1 ชั่วโมง คิดเป็นสัดส่วนของผู้เยี่ยมชมร้อยละ 40.17 รองลงมาคือ กลุ่มผู้ใช้เวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมง ร้อยละ 23.18 ซึ่งรวมถึงเวลาในการเที่ยวชมและซื้อสินค้าในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง ส่วนผู้ใช้เวลามากกว่า 2 ชั่วโมงมักเป็นผู้ที่เดินทางมาพักผ่อน และผู้สนใจเฉพาะด้าน

ชาวต่างประเทศส่วนใหญ่นิยมใช้เวลาในการท่องเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวกลุ่มเชียง - แสน-สามเหลี่ยมทองคำ ประมาณไม่เกิน 1/2 ชั่วโมง และกลุ่มที่ใช้เวลา 1/2 -1 ชั่วโมง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 33.75 และร้อยละ 30.00 ตามลำดับ ผู้ที่ใช้เวลากับแหล่งท่องเที่ยวมากมักเป็นผู้มาใช้เวลาพักผ่อน และผู้สนใจเฉพาะด้านโดยเฉพาะเรื่องประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม (ตารางที่ 3.15)

ตารางที่ 3.15 ร้อยละของผู้เยี่ยมชมเยือนแหล่งท่องเที่ยว เชียงแสน-สามเหลี่ยมทองคำ จำแนกตามเวลา โดยเฉลี่ยที่อยู่นสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

การใช้เวลา	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
ต่ำกว่า 1/2 ชั่วโมง	15.38	33.75
1/2 - 1 ชั่วโมง	40.17	30.00
1 - 2 ชั่วโมง	23.08	18.75
2 - 3 ชั่วโมง	13.69	11.25
มากกว่า 3 ชั่วโมง	7.68	6.25

ที่มา : การสำรวจ

3.3.4 ความคิดเห็นต่อการปรับปรุงด้านต่าง ๆ

ผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทยที่ให้ความเห็นต่อการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณตัวเมือง เชียงรายส่วนมากเห็นว่าควรปรับปรุงในเรื่องการพัฒนาที่มีจุดท่องเที่ยวในหมู่บ้านตัวเมือง สภาพแวดล้อม ป้ายสื่อความหมาย ป้ายชี้ทาง ที่จอดรถ และสิ่งอำนวยความสะดวก ที่นั่งพักผ่อน การขายของที่ระลึก และเรือรวมทั้งรถนาเที่ยว ส่วนชาวต่างประเทศส่วนใหญ่นิยมเห็นว่าควรปรับปรุงด้านป้ายสื่อความหมาย ป้ายชี้ทาง การพัฒนาที่มีจุดท่องเที่ยวในหมู่บ้านหรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเดิมให้มีความน่าสนใจมากขึ้น (ตารางที่ 3.16)

สำหรับผู้ที่เดินทางไปท่องเที่ยว เชียงแสน-สามเหลี่ยมทองคำนั้น ผู้เยี่ยมชมคนไทยส่วนมากให้ความเห็นว่า ควรมีการพัฒนาและปรับปรุงด้านสภาพแวดล้อมที่ใหม่เป็นระเบียบ ถนน ห้องสุขา ป้ายชี้ทาง การพัฒนาที่พักแรมที่มีราคาเหมาะสม การพัฒนาจุดท่องเที่ยวใหม่ และการปรับปรุงจุดชมวิว สำหรับชาวต่างประเทศส่วนใหญ่นั้นให้ความเห็นว่าควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมทั่วไป ป้ายสื่อความหมายและชี้ทาง ถนน การสร้างจุดท่องเที่ยวใหม่ และปรับปรุงด้านการขายสินค้าที่ระลึก (ตารางที่ 3.17)

ตารางที่ 3.16 ร้อยละของผู้เยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวในตัวเมืองเชียงราย จำแนกตาม
ที่ให้ความเห็นต่อการปรับปรุงด้านต่าง ๆ

สิ่งที่ควรปรับปรุง - พัฒนาให้มี	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
ถนน - เส้นทางไปแหล่งท่องเที่ยว	8.57	6.67
ที่พักแรม	5.24	2.08
ที่จอดรถและสิ่งอำนวยความสะดวก	14.14	3.13
สนามบิน	8.38	1.04
สภาพแวดล้อมทั่วไป	19.80	11.46
โทรศัพท์	13.0	4.17
ป้ายสื่อความหมาย/ชี้ทาง	16.75	33.54
ห้องสุขา	8.80	9.38
การขายของที่ระลึก	11.52	3.13
ที่นั่งพักผ่อน	12.04	6.25
จุดชมวิว	6.81	6.25
การบริการข้อมูล/ข่าวสารท่องเที่ยว	8.90	6.25
บริการอาหาร เครื่องดื่ม	5.24	2.08
บริการนำเที่ยว	8.90	9.17
รถ/เรือโดยสารนำเที่ยว	10.99	10.21
การสร้างจุดมาท่องเที่ยวใหม่	24.66	13.13
อื่น ๆ	-	-

ที่มา : การสำรวจ

ตารางที่ 3.17 ร้อยละของผู้เยี่ยมเยือนแหล่งท่องเที่ยว เชียงแสน-สามเหลี่ยมทองคำ
จากแนกตามที่ทำให้ความเห็นต่อการปรับปรุงด้านต่าง ๆ

สิ่งที่ควรปรับปรุง - พัฒนาให้มี	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ
ถนน - เส้นทางไปแหล่งท่องเที่ยว	17.85	16.13
ที่พักแรม	13.61	10.15
ที่จอดรถและสิ่งอำนวยความสะดวก	11.52	1.04
สนามบิน	-	-
สภาพแวดล้อมทั่วไป	20.55	29.61
โทรศัพท์	2.62	5.21
ป้ายสื่อความหมาย/ชี้ทาง	14.66	15.34
ห้องสุขา	17.28	5.39
การขายของที่ระลึก	10.47	12.33
ที่นั่งพักผ่อน	7.33	8.56
จุดชมวิว	12.57	3.13
การบริการข้อมูล/ข่าวสารท่องเที่ยว	9.23	8.16
บริการอาหาร เครื่องดื่ม	4.71	5.52
บริการนำเที่ยว	6.28	2.01
รถ/เรือโดยสารนำเที่ยว	1.23	1.08
การสร้างจุดแวะท่องเที่ยวใหม่	12.57	14.53
อื่น ๆ	-	-

ที่มา : การสำรวจ

3.4 การประมาณการผู้เยี่ยมชมเขื่อนนอนาคค

เนื่องด้วยตลาดการท่องเที่ยวตัวเมืองเชียงราย ไร่แม่ฟ้าหลวง เชียงแสนและสามเหลี่ยมทองคำ เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของตลาดการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย แนวโน้มการขยายตัวของตลาดการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายย่อมจะส่งผลต่อผู้เดินทางมาท่องเที่ยวพื้นที่ดังกล่าว ทั้งนี้ ยังเกี่ยวกับปัจจัยด้านอื่น ๆ เช่น การพัฒนาที่พัก และสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งถนน สนามบิน สาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่าง ๆ การประชาสัมพันธ์ รวมทั้งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการจัดนาเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัด และการเชื่อมโยงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ และการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับประเทศใกล้เคียง การคาดประมาณผู้เยี่ยมชมเขื่อนที่ไร่แม่ฟ้าหลวง เชียงแสนและสามเหลี่ยมทองคำในอนาคต อาศัยแนวโน้มการเพิ่มของผู้เยี่ยมชมเขื่อนจังหวัดเชียงราย โดยใช้ส่วนแบ่งการตลาดจากแนวโน้มผู้แวะชม และผู้สนใจมาท่องเที่ยวใหม่ เพื่อหาผู้เยี่ยมชมเขื่อนนอนาคค

3.4.1 แนวโน้มผู้เยี่ยมชมเขื่อนจังหวัดเชียงราย

การพัฒนาสนามบินเชียงรายให้เป็นสนามบินนานาชาติ ซึ่งจะเป็นการเปิดตลาดการท่องเที่ยวเชียงรายให้กว้างขวางขึ้น รวมทั้งเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การพัฒนาเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงกับจังหวัดเชียงรายและจังหวัดเชียงใหม่ ในเส้นทางท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ จากอำเภอแม่อาวมายังอำเภอแม่จัน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ และปรับปรุงเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด การพัฒนาคุณภาพและบริการด้านที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของจังหวัดเชียงราย รวมถึงการแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติแบบภูเขาที่มีอากาศดี และไม่พลุกพล่านเท่าจังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนมีสิ่งอำนวยความสะดวกพอสมควร จะมีผลต่อการขยายตัวของผู้เยี่ยมชมเขื่อนจังหวัดเชียงรายมากขึ้น

การศึกษาถึงศักยภาพในการขยายตัวทางการท่องเที่ยวของจังหวัดในด้านต่าง ๆ ในเบื้องต้น ภายใต้ง่อนไขการพัฒนาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นดังกล่าว คาดว่าจะทำให้ผู้เยี่ยมชมของจังหวัดเชียงรายมีแนวโน้มการขยายตัวในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 8.74 ต่อปี ในช่วง พ.ศ. 2534-2549 โดยผู้เยี่ยมชมจะเพิ่มในอัตราที่ลดลงจากร้อยละ 12.1 ในช่วง พ.ศ. 2523-2533 เป็นร้อยละ 8.74 ในช่วงการประมาณการด้วยอัตราการเพิ่มดังกล่าว จังหวัดเชียงรายจะมีผู้เยี่ยมชมเขื่อนประมาณ 950,000 คน ใน พ.ศ. 2539 และใน พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2549 จะมีผู้เยี่ยมชมเขื่อนรวมประมาณ 1,400,000 คน และ 2,050,000 คน ตามลำดับ

3.4.2 แนวโน้มผู้เยี่ยมชมเยือนไร่แม่ฟ้าหลวง และพื้นที่เชียงใหม่-สามเหลี่ยมทองคำ

การคาดประมาณแนวโน้มผู้เยี่ยมชมเยือนไร่แม่ฟ้าหลวงและบริเวณเชียงใหม่-สามเหลี่ยมทองคำ เป็นการประมาณการจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนที่สนใจไปท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวดังกล่าว โดยอาศัยวิธี Ratio Method ที่ปรับขึ้นจากส่วนแบ่งตลาดผู้เยี่ยมชมเยือนทั้งจังหวัดที่สนใจไปท่องเที่ยวในปัจจุบัน ความสนใจต่อการแวะชมเมื่อมีการพัฒนาในอนาคต สรุปได้คือ

1) เมื่อมีการพัฒนาไร่แม่ฟ้าหลวงเป็นแหล่งท่องเที่ยว จะมีผู้สนใจมาแวะชมมากขึ้น เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวบริเวณตัวเมือง เชียงรายที่เดินทางได้สะดวกและความสนใจของผู้เยี่ยมชมเยือนต่อสิ่งที่จัดแสดง กิจกรรม ศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ รวมทั้งการที่ชื่อของไร่แม่ฟ้าหลวงซึ่งผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทยส่วนมากเข้าใจว่ามีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับองค์ - สมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนีนั้นเป็นสิ่งดึงดูดอีกประการที่จะทำให้มีผู้สนใจมาแวะชม การประมาณการนี้มีสมมติฐานว่า การพัฒนาไร่แม่ฟ้าหลวง และ เปิดให้ผู้เยี่ยมชมเยือนเข้าชมนั้น จะทำให้มีผู้สนใจเข้าชมเพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วง พ.ศ. 2534-2539 ซึ่งเป็นช่วงแรกของการเปิดให้เข้าชม จากนั้นผู้เข้าชมจะเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง โดยในช่วงของการประมาณการจะมีอัตราเพิ่มของผู้เข้าชมเฉลี่ยร้อยละ 18.95 การประมาณการจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนที่สนใจมาท่องเที่ยวไร่แม่ฟ้าหลวงในแต่ละช่วง 5 ปี สรุปได้ดังนี้

1.1) พ.ศ. 2534-2539 จะมีผู้สนใจมาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างมากในอัตราร้อยละ 42.3 ซึ่งจะทำให้มีผู้เยี่ยมชมเยือนที่สนใจมาท่องเที่ยว ใน พ.ศ. 2539 ประมาณ 570,000 คน เป็นส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 60.0

1.2) ช่วง พ.ศ. 2539-2544 ส่วนแบ่งการตลาดผู้เยี่ยมชมเยือนไร่แม่ฟ้าหลวงจะเพิ่มเป็นร้อยละ 62.1 คิดเป็นจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนที่สนใจมาท่องเที่ยวใน พ.ศ. 2544 ประมาณ 870,000 คน และอัตราเพิ่มจะลดลงเป็นร้อยละ 8.83

1.3) ช่วง พ.ศ. 2544-2549 ส่วนแบ่งการตลาดผู้เยี่ยมชมเยือนไร่แม่ฟ้าหลวงจะเพิ่มเป็นร้อยละ 64.4 คิดเป็นจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนที่สนใจมาท่องเที่ยวใน พ.ศ. 2549 ประมาณ 1,320,000 คน โดยมีอัตราเพิ่มร้อยละ 8.70

2) การพัฒนาให้มีพิพิธภัณฑ์สามเหลี่ยมทองคำ โดยมีการรูปแบบ องค์ - ประกอบ การออกแบบ และการจัดแสดงที่น่าสนใจจะเป็นการสร้างแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ในพื้นที่ ซึ่งตอบสนองความสนใจและให้ความรู้แก่ผู้เยี่ยมชมเยือนในด้านความสัมพันธ์ของพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ กับความเป็นมาของการปลูก และค้าฝิ่น รวมทั้งวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ วิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับฝิ่น จะมีผลต่อแนวโน้มของผู้ที่มาท่องเที่ยวเชียงใหม่และสามเหลี่ยมทองคำในอนาคต และการมาแวะชมสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่นี้มากขึ้น การประมาณการผู้เยี่ยมชมเยือนที่สนใจมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชียงใหม่ - สามเหลี่ยมทองคำในอนาคต มีข้อสมมติฐานว่าการพัฒนาพิพิธภัณฑ์นี้จะทำให้ผู้ที่มาท่องเที่ยวเชียงใหม่ - สามเหลี่ยมทองคำแวะมาท่องเที่ยวและใช้เวลาที่

พิพัตถ์ที่เพิ่มมากขึ้น โดยมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยในช่วงของการประมาณการร้อยละ 9.17 และเป็นการเพิ่มในอัตราที่ลดลง ผลการประมาณการในช่วงเวลาต่าง ๆ สรุปได้คือ

2.1) ช่วง พ.ศ. 2534-2539 ประมาณการว่าส่วนแบ่งการตลาดของผู้เยี่ยมเยือนเชียงใหม่-เชียงใหม่-เชียงใหม่-เชียงใหม่เท่ากับร้อยละ 73.88 ของผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีการเพิ่มในอัตราร้อยละ 10.45 คิดเป็นจำนวนผู้มาท่องเที่ยวเชียงใหม่ - เชียงใหม่-เชียงใหม่-เชียงใหม่ ประมาณ 701,860 คน

2.2) ช่วง พ.ศ.2539-2544 ส่วนแบ่งการตลาดของผู้เยี่ยมเยือนเชียงใหม่-เชียงใหม่-เชียงใหม่-เชียงใหม่ จะเพิ่มเป็นร้อยละ 76.28 คิดเป็นจำนวนผู้เยี่ยมเยือนใน พ.ศ. 2544 ประมาณ 1,067,950 คน โดยมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 8.76

2.3) ช่วง พ.ศ.2544-2549 ส่วนแบ่งการตลาดของผู้เยี่ยมเยือนเชียงใหม่-เชียงใหม่-เชียงใหม่-เชียงใหม่ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 77.60 คิดเป็นจำนวนผู้เยี่ยมเยือนใน พ.ศ. 2549 ประมาณ 1,590,800 โดยมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 8.30 (ตารางที่ 3.18)

ตารางที่ 3.18 การคาดประมาณผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงใหม่ ไร่แม่ฟ้าหลวง และแหล่งท่องเที่ยวบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ พ.ศ. 2539-2549

พื้นที่	พ.ศ.				อัตราเพิ่มเฉลี่ย
	2534	2539	2544	2549	
จังหวัดเชียงใหม่	583,290	950,000	1,400,000	2,050,000	8.74
ไร่แม่ฟ้าหลวง	97,700	344,800	507,500	728,000	14.30
แหล่งท่องเที่ยวสามเหลี่ยม-ทองคำ	427,000	702,000	1,036,000	1,520,000	8.80

ที่มา : การประมาณการ

หมายเหตุ : จำนวนผู้เยี่ยมเยือนไร่แม่ฟ้าหลวง และแหล่งท่องเที่ยวบริเวณสามเหลี่ยมทองคำใน พ.ศ. 2534 อาศัยการคำนวณจากการสำรวจภาคสนาม ทั้งนี้รวมถึงผู้ที่เดินทางไปยังไร่แม่ฟ้าหลวงแต่ไม่ได้เข้าชมภายในบริเวณไร่ด้วย

บทที่ 4 ผังแม่บทไร่แม่ฟ้าหลวง

4.1 ภาพรวม

ไร่แม่ฟ้าหลวงจัดอยู่ในกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวเมือง เชียงราย สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของแหล่งนี้ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถาน และศาสนา ได้แก่ วัดพระแก้ว วัดพระสิงห์ วัดง่าเมืองและกู่พระยามังราย สะดือเมืองวัดพระธาตุจอมทอง วัดเจ็ดยอดอนุสาวรีย์พ่อขุนมั่งราย และกู่พระ นอกจากนี้ชนบทรอบเมือง เชียงราย ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนทัศนคติกรรมพันธุ์ทั้งชาวเขาและชาวล้านนา ก็มีความหลากหลายที่น่าสนใจไม่ด้อยไปกว่าเมืองเชียงใหม่ อันเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวภาคเหนือตอนบน แต่เนื่องจากขาดการนำเสนอที่ดีจึงทำให้สถานที่ท่องเที่ยวในกลุ่มนี้มีจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนไม่มากนัก และ วันพักเฉลี่ยค่อนข้างสั้น

การพัฒนาสนามบินนานาชาติ เชียงราย จะทำให้จังหวัดนี้มีบทบาทสำคัญในการติดต่อกับภาคเหนือของประเทศไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รัฐบาลของสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า และมณฑลยูนนานของประเทศไทย จึงควรมีการเตรียมการพัฒนาสู่รูปทางการท่องเที่ยว และสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายขึ้น โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเมือง เชียงราย

ที่ตั้งของไร่แม่ฟ้าหลวงอยู่บริเวณชานเมือง เชียงราย ห่างจากบริเวณศูนย์กลางเมืองไปทางทิศตะวันตกประมาณ 4 กิโลเมตร จัดตั้งขึ้นโดยมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง โดยเริ่มต้นเป็นที่ฝึกอบรมเยาวชนชาวเขา และชาวไทยในพื้นที่ราบ จากกันทรกันดาร ให้มีความรู้ความสามารถ และนำกลับไปพัฒนาชุมชนของตน ในขณะเดียวกันยังเป็นสถานที่อนุรักษ์ ฟื้นฟู และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นของชาวเขา และชาวล้านนา อีกทั้งเคยใช้เป็นสถานที่จัดงานไหว้สาแม่ฟ้าหลวง มีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สร้างสรรค์ และแรงดึงดูดทางการท่องเที่ยวให้แก่กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวเมือง เชียงรายได้เป็นอย่างดี นอกจากบทบาทในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมแล้ว การพัฒนาไร่แม่ฟ้าหลวงยังช่วยสร้างโอกาสการจ้างงาน และการเติบโตทางเศรษฐกิจในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องอีกด้วย (แผนที่ 4.1)

โครงการไร่แม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่

4.1

4.2 การศึกษาด้านกายภาพของไร่แม่ฟ้าหลวง

4.2.1 ภาพรวม

ไร่แม่ฟ้าหลวงตั้งอยู่ที่บ้านป่าจ๋าว หมู่ที่ 16 ตำบลรอบเวียง อำเภอเมืองเชียงราย บนพื้นที่ 135 ไร่ 45 ตารางวา ด้านทิศเหนือและด้านทิศตะวันตกติดทางสาธารณะ สภาพผิวจรजर เป็นทางลาดขยง สภาพทรุคโทรม และทางดินลูกรังบดอัดแน่น และบ้านที่พักอาศัย ส่วนด้านทิศตะวันออกและทิศใต้เป็นที่นา สภาพแวดล้อมโดยรอบเป็นย่านพักอาศัยชานเมือง และชุมชนชนบทเกษตรกรรม ความหนาแน่นค่า อาคารสูงไม่เกิน 2 ชั้น ทาห้มองเห็นทัศนียภาพมวกกว้าง ไร่รอบตัว โดยเฉพาะทางทิศเหนือเห็นดอยภ้าพระ ทางทิศตะวันออก เห็นดอยช้องลี และทางทิศใต้เห็นดอยเขาควาย

4.2.2 ความลาดชันของพื้นที่

สภาพพื้นที่ไร่แม่ฟ้าหลวงโดยทั่วไปค่อนข้างราบ ความสูงโดยเฉลี่ย 98-100 เมตรจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ยปานกลาง ความลาดชันระหว่างร้อยละ 0.0-3.0 สภาพพื้นที่จะค่อย ๆ เอียงลาดจากทิศตะวันตกไปทางทิศตะวันออก ส่วนทางด้านทิศใต้เป็นที่ลุ่มต่ำ (แผนที่ 4.2)

4.2.3 เส้นทางน้ำ

มีลำรางสาธารณะเพียงสายเดียวไหลมาจากหนองก๊ับก๊อบ ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศใต้ของไร่แม่ฟ้าหลวง ห่างออกไปประมาณ 0.5 กิโลเมตร ลำรางสาธารณะนี้ไหลเข้าสู่ไร่แม่ฟ้าหลวงทางด้านทิศใต้ ลงสู่สระน้ำใหญ่ ด้านหน้าหอคำ แล้วไหลระบายลงไปทางทิศตะวันออก ตามลำรางสาธารณะ ซึ่งมีประคุน้ำสำหรับควบคุมระดับน้ำ

4.2.4 การใช้ที่ดิน

ทางเข้าไร่แม่ฟ้าหลวงที่มีอยู่ปัจจุบันรวม 5 ประค คือ ประคศรีชมชื่น ประคอินทร์ผ่าน ประคแก้วมาลูน และประคไม่มีชื่อ จากทางสาธารณะด้านทิศตะวันตก และอีกสองประคจากทางสาธารณะทางด้านทิศเหนือ

การใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบันมี เพียงหนึ่งนห้าของพื้นที่รวมตัวกันอยู่ทางด้านตะวันตก ส่วนตรงกลางเป็นพื้นที่อ่างเก็บน้ำอีกประมาณหนึ่งนห้าของพื้นที่ ส่วนที่เหลือยังมิได้มีการพัฒนาแต่อย่างใด

การใช้ประโยชน์ที่ดินที่พัฒนาแล้ว แบ่งออกได้เป็น 5 ส่วน ดังต่อไปนี้

- 1) พืชภัณฑ์เครื่องมือ ภาพเขียนและศิลปวัตถุอื่น ๆ ของล้านนา
- 2) สถานที่ประกอบพิธีตามประเพณี และวัฒนธรรมในเทศกาลที่สำคัญของชาวล้านนา เช่น ประเพณีไหว้สาแม่ฟ้าหลวง และประเพณีรดน้ำค้ำหัว ในเทศกาลสงกรานต์ เป็นต้น

แผนที่ 4.2

เส้นชั้นความสูงไร่แม่ฟ้าหลวง

 เส้นชั้นความสูง

0 25 50 75 100 ม.

โครงการไร่แม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงใหม่
สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- 3) ศูนย์ฝึกอาชีพชาวเขาและชาวพื้นราบ
- 4) ส่วนบริหารและบริการของไร่แม่ฟ้าหลวง
- 5) ส่วนเก็บวัสดุและศิลปโบราณวัตถุที่มีได้นำออกแสดง (แผนที่ 4.3)

4.2.5 สถาปัตยกรรม

1) พิพิธภัณฑ์เครื่องไม้ ภาพเขียน และศิลปวัตถุอื่น ๆ ของล้านนา ประกอบด้วยอาคารหลัก 2 หลัง คือ

1.1) หอค้า

เป็นสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน และเป็นสัญลักษณ์ของไร่แม่ฟ้าหลวง ภายในอาคารใช้ประดิษฐานพระพุทธรูป "พระพริ้งไต้" ซึ่งเป็นพระพุทธรูปหนึ่งในห้าองค์ ที่แกะสลักด้วยไม้สักพร้อมกัน ในพ.ศ. 2336 และเป็นองค์เดียวที่ยังคงเหลืออยู่ภายในประเทศไทย พระพริ้งไต้จะถูกรายล้อมบูชาด้วยลัทธิแบบต่าง ๆ ที่รวบรวมมาจากวัดต่าง ๆ ทั่วล้านนา

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของหอค้า เป็นอาคารไม้ชั้นเดียว ยกตัวสูง รูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส หลังคาเป็นชั้นลด หันหน้าไปทางทิศเหนือ อันเป็นทางเข้าเพียงทางเดียว ภายในเป็นชานไม้ล้อมรอบบ่อน้ำใหญ่ ซึ่งมีปราสาทไม้เสาเดียวเป็นที่ประดิษฐานพระพริ้งไต้ ตั้งตระหง่านขึ้นมาจากพื้นทรายเบื้องล่าง ที่คราดทรายเป็นรอยคลื่นวงรัศมีรอบเสาปราสาท อันเป็นสัญลักษณ์ของจักรวาล รอบชานไม้นี้ได้ยกพื้นคล้ายเต็น ในสถาปัตยกรรมล้านนา ใช้เป็นที่วางลัทธิลัทธิ ศูพระธรรมและศิลปวัตถุอื่น ๆ เพดานเปิดให้เห็นโครงหลังคา แขนงคันทวยทอดลวดลายงดงามเป็นพุทธบูชา

ตัวอาคารเป็นทางเดิน ผิวแข็ง รอบลานทรายที่รองรับเสาปราสาท มีเสาไม้สักกลมเว้นระยะให้แสงผ่านเข้าไปยังลานทรายกันระหว่างทางเดินกับลานทรายไว้ และสร้างบรรยากาศร่มรื่นเมื่องภายในหอค้าได้เป็นอย่างดี ริมทางเดินจัดวางศิลปวัตถุสลักกับที่นั่งพักผ่อนไว้เป็นระยะ

1.2) หอค้าน้อย

ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของหอค้า เป็นที่แสดงจิตรกรรมฝาผนังจากเวียงต้าจังหวัดแพร่ ซึ่งอาจารย์นคร พงษ์น้อย แจ้งว่าเป็นภาพเขียนฝีมือช่างจากเชียงตุง เขียนขึ้นราวช่วงต่อระหว่าง รัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ บนผนังไม้ ซึ่งได้รับการติดตั้งไว้บนผนังภายในทั้งสี่ด้านของหอค้าน้อยเป็นภาพเรื่องราวชีวิต ความเป็นอยู่ พิธีกรรม และเทศกาลต่าง ๆ ของผู้คนในเวียงต้ายุคนั้น เช่น การแ้วสาว การคลอดลูก ประเพณีแข่งเรือ และพิธีปลงศพแบบล้านนา

แผนที่ 4.3

การใช้ที่ดินปัจจุบันโรงแรมฟ้าหลวง

โครงการโรงแรมฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
สำนักบริหารการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของหอคาน้อย เป็นอาคารชั้นเดียว ผนังก่ออิฐไม่ฉาบปูน หลังคาเครื่องไม้มีชั้นลด เลียนแบบหอคำ พื้นคอนกรีตเสริมเหล็ก ตรงกลางอาคารสร้างเป็นยกพื้น ไปด้วยไม้กระดานแผ่นใหญ่

ด้านหน้าหอคาน้อยเป็นที่ตั้งพระรูปสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มีมือปฎิมากร มีเขี้ยว ยิบอันช้อย งามท่าประทับนั่งบนเนินหญ้า

2) สถานที่ประกอบพิธีกรรม

2.1) ศาลาพระเทพฯ

ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของหอคำ ใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรมของไร่แม่ฟ้าหลวง อาทิเช่น การรดน้ำค้ำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ ในเทศกาลสงกรานต์ เป็นต้น สมเด็จพระเทพรัตนสุภา สยามบรมราชกุมารี เคยเสด็จประทับ ณ ศาลาแห่งนี้ จึงได้ชื่อว่าศาลาพระเทพฯ

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม เป็นศาลาโถง ยกพื้นสูงประมาณ 0.80 เมตร สร้างขนานแนวรั้วด้านทิศตะวันตกของหอคำ มีมุขด้านหน้าสามมุข ตัวศาลาประดับด้วยคันทวย ซ้อฟ้าของเก่า และแผ่นไม้ชนิดต่าง ๆ ที่มีลวดลายไม้แตกต่างกัน นับเป็นสิ่งที่หาชมได้ยาก

2.2) อัจฉรินทร์กลางแจ้ง

ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของหอคำ ใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม ของไร่แม่ฟ้าหลวงเช่นเดียวกัน แต่มีพื้นที่กว้างขวางกว่าบริเวณศาลาพระเทพฯ มาก เคยใช้เป็นสถานที่จัดงานไหว้สาแม่ฟ้าหลวง

ลักษณะ เป็นอัจฉรินทร์ดินกลางแจ้ง หันหน้าไปทางทิศตะวันตก ซึ่งยกเนินดินขึ้นเป็นเวที มีหมุดต้นไม้ใหญ่อยู่ และหอคาน้อยทางทิศตะวันตกเป็นฉากหลัง ระหว่างอัจฉรินทร์และ เวทีมีคูน้ำคั่นอยู่ ด้านหลังอัจฉรินทร์ติดกับสระน้ำใหญ่ของไร่แม่ฟ้าหลวง

3) บริเวณพักอาศัย

ประกอบด้วยกลุ่มอาคารหลายหลัง ใช้เป็นที่พักของนักเรียนชาวเขา และชาวพื้นราบ ซึ่งมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงได้ให้การอุปการะ ห้องสมุด และบ้านพักเจ้าหน้าที่ไร่แม่ฟ้าหลวง

ลักษณะ เป็นอาคาร ความสูงไม่เกินสองชั้น 1. โครงสร้างไม้หรือครึ่งตึกครึ่งไม้หรือตึก แต่ส่วนใหญ่เป็นโครงสร้างไม้ สร้างขึ้นในบรรยากาศของชุมชนขนาดเล็ก ผังอาคารเรียบง่าย ห้องน้ำแยกจากตัวอาคาร มีสิ่งอำนวยความสะดวกไม่มากนัก ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนเมื่อจบการศึกษาแล้ว สามารถกลับไปดำรงชีวิตอยู่ในสังคมเดิม โดยไม่เกิดความรู้สึกแปลกแยกนัก

4) กลุ่มอาคารบริหารและบริการ

4.1) เรือนหอม

ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของหอคำ ใช้เป็นที่จัดประชุมของคณะกรรมการมูลนิธิและการประชุมอื่น ๆ

ลักษณะ เป็นอาคารไม้สองชั้น รูปทรงอาคารประยุกต์ระหว่างสถาปัตยกรรมล้านนา และสถาปัตยกรรมยุคนาน โดยเลาะเครื่องยอดหลังคา ประดับคอกแต่งแบบเดียวกับอาคารไทยล้านนาคอนกรีต ชั้นล่างเป็นหน้าต่างกระจกเปิดถึงพื้น สามารถมองเห็นทัศนียภาพมุมกว้าง จากหอคำไปจนถึงด้านตะวันออกของไร่แม่ฟ้าหลวง

4.2) โรงรถและอาคารบริการอื่น ๆ

ได้แก่ โรงรถ โรงครัว ห้องสุขา โดยทั่วไปมีลักษณะเป็นอาคารไม้ชั้นเดียว มักมีเครื่องไม้แกะสลักตกแต่ง ประดับประดา ตั้งอยู่กระจัดกระจายทั่วไป

5) อาคารเก็บศิลปวัตถุและวัสดุ

5.1) อาคารพิพิธภัณฑ์ยูเอสเอ (USAID)

เป็นสถานที่เก็บรักษา และซ่อมแซม ศิลปโบราณวัตถุ ที่เตรียมจัดแสดง หรือที่ยังมิได้จัดแสดง ก่อสร้างขึ้นด้วยความช่วยเหลือจากยูเอสเอ จึงเรียกว่าพิพิธภัณฑ์ยูเอสเอ ลักษณะ เป็นหมู่อาคารชั้นเดียวล้อมรอบด้วยกำแพง

5.2) โรงเก็บวัสดุ

ประกอบด้วยโรงเรือนเก็บไม้ แبنเกล็ด ปราสาท เรือ และวัสดุอื่น ๆ ที่สำนักงานกิจการของไร่แม่ฟ้าหลวง ลักษณะเป็นอาคารโครงสร้างไม้ ตั้งอยู่กระจัดกระจายโดยทั่วไป

4.2.6 ภูมิทัศน์

ภูมิทัศน์โดยรอบไร่แม่ฟ้าหลวง ทางด้านทิศเหนือและบางส่วนของทิศตะวันตก เป็นย่านพักอาศัยชานเมืองความหนาแน่นต่ำถึงปานกลาง รัมนั้นไปด้วยพืชพรรณไม้ มีระยะสังเกตไกลถึงปานกลาง ส่วนทางด้านอื่น ๆ ที่เหลือเป็นพื้นที่ชนบทเกษตรกรรม ท่งนาโล่งแจ้ง มีระยะสังเกตปานกลางถึงไกล พื้นที่โดยรอบไร่แม่ฟ้าหลวงนี้มีแนวโน้มจะพัฒนาเป็นย่านพักอาศัยชานเมืองในอนาคต

ภายในบริเวณไร่แม่ฟ้าหลวงประกอบด้วยภูมิทัศน์ 5 แบบ คือ บริเวณหอคำ พระรูปฯ และหอคำน้อย บริเวณอำนวยการ บริเวณบริหารและพักอาศัย บริเวณหนองน้ำ บริเวณที่ลุ่มต่ำ และบริเวณที่โล่งยังมิได้รับการพัฒนา

บริเวณหอคำ พระรูปสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และหอคำน้อย เป็นที่โล่งปิดล้อม (Enclosure) ด้วยหมุดต้นไม้ผู้อันร่มรื่น แบ่งออกเป็นลานย่อยสองลาน คือ ลานโล่งระหว่างหอคำกับศาลาพระเทพา ซึ่งใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ และลานพระรูปฯ ระหว่างหอคำกับหอคำน้อย มีระยะสังเขตไกลถึงปานกลาง

บริเวณอัฒจันทร์ เป็นสนามหญ้าใหญ่โล่ง ปิดล้อมด้วยหมุดต้นไม้ผู้มีระยะสังเขตไกล

บริเวณบริหารและพักอาศัย เป็นหมู่อาคาร ตั้งอยู่กระจัดกระจายภายใต้ต้นไม้อันร่มรื่น มีระยะสังเขตไกลถึงปานกลาง

บริเวณสระน้ำ เป็นที่โล่งแจ้งกลางไร่แม่ฟ้าหลวง มีหมุดต้นไม้บริเวณของอัฒจันทร์ และหอคำเป็นเส้นกำหนดขอบเขต (Edge) ผิวน้ำราบเรียบ ไม่มีพืชน้ำจืดพวกอ้อแซมขึ้นอยู่ ให้เงาสท้อนของหอคำและเรือนหอใต้สายงาม บริเวณนี้มีระยะสังเขตไกล

บริเวณที่ลุ่มต่ำด้านทิศใต้ เป็นจุดต่ำที่สุดของไร่แม่ฟ้าหลวง ในฤดูฝนมักมีน้ำขังเฉอะแฉะ และปกคลุมไปด้วยวัชพืชที่น้ำจืดพวกอ้อ แซม จึงเป็นที่อยู่อาศัยอย่างดีของนกน้ำ ส่วนในฤดูแล้งน้ำจะแห้ง มีระยะสังเขตไกล

บริเวณที่โล่งยังมีได้พัฒนา แม้ว่าจะมีการปลูกต้นไม้และต้นไม้อื่น ๆ ล้อมรอบตามแนวรั้ว แต่เนื่องจากความหนาแน่นของพืชพันธุ์ไม้ยังมีน้อย จึงไม่ทำให้รู้สึกว่าเป็นที่โล่งปิดล้อมที่ผิวยังคงเป็นผิวดินไม่มีพืชคลุมดิน มีระยะสังเขตไกลสามารถมองเห็นกำแพงทางทิศเหนือ คอยช่องสี่ทางทิศตะวันออก และคอยเขาควางทางทิศใต้

ความเชื่อมโยง (Linkage) ความต่อเนื่อง (Sequence) ระหว่างแต่ละบริเวณตลอดจนขอบเขต (Barrier) ของแต่ละบริเวณยังมิได้มีการออกแบบและกำหนดให้ชัดเจน

4.3 ปัญหา

4.3.1 ตำแหน่งหอคำ

หอคำเป็นอาคารประธานของไร่แม่ฟ้าหลวง ความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งที่ตั้งหอคำกับรูปทรงแปลงที่ดินไร่แม่ฟ้าหลวงยังขาดความเหมาะสม เนื่องจากขาดการวางผังบริเวณและองค์ประกอบอาคารทั้งหมดล่วงหน้า

ที่ตั้งหอคำปัจจุบันอยู่ใกล้กับประตูศรีชมชื่น ซึ่งเป็นประตูทางด้านทิศตะวันตก แต่หอคำหันด้านหน้าไปทางทิศเหนือ ทำให้การเน้นทางเข้าหอคำ (Approach) ของผู้เยี่ยมชมที่เข้าทางประตูศรีชมชื่น ต้องเข้าไปทางด้านข้างของหอคำ จึงขาดการเน้นทางเข้าที่ดี และระยะของการเน้นค่อนข้างกระชั้น เนื่องจากมีที่จำกัด

แต่หากพิจารณาหอคำจากทางเข้าด้านทิศเหนือ จะพบว่าตำแหน่งหอคำค่อนข้าง แอบไปทางด้านทิศตะวันตกมาก ประกอบกับการเน้นทางเข้าทางด้านทิศเหนือกระทำได้ยาก เนื่องจากขอบเขตที่ดินไร่แม่ฟ้าหลวงทางด้านนี้ซึ่งติดทางสาธารณะมีน้อยมาก และตั้งอยู่ค่อนข้างไปทางทิศ ตะวันออก การแก้ไขเพื่อเน้นทางเข้าหอคำจึงกระทำได้ยาก

4.3.2 การออกแบบกลุ่มอาคารและทางติดต่อระหว่างอาคาร

ผลสืบเนื่องมาจากขาดการวางผังแม่บท ทำให้การปลูกสร้างอาคารแต่ละหลัง เป็น ไปโดยเอกเทศ ทำให้ขาดการเชื่อมต่อระหว่างอาคารที่ดี ดังเช่นการเชื่อมต่อระหว่างหอคำ และหอคำน้อย ขาดทางเดินเชื่อม ทำให้การเชื่อมโยงระหว่างอาคารทั้งสองหลังขาดหายไป การออกแบบภูมิทัศน์ก็ไม่ทำให้เกิดความรู้สึกเชื่อมโยงระหว่างอาคารทั้งสองหลัง เช่นเดียวกัน

นอกจากนั้นแล้วตำแหน่งที่ตั้งอาคารทั้งหมดยังค่อนข้างกระจัดกระจาย ไม่เป็นหมู่ เหล่า ขาดประสิทธิภาพในการใช้สอยติดต่อระหว่างอาคาร ทำให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่คุ้มค่าทั้งในด้านการใช้สอยและความงดงามของพื้นที่

4.3.3 การจัดแสดง และ เก็บรักษาศิลปะโบราณวัตถุ

อาคารที่มีอยู่ในปัจจุบันมีพื้นที่และประโยชน์ใช้สอยค่อนข้างจำกัด ศิลปะโบราณวัตถุที่ จัดแสดง อาทิเช่น สัตตภัณฑ์ในหอคำค่อนข้างแออัด ขาดความน่าสนใจเท่าที่ควร ศิลปะโบราณวัตถุ บางชิ้นต้องนำมาจัดแสดงโดยรอบบริเวณเขตกันหอคำ ทำให้มีโอกาสชำรุดได้ง่าย เนื่องจากถูก ผนสาด หรือโดยผู้ดูแลเอง

การป้องกันการโจรกรรมนับเป็นประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากพื้นที่ไร่แม่ ฟ้าหลวงค่อนข้างกว้างขวาง และมีได้มีรั้วรอบขอบชิดทุกด้าน มีศิลปะวัตถุโบราณจำนวนมากซึ่งตั้ง แสดงภายนอกอาจสูญหายได้ง่าย หากขาดมาตรการรักษาความปลอดภัยที่ดีพอ

การป้องกันและระงับอัคคีภัย เนื่องจากอาคารต่าง ๆ ภายในไร่แม่ฟ้าหลวงเป็น อาคารไม้ ตลอดจนศิลปะโบราณวัตถุต่าง ๆ เป็นเรื่องไม่ส่วนใหญ ทำให้อัคคีภัยเกิดขึ้นได้โดยง่าย โดยเฉพาะในฤดูแล้งที่มีอากาศแห้ง หากขาดมาตรการการป้องกันและระงับอัคคีภัยที่ดีพอแล้ว อาจ ทำให้เกิดความสูญเสียอันประมาธค่ามิได้

4.4 ลำดับความสำคัญของปัญหา

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นสามารถจัดลำดับความสำคัญ และความเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

1) การรักษาความปลอดภัยของสถานที่จากการโจรกรรมและอัคคีภัย เป็นเรื่องที่สำคัญจะจัดลำดับความสำคัญไว้อันดับแรก เนื่องจากศิลปโบราณวัตถุบางชิ้นมีค่าอันประมาทมิได้ หากสูญเสียชีวิตไม่ว่าจะด้วยอัคคีภัยหรือโจรกรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าจะกำหนดแนวทางและมาตรการป้องกันในด้านขั้นต้น

2) การแก้ไข ปรับปรุง การเข้าถึงตัวอาคารหลัก และการเชื่อมโยงติดต่อระหว่างอาคารหลักเป็นสิ่งที่ควรจะต้องจัดทำในลำดับต่อมา ซึ่งหมายถึงการปรับปรุงพื้นที่ด้านทิศเหนือของไร่แม่ฟ้าหลวง

3) การปรับปรุงพื้นที่ทั้งหมดของไร่แม่ฟ้าหลวงให้มีประโยชน์ใช้สอยได้เต็มที่ โดยจะต้องแสดงออกถึงความงามของภูมิทัศน์ และการจัดองค์ประกอบอาคาร

4) การเก็บรักษาศิลปโบราณวัตถุ ตลอดจนการซ่อมแซม ทานุบำรุงให้คงสภาพดีต่อไป

5) การจัดและตกแต่งภายในอาคารตามประโยชน์ใช้สอยหลักของอาคารโดยเฉพาะการจัดแสดงงานศิลปโบราณวัตถุในอาคารพิพิธภัณฑ์ เช่น หอคำ และหอคำน้อย

4.5 กรอบความคิดในการพัฒนา

ผลงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวล้านนาไทยมีอยู่มากทั้งในอดีตและดำรงสืบเนื่องมาจนกระทั่งในปัจจุบัน ผลงานเหล่านี้ยังมีได้มีการเก็บรวบรวมอย่างเป็นหมวดหมู่ไว้ด้วยกัน สมควรที่จะมีสถานที่เก็บรวบรวมกลางในการจัดแสดงงานเหล่านี้ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปพื้นบ้านอันจะเป็นประโยชน์แก่การศึกษาและสืบสานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านในภาคเหนือสืบไป

ไร่แม่ฟ้าหลวง เป็นสถานที่ซึ่งประชาชนโดยทั่วไปรู้จัก และนึกถึงในฐานะที่เป็นแหล่งจัดแสดงศิลปวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นศิลปโบราณวัตถุที่มีอยู่ หรืองานหัตถ์สาแม่ฟ้าหลวง ซึ่งจัดเป็นครั้งแรกที่ไร่แม่ฟ้าหลวงนี้ จึงสมควรที่จะใช้ภาพลักษณ์นี้สร้างสารูปของไร่แม่ฟ้าหลวงต่อไป ในเรื่องของศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น (Folk Arts)

อนึ่ง เมื่อมองกว้างออกมาถึงตัวเมืองเชียงราย จะพบว่าเชียงรายเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งในยุคประวัติศาสตร์แรก ๆ ของชาติไทย มีศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนเป็นเวลานับพันปี อีกทั้งเมืองเชียงรามีสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่ยังคงงามสมควรอย่างยิ่งที่จะอนุรักษ์ไว้มาให้สูญหายและเสื่อมสภาพไปดังเช่นที่ปรากฏในพื้นที่อื่น ๆ

4.6 ข้อเสนอกิจกรรมของไร่แม่ฟ้าหลวง

จากกรอบความคิดในการพัฒมาดังกล่าวข้างต้น กิจกรรมหลักของไร่แม่ฟ้าหลวงควรจะประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 4 ประเภทด้วยกัน คือ

- 1) การรวบรวม และจัดแสดงผลงานศิลปวัตถุพื้นบ้านแขนงต่าง ๆ
- 2) การประกอบพิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวล้านนา ในเทศกาลสำคัญต่าง ๆ เช่น การไหว้สาแม่ฟ้าหลวง การรดน้ำตาหัว และอื่น ๆ
- 3) การจัดอาคารศิลป์ ให้เป็นที่พบปะของศิลปิน และที่ทำงานของศิลปินพื้นถิ่น
- 4) การพักผ่อนหย่อนใจของชาวเชียงราย และการรวบรวมพรรณไม้ในภาคเหนือ ในรูปของสวนพฤกษชาติ

ดังมีสาระของกิจกรรมที่เสนอแต่ละประเภทต่อไปนี้

4.6.1 การรวบรวมและแสดงผลงานศิลปวัตถุพื้นบ้านแขนงต่าง ๆ

วิบูลย์ สีสวรรณ ได้กล่าวถึงงานศิลปพื้นถิ่นของชาวล้านนาไว้หลายหมวดหมู่ด้วยกัน นับตั้งแต่เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา เครื่องไม้แกะสลัก เครื่องโลหะ เครื่องเงิน ผ้าทอมือ และจิตรกรรม ส่วนใหญ่งานเหล่านี้จะอยู่ในพิพิธภัณฑ์เอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ไร่แม่ฟ้าหลวง เป็นแหล่งรวบรวมศิลปโบราณวัตถุที่สำคัญแห่งหนึ่ง โดยเฉพาะงานไม้แกะสลักเพื่อประโยชน์ใช้สอยต่าง ๆ ของชาวล้านนา

การรวบรวมและแสดงผลงานศิลปวัตถุของไร่แม่ฟ้าหลวงในขั้นต้น จึงอาจจะเน้นงานไม้แกะสลักเป็นหลัก และขยายขอบเขตการรวบรวมและแสดงผลงานออกไป เป็นงานศิลปโบราณวัตถุประเภทอื่น ๆ ในอนาคตได้อีก

ปัจจุบันไร่แม่ฟ้าหลวงมีเครื่องไม้แกะสลัก อันได้แก่ ลีตศกัณฑ์ 48 ชั้น ชั้นดอก หรือชั้นดอก 93 ใบ ไม้แกะสลักประดับส่วนต่าง ๆ ของอาคารและงานไม้แกะสลักอื่น ๆ อีกมากมาย นอกจากนี้ยังมีศิลปวัตถุอื่น ๆ เช่น พระพุทธรูปสมัยต่าง ๆ และศิลาจารึก เป็นต้น

กิจกรรมในส่วนนี้ตามการจำแนกงานพิพิธภัณฑ์โดยนิคม มุสิกคามะ นับเป็นการจัดพิพิธภัณฑ์ทางศิลปขนาดย่อมกันเอง ซึ่งกินความรวมถึงตั้งแต่

- การรวบรวมวัตถุ และบันทึกเรื่องราวของวัตถุแต่ละชิ้น
- การจำแนกประเภทวัตถุ
- การจัดทำและบันทึกหลักฐาน
- การสงวนรักษาวัตถุ
- การจัดแสดงวัตถุ

ทั้งนี้คาดว่าจะมีผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ของไร่หลายกลุ่มด้วยกัน ได้แก่ นักท่องเที่ยว ชาวเชียงราย นักเรียน และกลุ่มผู้สนใจในศิลปะโดยเฉพาะ การเปิดแสดงงาน โดยเฉพาะหอคำ ควรจะเปิดแสดงยามวิหฬัฬะหว่าง 17.00-22.00 นาฬิกา ซึ่งจะทำให้บรรยากาศในการเข้าชมเพิ่มความประทับใจด้วยมากขึ้น

4.6.2 การประกอบพิธีกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวล้านนา

พิธีกรรมตามประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวล้านนา สามารถจำแนกได้ เป็น 2 แบบ คือ พิธีกรรมตามเทศกาล ซึ่งถือตามปฏิทินของปี และพิธีกรรมตามวงจรชีวิตของคน นับตั้งแต่เกิด เรียน บวช แต่งงาน ทัฬะบุญครบรอบต่าง ๆ และตาย ซึ่งมีอยู่มากมาย

การประกอบพิธีตามประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่ควรสนับสนุน คือประเพณี การรดน้ำคำหัวนาในเทศกาลสงกรานต์ และประเพณีลอยกระทง อันเป็นงานตามเทศกาล ไร่แม่ฟ้าหลวงมีบรรยากาศ และสถานที่เหมาะกัฬะพิธีกรรม ดังกล่าว ทั้งนี้สถานที่ซึ่งเคยเป็นที่สำหรับพิธีรดน้ำคำหัวของไร่แม่ฟ้าหลวง ก็คือ ศาลาพระเทพฯ และสถานที่ที่สามารถใช้ในการลอยกระทงได้ คือสระน้ำใหญ่กลางไร่ เมื่อทำการปรับปรุงผังบริเวณและสถาปัตยกรรมแล้ว จะสามารถเข้ามังกิจกรรมดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม

อนึ่งพิธีกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่มีได้เสนอแนะนั้น เนื่องด้วย เห็นว่าการประกอบพิธีกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมโดยไม่จำแนก จะมีความขัดแย้งกัฬะกิจกรรมแรก คือการรวบรวมและแสดงผลงานศิลปะโบราณวัตถุพื้นถิ่น ในด้านการรักษาความปลอดภัยของสถานที่ จากการโจรกรรมและอัคคีภัย หากมีการจัดพิธีกรรมบ่อยครั้ง จะต้องมีการเพิ่มการป้องกันและรักษาความปลอดภัยของสถานที่มากขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ยากประการหนึ่ง ประการที่สอง การจัดพิธีกรรมบ่อยครั้งในสถานที่แห่งเดียว ทำให้ผู้จัดเตรียมงานไม้อาจจะสามารถจัดเตรียมงานได้ดีพร้อมเท่ากัฬะการจัดงานแต่เพียงน้อยครั้ง ซึ่งสามารถจะเตรียมงานได้ดีพร้อมมากกว่า ประการที่สามสถิติจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนจะมีมากเดือนเมษายน ตรงกัฬะเทศกาลสงกรานต์ และเดือนพฤศจิกายน ตรงกัฬะเทศกาลลอยกระทง ค่อนข้างจะสูงทั้งผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทย และชาวต่างประเทศ ทำให้ผู้จัดไม่ต้องคำนึงถึงการตลาดมากเท่ากัฬะฤดูกาลอื่น ๆ

4.6.3 การจัดอาศรมศิลป์

ด้วยบรรยากาศและภูมิทัศน์โดยรอบของไร่แม่ฟ้าหลวง มีความงดงามน่าประทับใจมาก โดยเฉพาะเมื่อพระอาทิตย์เริ่มทอแสง และลับขอบฟ้า เมื่อมีการจัดองค์ประกอบของผังบริเวณ สถาปัตยกรรม และภูมิสถาปัตยกรรมให้ดีขึ้นเป็นส่วนากลางเมืองเชียงราย (Urban Forest) อันร่มรื่น มีธรรมชาติทั้งงดงามแล้ว ศิลปินแขนงต่าง ๆ จะมีความบันเทิงใจที่จะมานั่งเสวนากัน และทำงานศิลปะที่ตนถนัด ท่ามกลางบรรยากาศอันเงียบสงบ ห้อมล้อมด้วยภูมิทัศน์ธรรมชาติที่งดงาม ตัดขาดจากความวุ่นวายภายนอกทั้งปวง

ด้วยการเดินทางที่สะดวก สามารถติดต่อกับตัวเมืองและจังหวัดอื่น ๆ ได้ง่ายดาย ทั้งทางรถยนต์และทางเครื่องบิน เมื่อสามารถจัดสภาพแวดล้อมภายในห้างดงมาท่ามกลางภูเขา ที่โอบล้อมอยู่ภายนอก คาดว่าไร่แม่ฟ้าหลวงจะเป็นสถานที่ดึงดูดศิลปินให้มาพบปะสังสรรค์ และสร้างสรรค์งานศิลปะอันงดงามประทับใจได้

อาศรมศิลป์นี้ จะเปิดบริการแก่ศิลปิน และมีการจัดงานนิทรรศการศิลปะให้ประชาชน และผู้เยี่ยมชมที่สนใจเข้าชมเป็นครั้งคราว ตามความเหมาะสม เพื่อให้มีกิจกรรมหมุนเวียนตลอดทั้งปี

4.6.4 การพักผ่อนหย่อนใจของชาวเชียงราย และการรวบรวมพรรณไม้พื้นถิ่น

การจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวเมือง เป็นสิ่งที่จำเป็น และควรจะทำเสียตั้งแต่เมื่อเมืองเริ่มมีการขยายตัว เช่น กรณีเมืองเชียงราย ชาวเมืองเชียงรายนั้นแม้จะอยู่ใกล้และแวดล้อมด้วยธรรมชาติที่งดงามโดยรอบ แต่สภาพการที่รุ่มร้อน งดงามในบริเวณเมืองเดิมนั้นหมดไปโดยสิ้นเชิงเมื่อเมืองขยายตัวอย่างมากในช่วง 4-5 ปี ที่ผ่านมา จึงอยู่ตัวเมืองยังถูกโอบล้อมโดยรอบด้วยท้องนาที่เขียวขจีในฤดูฝน และกลายเป็นทุ่งสีทองในฤดูข้าวออกรวง แต่ปากกลางเมืองหรือที่เรียกกันว่า "โอเอซิส" (Oasis) นั้น ได้ถูกทำลายไปเสียจนแล้ว การช่วยฟื้นฟูสภาพปากกลางเมืองยังคงทำได้เมื่อมีโอกาสและสถานที่ที่เหมาะสม

ไร่แม่ฟ้าหลวงแม้จะอยู่ห่างจากใจกลางเมืองเชียงรายออกมาถึง 4 กิโลเมตร แต่ด้วยการเติบโตของเมืองอย่างรวดเร็ว คาดว่าภายในอนาคตอันใกล้ ไร่แม่ฟ้าหลวงจะถูกโอบล้อมด้วยตึกกรมบ้านช่องทั้งหมด ด้วยทำเลที่เหมาะสม สภาพนิเวศของไร่ พรรณไม้ที่ได้เริ่มทำการเพาะปลูกไว้ และองค์ประกอบของผังบริเวณอื่น ๆ การพักผ่อนหย่อนใจในลักษณะสงบเป็นธรรมชาติ และการรวบรวมพรรณไม้พื้นถิ่นมาปลูกไว้ เพื่อสร้างระบบนิเวศที่สมดุลกลางเมืองเชียงราย จึงเป็นกิจกรรมที่สมควรเสนอแนะให้เป็นกิจกรรมหลักอันหนึ่ง

4.7 การออกแบบเบื้องต้น

4.7.1 การใช้ที่ดิน

องค์ประกอบของการใช้ที่ดินและกิจกรรม ประกอบด้วยบริเวณ (Zone) และกิจกรรม (Activity) ดังนี้ (แผนที่ 4.4)

บริเวณ (Zone)

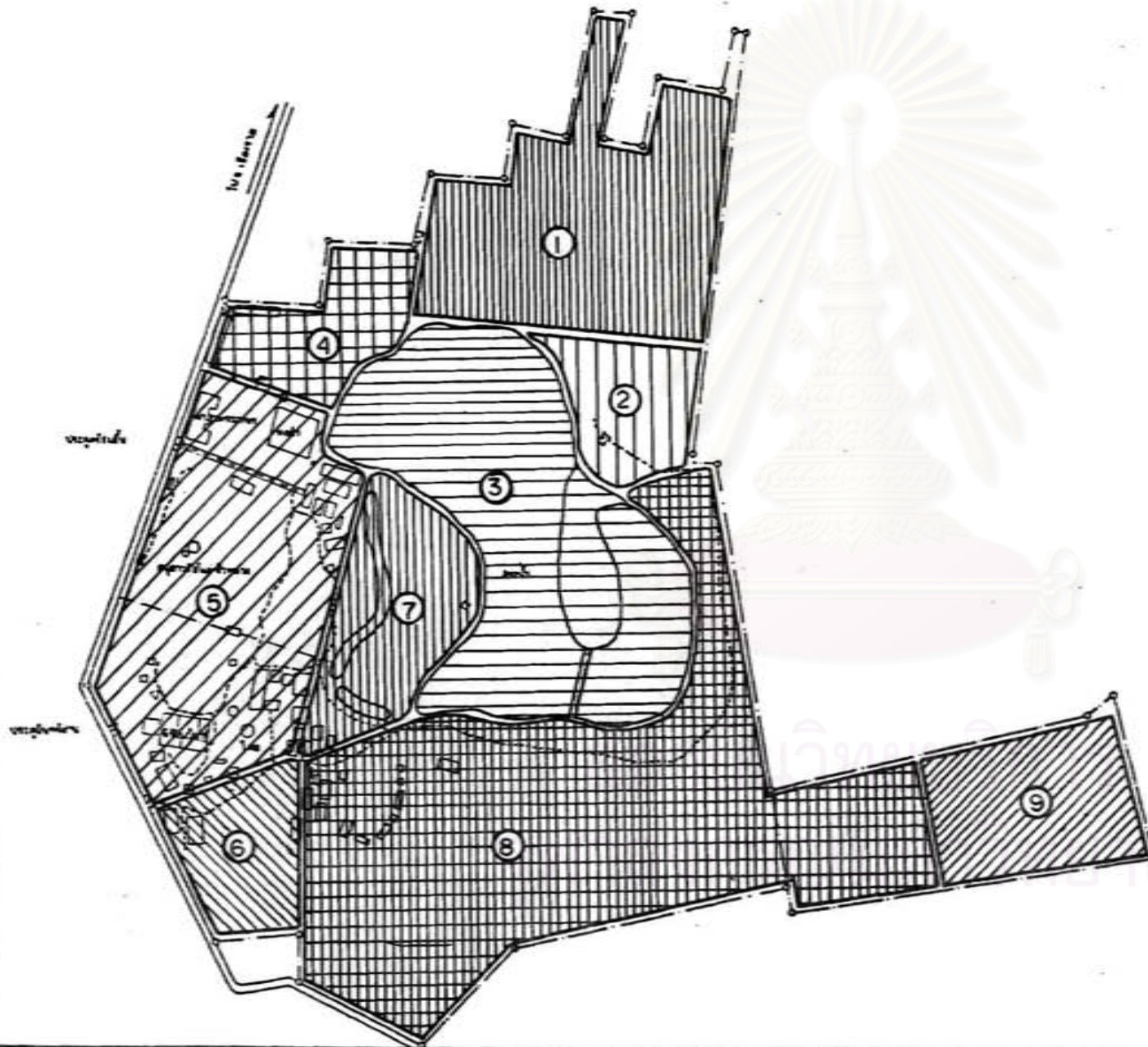
กิจกรรม (Activity)

1) ทางเข้าใหญ่

ทางรถเข้าลานจอดรถ ทางเดินเข้าลานต้อนรับ ลานต้อนรับ
สวนไม้ดอก

แผนที่ 4.4

แผนการใช้ที่ดินไร่แม่ฟ้าหลวง

- ① ทางเข้าใหญ่
- ② ส่วนหน้า
- ③ ส่วนริบรอบ
- ④ ส่วนสงบ
- ⑤ ส่วนพิพิธภัณฑ์
- ⑥ ส่วนบริหาร
- ⑦ ส่วนเชื่อม
- ⑧ ส่วนปากกลางเมือง
- ⑨ ส่วนบริการ

0 50 100 150 ม.

โครงการไร่แม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

- 2) ส่วนหน้า หน่วยประชาสัมพันธ์ สำนักงานผู้จัดการไร่แม่ฟ้าหลวง จากนาย บัทรเข้าชมสถานที่ กัดตาจารย์ ร้านขายของที่ระลึก ลานพักผ่อนหย่อนใจ สนามเด็กเล่น และห้องน้ำ
- 3) ส่วนรื่นรมย์ สวนไม้ดอกไม้ประดับ สวนน้ำ ลานและอาศรมศิลป์ เป็น ศาลาโถงสำหรับเสวนา ทิวทัศน์ศิลป์
- 4) ส่วนสงบ สวนไม้ไทยหน้าหอคำ สวนบัว สวนไม้ดอกไม้กลิ่นหอม และ ไม้ใบในบริเวณพิพิธภัณฑ์
- 5) ส่วนพิพิธภัณฑ์ หอคำ หอคำน้อย พระรูปสมเด็จพระเจ้า ศาลาพระเทพฯ ทาง เข้าด้านประตูศรีชมชื่น ลานจตุรกร 10 คัน เรือนหอมสำหรับ นั่งพักผ่อน ห้องน้ำ พิพิธภัณฑ์กลางแจ้งรอบพระรูปฯ พิพิธภัณฑ์ USAID คลังเก็บศิลปวัตถุ อาคารสำนักงานส่วน พิพิธภัณฑ์ โรงซ่อมศิลปวัตถุ
- 6) ส่วนบริหาร สำนักงานบริหาร ที่ประชุมคณะกรรมการบริหาร ที่พักสำหรับ คณะกรรมการมูลนิธิ ผู้อำนวยการไร่ และแขก
- 7) ส่วนเชื่อมระหว่างส่วน สงบกับส่วนรื่นรมย์ ลานอเนกประสงค์กลางแจ้ง ประกอบด้วย อัฒจันทร์ จุฬารมณ 3,000 คน เวที และห้องน้ำได้อัฒจันทร์ สะพานเชื่อมลาน อเนกประสงค์กับอาศรมศิลป์
- 8) ปากกลางเมือง สวนพฤกษชาติที่มีต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงา และบึงนกน้ำ
- 9) ส่วนบริการ เรือนเพาะชำ ท่อเก็บน้ำ โรงจ่ายน้ำ โรงปฏิบัติการช่าง ปลูกฝังบัวสดและไม้ บ้านพักเจ้าหน้าที่และคนงาน

4.7.2 การจัดองค์ประกอบของผังบริเวณ และภูมิสถาปัตยกรรม

ไร่แม่ฟ้าหลวงจะจัดเป็นสองส่วนใหญ่ ๆ ประกอบด้วยส่วนสงบสงัด (Passive) และส่วนรื่นรมย์ (Active) ส่วนสงบสงัดจะเป็นเนื้อหาที่สำคัญของไร่แม่ฟ้าหลวง ขณะที่ส่วนรื่นรมย์จะเป็นเนื้อหาเสริมของไร่แม่ฟ้าหลวง ส่วนนี้จะมีเฉพาะร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ไปจนถึงบึงนกน้ำ ส่วนที่เหลือทั้งหมดเก็บไว้เป็นส่วนสงบสงัด

ไร่แม่ฟ้าหลวงจะถูกกล่าวขานถึงความเป็นสวนสงบสงัดกลางเมือง ที่มีเรื่องราว น่าชมและน่าติดตามอยู่ตลอดเวลา ด้วยบรรยากาศอันสงบสงัด ผู้ที่เข้าไปในส่วนสงบสงัดจะเป็นผู้ที่ต้องการสัมผัสกับบรรยากาศนี้ ด้วยตนเอง ถึงความวิเวก สงบของสถานที่ ขณะที่ผู้มาเยือน บางส่วนจะทำความรู้สึก ผ่อนคลายอิริยาบถ และปรับสภาพตนเองสู่โลกภายนอก ณ บริเวณส่วนรื่นรมย์ อันได้แก่ ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และสวนไม้ดอกไม้ประดับ ที่สามารถเข้าชมได้ ทั้งวัน จนถึงยามเย็น และยามค่ำคืน

ส่วนแรกจะมีภูมิทัศน์ที่เป็นป่าเขียวชอุ่ม การจัดภูมิทัศน์จะใช่มั้ไม้ใบลักษณะต่าง ๆ ซึ่งให้ลักษณะผิวสัมผัส (Texture) ที่แตกต่างกันทั้งไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม และ ไม้ประดับขนาดต่าง ๆ โดยมุ่งสร้างสรรค์ความร่มรื่นให้แก่สถานที่เป็นหลัก ส่วนหลังจะมีภูมิทัศน์ที่รื่นรมย์ มีชีวิตชีวาด้วยสีสีนของไม้ดอกไม้ประดับ และบรรยากาศที่เปิดโล่ง มีส่วนเปิดโล่ง (Open Space) มากกว่าส่วนแรก (แผนที่ 4.5)

4.7.3 การเน้นการเข้าสู่สถานที่ (Approach)

การเน้นการเข้าสู่สถานที่เป็นสิ่งสำคัญมากสิ่งแรกของการวางผังบริเวณ โดยเฉพาะในพื้นที่ซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องลักษณะรูปแบบที่ดิน และตำแหน่งที่ตั้งอาคารหลักที่มีอยู่แล้ว การเข้าสู่สถานที่ซึ่งมีบรรยากาศสงบสงัดต่างกับโลกภายนอก แต่มีได้เป็นอาคารทางศาสนานั้น จะต้องสร้างบรรยากาศในส่วนนี้ให้ตัดแจ่มชัด ถึงความแตกต่างจากภายนอก

ทั้งนี้ สามารถเริ่มต้นบอกถึงการเข้าสู่สถานที่ ด้วยซุ้มประตูทางเข้าที่มีความเรียบง่าย สงบ ชุ่มชื้น ถัดจากซุ้มประตูนั้นจะมีทางเดินนำเข้าสู่ลานโล่ง (Plaza) ก่อนถึงจุดกระจายคน ต้องมีบรรยากาศที่สงบ ร่มรื่น ด้วยต้นไม้ใหญ่หน่อย ปลูกปล่อยผู้มาเยี่ยมชมเยือนให้มีความรู้สึกผ่อนคลาย และละวางสิ่งอื่น ๆ ไว้ภายนอกอาณาเขตรั้วแม่ฟ้าหลวง

ในขณะเดียวกัน ควรทำให้ผู้มาเยือนเกิดความคาดหวัง (Anticipate)ว่าจะได้พบสิ่งใดเบื้องหน้า ซึ่งสามารถกระทำได้ด้วยทางเดินที่เปลี่ยนระดับ โดยมีสิ่งบังสายตามจากที่ราบสู่เนินสูง ซึ่งสามารถชื่นชมทัศนียภาพของไร่แม่ฟ้าหลวงได้เต็มที่ ต่อจากนั้นก็ให้ผู้มาเยือนสู่จุดกระจายคน ซึ่งจะแยกไปทางส่วนรื่นรมย์ และส่วนสงบสงัด (รูปที่ 4.1)

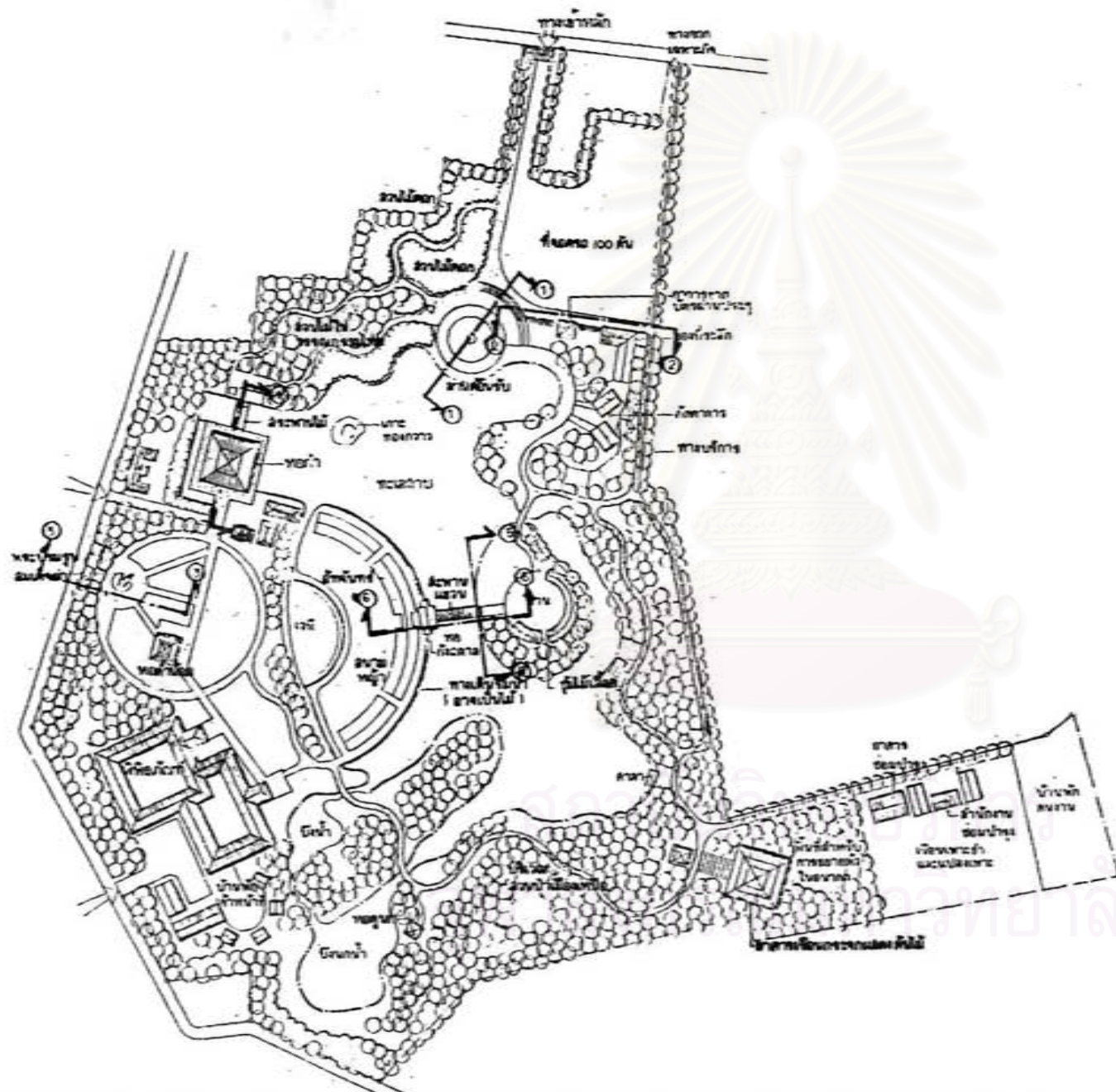
4.7.4 ความเรียบง่ายของงานสถาปัตยกรรมประกอบอาคารหลัก

ด้วยอาคารเด่น (Focal Point) ของไร่แม่ฟ้าหลวงนั้นมีอยู่แล้ว คือหอคำ การออกแบบงานสถาปัตยกรรมเพิ่มเติม จะต้องคำนึงถึงความเรียบง่าย สมถะ มุ่งประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก อาคารที่จะก่อสร้างเพิ่มเติม จะต้องมีความกลมกลืนกับอาคารเดิม ในรูปแบบและสีสีน เป็นสถาปัตยกรรมสมัยปัจจุบัน เน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัด ให้ความสะดวกสบาย ตามมาตรฐานสากล ใช้วัสดุพื้นบ้าน ศิลปหัตถกรรมและการตกแต่งแบบพื้นถิ่น

กลุ่มอาคารทั้งหมดอาคารจะกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม เป็นอาคารในแนวราบ แทรกอยู่กับความเขียวชอุ่มของหมู่มั้ เป็นส่วนประกอบของป่ากลาง เมือง เชียงรายแห่งนี้ อันเป็นป่ากลางเมืองแห่งแรกของประเทศไทย (รูปที่ 4.2)

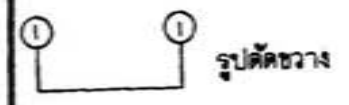
4.7.5 การเชื่อมต่อระหว่างองค์ประกอบของผังบริเวณ

ดังได้กล่าวข้างต้นแล้วว่า องค์ประกอบของผังบริเวณจะถูกแบ่งแยกออกเป็นส่วนรื่นรมย์ และส่วนสงบสงัด องค์ประกอบเหล่านี้ จะติดต่อกันได้ด้วยทางเดินภายในระบบเดินทางเดียวในส่วนพิพิธภัณฑ์ และอาคารศิลป์กับระบบทางเดินสวนกันในส่วนรื่นรมย์ อันประกอบด้วยร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก (ภาค) สวนไม้ดอกไม้ประดับ และบึงนกน้ำ (รูปที่ 4.3)

แผนที่ 4.5

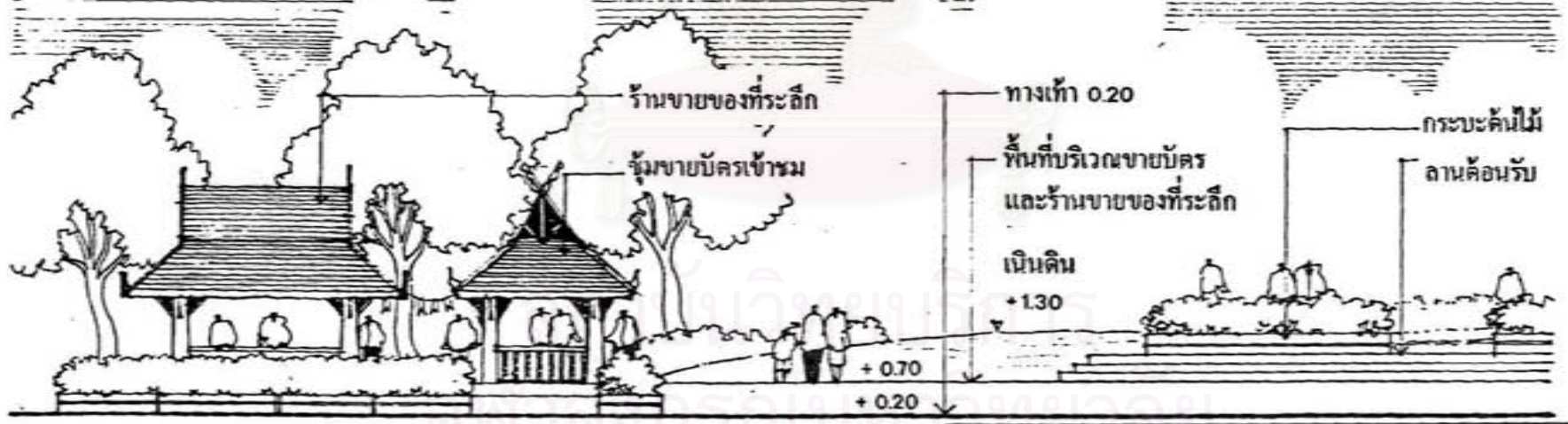
ผังแม่บทไร่แม่ฟ้าหลวง

โครงการไร่แม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

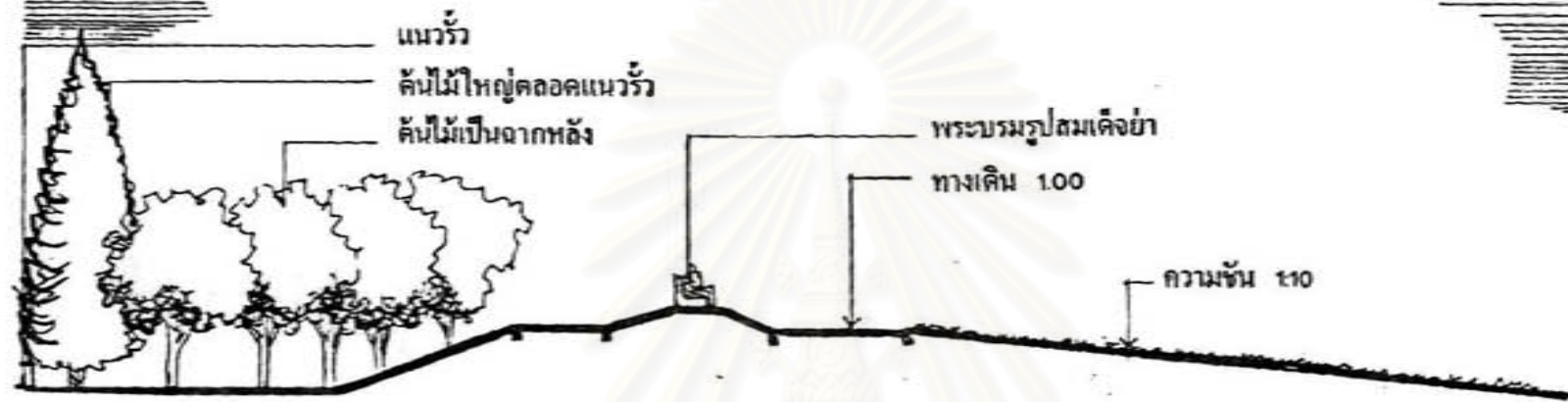

รูปตัด ①-①

รูปตัด ②-②

โครงการใจแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย	รูปที่
สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	4.1

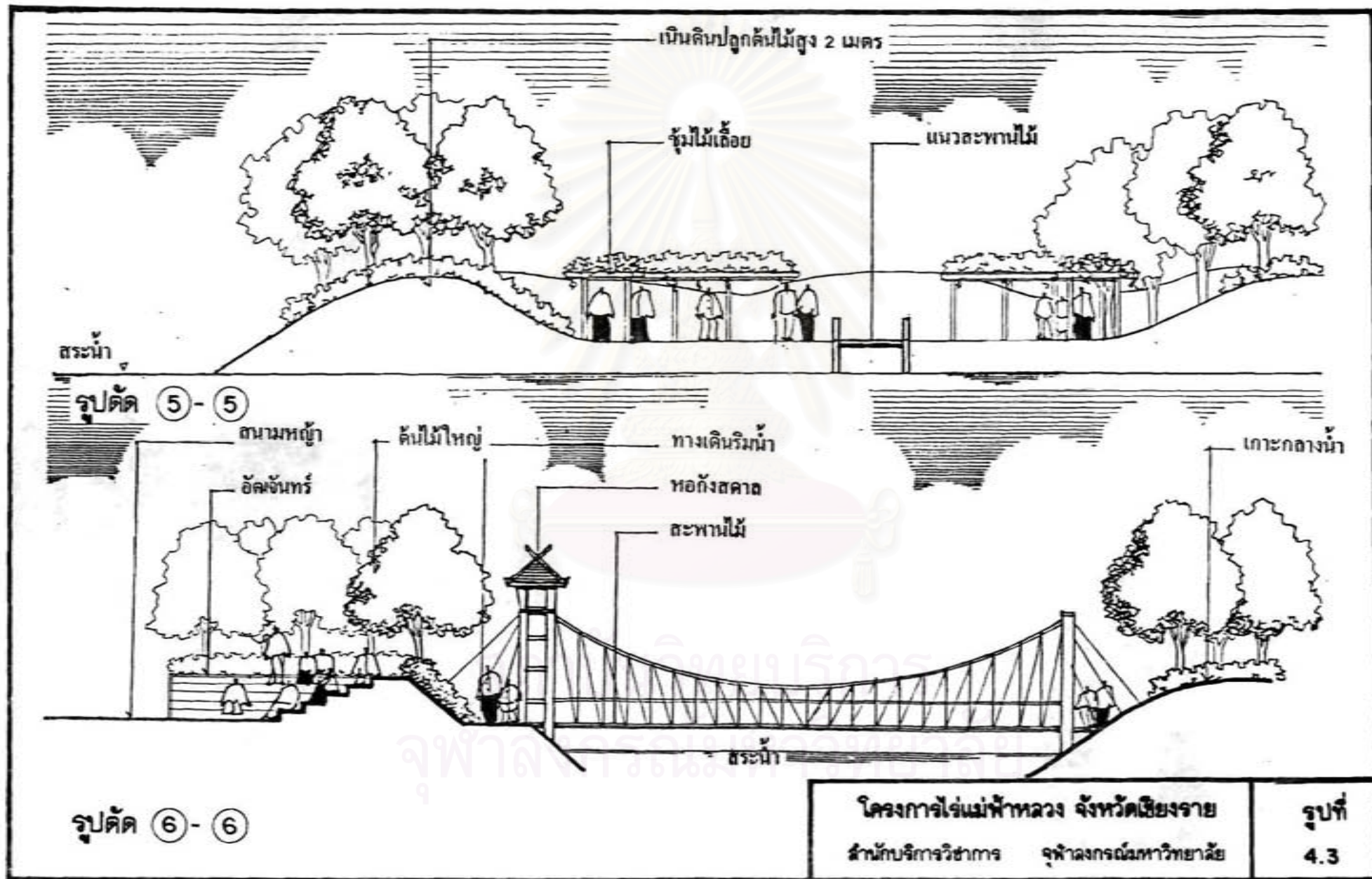

รูปตัด ③-③

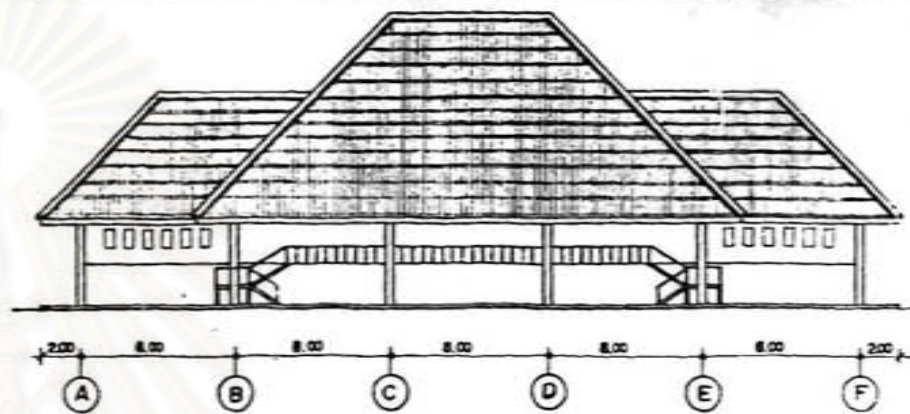
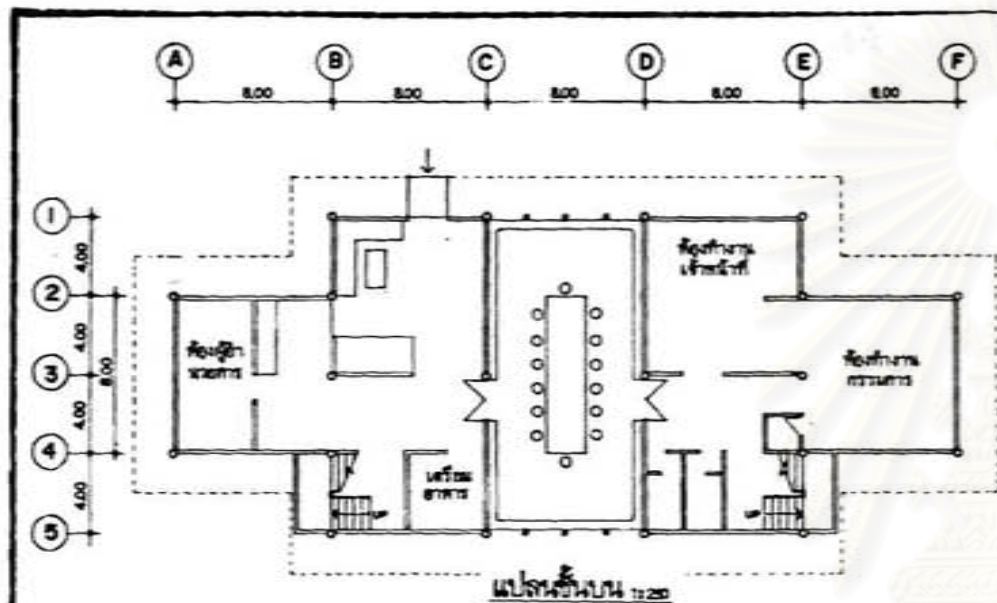
รูปตัด ④-④

โครงการไร่แม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย	รูปที่
สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	4.2

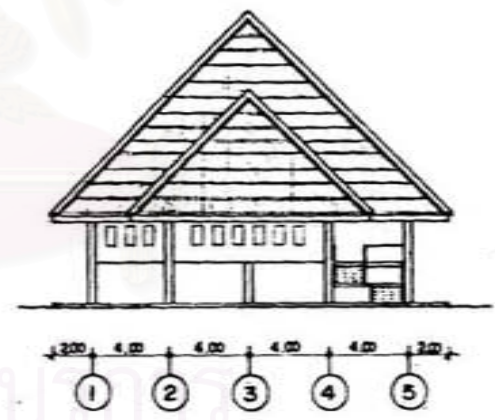
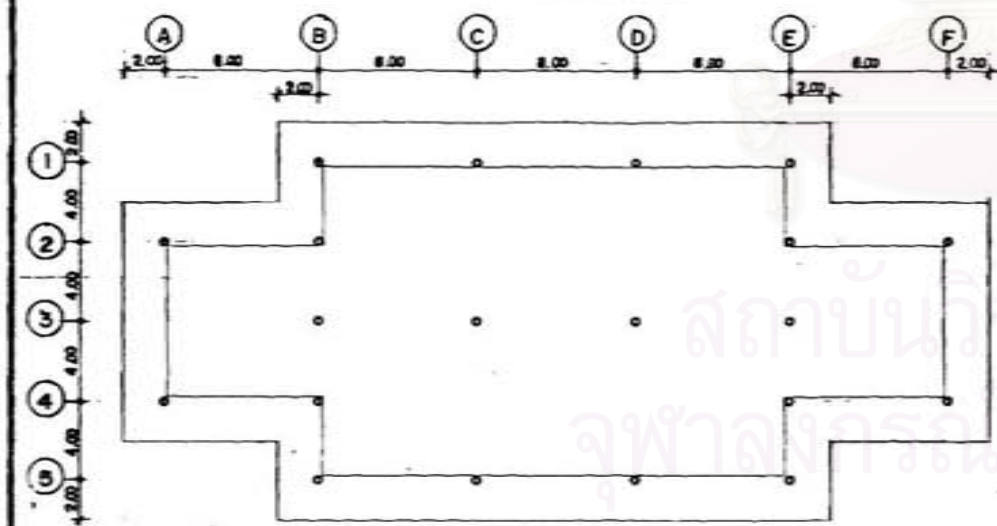

4.7.6 รายละเอียดอาคารและพื้นที่ใช้สอย

1) อาคารสำนักงานใหม่แม่ฟ้าหลวง (รูปที่ 4.4)		
- ห้องประชุมกรรมการมูลนิธิฯ 24 ที่นั่ง	120	ตร.ม.
- ห้องทำงานกรรมการมูลนิธิฯ	100	ตร.ม.
- ห้องรับแขก	24	ตร.ม.
- ห้องน้ำ ชาย 2 ที่ หญิง 2 ที่ @ 3x4	24	ตร.ม.
- ห้องทำงานผู้อำนวยการ รวมห้องน้ำ	30	ตร.ม.
- ห้องทำงานเจ้าหน้าที่ธุรการ	50	ตร.ม.
- ห้องอาหาร	120	ตร.ม.
- ห้องเตรียมอาหาร	24	ตร.ม.
- ห้องน้ำ ชาย 1 หญิง 1 @ 3x4	24	ตร.ม.
- ห้องเก็บของ	<u>12</u>	ตร.ม.
รวมพื้นที่	<u>528</u>	ตร.ม.
2) พิพิธภัณฑ์ (รูปที่ 4.5)		
- ห้องแสดงงาน	500	ตร.ม.
- ห้องสมุด	50	ตร.ม.
- คลังเก็บศิลปวัตถุ และ เอกสาร	400	ตร.ม.
- ห้องภัณฑารักษ์	24	ตร.ม.
- ห้องรับฝากของ	24	ตร.ม.
- ห้องน้ำ ชาย 5 ที่ หญิง 5 ที่ @ 4x6	48	ตร.ม.
- ห้องบรรยายเล็ก	50	ตร.ม.
- ห้องปฏิบัติการของช่างเทคนิค	120	ตร.ม.
- ห้องเก็บอุปกรณ์	<u>48</u>	ตร.ม.
รวมพื้นที่	<u>1,264</u>	ตร.ม.
3) อาคารบริการข้างเรือนหอม (รูปที่ 4.6)		
(อาจจะปรับปรุงต่อเติมจากบ้านพักเดิมใกล้เรือนหอม)		
- ห้องสุขา ชาย 10 ที่ หญิง 10 ที่ @ 40 ตร.ม.	80	ตร.ม.
- โรงทางเข้า	<u>20</u>	ตร.ม.
รวมพื้นที่	<u>100</u>	ตร.ม.

รูปด้านหน้า 1:200

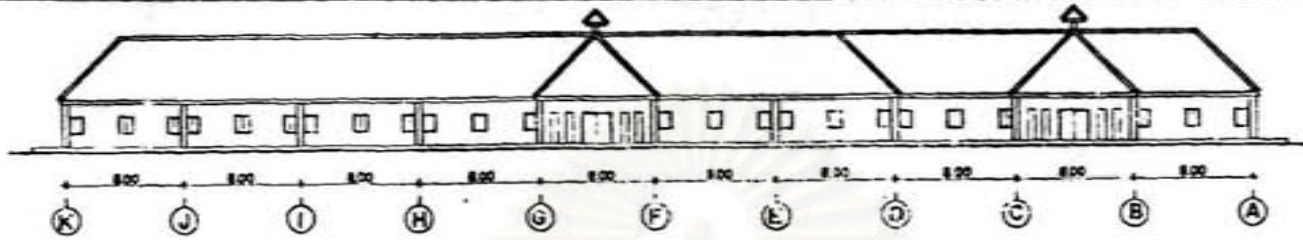

รูปด้านข้าง 1:200

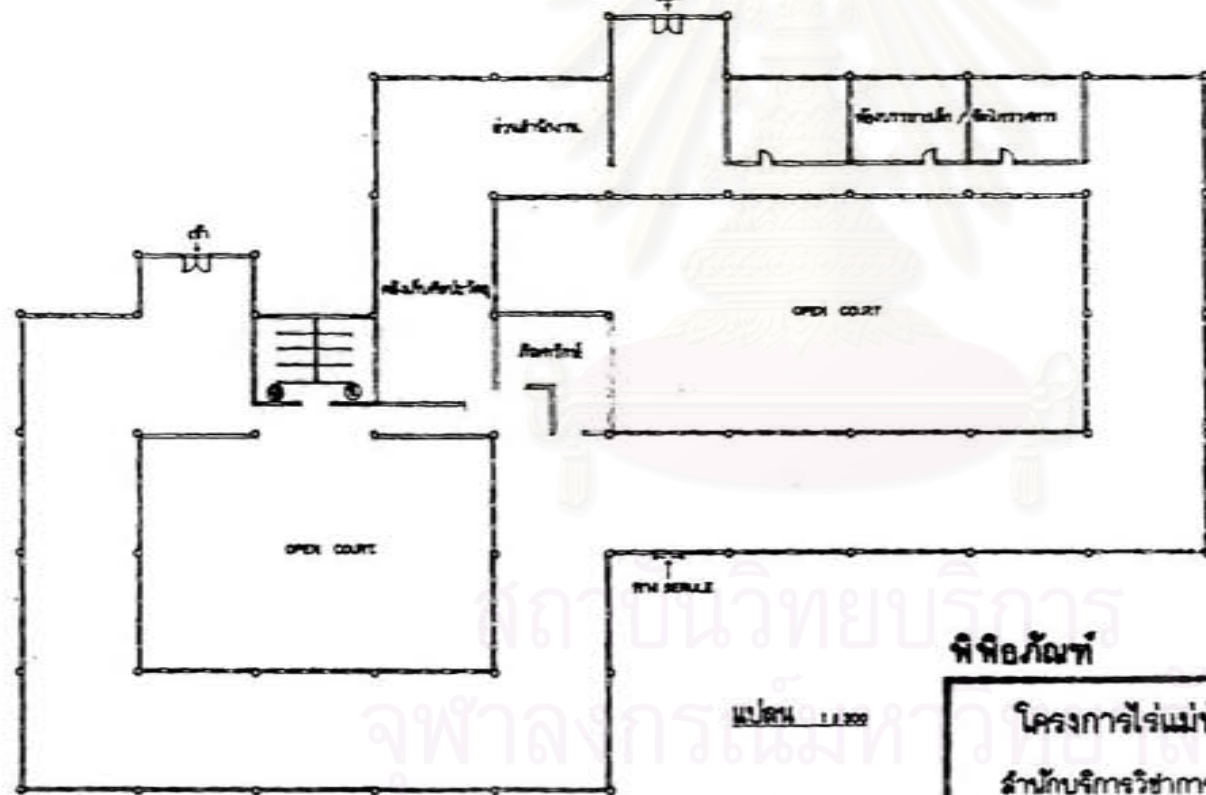
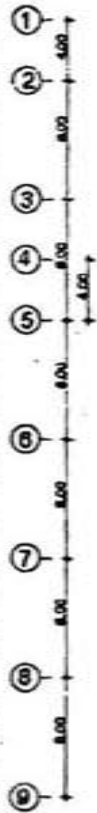
แปลนข้างล่าง 1:200

อาคารสำนักงานไร่แม่ฟ้าหลวง

โครงการไร่แม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย	รูปที่
สำนักบริหารวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	4.4

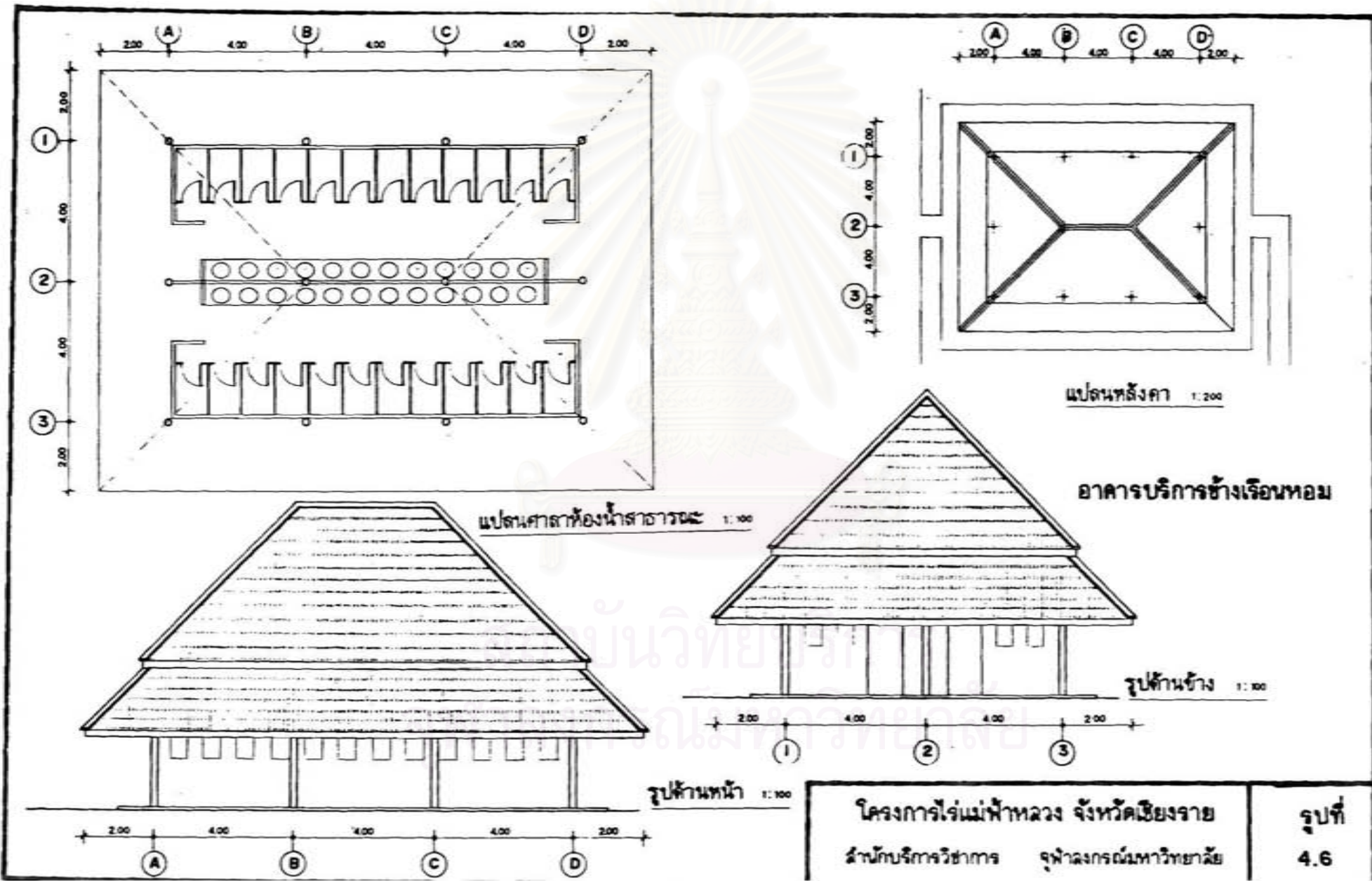
รูปด้านหน้า 1:200

พิพิธภัณฑ์

โครงการโรงเรียนแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
 สำนักบริหารวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่
 4.5

แปลนศาลาท้องน้ำสาธารณะ 1:100

แปลนห้องครัว 1:200

อาคารบริการข้างเรือนทอม

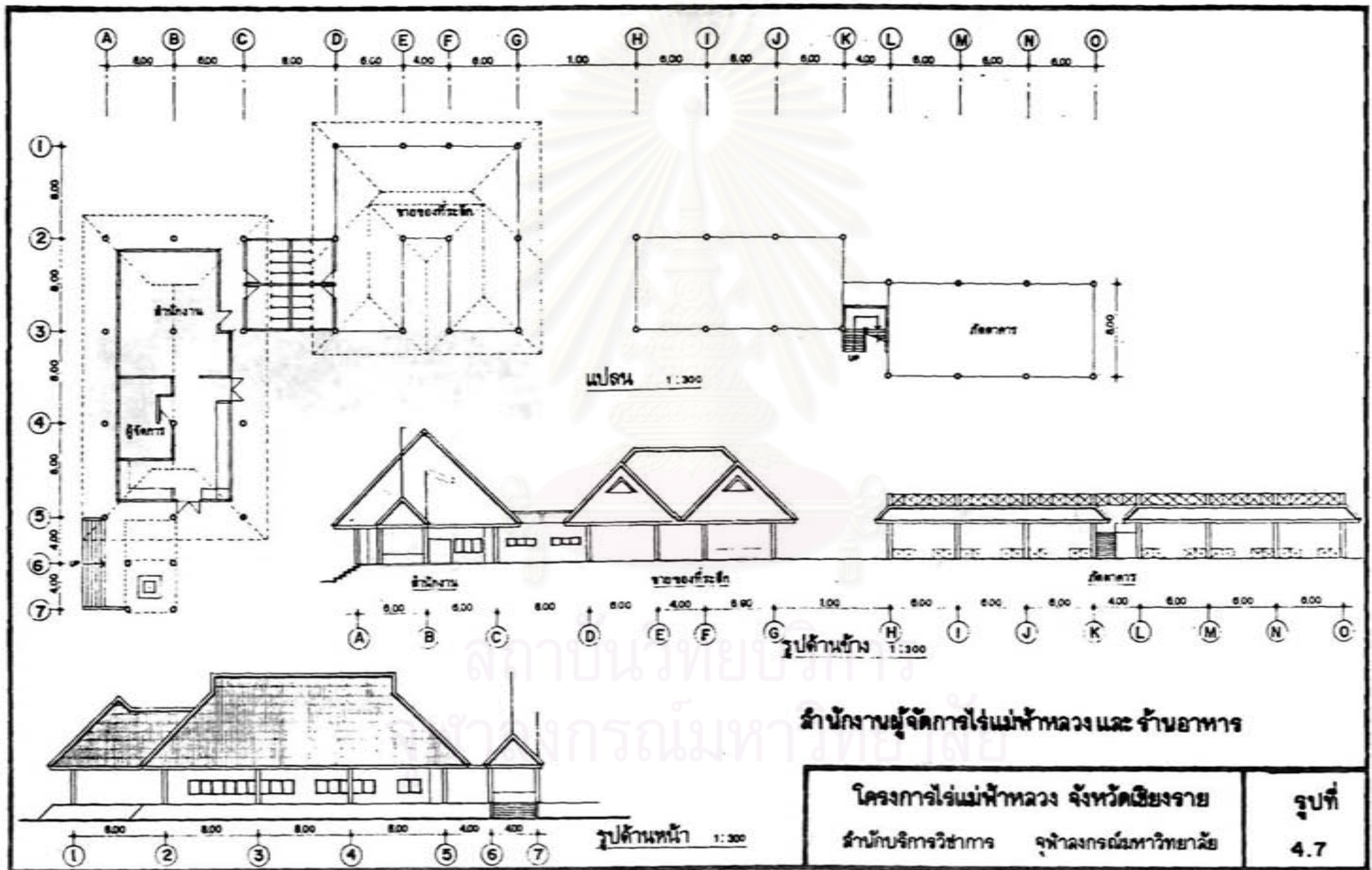
รูปด้านหน้า 1:100

รูปด้านข้าง 1:100

โครงการโรงเรียนแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่
4.6

4) อาคารเตรียมการแสดงหลังเวที		
- ห้องแต่งตัวรวม	50	ตร.ม.
- ห้องสุขา	24	ตร.ม.
ชาย 2 ที่ และห้องอาบน้ำ 1 ห้อง @ 12 ตร.ม.		
หญิง 2 ที่ และห้องอาบน้ำ 1 ห้อง @ 12 ตร.ม.		
- ห้องเก็บวัสดุ	160	ตร.ม.
- ห้องเก็บผ้า	50	ตร.ม.
รวมพื้นที่	<u>284</u>	ตร.ม.
5) อัฒจันทร์ จุผู้ชม 3,000 คน		
- ที่นั่ง @ 0.56 ตร.ม. ต่อคน	1,680	ตร.ม.
- ทางเดิน	756	ตร.ม.
- ห้องเก็บอุปกรณ์แสงเสียง	50	ตร.ม.
- ห้องควบคุมแสงเสียง ใต้ที่ตั้งกังสดาล	25	ตร.ม.
- ที่ตั้งกังสดาล	12	ตร.ม.
- ห้องปฐมพยาบาล	50	ตร.ม.
- ห้องสุขา ชาย 10 ที่ หญิง 10 ที่ @ 40 ตร.ม.	80	ตร.ม.
รวมพื้นที่	<u>2,053</u>	ตร.ม.
6) อาคารศิลป์		
- ศาลาพักผ่อน GALE BO จำนวน 5 หลัง @ 4x5	100	ตร.ม.
- ลานศิลป์	100	ตร.ม.
รวมพื้นที่	<u>200</u>	ตร.ม.
7) สำนักงานผู้จัดการไร่ไม่ฟ้าหลวง (รูปที่ 4.7)		
- ห้องทำงานผู้จัดการ	24	ตร.ม.
- ห้องทำงาน บัญชี สารบรรณ พัสดุ	50	ตร.ม.
- ห้องเก็บของ	12	ตร.ม.
- ห้องเตรียมอาหาร	12	ตร.ม.
- ห้องน้ำ ชาย หญิง @ 3x4	24	ตร.ม.
- ที่จำหน่ายบัตรเข้าชม	12	ตร.ม.
- สถานที่ติดต่อ สอบถาม	12	ตร.ม.
- โถงรับแขก	24	ตร.ม.
รวมพื้นที่	<u>170</u>	ตร.ม.

8) ร้านอาหาร		
- โถงรับประทานอาหาร 8x10	80	ตร.ม.
- ครัวและห้องเก็บของ 5.5x10	55	ตร.ม.
- ห้องน้ำชาย 5 ที่ 4x5	20	ตร.ม.
หญิง 5 ที่ 4x5	20	ตร.ม.
- แคชเชียร์ และการเงิน	20	ตร.ม.
- ล็อคเกอร์ และห้องน้ำพนักงาน	48	ตร.ม.
- ลานซักล้าง	<u>12</u>	ตร.ม.
รวมพื้นที่	<u>255</u>	ตร.ม.
9) ร้านขายของที่ระลึก จัดแบบ BOOTH พื้นที่	120	ตร.ม.
10) ส่วนบริการและเพาะชำ		
- เรือนเพาะชำ 2 หลัง @ 12x20	480	ตร.ม.
- หน่วยซ่อมบำรุง และโรงปฏิบัติงานช่าง	240	ตร.ม.
- บ้านพักคนงาน 10 หน่วย @ 100 ตร.ม.	1,000	ตร.ม.
- หอถังน้ำ	_____	ตร.ม.
รวมพื้นที่	<u>2,520</u>	ตร.ม.
11) บ่อมยาม 7 จุด @ 1.5x1.5 รวมพื้นที่	15.75	ตร.ม.
12) ลานจอดรถ		
12.1 ลานจอดรถทางเข้าด้านทิศเหนือ		
- รถยนต์ 100 คัน @ 18 ตร.ม.	1,800	ตร.ม.
- รถบัส 10 คัน @ 60 ตร.ม.	600	ตร.ม.
(รวมรถจักรยาน และจักรยานยนต์)		
- ถนนในลานจอด	<u>840</u>	ตร.ม.
รวมพื้นที่	<u>3,240</u>	ตร.ม.
12.2 ลานจอดรถด้านประตูศรีชมชื่น		
- รถยนต์ 20 คัน @ 18 ตร.ม.	360	ตร.ม.
- ถนนในลานจอด	<u>126</u>	ตร.ม.
รวมพื้นที่	<u>486</u>	ตร.ม.

12.3 ลานจอดรถด้านอาคารบริหาร

- รถยนต์ 20 คัน @ 18 ตร.ม.	360 ตร.ม.
- ถนนในลานจอด	126 ตร.ม.
รวมพื้นที่	<u>486</u> ตร.ม.
รวมพื้นที่ก่อสร้างอาคารทั้งสิ้น	12,509.75 ตร.ม.
รวมพื้นที่ลานจอดรถทั้งสิ้น	972.00 ตร.ม.

4.7.7 ระบบการสัญจรภายในไร่แม่ฟ้าหลวง

ลักษณะการสัญจรของผู้เยี่ยมชมไร่แม่ฟ้าหลวง แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และผู้มาติดต่อ กลุ่มผู้เยี่ยมชมไร่แม่ฟ้าหลวง และกลุ่มผู้ที่มาใช้สถานที่เพื่อประกอบพิธีต่าง ๆ (แผนภูมิที่ 4.1)

1) รูปแบบการสัญจรของผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และผู้มาติดต่อ

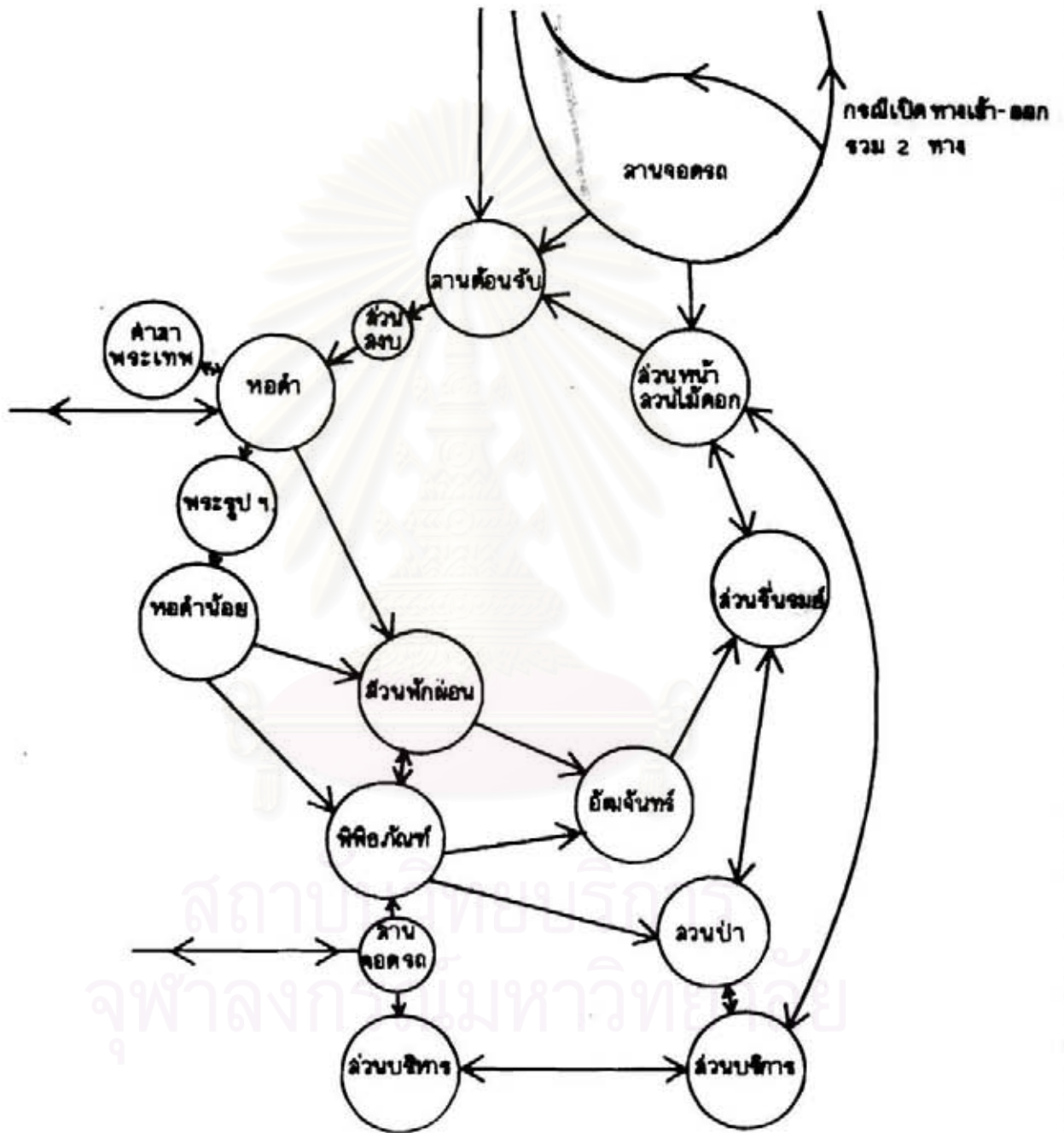
1.1) กรรมการมูลนิธิฯ ผู้อำนวยการไร่แม่ฟ้าหลวง และเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงาน จะใช้ทางเข้าด้านทิศตะวันตกของไร่บริเวณประตูแก้วมาลูนเดิม และสามารถเดินทางติดต่อไร่ได้ทั้งทางเข้าในบริเวณพิพิธภัณฑ์ และทางรถยนต์ในกรณีฉุกเฉินได้ บนทางเท้าซึ่งสร้างขึ้นสำหรับเป็นทางบริการด้วย จากบริเวณพิพิธภัณฑ์ ผ่านสวนป่า ไปบริเวณส่วนบริหารสู่อาคารศิลป์ และสำนักงานส่วนหน้าได้ตลอด

1.2) กลุ่มผู้ทำงานอยู่ที่สำนักงานส่วนหน้า กิตติาคาร และร้านขายของที่ระลึก ตลอดจนผู้มาติดต่อ จะมีทางเข้าจากลานจอดรถสู่สำนักงาน และอาคารอื่น ๆ ต่างหาก โดยจะเข้ามาจากทางเข้าใหญ่ด้านทิศเหนือและสามารถนำรถเข้าไปส่งของได้ด้านตะวันออกของไร่ทางถนนเลียบริมด้านตะวันออกของไร่ ทั้งนี้ผู้ที่อยู่ในสำนักงานส่วนหน้าจะเป็นผู้ควบคุมการเข้าออกของบุคคลภายนอก และพนักงานเจ้าหน้าที่

1.3) ผู้ที่ทำงานตามพิพิธภัณฑ์ส่วนต่าง ๆ พิพิธภัณฑ์ และเจ้าหน้าที่ประจำคลังเก็บศิลปวัตถุ ตลอดจนโรงซ่อมศิลปวัตถุ จะใช้ทางเข้าด้านทิศตะวันตก ร่วมกับสำนักงานบริหาร โดยจะมีลานจอดรถอยู่ด้านสำนักงานของพิพิธภัณฑ์และโรงซ่อมศิลปวัตถุ และสามารถไปได้ทั่วบริเวณไร่แม่ฟ้าหลวง

1.4) เจ้าหน้าที่ พนักงาน คนงานประจำส่วนบริการ และเรือนเพาะชำสามารถเข้าออกได้สองทาง คือ จากประตูแก้วมาลูน และทางเข้าใหญ่ ทั้งนี้จะใช้ทางเข้าใหญ่มากกว่า

แผนภูมิที่ 4.1 องค์กรวิจัยในไร่แม่ฟ้าหลวง

2) รูปแบบการสัญจรของผู้เยี่ยมเยือนไร่แม่ฟ้าหลวง

ผู้เยี่ยมเยือนไร่แม่ฟ้าหลวงแบ่งตามลักษณะการสัญจรเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

2.1) ผู้ที่มาพักผ่อนหย่อนใจ ในส่วนหน้า ส่วนริมน้ำ และป่ากลางเมืองของไร่แม่ฟ้าหลวง ซึ่งจะเป็นชาวเชียงราย และผู้ที่เคยเข้าชมสวนพิพิธภัณฑ์แล้ว จะใช้เฉพาะส่วนนี้ โดยไม่ต้องเสียค่าเข้าชมสถานที่ คนกลุ่มนี้จะเข้ามาจากทางเข้าด้านทิศเหนือสู่ลานต้อนรับ ซึ่งรายล้อมด้วยสวนไม้ดอกไม้ประดับ สามารถขึ้นชมภูมิทัศน์ของไร่แม่ฟ้าหลวงได้เต็มที่จากลานต้อนรับ ผู้เข้าชมกลุ่มนี้จะไม่สามารถเข้าไปสู่หอคำได้ เพราะจะมีจุดตรวจบัตร เมื่อลงจากลานต้อนรับไปสู่หอคำ

ผู้เข้าชมกลุ่มนี้ สามารถเข้าชมไร่แม่ฟ้าหลวงทางทิศตะวันตกได้ตลอดเวลา โดยจะนั่งเล่นใต้ที่ลานพักผ่อน เดินทางเข้าไปสู่ภัตตาคาร ร้านขายของที่ระลึก ลานศิลปะ และอาคารศิลปะ และไปชมบึงนกน้ำได้ ทั้งนี้กลุ่มนี้จะถูกจำกัดไม่ให้เข้าไปในส่วนพิพิธภัณฑ์อีกสองทางด้วยกัน คือ ที่สะพานข้ามไปยังลานอนุสาวรีย์ และสะพานข้ามบริเวณบึงนกน้ำ

2.2) ผู้มาเยี่ยมเยือนสวนพิพิธภัณฑ์ ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่มนั้น จะมีรูปแบบการเดินทางเป็น 3 ลักษณะย่อย คือ ผู้ชมสวนพิพิธภัณฑ์ทุกคนจะต้องซื้อบัตรเข้าชมสถานที่ที่บริเวณสำนักงานส่วนหน้า และบริเวณจุดตรวจบัตร จากนั้นจะเข้าสู่หอคำ หอคำน้อย และพิพิธภัณฑ์ โดยมีการตรวจบัตรทุกอาคาร ทั้งนี้ผู้เข้าชมสามารถซื้อบัตรได้เฉพาะหอคำแห่งเดียว หรือหอคำกับหอคำน้อย และพิพิธภัณฑ์

ผู้เข้าชมส่วนแรก อาจจะอยากชมเฉพาะหอคำแห่งเดียว ก็จะเดินทางไปที่เรือนหอมเพื่อนั่งพักดื่มชา และเข้าห้องสุขา จากนั้นก็เดินออกมาด้านหลังอัฒจันทร์ ข้ามสะพานสู่สำนักงานส่วนหน้า

ผู้เยี่ยมเยือนกลุ่มที่สองจะชมหอคำ และหอคำน้อย ตลอดจนถึงพิพิธภัณฑ์ โดยอาจจะมานั่งพักที่เรือนหอม หลังจากชมหอคำแล้ว เสร็จแล้วเดินต่อไปที่หอคำน้อย และพิพิธภัณฑ์ แล้วจึงเดินผ่านด้านหลังของอัฒจันทร์ ข้ามสะพานสู่อาคารศิลปะ และสู่สำนักงานส่วนหน้า

ผู้ชมกลุ่มที่สาม จะเป็นกลุ่มที่ชมทั้งหมดของไร่แม่ฟ้าหลวง ซึ่งจะมีรูปแบบการสัญจรต่อจากกลุ่มที่สอง ไปยังบึงนกน้ำออกมาไปป่ากลางเมือง สู่อาคารศิลปะ และส่วนหน้าในท้ายที่สุด

3) รูปแบบการสัญจรของผู้มาประกอบพิธีที่ไร่แม่ฟ้าหลวง
ผู้ที่มาใช้สถานที่เพื่อประกอบพิธีที่ไร่แม่ฟ้าหลวง

3.1) ผู้ที่มาประกอบพิธีบริเวณศาลาพระเทพฯ ในเทศกาลและงานบุญต่าง ๆ จะใช้ประตูศรีชมชื่น และประตูทางเข้าใหญ่ และมาใช้ส่วนบริการบริเวณเรือนหอม การสัญจรของกลุ่มนี้ จะไม่ขัดแย้งกับการควบคุมการใช้พื้นที่ของกลุ่มผู้เยี่ยมชมไร่แม่ฟ้าหลวงที่กล่าวข้างต้น เพราะใช้สถานที่ต่างเวลากับกลุ่มผู้เข้าชมพิธีภัณฑ์

3.2) ผู้ที่มาใช้ลานอเนกประสงค์เพื่อกิจกรรมการชุมนุม และการแสดงต่าง ๆ ที่มีจำนวนมาก เช่น การจัดเลี้ยงขันโตก การแจกประกาศนียบัตร งานประชุมกลางแจ้งของสมาคมต่าง ๆ และการแสดง การละเล่นของชาวเหนือ จะเข้าสู่พื้นที่โดยทางเข้าใหญ่ด้านทิศเหนือ และจะเดินเท้าจากลานต้อนรับสู่อาคารศิลป์ และข้ามสะพานสู่อัฒจันทร์และกลับออกไปทางเดิม

4.7.8 การรักษาความปลอดภัยของอาคาร

การรักษาความปลอดภัยของอาคารด้วยการออกแบบจะแบ่งเป็น 3 ลักษณะด้วยกัน คือ การจัดกลุ่มอาคาร ระบบการเดินทางเดียว ระบบการป้องกันอัคคีภัย และระบบสัญญาณเตือนป้องกันการโจรกรรม

การจัดกลุ่มอาคารนั้น จะจัดกลุ่มอาคารที่ต้องดูแลรักษาความปลอดภัยไว้ด้วยกันในย่านเดียวกัน มีระยะห่างระหว่างอาคารพอควรด้วยช่องว่างกันไฟ และไม่ยื่นตันที่ไหม้ล้มทับ

ระบบทางเดินทางเดียวในส่วนพิธีภัณฑ์ จะช่วยกันคนแบกบล็อมาได้มาก ทั้งนี้จะต้องมีการนับจำนวนผู้มาเข้าชมที่เข้ามาและออกไปแต่ละชุดให้ตรงกัน โดยจะต้องเปิดให้ชมเป็นกลุ่ม ๆ ไป ผู้เข้าชมทุกท่านจะต้องติด Sticker ผู้เข้าชม และมีบัตรผ่านอาคาราแต่ละจุดทุกครั้ง ที่ผ่านจุดตรวจของอาคาร ซึ่งประมาณว่าจะมี 3 จุดด้วยกัน ที่ทางเข้าอาคารพิธีภัณฑ์ทั้ง 3 แห่ง ส่วนทางออกสุดท้ายของแต่ละส่วน จะห้ามมิให้มีการผ่านสวนเข้าไปในบริเวณพิธีภัณฑ์

ระบบการป้องกันอัคคีภัย และระบบสัญญาณเตือนป้องกันการโจรผู้ร้าย ไม่ว่าจะใช้ระบบอัตโนมัติ หรือการใช้บุคลากรเฝ้าเวรยามนั้น ควรมีการศึกษาหาละเอียดต่อไป ซึ่งในขั้นต้นมีความเห็นว่าควรจะใช้ประกอบกันทั้งสองระบบ คือระบบอัตโนมัติ และระบบเวรยาม

4.7.9 การให้แสงสว่างตามอาคารและพื้นที่โดยรอบ

การให้แสงสว่างตามอาคารและพื้นที่โดยรอบ ทั้งภายในและภายนอกอาคารเป็นเรื่องที่สำคัญมากเรื่องหนึ่ง เพราะอาคารต่าง ๆ จะเปิดให้เข้าชมในช่วงเย็น ตั้งแต่เวลา 17.00-22.00 นาฬิกา ซึ่งสภาพธรรมชาติจะส่งเสริมให้เกิดความสงบสงัดมากขึ้น

ในเวลาดังกล่าว การตามโพนไร่แม่ฟ้าหลวงทั้งภายในและภายนอกอาคารที่จัดอย่างดี ถูกหลัก จะช่วยส่งเสริมบรรยากาศของสถานที่ให้เหมาะสมกับสัญลักษณ์ (Candle Light Museum) ของไร่แม่ฟ้าหลวง

4.7.10 ระบบไฟฟ้า

ปัจจุบันมีระบบจำหน่ายกระแสไฟฟ้าส่วนภูมิภาคพาดผ่านไร่แม่ฟ้าหลวงทั้งทางด้านทิศเหนือ และทางด้านทิศตะวันตก การจัดหาพลังงานไฟฟ้าจึงมิได้เป็นปัญหาแต่อย่างใด ส่วนการจัดสายจ่ายแรงต่ำภายในเป็นการเดินสายลอยอยู่ในอากาศอย่างไม่มีระเบียบ และอยู่ใกล้กับต้นไม้ใหญ่ ซึ่งอาจเกิดอันตรายได้ง่าย และมีปัญหาด้านความสวยงาม

สำหรับการพัฒนาในอนาคตจะทำให้ความต้องการพลังงานไฟฟ้ามากขึ้น และต้องติดตั้งหม้อแปลงขึ้นเป็นการเฉพาะ การติดตั้งหม้อแปลงนี้ควรเลือกใช้หม้อแปลงขนาดใหญ่เพียงจุดเดียวในการสนองความต้องการไฟฟ้าภายในไร่ทั้งหมด ไม่ควรใช้หม้อแปลงขนาดเล็กหลายจุด เพราะจะทำให้การรั่วซึมหม้อแปลงแต่ละตัวทำได้ไม่เต็มที่ และมีการสูญเสียพลังงานในระหว่างไม่ใช้งานมาก

การเดินสายไฟฟ้า ควรเลือกการเดินสายไฟฟ้าใต้ดิน ซึ่งเป็นสายหุ้มฉนวนสำหรับติดตั้งใต้ดิน ในท่อร้อยสายไฟฟ้า แม้ว่าจะต้องเสียค่าก่อสร้างสูงแต่ก็มีความปลอดภัยและความสวยงามมากกว่า

การติดตั้งอุปกรณ์ไฟฟ้าจะต้อง เป็นอุปกรณ์ที่ได้มาตรฐาน และจัดให้มีการตรวจสอบเพื่อบำรุงรักษาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ระบบไฟฟ้า และอุปกรณ์อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี และมีประสิทธิภาพอยู่เสมอ

4.7.11 ระบบประปา

แหล่งน้ำเข้านไร่แม่ฟ้าหลวงที่มีอยู่ปัจจุบัน ได้แก่ น้ำบาดาล ในสระน้ำใหญ่ และน้ำบาดาล ซึ่งให้น้ำทดแทนไม่ต่ำกว่า 20 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง คุณภาพน้ำดีเหมาะสำหรับทำน้ำประปาชนบท นอกจากนี้ยังมีท่อน้ำประปาเข้ามาถึงชุมชนทางด้านเหนือของไร่แม่ฟ้าหลวงแล้ว

ความต้องการน้ำใช้อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ น้ำใช้เพื่ออุปโภคและบริโภคในครัวเรือน ตลอดจนร้านอาหาร น้ำใช้สำหรับรดสนามหญ้า สวนไม้ดอก สวนไม้ยืนต้น และน้ำสำหรับดับเพลิง เนื่องจากจังหวัดเชียงรายอยู่ในบริเวณที่มีฝนตกค่อนข้างมาก จึงมีความต้องการน้ำรดสนามหญ้า และสวนไม้ยืนต้นเฉพาะในช่วงที่มีความแห้งแล้ง แต่สวนไม้ดอกนั้น จะต้องรดน้ำตลอดทั้งปี

ปัจจุบันไร่แม่ฟ้าหลวงใช้น้ำจากบ่อบาดาล สำหรับการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน โดยไม่ผ่านกรรมวิธีทำความสะอาด ข่าเชื้อโรค การพัฒนาที่จะเกิดขึ้นจะทำให้ความต้องการใช้น้ำในส่วนนี้ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งยังคงต้องอาศัยน้ำดิบจากบ่อบาดาลอยู่ น้ำที่ได้นี้ควรผ่านกรรมวิธีทำความสะอาด ข่าเชื้อโรค และตรวจสอบทางเคมีตลอดเวลา การจ่ายน้ำเนื่องจากจุดที่จะใช้น้ำอยู่ค่อนข้างกระจัดกระจาย จึงเสนอให้จ่ายน้ำโดยท่อถึงสูง

น้ำใช้สำหรับรดน้ำต้นไม้ ไม่จำเป็นต้องผ่านกรรมวิธีทำความสะอาดฆ่าเชื้อโรค จึงสามารถใช้น้ำในสระน้ำใหญ่ได้ หากไม่เพียงพอยังสามารถใช้น้ำบาดาลเสริมได้ น้ำที่จะใช้สำหรับรดน้ำต้นไม้ไม่จำเป็นต้องผ่านกรรมวิธีทำความสะอาด ฆ่าเชื้อโรค อันเป็นการสิ้นเปลือง โดยใช่เหตุ จ่ายน้ำโดยท่อสูง เช่นเดียวกัน แต่แยกออกจากหากจากระบบผลิตและจ่ายน้ำประปา ระบบรดน้ำต้นไม้ควร เลือกใช้ระบบที่ประหยัดน้ำได้มากที่สุด

เนื่องจากภายในไร่แม่ฟ้าหลวงมีอาคารไม้ที่สำคัญเป็นจำนวนมาก จึงต้องมีการเตรียมระบบท่อน้ำดับเพลิงไว้ด้วย ซึ่งอาจจะออกแบบให้ใช้งานร่วมกับระบบรดน้ำต้นไม้ เพราะไม่ต้องการกรรมวิธีทำความสะอาด ฆ่าเชื้อโรคเช่นเดียวกัน

4.7.12 ระบบระบายน้ำและบำบัดน้ำเสีย

โดยส่วนรวมสภาพพื้นที่ไร่แม่ฟ้าหลวงจะค่อย ๆ เอียงลาดไปทางทิศตะวันออก ตรงกลาง เป็นสระน้ำใหญ่ ซึ่งรับน้ำจากหนองกับแก้มอีกชั้นหนึ่ง ส่วนทางด้านทิศใต้เป็นที่ลุ่มต่ำภายในไร่แม่ฟ้าหลวงได้ขุดร่องน้ำไว้โดยรอบ และมีร่องน้ำต่อเชื่อมลงสู่สระน้ำใหญ่ จากการสำรวจเส้นชั้นความสูงโดยละเอียดยังพบว่าในบางบริเวณเป็นที่ขังน้ำ ซึ่งจะเห็นได้ด้านถนน ต้องแก้ไขโดยการขุดร่องน้ำไว้ให้ระบายลงร่องน้ำไปสู่สระใหญ่ ส่วนการบำบัดน้ำเสียนั้น เนื่องจากมีการอยู่อาศัยไม่มากนัก จึงใช้วิธีบำบัดในที่อยู่ง่าย ๆ โดยบ่อเกรอะและบ่อซึม

ตามแผนการใช้ที่ดินและการวางผังบริเวณระบบระบายน้ำและบำบัดน้ำเสีย ควรแยกออกจากกัน ใช้ประโยชน์สระน้ำใหญ่และบึงก้นน้ำที่จะขุดเป็นอ่างรับน้ำฝนที่ระบายมาจากบริเวณต่าง ๆ ของไร่ ส่วนดินที่ได้จากการปรับแต่งและขุดลอกนี้จะใช้ในการถมที่ และปรับหน้าดินให้ได้ระดับ วางระบายน้ำฝนควรเป็นแบบเปิด เพื่อความสะดวกในการขุดลอกและทำความสะอาด มีบ่อดักตะกอนและตะแกรงดักขยะกับเศษใบไม้ ก่อนที่จะปล่อยน้ำลงสู่สระน้ำใหญ่

การบำบัดน้ำเสียนั้น เนื่องจากกิจกรรมต่าง ๆ ค่อนข้างตั้งอยู่กระจัดกระจาย และห่างกันมาก น้ำเสียมาจากครัวเรือน และร้านอาหาร ขนาดกิจกรรมไม่ใหญ่นัก ระบบบำบัดน้ำเสียในที่จึงนับว่ามีความเหมาะสม ทั้งนี้ควรประกอบด้วย บ่อเกรอะ บ่อกรองแบบไร้อากาศ และลานบ่อซึม น้ำเสียจากครัวและร้านอาหารยังต้องมีบ่อดักขยะ และ ไขมันก่อนที่จะนำไปบ่อดักด้วย

4.7.13 การกำจัดขยะ

ปัจจุบันไร่แม่ฟ้าหลวงไม่อยู่ในเขตเทศบาลเมือง เชียงราย การกำจัดขยะจึงต้องดำเนินการเอง ขยะส่วนใหญ่เป็นขยะจากพวกหญ้ากับใบไม้ที่ได้จากการดูแลสนามและสวน เศษกิ่งไม้ และขยะจากครัวเรือน ขยะที่สามารถย่อยสลายได้ จะนำไปทำปุ๋ยหมัก ส่วนเศษกิ่งไม้ ใช้เป็นเชื้อเพลิงในการหุงต้ม

ขยะที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่โครงการในอนาคต ยังคงเป็นขยะจากครัวเรือน และร้านอาหาร กับขยะจากพวกหญ้าและใบไม้ที่ได้จากการดูแลสนามและสวน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกอินทรีย์วัตถุที่ย่อยสลายได้

เนื่องจากไร่แม่ฟ้าหลวงมีอาณาบริเวณกว้างขวาง และมีความต้องการใช้ปุ๋ยสำหรับใส่บำรุงดอกไม้ และต้นไม้ วิธีการกำจัดขยะจึงเสนอให้แยกขยะออก ขยะสดและขยะแห้งที่เป็นอินทรีย์วัตถุซึ่งย่อยสลายได้ให้นำไปหมัก (Composting) ทำปุ๋ยเพื่อนำกลับมาใส่บำรุงดอกไม้และต้นไม้อีก เศษอาหารที่เหลือออกไว้สำหรับนำไปเลี้ยงสัตว์

สำหรับขยะแห้ง ซึ่งย่อยสลายไม่ได้นั้น ส่วนที่เผาไหม้ได้ให้กำจัดโดยเตาเผาขยะ ส่วนที่ไม่สามารถเผาไหม้ได้ให้รวบรวมไว้ แล้วนำไปทิ้งในสถานที่กำจัดขยะของท้องถิ่น ทั้งนี้ต้องได้รับอนุมัติจากท้องถิ่นก่อน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5 การดำเนินงาน

5.1 แผนการดำเนินงาน

แผนการดำเนินงานของโครงการพัฒนาไร่แม่ฟ้าหลวงนี้ กำหนดขึ้นโดยคำนึงถึงความเหมาะสม ระยะเวลาที่ใช้ในการออกแบบรายละเอียด การจัดหาผู้รับเหมาก่อสร้าง และการก่อสร้างในพื้นที่จริง รวมระยะเวลาตั้งแต่การออกแบบจนถึงการก่อสร้างแล้วเสร็จสมบูรณ์ 16 เดือน (แผนภูมิที่ 5.1)

การก่อสร้างจะเริ่มต้นด้วยงานชุดแต่งสระน้ำ งานดิน กบงานก่อสร้างรั้วและซุ้มประตู ซึ่งสามารถดำเนินงานได้พร้อมกันไป ส่วนงานก่อสร้างอื่นๆ ได้แก่ งานก่อสร้างภูมิสถาปัตยกรรม ระบบระบายน้ำฝน ระบบไฟฟ้าแสงสว่าง และอาคาร จะสามารถเริ่มดำเนินงานได้เมื่องานดิน และงานชุดแต่งสระน้ำเสร็จไปบ้างแล้ว งานก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย ระบบกำจัดขยะ ระบบโทรศัพท์ และระบบโสตทัศนอุปกรณ์จะเริ่มดำเนินการภายหลังจากงานก่อสร้างอาคารสำหรับงานตกแต่งภูมิสถาปัตยกรรมนั้น อาจเริ่มดำเนินการแต่แรกเริ่ม โดยเฉพาะการจัดเตรียมวัสดุพืชพันธุ์ ทั้งนี้ไม่ควรเริ่มต้นช้ากว่า 6 เดือนก่อนที่จะส่งมอบงานทั้งหมด

5.2 ประมาณราคาค่าพัฒนาโครงการ

ตามผังแม่บทโครงการพัฒนาไร่แม่ฟ้าหลวง การออกแบบสถาปัตยกรรม ภูมิสถาปัตยกรรม และระบบโครงสร้างพื้นฐานเบื้องต้น ได้ประมาณราคาโดยใช้ราคาประเมิน ณ ปีปัจจุบัน ประมาณราคาไว้เป็น 2 ทางเลือก ทางเลือกแรกเป็นค่าพัฒนาโครงการเต็มรูปแบบ ต้องการงบประมาณ 176,797,920.- บาท ส่วนทางเลือกที่สองนั้นเป็นค่าพัฒนาโครงการ เฉพาะรายการที่มีความจำเป็นในการเปิดไร่แม่ฟ้าหลวง เพื่อรองรับผู้เยี่ยมชม และประชาชนในจังหวัดเชียงราย ต้องการงบประมาณ 135,613,920.- บาท

แผนภูมิที่ 5.1 แผนการดำเนินงาน

กิจกรรม	เดือนที่															
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1. ออกแบบและจัดทำรายละเอียด																
2. จัดหาผู้รับเหมาก่อสร้าง																
3. ชุคแต่งสระน้ำ																
4. งานดิน																
5. รั้วและซุ้มประตู																
6. ก่อสร้างภูมิสถาปัตยกรรม																
7. ก่อสร้างระบบระบายน้ำฝน																
8. ก่อสร้างระบบไฟฟ้าแสงสว่าง																
9. ก่อสร้างระบบประปา																
10. ก่อสร้างอาคาร																
11. ก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย																
12. ก่อสร้างระบบกำจัดขยะ																
13. งานระบบโทรศัทพ์																
14. งานระบบโสตทัศนูปกรณ์																
15. งานตกแต่งภูมิสถาปัตยกรรม																

หมายเหตุ : ————— เวลาที่ดำเนินงาน

----- เวลาที่รอไว้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.2.1 ประมาณราคาค่าพัฒนาทาง เลือกที่ 1

	บาท
1) งานฝังบริเวณและภูมิสถาปัตยกรรม	
1.1 รั้วรอบนอกและรั้วภายใน	4,320,000.-
1.2 ประตูทางเข้า	1,000,000.-
1.3 งานดินและปรับปรุงสระน้ำ	3,000,000.-
1.4 ที่จอดรถ	4,950,000.-
1.5 ถนนภายใน ทางเดินเท้า และทางบริการ	5,460,000.-
1.6 สะพานและทางเดินไม้	2,596,000.-
1.7 บั๊ย	1,000,000.-
1.8 เครื่องตกแต่งสนาม	2,000,000.-
1.9 วัสดุพืชพันธุ์	15,184,000.-
- ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่	4,000,000.-
- ไม้ยืนต้นขนาดกลางและขนาดเล็ก	3,700,000.-
- ไม้พุ่มและไม้คลุมดิน	3,900,000.-
- หญ้า	3,584,000.-
1.10 เรือนเพาะชำ	<u>1,500,000.-</u>
รวม	<u>41,010,000.-</u>
2) งานสถาปัตยกรรม	
2.1 อาคารสำนักงานบริหารผู้อำนวยการ ไร่ม่วงฟ้าหลวง	5,280,000.-
2.2 อาคารสำนักงานผู้จัดการไร่ม่วงฟ้าหลวง ซุ้มจำหน่ายบัตรผู้เข้าชม ศาลาจำหน่าย ของที่ระลึก และภัตตาคาร	9,200,000.-
2.3 พิพิธภัณฑ์	11,000,000.-
2.4 ปรับปรุงเรือนหอมและก่อสร้างอาคาร บริการข้างเรือนหอม	2,000,000.-
2.5 ปรับปรุงด้านหน้าหอคำ และหอคำน้อย	2,500,000.-
2.6 บ่อมยาม 7 แห่ง (๒ 25,000.-)	175,000.-
2.7 บ้านพักเจ้าหน้าที่	3,500,000.-
2.8 บ้านพักคนงาน	2,000,000.-

2.9	อาคารปฏิบัติการช่าง	2,300,000.-
2.10	อัฒจันทร์ อาคารเตรียมการแสดง ห้องโถงศาล และห้องน้ำ	21,000,000.-
2.11	รถถอน และ เคลื่อนย้ายอาคารเดิม ตลอดจนปรับปรุง ณ ที่ใหม่ 4 หลัง	1,500,000.-
	รวม	<u>63,955,000.-</u>
3) งานระบบวิศวกรรม		
3.1	ระบบประปา	3,500,000.-
3.2	ระบบระบายน้ำและบำบัดน้ำเสีย	2,500,000.-
3.3	ระบบรดน้ำต้นไม้	4,200,000.-
3.4	ระบบไฟฟ้ากำลัง	4,500,000.-
3.5	ระบบไฟฟ้าส่องสว่างภายในและ นอกอาคาร	4,500,000.-
3.6	ระบบการรักษาความปลอดภัย	1,500,000.-
3.7	ระบบการสื่อสาร และโทรคมนาคม	1,000,000.-
3.8	ระบบโสตทัศนอุปกรณ์	<u>6,000,000.-</u>
	รวม	<u>28,700,000.-</u>
	รวมทั้งสิ้น	<u>141,665,000.-</u>
	Contingency 20 %	28,333,000.-
	รวมค่าก่อสร้าง	<u>169,998,000.-</u>
	ค่าออกแบบ 2 %	3,399,960.-
	ค่าควบคุมงานก่อสร้าง 2 %	<u>3,399,960.-</u>
	รวมค่าพัฒนาทั้งสิ้น	<u>176,797,920.-</u>

5.2.2 ประมาณราคาค่าพัฒนาทาง เลือกที่ 2

	บาท
1) งานฝังบริเวณและภูมิสถาปัตยกรรม	
1.1 รั้วรอบนอกและรั้วภายใน	4,320,000.-
1.2 ประตูทางเข้า	1,000,000.-
1.3 งานดินและปรับปรุงสระน้ำ	3,000,000.-
1.4 ที่จอดรถ	4,950,000.-
1.5 ถนนภายใน ทางเดินเท้า และทางบริการ	5,460,000.-
1.6 สะพานและทางเดินไม้	2,596,000.-
1.7 ป้าย	1,000,000.-
1.8 เครื่องตกแต่งสนาม	2,000,000.-
1.9 วัสดุพืชพันธุ์	15,184,000.-
- ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่	4,000,000.-
- ไม้ยืนต้นขนาดกลางและขนาดเล็ก	3,700,000.-
- ไม้พุ่มและ ไม้คลุมดิน	3,900,000.-
- หญ้า	3,584,000.-
1.10 เรือนเพาะชำ	<u>1,500,000.-</u>
รวม	<u>41,010,000.-</u>
2) งานสถาปัตยกรรม	
2.1 อาคารสำนักงานบริหารผู้อำนวยการ ไร่มแม่ฟ้าหลวง	5,280,000.-
2.2 อาคารสำนักงานผู้จัดการไร่มแม่ฟ้าหลวง ซุ้มจำหน่ายบัตรผู้เข้าชม ศาลาจำหน่าย ของที่ระลึก และภัตตาคาร	9,200,000.-
2.3 พิพิธภัณฑ	11,000,000.-
2.4 ปรับปรุงเรือนหอมและก่อสร้างอาคาร บริการข้างเรือนหอม	2,000,000.-
2.5 ปรับปรุงด้านหน้าหอคำ และ หอคำน้อย	2,500,000.-
2.6 บ่อมยาม 7 แห่ง (๑ 25,000.-)	175,000.-
2.7 บ้านพักเจ้าหน้าที่	3,500,000.-
2.8 บ้านพักคนงาน	2,000,000.-

2.9	อาคารปฏิบัติงานช่าง	2,300,000.-
2.10	ห้องสวดและห้องน้ำ	3,500,000.-
2.11	รื้อถอน และ เคลื่อนย้ายอาคารเดิม ตลอดจนปรับปรุง ๗ ที่ใหม่ 4 หลัง	1,500,000.-
	รวม	<u>42,955,000.-</u>
3)	งานระบบวิศวกรรม	
3.1	ระบบประปา	3,500,000.-
3.2	ระบบระบายน้ำและบำบัดน้ำเสีย	2,500,000.-
3.3	ระบบรดน้ำต้นไม้	4,200,000.-
3.4	ระบบไฟฟ้ากำลัง	4,500,000.-
3.5	ระบบไฟฟ้าส่องสว่างภายในและ นอกอาคาร	4,500,000.-
3.6	ระบบการรักษาความปลอดภัย	1,500,000.-
3.7	ระบบการสื่อสาร และ โทรคมนาคม	1,000,000.-
3.8	ระบบโสตทัศนอุปกรณ์	<u>3,000,000.-</u>
	รวม	<u>24,700,000.-</u>
	รวมทั้งสิ้น	<u>108,665,000.-</u>
	Contingency 20 %	21,733,000.-
	รวมค่าก่อสร้าง	<u>130,398,000.-</u>
	ค่าออกแบบ 2 %	2,607,960.-
	ค่าควบคุมงานก่อสร้าง 2 %	<u>2,607,960.-</u>
	รวมค่าพัฒนาทั้งสิ้น	<u>135,613,920.-</u>

5.3 การบริหารและการจัดการ

การดำเนินงานของไร่แม่ฟ้าหลวง บริหารและจัดการในรูปของมูลนิธิ ตามนโยบายขององค์ประธาน โดยผ่านคณะกรรมการมูลนิธิไร่แม่ฟ้าหลวง มายังผู้อำนวยการไร่แม่ฟ้าหลวง ซึ่งจะทำหน้าที่ควบคุมดูแลไร่แม่ฟ้าหลวงในด้านนโยบาย และมีผู้จัดการไร่แม่ฟ้าหลวงทำหน้าที่บริหารจัดการไร่

การจัดการไร่แม่ฟ้าหลวง แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

1) งานพิพิธภัณฑ์ มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบงานพิพิธภัณฑ์ในไร่แม่ฟ้าหลวงทั้งหมด ตั้งแต่การจัดแสดงงาน การซ่อมบำรุงรักษา และการเก็บรักษาศิลปโบราณวัตถุ ตลอดจนการจัดทำศิลปวัตถุตามนโยบายของมูลนิธิ

2) งานบริหารทั่วไป มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบในเรื่องของการบริหารบุคคล งานเอกสาร และงานประชาสัมพันธ์

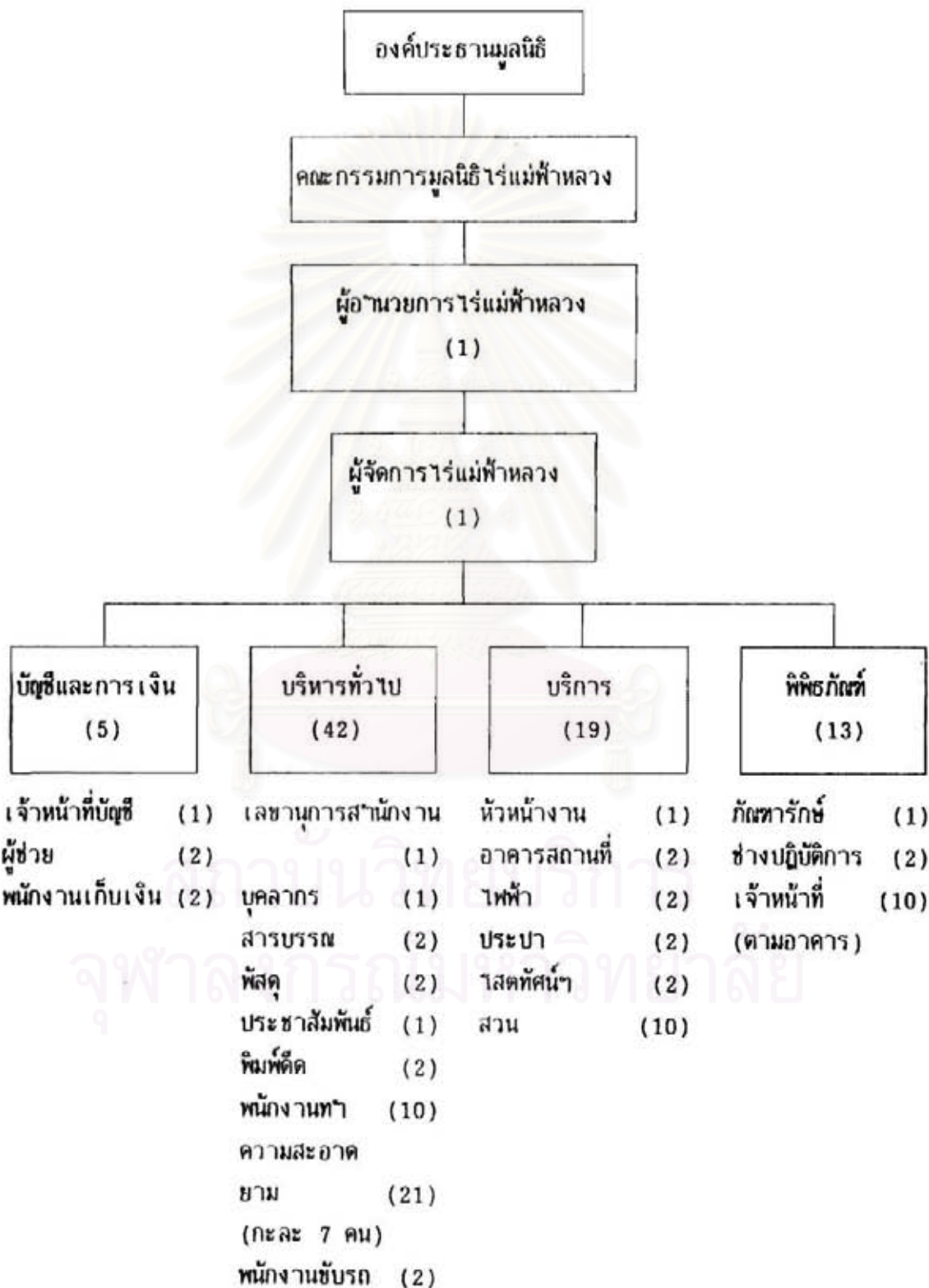
3) งานบัญชีและการเงิน มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบในเรื่องงานบริหารรายรับ รายจ่ายของไร่แม่ฟ้าหลวงทุกประเภท ร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึก ตลอดจนค่าใช้จ่ายของไร่ และการทำบัญชีแสดงรายการรายรับ-รายจ่ายตามกำหนดระยะเวลา

4) งานบริการ มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบหลายด้าน ประกอบด้วย งานอาคารสถานที่ งานสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ งานสวน และงานสวัสดิการ

การจัดองค์กรบริหารและการจัดการไร่แม่ฟ้าหลวง มีโครงสร้างตามแผนภูมิที่ 5.2 ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่งานต่าง ๆ ทั้งหมด 83 คน เมื่อรวมผู้อำนวยการไร่และผู้จัดการไร่แล้ว จะเป็นจำนวนบุคคลากรทั้งสิ้น 85 คน ทั้งนี้ไม่รวมเจ้าหน้าที่ของร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึก ซึ่งเสนอให้ทำสัญญาจ้างเป็นปี ๆ ไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 5.2 การจัดการบริหารองค์กรของไร่แม่ฟ้าหลวง

บทที่ 6 การวิเคราะห์ด้านการเงิน และ เศรษฐกิจ

โครงการพัฒนาไร่แม่ฟ้าหลวง เป็นโครงการลงทุนพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแห่งใหม่ ของอำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย เพื่อที่จะสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยส่วนรวมของจังหวัด และในขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างสถานที่พักผ่อนหย่อนใจสำหรับประชาชนในจังหวัดเชียงราย โดยมีแนวความคิดที่สามารถดำเนินการหาเลี้ยงตนเองได้

การดำเนินการพัฒนาไร่แม่ฟ้าหลวงนี้ จะดำเนินการโดยมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง อันเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไร ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต บนที่ดินของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจะเป็นผู้สนับสนุนการลงทุนขั้นต้น ในการออกแบบ การพัฒนาที่ดินและสิ่งก่อสร้าง

ผลประมาณการรายรับและรายจ่ายของโครงการฯ เมื่อนำมาวิเคราะห์ความเหมาะสม โดยแบ่งออกเป็น 2 ทาง เลือกตามเงื่อนไขการลงทุนขั้นต้น ปรากฏว่า โครงการฯ มีความเป็นไปได้ในการดำเนินการทางการเงินเป็นอย่างดี นอกจากผลตอบแทนทางการเงินของโครงการฯ โดยตรงแล้ว ยังได้รับผลตอบแทนในการสนับสนุนและขยายการท่องเที่ยวในส่วนภูมิภาค ให้เป็นที่แพร่หลายในหมู่ผู้เยี่ยมชมเยือนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ตลอดจนการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมพื้นถิ่น อันเป็นนโยบายที่สำคัญประการหนึ่งของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

6.1 ประมาณการจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือน

การประมาณการจำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนนี้ กำหนดให้การออกแบบ การพัฒนาที่ดิน และสิ่งก่อสร้างทั้งหมด เริ่มดำเนินการได้ในปลายปี พ.ศ. 2536 แล้วเสร็จในปลายปี พ.ศ. 2537 และสามารถเปิดให้ผู้เยี่ยมชมเยือนเข้าชมได้ในปี พ.ศ. 2538 ซึ่งจะมีผู้เข้าชมในปีแรกรวมทั้งสิ้น 520,000 คน และจะเพิ่มขึ้นเป็น 1,320,000 คน ในปี พ.ศ. 2549 คิดเป็นอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยร้อยละ 8.76 ต่อปี

จำนวนผู้เยี่ยมชมเยือนทั้งหมดนี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ที่เข้าชมสวนอย่างเดียว กลุ่มผู้ที่เข้าชมสวน หอค้า และหอค้าน้อย กับกลุ่มผู้ที่เข้าชมสวน หอค้า หอค้าน้อย และพิพิธภัณฑ์ (ตารางที่ 6.1)

ตารางที่ 6.1 การคาดประมาณจำนวนผู้เยี่ยมชมเรือนจำแม่ฟ้าหลวง

ปี	จำนวนผู้เยี่ยมชมเรือนจำ : คน			
	สวนอย่างเดี่ยว	สวน หอคำ และ หอคำน้อย	สวน หอคำ หอคำ น้อย และ พิพิธภัณฑ์	รวมทั้งสิ้น
2536	100,000	150,000	150,000	400,000
2537	120,000	200,000	150,000	470,000
2538	120,000	220,000	180,000	520,000
2539	150,000	220,000	200,000	570,000
2540	150,000	280,000	200,000	630,000
2541	180,000	280,000	220,000	680,000
2542	180,000	300,000	250,000	730,000
2543	200,000	350,000	250,000	800,000
2544	220,000	350,000	300,000	870,000
2545	250,000	400,000	320,000	970,000
2546	250,000	430,000	350,000	1,030,000
2547	280,000	470,000	380,000	1,130,000
2548	300,000	500,000	400,000	1,200,000
2549	320,000	550,000	450,000	1,320,000

ที่มา : การประมาณการ

6.2 รายรับของโครงการฯ

การดำเนินการของไร่แม่ฟ้าหลวง ทางเลือกที่ 1 คาดว่าจะมีรายรับในรูปของตัวเงิน คือค่าผ่านประตู รายได้จากกาไร่ที่เข้าร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก สถานที่จัดงาน ส่วน ทางเลือกที่ 2 นั้นมีรายได้เหมือนกันทุกรายการ ยกเว้นรายได้จากการไร่ที่เข้าสถานที่จัดงาน

ค่าผ่านประตู กำหนดให้มี 3 อัตรา คือ อัตราแรกค่าผ่านประตูเพื่อชมสวนอย่างเดียว อัตราที่สองค่าผ่านประตูเพื่อชมสวน หอค้า และหอค้าน้อย กับอัตราที่สามค่าผ่านประตูเพื่อชม สวน หอค้า หอค้าน้อย และพิพิธภัณฑ์ ตามความสนใจของผู้เข้าชม ค่าผ่านประตูนี้ เสนอให้มีการปรับราคาทุก 3 ปี รายได้จากค่าเช่าควรมีการปรับราคาทุก 3 ปี เช่นเดียวกัน (ตารางที่ 6.2 และ 6.3)

6.3 รายจ่ายของโครงการฯ

รายจ่ายของโครงการ ประกอบด้วยค่าลงทุน และค่าดำเนินการ

6.3.1 ค่าลงทุน

เป็นค่าใช้จ่ายในขั้นต้น เพื่อการออกแบบ การพัฒนาที่ดิน และการก่อสร้าง ซึ่ง ประกอบด้วยงานสถาปัตยกรรม สถาปัตยกรรมภายใน การจัดแสดง (EXHIBITION) งานภูมิ-สถาปัตยกรรม และงานสาธารณูปโภคสาธารณูปการ ค่าลงทุนนี้ได้แยกการพิจารณาไว้ 2 ทาง เลือก กล่าวคือในทางเลือกที่ 1 เป็นการลงทุนเต็มรูปแบบ และในทางเลือกที่ 2 เป็นการ ลงทุนเฉพาะในส่วนที่จำเป็นต่อการพัฒนาเพื่อเปิดไร่แม่ฟ้าหลวงให้ผู้เยี่ยมชมเยือนได้เข้าชม

แหล่งที่มาของเงินทุนตั้งสมมุติฐานเอาไว้ว่าเป็นเงินกู้ อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 ต่อปี ระยะเวลาปลอดเงินต้น 3 ปี

6.3.2 ค่าดำเนินการ

เป็นค่าใช้จ่ายเมื่อเริ่มเปิดดำเนินการแล้ว ประกอบด้วยเงินเดือนและค่าจ้าง บุคลากร ค่าดำเนินการ ค่าบำรุงรักษาสถานที่ ค่าสาธารณูปโภคสาธารณูปการ ซึ่งประกอบด้วย ค่าไฟฟ้า และค่าน้ำประปา ค่าดำเนินการนี้ ตั้งสมมุติฐานว่าเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 5 ต่อ ปี (ตารางที่ 6.2 และ 6.3)

6.4 การคำนวณรายได้ และรายจ่าย

ผลการคำนวณรายได้ และรายจ่ายโครงการฯ ทางเลือกที่หนึ่ง และทางเลือกที่สอง ปรากฏว่าทั้งสองทางเลือกจะสามารถคืนทุนได้ภายในระยะเวลา 8 ปี หลังจากเปิดดำเนินการ โดยที่มีรายได้สะสมสุทธิต่างกันเพียงเล็กน้อย (ตารางที่ 6.2 และ 6.3)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.2 งบคาดการณ์รายจ่ายและเงินอุดหนุน ประจำปี 2563

รายการ	หน่วย	งบ/งบฯ/งบฯ	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	รวม
		บาท/บาท/บาท													
1. เงินอุดหนุน															
1.1 งบอุดหนุน															
งบ 1-3															
- งบ	KK	20	2,400,000	3,000,000	3,000,000										8,400,000
- งบฯ	KK	75	14,500,000	14,500,000	21,000,000										54,000,000
- งบฯ และงบฯ	KK	100	18,000,000	28,000,000	24,000,000										58,000,000
งบ 4-6															
- งบ	KK	25				4,500,000	4,500,000	5,000,000							14,000,000
- งบฯ	KK	100				28,000,000	30,000,000	24,250,000							84,250,000
- งบฯ และงบฯ	KK	120				24,400,000	25,000,000	25,000,000							76,400,000
งบ 10-12															
- งบ	KK	50							6,400,000	7,500,000	7,500,000				21,400,000
- งบฯ	KK	120							42,000,000	48,000,000	51,400,000				141,600,000
- งบฯ และงบฯ	KK	150							45,000,000	48,000,000	37,500,000				145,500,000
งบ 12-14															
- งบ	KK	40										11,200,000	12,000,000	12,000,000	36,000,000
- งบฯ	KK	150										70,500,000	75,000,000	82,500,000	228,000,000
- งบฯ และงบฯ	KK	200										74,000,000	80,000,000	90,000,000	246,000,000
รวมงบอุดหนุน			34,900,000	39,500,000	44,000,000	58,900,000	59,500,000	54,250,000	93,400,000	103,500,000	111,600,000	157,700,000	147,000,000	183,300,000	1,113,750,000

ឆ្នាំ ២០២៤ (ល)

ឆ្នាំ	ខែ	ថ្ងៃ/ខែ/ឆ្នាំ	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	130	
1.2																
ឆ្នាំ 1-3	ល	150,000	12	1,800,000	1,800,000	1,800,000									5,400,000	
ឆ្នាំ 4-6	ល	200,000	12			2,400,000	2,400,000	2,400,000							7,200,000	
ឆ្នាំ 7-9	ល	300,000	12						3,600,000	3,600,000	3,600,000				10,800,000	
ឆ្នាំ 10-12	ល	400,000	12									4,800,000	4,800,000	4,800,000	14,400,000	
សរុប				1,800,000	1,800,000	1,800,000	2,400,000	2,400,000	2,400,000	3,600,000	3,600,000	3,600,000	4,800,000	4,800,000	4,800,000	37,800,000
1.3																
ឆ្នាំ 1-3	ល	200,000	12	2,400,000	2,400,000	2,400,000									7,200,000	
ឆ្នាំ 4-6	ល	275,000	12				3,300,000	3,300,000	3,300,000						9,900,000	
ឆ្នាំ 7-9	ល	400,000	12							4,800,000	4,800,000	4,800,000			14,400,000	
ឆ្នាំ 10-12	ល	550,000	12										6,600,000	6,600,000	6,600,000	19,800,000
សរុប				2,400,000	2,400,000	2,400,000	3,300,000	3,300,000	3,300,000	4,800,000	4,800,000	4,800,000	6,600,000	6,600,000	6,600,000	51,300,000
1.4																
ឆ្នាំ 1-3	ល	100,000	73	7,300,000	8,800,000	8,800,000									24,900,000	
ឆ្នាំ 4-6	ល	150,000	96				14,400,000	15,900,000	17,350,000						47,650,000	
ឆ្នាំ 7-9	ល	150,000	129							19,350,000	21,300,000	23,400,000			64,050,000	
ឆ្នាំ 10-12	ល	200,000	172										34,400,000	37,800,000	41,600,000	113,800,000
សរុប				7,300,000	8,800,000	8,800,000	14,400,000	15,900,000	17,350,000	19,350,000	21,300,000	23,400,000	34,400,000	37,800,000	41,600,000	249,800,000
សរុប				48,400,000	51,700,000	57,000,000	79,000,000	81,100,000	79,500,000	121,350,000	133,200,000	143,400,000	205,500,000	216,200,000	238,300,000	1,452,450,000

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รายการ	หน่วย	อัตรา/มูลค่า/มูลค่าต่อหน่วย	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	รวม	
2. เงินอุดหนุน																
2.1 ค่าตอบแทน			176,797,920												176,797,920	
2.2 ค่าตอบแทนการ																
- ค่าตอบแทนและค่าจ้าง	บาท	500,000	12	6,000,000	6,300,000	6,615,000	6,945,750	7,293,038	7,657,689	8,040,574	8,442,603	8,864,733	9,307,969	9,773,368	10,262,036	95,502,759
- ค่าจ้างชั่วคราว	บาท	500,000	12	6,000,000	6,300,000	6,615,000	6,945,750	7,293,038	7,657,689	8,040,574	8,442,603	8,864,733	9,307,969	9,773,368	10,262,036	95,502,759
- ค่าจ้างเหมาบริการ	บาท	250,000	12	3,000,000	3,150,000	3,307,500	3,472,875	3,646,519	3,828,845	4,020,287	4,221,301	4,432,366	4,653,985	4,886,684	5,131,018	47,751,380
- ค่าจ้างเหมาขนส่ง	บาท	250,000	12	3,000,000	3,150,000	3,307,500	3,472,875	3,646,519	3,828,845	4,020,287	4,221,301	4,432,366	4,653,985	4,886,684	5,131,018	47,751,380
- ค่าจ้างเหมา	บาท	500,000	12	6,000,000	6,300,000	6,615,000	6,945,750	7,293,038	7,657,689	8,040,574	8,442,603	8,864,733	9,307,969	9,773,368	10,262,036	95,502,759
- ค่าจ้างเหมาขนส่ง	บาท	100,000	12	1,200,000	1,260,000	1,323,000	1,389,150	1,458,608	1,531,538	1,608,115	1,688,521	1,772,947	1,861,594	1,954,674	2,052,407	19,100,552
- ค่าจ้างเหมาบริการขนส่ง	บาท	100,000	12	1,200,000	1,260,000	1,323,000	1,389,150	1,458,608	1,531,538	1,608,115	1,688,521	1,772,947	1,861,594	1,954,674	2,052,407	19,100,552
- ค่าจ้างเหมาบริการขนส่ง	บาท	50,000	12	600,000	630,000	661,500	694,575	729,304	765,769	804,057	844,260	886,473	930,797	977,337	1,026,204	9,550,276
- ค่าจ้างเหมาบริการขนส่ง	บาท	50,000	12	600,000	630,000	661,500	694,575	729,304	765,769	804,057	844,260	886,473	930,797	977,337	1,026,204	9,550,276
- ค่าจ้างเหมาขนส่ง	บาท	100,000	12	1,200,000	1,260,000	1,323,000	1,389,150	1,458,608	1,531,538	1,608,115	1,688,521	1,772,947	1,861,594	1,954,674	2,052,407	19,100,552
รวมค่าตอบแทนการ			28,000,000	30,240,000	31,752,000	33,339,600	35,006,580	36,756,909	38,594,754	40,524,492	42,550,717	44,678,253	46,912,165	49,257,774	458,413,244	
รวมเงินอุดหนุนการ			205,597,920	20,240,000	31,752,000	33,339,600	35,006,580	36,756,909	38,594,754	40,524,492	42,550,717	44,678,253	46,912,165	49,257,774	635,211,164	
3. ค่าใช้จ่ายคงที่ (2-1)			(157,197,920)	21,460,000	25,248,000	45,660,400	46,093,420	42,743,091	82,755,246	97,675,508	100,849,283	158,821,747	169,287,835	189,042,226	817,438,836	
4. เงิน			185,000,000	0	(15,000,000)	(15,000,000)	(25,000,000)	(35,000,000)	(45,000,000)	(50,000,000)	0	0	0	0	0	
5. ค่าใช้จ่ายคงที่			(13,875,000)	(13,875,000)	(12,750,000)	(11,625,000)	(9,750,000)	(7,125,000)	(3,750,000)	0					(72,750,000)	
6. เงินคงที่ (3+4+5)			13,927,080	7,585,000	(2,502,000)	19,035,400	11,343,420	618,091	34,005,246	42,675,508	100,849,283	158,821,747	169,287,835	189,042,226	744,688,836	
7. เงินคงที่รวม			13,927,080	21,512,000	19,030,000	38,043,400	49,388,900	50,006,991	84,812,237	126,687,744	227,537,028	386,358,775	555,646,610	744,688,836		

ตารางที่ 6.3 งบประมาณการรายปีและรายครึ่ง ทางสังคม 1

รายการ	หน่วย	ปี	(รายการ รายปี)	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	รวม
			(รายการ รายปี)													
1. เงินอุดหนุน																
1.1 เงินอุดหนุน																
ปี 1-3																
- ปี	บาท	20		2,400,000	3,000,000	3,000,000										8,400,000
- ปีรวม	บาท	75		14,500,000	16,500,000	21,000,000										54,000,000
- ปีรวม และร้อยละ	บาท	100		18,000,000	20,000,000	20,000,000										58,000,000
ปี 4-6																
- ปี	บาท	25					4,500,000	4,500,000	5,000,000							14,000,000
- ปีรวม	บาท	100					28,000,000	30,000,000	26,250,000							84,250,000
- ปีรวม และร้อยละ	บาท	120					26,400,000	25,000,000	25,000,000							76,400,000
ปี 7-9																
- ปี	บาท	30								6,400,000	7,500,000	7,500,000				21,600,000
- ปีรวม	บาท	120								42,000,000	48,000,000	51,600,000				141,600,000
- ปีรวม และร้อยละ	บาท	150								45,000,000	48,000,000	52,500,000				145,500,000
ปี 10-12																
- ปี	บาท	40											11,200,000	12,000,000	12,000,000	36,000,000
- ปีรวม	บาท	150											70,500,000	75,000,000	82,500,000	228,000,000
- ปีรวม และร้อยละ	บาท	200											74,000,000	80,000,000	90,000,000	244,000,000
รวมค่าหัวปี				36,900,000	39,500,000	44,000,000	58,900,000	59,500,000	56,250,000	93,400,000	103,500,000	111,600,000	157,700,000	167,000,000	185,300,000	1,113,750,000

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

รายการ	หน่วย : บาท	ปีงบประมาณ	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	รวม
	บาท	พ.ศ.													
1.2 ค่าเช่าวิทยุสื่อสาร															
ปี 1-3	บาท	12	1,800,000	1,800,000	1,800,000										5,400,000
ปี 4-6	บาท	12				2,400,000	2,400,000	2,400,000							7,200,000
ปี 7-9	บาท	12							3,600,000	3,600,000	3,600,000				10,800,000
ปี 10-12	บาท	12										4,800,000	4,800,000	4,800,000	14,400,000
รวมค่าเช่าวิทยุสื่อสาร			1,800,000	1,800,000	1,800,000	2,400,000	2,400,000	2,400,000	3,600,000	3,600,000	3,600,000	4,800,000	4,800,000	4,800,000	37,800,000
1.3 ค่าเช่าวิทยุสื่อสารของเทศบาล															
ปี 1-3	บาท	12	2,400,000	2,400,000	2,400,000										7,200,000
ปี 4-6	บาท	12				3,300,000	3,300,000	3,300,000							9,900,000
ปี 7-9	บาท	12							4,800,000	4,800,000	4,800,000				14,400,000
ปี 10-12	บาท	12										6,600,000	6,600,000	6,600,000	19,800,000
รวมค่าเช่าวิทยุสื่อสารของเทศบาล			2,400,000	2,400,000	2,400,000	3,300,000	3,300,000	3,300,000	4,800,000	4,800,000	4,800,000	6,600,000	6,600,000	6,600,000	51,300,000
รวมเงินอุดหนุน			41,100,000	43,700,000	48,200,000	64,600,000	65,200,000	61,950,000	102,000,000	111,900,000	120,000,000	169,100,000	178,400,000	196,700,000	1,202,850,000

6-9

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

งบการเงิน 6.3 (ต่อ)

รายการ	งบกำไรสุทธิ	งบกำไรสุทธิ	งบกำไรสุทธิ	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	รวม
	บาท	บาท	บาท													
2. เงินขาย																
2.1 ค่าขาย				135,613,920												135,613,920
2.2 ค่าขายบริการ																
- เงินค้ำประกันค่าเช่า	บาท	500,000	12	4,000,000	4,300,000	6,615,000	6,945,750	7,293,038	7,657,689	8,040,574	8,442,605	8,864,733	9,307,969	9,773,368	10,262,036	95,502,759
- ค่าขายบริการ	บาท	500,000	12	4,000,000	4,300,000	6,615,000	6,945,750	7,293,038	7,657,689	8,040,574	8,442,605	8,864,733	9,307,969	9,773,368	10,262,036	95,502,759
- ค่าขายประกัน	บาท	250,000	12	3,000,000	3,150,000	3,307,500	3,472,875	3,646,519	3,828,845	4,020,287	4,221,301	4,432,366	4,653,985	4,886,684	5,131,018	47,751,380
- ค่าขายประกัน	บาท	250,000	12	3,000,000	3,150,000	3,307,500	3,472,875	3,646,519	3,828,845	4,020,287	4,221,301	4,432,366	4,653,985	4,886,684	5,131,018	47,751,380
- ค่าเช่า	บาท	500,000	12	4,000,000	4,300,000	6,615,000	6,945,750	7,293,038	7,657,689	8,040,574	8,442,605	8,864,733	9,307,969	9,773,368	10,262,036	95,502,759
รวมค่าขายบริการ				24,000,000	25,200,000	26,460,000	27,783,000	29,172,150	30,630,758	32,162,295	33,770,410	35,458,931	37,231,877	39,093,471	41,048,145	382,011,036
รวมเงินขายบริการ				159,613,920	25,200,000	26,460,000	27,783,000	29,172,150	30,630,758	32,162,295	33,770,410	35,458,931	37,231,877	39,093,471	41,048,145	517,624,956
3. ค่าใช้จ่าย (2-1)				(118,513,920)	18,500,000	21,740,000	36,817,000	36,027,850	31,319,243	49,837,705	78,129,590	84,541,069	131,868,123	139,306,529	155,651,855	485,225,044
4. เงิน				140,000,000	0	(10,000,000)	(10,000,000)	(20,000,000)	(30,000,000)	(35,000,000)	(35,000,000)	0	0	0	0	0
5. ค่าใช้จ่ายเงิน				(10,500,000)	(10,500,000)	(9,750,000)	(9,000,000)	(7,500,000)	(5,250,000)	(2,625,000)	0	0	0	0	0	(55,125,000)
6. รวมเงินสด (3+4+5)				20,986,080	8,000,000	1,990,000	17,817,000	8,527,850	(3,930,758)	32,212,705	43,129,590	84,541,069	131,868,123	139,306,529	155,651,855	630,100,044
7. รวมเงินสด				20,986,080	18,986,080	20,976,080	38,793,080	47,320,930	43,390,173	75,602,877	118,732,467	203,273,536	335,241,659	474,448,188	630,100,044	

บทที่ 7 ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

7.1 ความมา

การศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโครงการโรงแรมฟ้าหลวงนี้ เป็นเพียงการศึกษามลกระทบเบื้องต้น (Initial Environmental Evaluation-IEE) ซึ่งครอบคลุมทรัพยากรสิ่งแวดล้อม 4 ประเภทคือ

- 1) ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมกายภาพ (Physical environment resources)
- 2) ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมชีวภาพ (Biological environment resources)
- 3) คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ (Human use values)
- 4) คุณค่าคุณภาพชีวิต (Quality of life values)

ทั้งนี้เพื่อชี้ให้เห็นถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมที่อาจเกิดจากการก่อสร้างตลอดจนการดำเนินงานของโครงการพัฒนาโรงแรมฟ้าหลวง และเพื่อจะได้นำมาพิจารณาหาแนวทางปฏิบัติเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่อไป

7.2 ผลกระทบต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อมกายภาพ

7.2.1 ภูมิประเทศ

1) สภาพปัจจุบัน

ลักษณะภูมิประเทศบริเวณโรงแรมฟ้าหลวง เป็นพื้นที่ราบต่ำ ความลาดชันไม่เกินร้อยละ 3 อาคารลาดเอียงโดยส่วนรวมเอียงลาดจากทางทิศตะวันตกไปยังทิศตะวันออก ตรงกลางมีสระน้ำใหญ่ รับน้ำที่ไหลมาตามลำรางสาธารณะ จากหนองกับแก๊บ ซึ่งอยู่ห่างออกไปประมาณ 0.5 กิโลเมตร พื้นที่ทางด้านทิศใต้เป็นที่ค่อนข้างต่ำ

2) ผลกระทบ

เนื่องจากสภาพเดิมเป็นที่ราบ ระดับพื้นที่ไม่แตกต่างกันมากนัก จึงไม่จำเป็นต้องมีการถมที่ ปรับระดับมากนัก จะมีบ้างก็เป็นการเกลี่ยดินให้ได้ระดับเท่า ๆ กันเพื่อให้เกิดการระบายน้ำที่ดี ไม่ท่วมขัง และการสร้างเนินดินเพื่อความสวยงามในบางจุด จึงคาดว่าไม่มีปัญหาเรื่องการชะล้างหน้าดิน และการกัดเซาะดินอย่างมีนัยสำคัญ

7.2.2 คุณภาพอากาศ

1) สภาพปัจจุบัน

ปัจจุบันไร่แม่ฟ้าหลวง เป็นที่โล่งแจ้ง แวดล้อมด้วยที่นา และชุมชนห้วยอาศัยเบาบาง ไม่มีที่เลี้ยงสัตว์และโรงงานอุตสาหกรรมอยู่ใกล้เคียง คุณภาพอากาศจึงอยู่ในเกณฑ์ดี เพราะปราศจากแหล่งมลภาวะ

2) ผลกระทบ

โครงการพัฒนาไร่แม่ฟ้าหลวง มุ่งพัฒนาที่ดินโดยปลูกไม้ยืนต้น เพื่อให้เป็นปอดของเมืองเชียงราย จึงนับว่าเป็นผลดีต่อคุณภาพอากาศ เนื่องจากต้นไม้ช่วยในการผลิตออกซิเจน และพุ่มไม้ยังช่วยจับฝุ่นที่ลอยในอากาศ

7.2.3 อุทกวิทยาน้ำผิวดิน

1) สภาพปัจจุบัน

แหล่งน้ำผิวดินที่สำคัญในพื้นที่โครงการ ได้แก่ สระน้ำใหญ่ซึ่งรับน้ำจากหนองก๊ับก๊ับ ที่ตั้งอยู่ห่างออกไปประมาณ 0.5 กิโลเมตร ผ่านมาตามลำรางสาธารณะ และน้ำไหลบ่าตามผิวดิน มีประตูควบคุมระดับน้ำทั้งที่สระน้ำใหญ่ และหนองก๊ับก๊ับ ในฤดูแล้งประตูนี้จะเปิดออกเพื่อปล่อยน้ำให้เกษตรกรทำการเกษตรในฤดูแล้ง เกษตรกรที่ทำการเกษตรในฤดูแล้งมีแนวโน้มที่จะลดลง เนื่องจากชายกรรมลสิทธิ์ที่ดินให้นักพัฒนาที่ดินไปเป็นส่วนใหญ่

2) ผลกระทบ

การทำสวนไม้ดอก และ ไม้ยืนต้น ทำให้มีความต้องการใช้น้ำเพิ่มมากขึ้น จึงควรพิจารณาเพิ่มความจุของสระน้ำใหญ่ โดยการขุดลอกให้มีความลึกเพิ่มมากขึ้น เพื่อสำรองน้ำไว้ใช้ในไร่แม่ฟ้าหลวง และเพียงพอสำหรับปล่อยน้ำให้เกษตรกรใช้นในฤดูแล้ง

7.2.4 คุณภาพน้ำผิวดิน

1) สภาพปัจจุบัน

การสำรวจเบื้องต้นยังมิได้มีการเก็บตัวอย่างน้ำจากสระน้ำใหญ่ และหนองก๊ับก๊ับ ปัจจุบันน้ำจากแหล่งน้ำทั้งสองนี้ใช้เฉพาะในการเกษตร

2) ผลกระทบ

น้ำใช้ในโครงการพัฒนาไร่แม่ฟ้าหลวง ประกอบด้วยน้ำใช้เพื่อการอุปโภคและบริโภคในครัวเรือน ร้านอาหาร และน้ำใช้รดต้นไม้ น้ำเสียที่จะเกิดขึ้นมาจากครัวเรือนและร้านอาหาร ได้ออกแบบให้บำบัดโดยบ่อเกรอะ บ่อกรองไว้อากาศ และระบายทิ้งโดยลานซึม จึงไม่มีผลกระทบต่อคุณภาพน้ำผิวดิน

7.2.5 อุทกวิทยาน้ำใต้ดิน

1) สภาพปัจจุบัน

แหล่งน้ำใต้ดินของไร่แม่ฟ้าหลวงตามแผนที่น้ำบาดาล ของกรมทรัพยากรธรณี จัดอยู่ในบริเวณแอ่งเชียงราย ให้ปริมาณน้ำทดแทนระหว่าง 20-100 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง คุณภาพน้ำดีเหมาะสำหรับทำประปาชนบท

2) ผลกระทบ

ไร่แม่ฟ้าหลวงและบริเวณข้างเคียง เป็นพื้นที่ชนบทเกษตรกรรม อาศัยแหล่งน้ำใต้ดินจากบ่อน้ำตื้น และ บ่อบาดาลเพื่อใช้อุปโภคและบริโภคในครัวเรือน มีการใช้น้ำไม่มากนัก และไม่เกินปริมาณน้ำทดแทน

7.2.6 คุณภาพน้ำใต้ดิน

1) สภาพปัจจุบัน

จากการสอบถามประชาชนในพื้นที่ข้างเคียง ใช้น้ำจากน้ำประปาบ่อน้ำตื้นและ บ่อบาดาลเป็นแหล่งน้ำใช้ในครัวเรือน บ่อมีน้ำตลอดปี เนื่องจากอยู่ไม่ห่างจากแม่น้ำกกนัก คุณภาพน้ำดี ส่วนในไร่แม่ฟ้าหลวงน้ำที่ได้จากบ่อบาดาลคุณภาพน้ำดีเช่นกัน

2) ผลกระทบ

น้ำเสียจากโครงการไร่แม่ฟ้าหลวง เป็นน้ำเสียจากครัวเรือนและร้านอาหาร ออกแบบให้บำบัดโดยบ่อเกรอะ บ่อกรองไร้อากาศ และระบายทิ้งโดยลานซึม ซึ่งจะไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพน้ำใต้ดิน

7.2.7 ระดับเสียง

1) สภาพปัจจุบัน

ไร่แม่ฟ้าหลวงและบริเวณโดยรอบเป็นพื้นที่ชนบทเกษตรกรรม ความหนาแน่นเบาบาง มีถนนสาธารณะตัดผ่านบริเวณใกล้เคียง ปริมาณการจราจรเบาบาง แหล่งกำเนิดเสียงจึงมาจากบ้านเรือนและยานพาหนะที่ผ่านไปมา

2) ผลกระทบ

โครงการพัฒนาไร่แม่ฟ้าหลวง จะทำให้เกิดเสียงดัง เพิ่มจากระดับที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ในระยะก่อสร้างจะเป็นเสียงรถบรรทุกวัสดุก่อสร้าง และเสียงจากเครื่องจักรกลที่ใช้ในการก่อสร้าง ส่วนในระยะดำเนินการจะเป็นเสียงจากรถส่งของและรถผู้เยี่ยมชม

7.2.8 การกำจัดขยะมูลฝอย

1) สภาพปัจจุบัน

การกำจัดขยะมูลฝอยของประชาชนบริเวณโดยรอบพื้นที่โครงการ เป็นการเผากลางแจ้ง หรือขุดหลุมฝังแล้วกลบเมื่อเต็ม เนื่องจากอยู่นอกเขตเทศบาล จึงไม่มีบริการเก็บรวบรวมและกำจัดขยะของท้องถิ่น

2) ผลกระทบ

ไร่แม่ฟ้าหลวงจะต้องเก็บรวบรวมและกำจัดขยะภายในพื้นที่ด้วยตนเอง แต่เนื่องจากขยะส่วนใหญ่เป็นอินทรีย์วัตถุจากสวนไม้ดอก และ ไม้ยืนต้น ที่สามารถย่อยสลายได้ จึงเสนอให้แยกไปใช้ทำปุ๋ยหมัก เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก ขยะส่วนที่เผาไหม้ได้ให้นำไปเผาในเตาเผาขยะ ขยะส่วนที่ไม้อเผาไหม้ให้รวบรวมไว้แล้วนำไปทิ้งในสถานที่ตั้งขยะของท้องถิ่น

7.3 ผลกระทบต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อมชีวภาพ

7.3.1 นิเวศวิทยาบนบก

1) สภาพปัจจุบัน

พื้นที่ไร่แม่ฟ้าหลวงและบริเวณโดยรอบ เป็นพื้นที่ชนบทเกษตรกรรม ความหนาแน่นเบาบางตามเมืองเชียงราย ไม่มีสภาพป่าไม้ใด ๆ หลงเหลืออยู่ ไม่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ไม่เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าและสัตว์ป่าที่หายาก

2) ผลกระทบ

โครงการพัฒนาไร่แม่ฟ้าหลวงมุ่งที่จะปลูกไม้ดอก ไม้ยืนต้น และสวนป่าขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจของผู้เยี่ยมชม และประชาชนในจังหวัดเชียงราย จึงไม่เกิดผลกระทบต่อนิเวศวิทยาบนบก

7.3.2 นิเวศวิทยาน้ำจืด

1) สภาพปัจจุบัน

สระน้ำใหญ่ตลอดจนหนองกับแก๊บ และลำรางสาธารณะ ปราศจากการปนเปื้อนของน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตามอาจมีการปนเปื้อนบ้าง จากการระบายน้ำของพื้นที่เกษตรกรรม และชุมชนโดยรอบ นิเวศวิทยาของแหล่งน้ำยังมีสัตว์น้ำสมบูรณ์ ในฤดูแล้งก่อนที่ไร่แม่ฟ้าหลวงจะเปิดประตูน้ำให้เกษตรกรใช้น้ำทำการเกษตรในฤดูแล้ง ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาจับปลาไปจำหน่าย เพื่อใช้เป็นทุนในการพัฒนาชุมชนเป็นประจำทุกปี

2) ผลกระทบ

น้ำเสียในไร่แม่ฟ้าหลวงเป็นน้ำเสียจากครัวเรือน และร้านอาหาร จะถูกบำบัดโดยบ่อเกรอะ และบ่อกรองไว้รออากาศ และระบายทิ้งโดยลานซึม ส่วนขยะที่เผาไหม้มากับขบวนระบายน้ำฝน กำหนดให้มีบ่อดักตะกอน และขยะแล้ว จึงคาดว่าจะไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อนิเวศวิทยาแหล่งน้ำ

7.4 ผลกระทบต่อคุณค่าการไร่ประโยชน์ของมนุษย์

7.4.1 การไร่ที่ดิน และ เกษตรกรรม

1) สภาพปัจจุบัน

ไร่แม่ฟ้าหลวงและบริเวณโดยรอบเป็นพื้นที่ชนบทเกษตรกรรม ความหนาแน่นเบาบางชานเมืองเชียงราย ซึ่งเริ่มมีการพัฒนาที่ดินเป็นย่านพักอาศัยระดับดี ที่ดินบริเวณโดยรอบส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนไปอยู่ในมือของนักพัฒนาที่ดินเป็นส่วนใหญ่ นอกจากบางแปลงซึ่งยังคงใช้ทำนาอยู่ ตามผังเมืองเชียงรายฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 ได้กำหนดให้บริเวณนี้เป็นย่านพักอาศัยหนาแน่นเบาบาง ห้ามมิให้มีการไร่ประโยชน์ที่ดิน เพื่อการอุตสาหกรรม คลังสินค้าเคมี คลังเชื้อเพลิง สถานที่เก็บและบรรจุก๊าซ คลังวัตถุระเบิด สถานที่กำจัดขยะ และซื้อขายเศษวัสดุ

2) ผลกระทบ

การไร่ที่ดินภายในไร่แม่ฟ้าหลวงเป็นการไร่ที่ดินเพื่อเป็นสถานที่ท่องเที่ยว - และพักผ่อนหย่อนใจ สำหรับผู้เยี่ยมชมและประชาชนจังหวัดเชียงราย เป็นคุณประโยชน์ต่อชุมชนและไม่ขัดกับข้อกำหนดการไร่ที่ดินตามผังเมืองรวมเมืองเชียงรายแต่อย่างใด

7.4.2 การไร่้ำน้ำ

1) สภาพปัจจุบัน

การไร่้ำน้ำเพื่อการอุปโภค และบริโภคในครัวเรือนภายในไร่แม่ฟ้าหลวงและบริเวณโดยรอบ ได้จากน้ำประปา น้ำบ่อน้ำ และน้ำบาดาล ส่วนการไร่้ำน้ำเพื่อการเกษตรนั้นพื้นที่บริเวณนี้ มีได้อยู่ในเขตชลประทานจึงอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ปัจจุบันการทาน้ำมีแนวโน้มที่จะลดลงเนื่องจากที่ดินเปลี่ยนไปอยู่ในมือของนักพัฒนาที่ดินเป็นส่วนใหญ่

2) ผลกระทบ

การออกแบบระบบน้ำประปาภายในไร่แม่ฟ้าหลวงกำหนดให้ใช้้ำบาดาล - เพื่อการอุปโภคและบริโภคในครัวเรือน และน้ำจากสระน้ำในการรดน้ำดอกไม้ และต้นไม้ จึงไม่มีผลกระทบต่อการไร่้ำน้ำของชุมชนโดยรอบอย่างมีนัยสำคัญ

7.4.3 การคมนาคม

1) สภาพปัจจุบัน

ทางเข้าไร่แม่ฟ้าหลวง เป็นทางสาธารณะขนาดสองช่องจราจรไป-กลับ - ความจุ 300-1,000 คันต่อวัน ลาดยางจนถึงด้านหน้าไร่แม่ฟ้าหลวง แต่ผิวจราจรจากค่ายเม็งรายมหาราชจนถึงด้านหน้าไร่แม่ฟ้าหลวง อยู่นอกเขตเทศบาลเมืองเชียงรายระยะทางประมาณ 1.0 กิโลเมตร ค่อนข้างชำรุด ปริมาณการจราจรค่อนข้างน้อย

2) ผลกระทบ

ในระยะก่อสร้างจะทำให้ปริมาณการจราจรเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากรถขนส่งวัสดุและเครื่องจักรกลที่ใช้ในการก่อสร้าง แต่ไม่เกิดผลกระทบมากนักเนื่องจากปริมาณการจราจรค่อนข้างน้อย

ในระยะดำเนินการปริมาณการจราจรจะเพิ่มขึ้นเนื่องจากรถของผู้เยี่ยมเยียนทั้งรถโดยสารขนาดใหญ่ และรถยนต์นั่งส่วนบุคคล คาดว่ายังไม่เกินความสามารถจะรับได้ของผิวจราจร ส่วนที่จอดรถนั้นไร่แม่ฟ้าหลวงได้จัดพื้นที่ที่จอดรถโดยสารขนาดใหญ่ 10 คัน และรถยนต์นั่ง 140 คัน

7.4.4 พลังงานไฟฟ้า

1) สภาพปัจจุบัน

ไร่แม่ฟ้าหลวงมีสายจำหน่ายไฟฟ้าแรงสูงและแรงต่ำ ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคย่านทางด้านทิศเหนือ และทิศตะวันตก รับกระแสไฟฟ้าจากสถานีไฟฟ้าย่อยเชียงรายของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต

2) ผลกระทบ

การใช้อิทธิพลไฟฟ้าในไร่แม่ฟ้าหลวง เป็นการใช้อิทธิพลไฟฟ้าในครัวเรือน และไฟฟ้าแสงสว่าง ซึ่งมีปริมาณการใช้ไฟฟ้าไม่มาก และไม่มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญ

7.4.5 การระบายน้ำและป้องกันน้ำท่วม

1) สภาพปัจจุบัน

ไร่แม่ฟ้าหลวงและบริเวณข้างเคียงเป็นพื้นที่ราบ ความลาดชันไม่เกินร้อยละ 3 อาการลาดเอียงของไร่แม่ฟ้าหลวงเอียงลาดจากทิศตะวันตกไปทางทิศตะวันออก ระบบระบายน้ำประกอบด้วย รางระบายน้ำฝนโดยรอบไร่ และจากบริเวณลาดชันลงสู่สระน้ำใหญ่ ซึ่งรับน้ำจากหนองกับแก๊บทางทิศใต้ด้วย แล้วระบายลงสู่รางสาธารณะด้านทิศตะวันออก

2) ผลกระทบ

โครงการพัฒนาไร่แม่ฟ้าหลวง กำหนดให้มีการขุดลอกสระน้ำ เพื่อเพิ่มความจุของอ่างเก็บน้ำ และนำดินมาปรับที่เฉพาะจุดที่มีน้ำขัง ไม่มีการถมดิน จึงไม่มีผลกระทบต่อการระบายน้ำและป้องกันน้ำท่วม

7.5 ผลกระทบต่อคุณค่าคุณภาพชีวิต

7.5.1 เศรษฐกิจและสังคม

1) สภาพปัจจุบัน

ไร่แม่ฟ้าหลวงตั้งอยู่ห่างจากย่านพาณิชย์กรรมาใจกลาง เมือง เชียงราย เพียง 4.0 กิโลเมตร บริเวณโดยรอบเป็นชุมชนชานเมือง และชุมชนชนบทเกษตรกรรม ความหนาแน่นเบาบาง

2) ผลกระทบ

เมื่อไร่แม่ฟ้าหลวงเปิดดำเนินการให้ผู้เยี่ยมเยือนเข้าชม จะทำให้เกิดผลกระทบทางตรง คือ สร้างการจ้างงานขึ้นภายในไร่ ซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก ส่วนผลกระทบทางอ้อมนั้นเกิดจากการที่ไร่แม่ฟ้าหลวงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เมื่อเปิดดำเนินการจะทำให้มีผู้เยี่ยมเยือนมายังจังหวัดเชียงรายเพิ่มจำนวน และขยายวันหยุดมากขึ้น เป็นผลดีต่อธุรกิจโรงแรม สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการท่องเที่ยวในเมือง เชียงราย

7.5.2 การท่องเที่ยวและนันทนาการ

1) สภาพปัจจุบัน

ไร่แม่ฟ้าหลวงเป็นศูนย์รวมศิลปวัฒนธรรมล้านนาไว้เป็นจำนวนมาก และได้เคยจัดให้มีการแสดงและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นครั้งคราว และโครงการพัฒนาไร่แม่ฟ้าหลวงยังได้มุ่งที่จะจัดให้มีสถานที่ท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจ ของผู้เยี่ยมเยือนและประชาชนในจังหวัดเชียงราย

2) ผลกระทบ

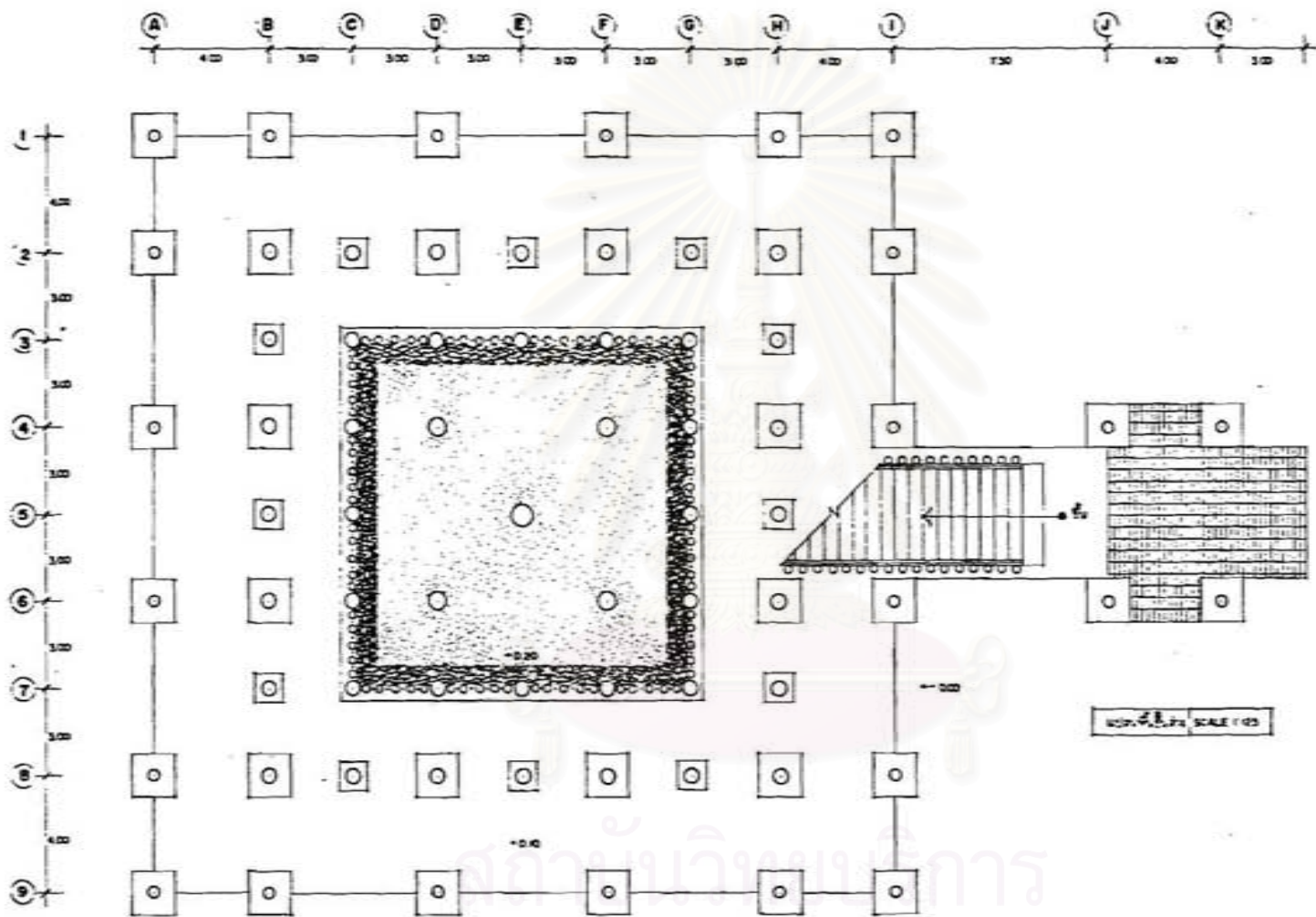
การเปิดไร่แม่ฟ้าหลวงให้ผู้เยี่ยมเยือนและประชาชนในจังหวัดเชียงรายได้เข้าชม มีส่วนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม ทั้งในทางกายและทางใจ กล่าวคือในทางกาย ผู้เยี่ยมเยือนและประชาชนได้พักผ่อนและคลายความตึงเครียดจากชีวิตประจำวัน โดยอิริยาบถต่าง ๆ ส่วนทางใจได้ช่วยทำให้จิตใจเกิดความสงบ ผ่อนคลาย ได้รับความรู้ ความเข้าใจ ระหว่างผู้คนในชาติเดียวกันและนานาชาติ

ภาคผนวกที่ 1

อาคารที่จะอนุรักษ์ในไร่แม่ฟ้าหลวง

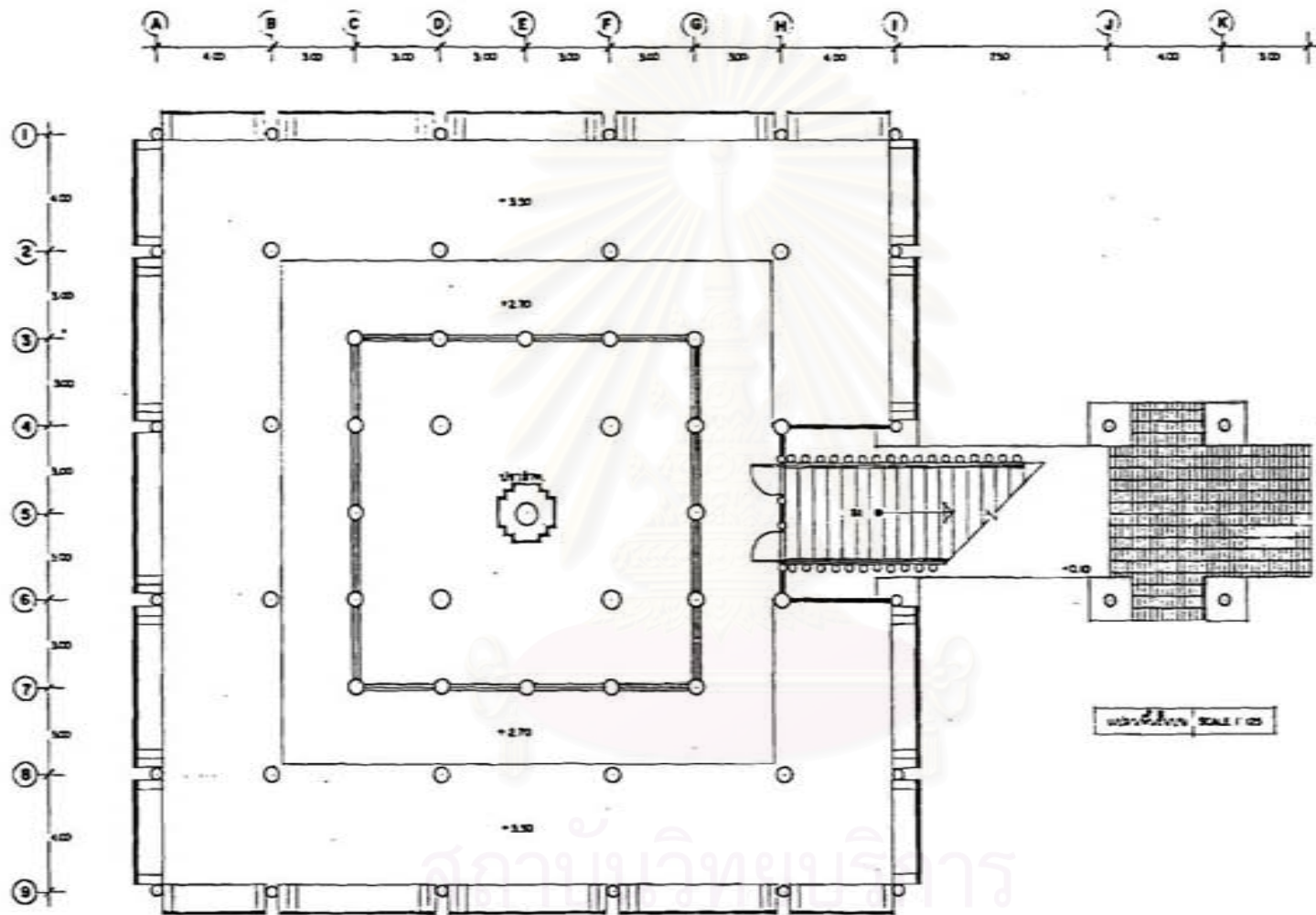
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทอคำ

โครงการไร่แม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
 สำนักบริหารวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

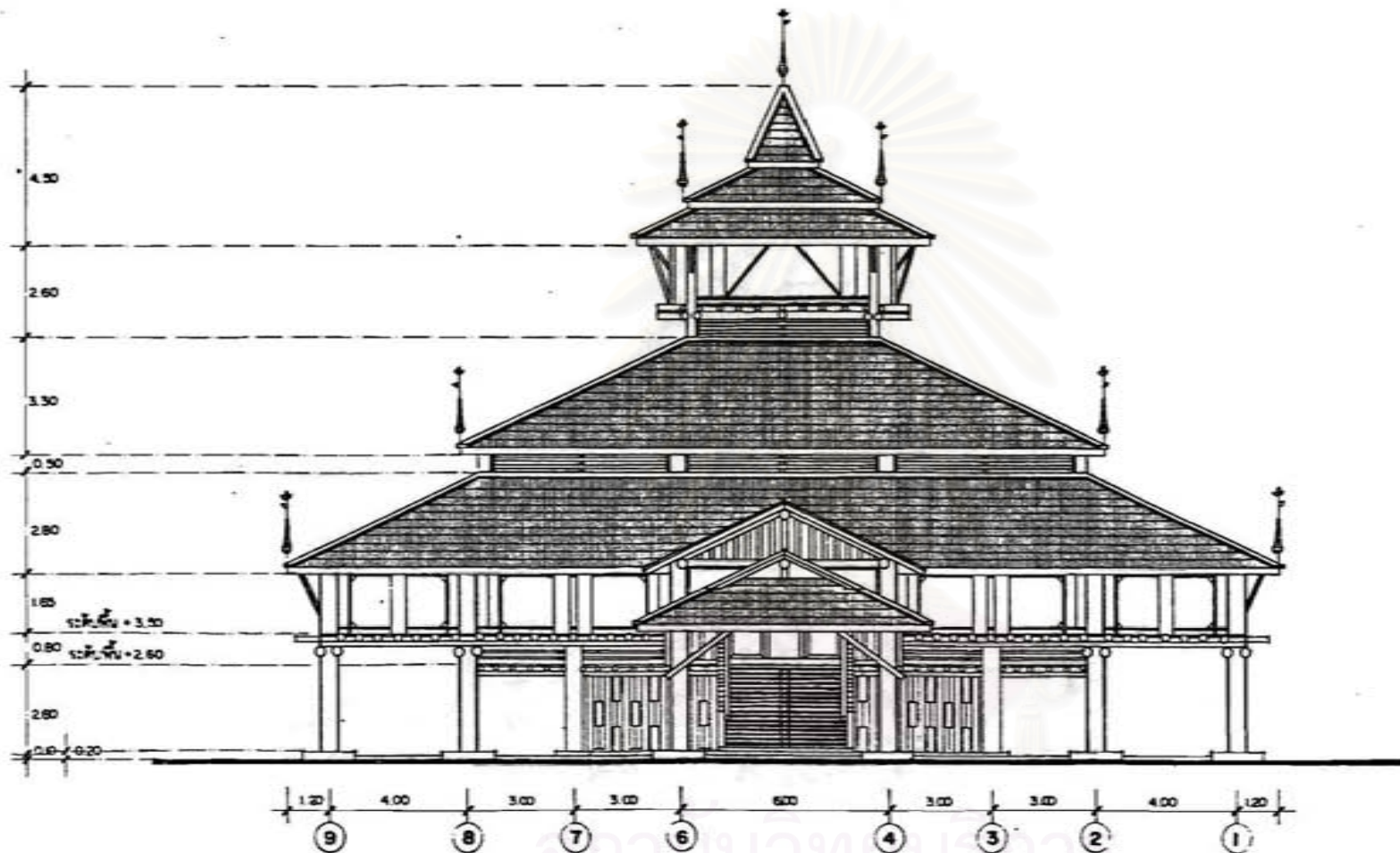
รูปที่
 ๗. 1. 1

หอคำ

โครงการโรงแรมฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
 สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

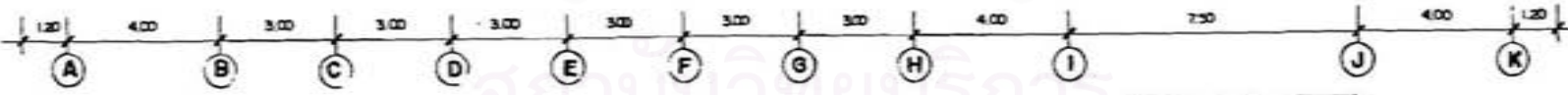
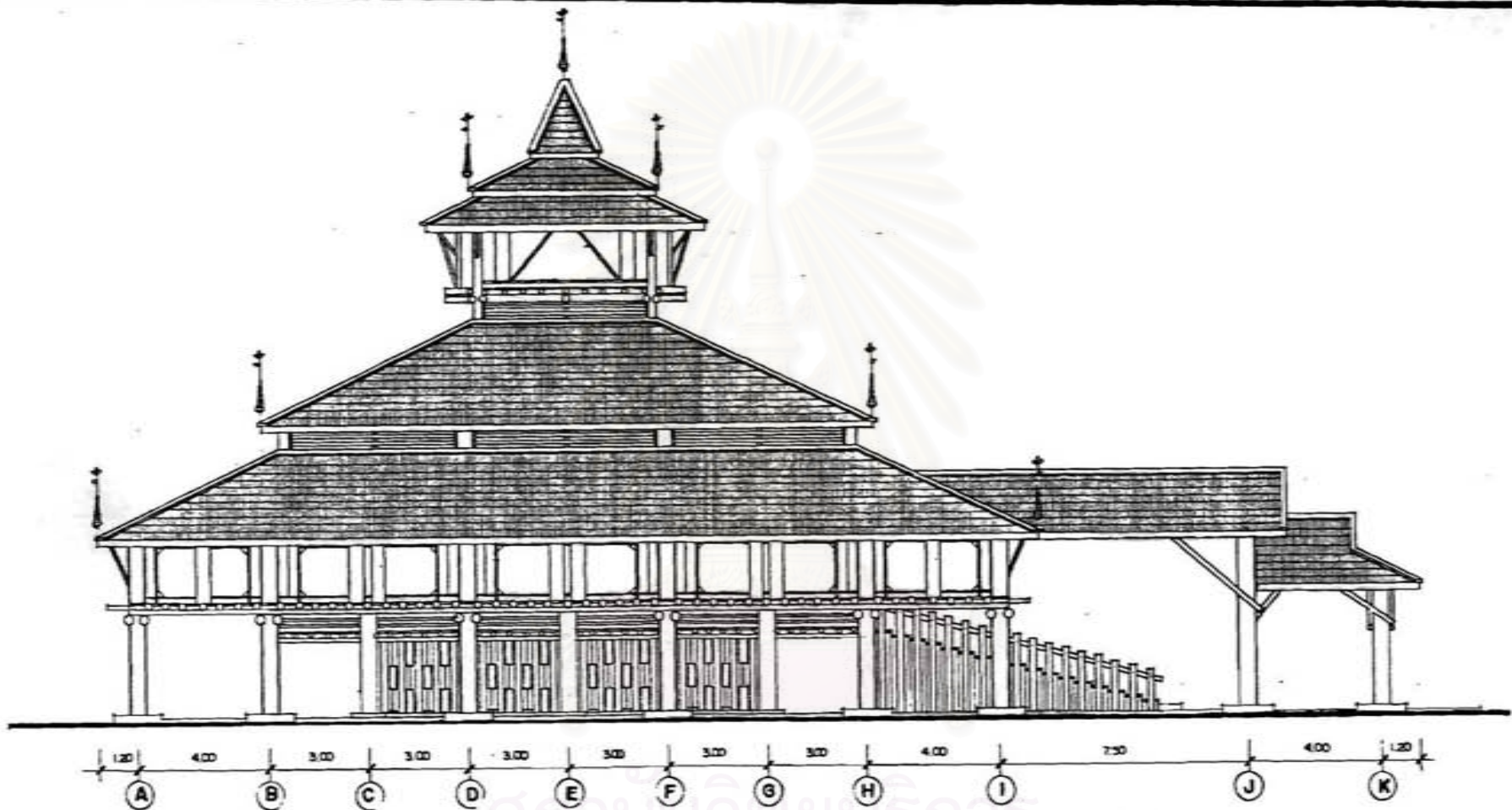
รูปที่
 ๗. 1. 2

หอคำ

โครงการไถ่แม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

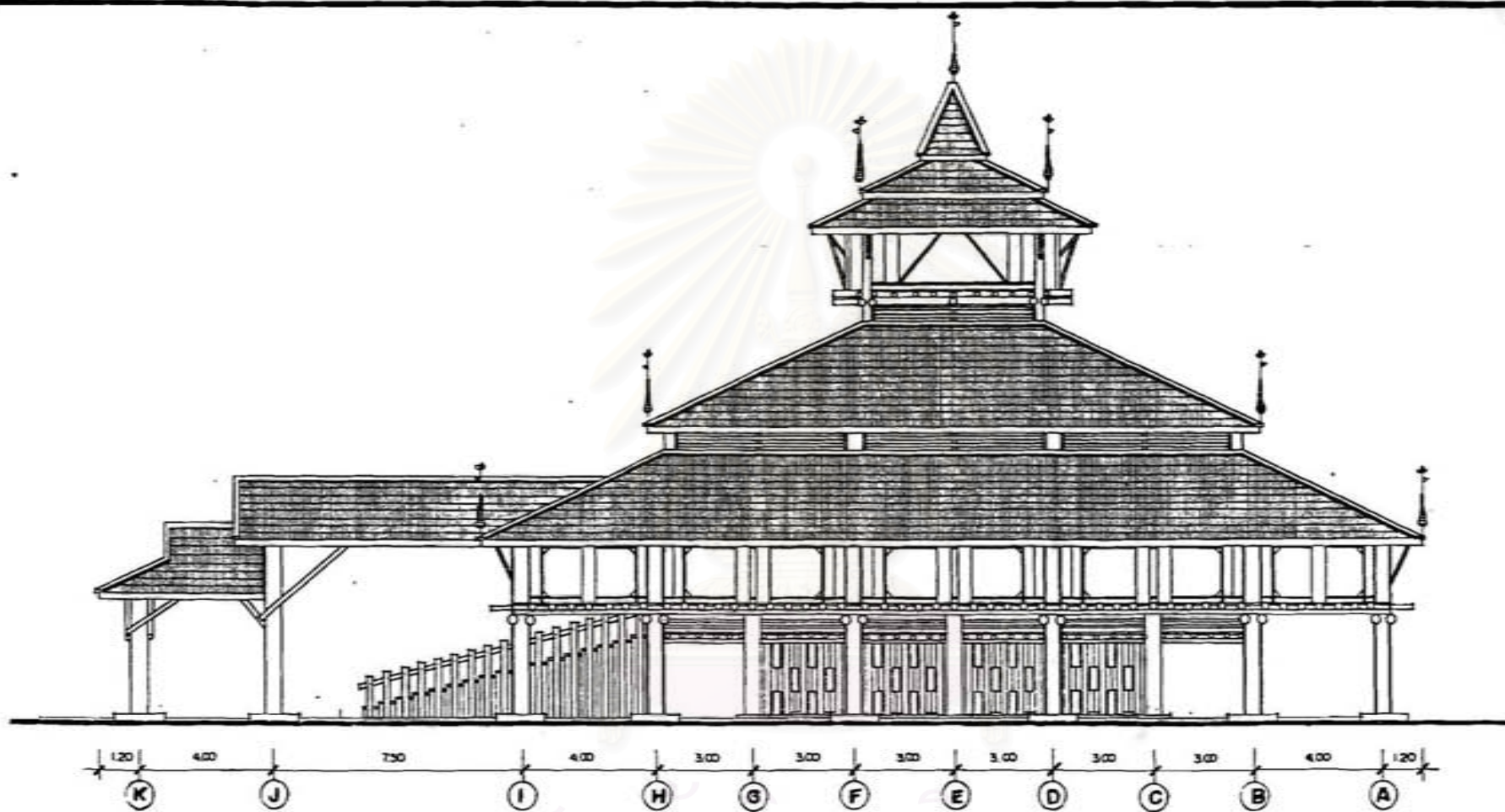
รูปที่
๗. 1. 3

รูปด้านหน้า SCALE 1:25

ทองคำ

โครงการโรงแรมฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย	รูปที่
สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	พ. 1.4

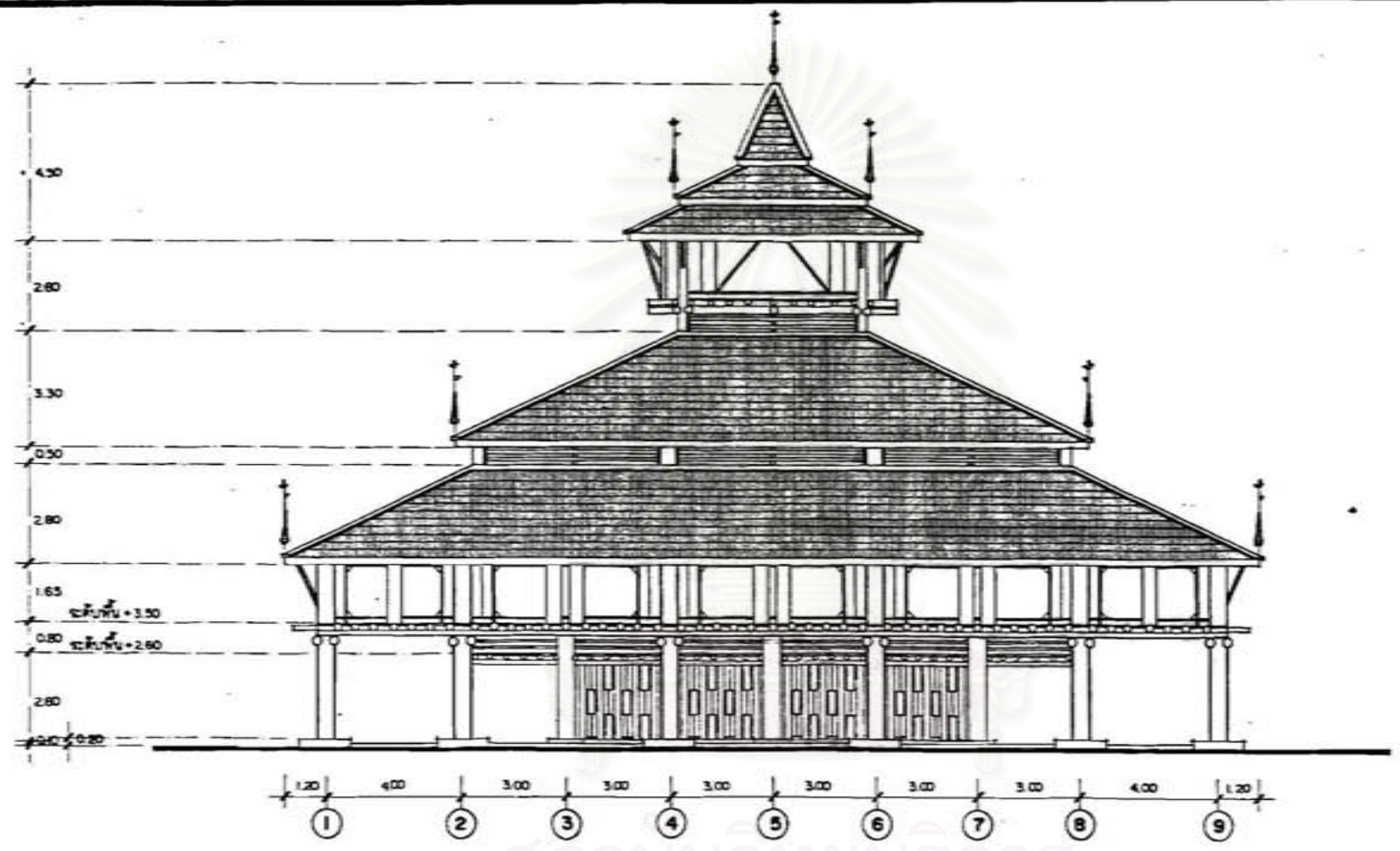
รูปด้านหน้าซ้าย SCALE 1:125

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หอคำ

โครงการโรงแรมฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
สำนักบริหารวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่
พ. 1. 5

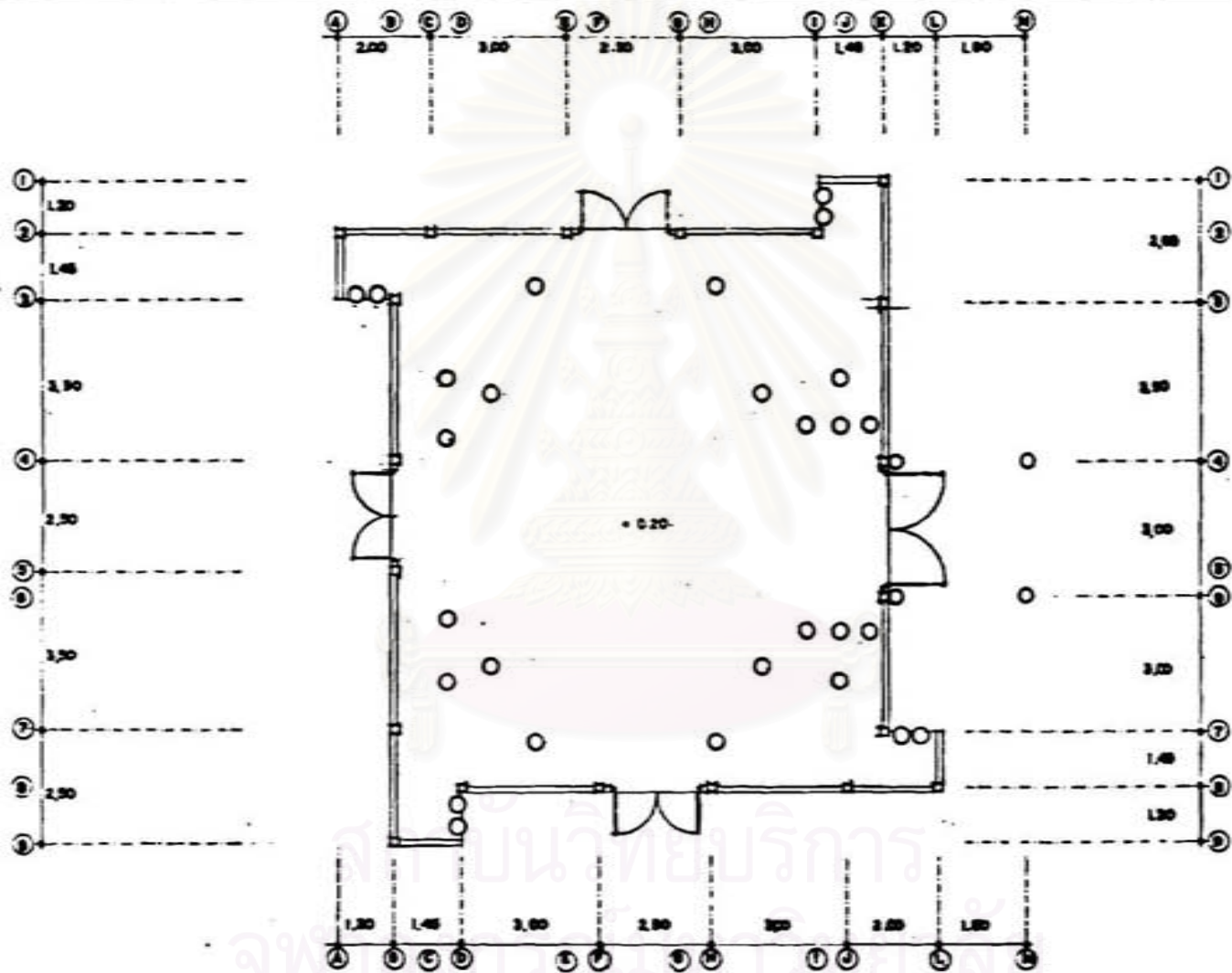

ระดับพื้น = 3.50
 ระดับพื้น = 2.60

รูปด้านหน้า SCALE 1:25

ทอคำ

โครงการโรงแรมฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย	รูปที่
สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	พ. 1.6

หอคำน้อย

โครงการใจแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
 สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่
 ผ. 1.7

U-7

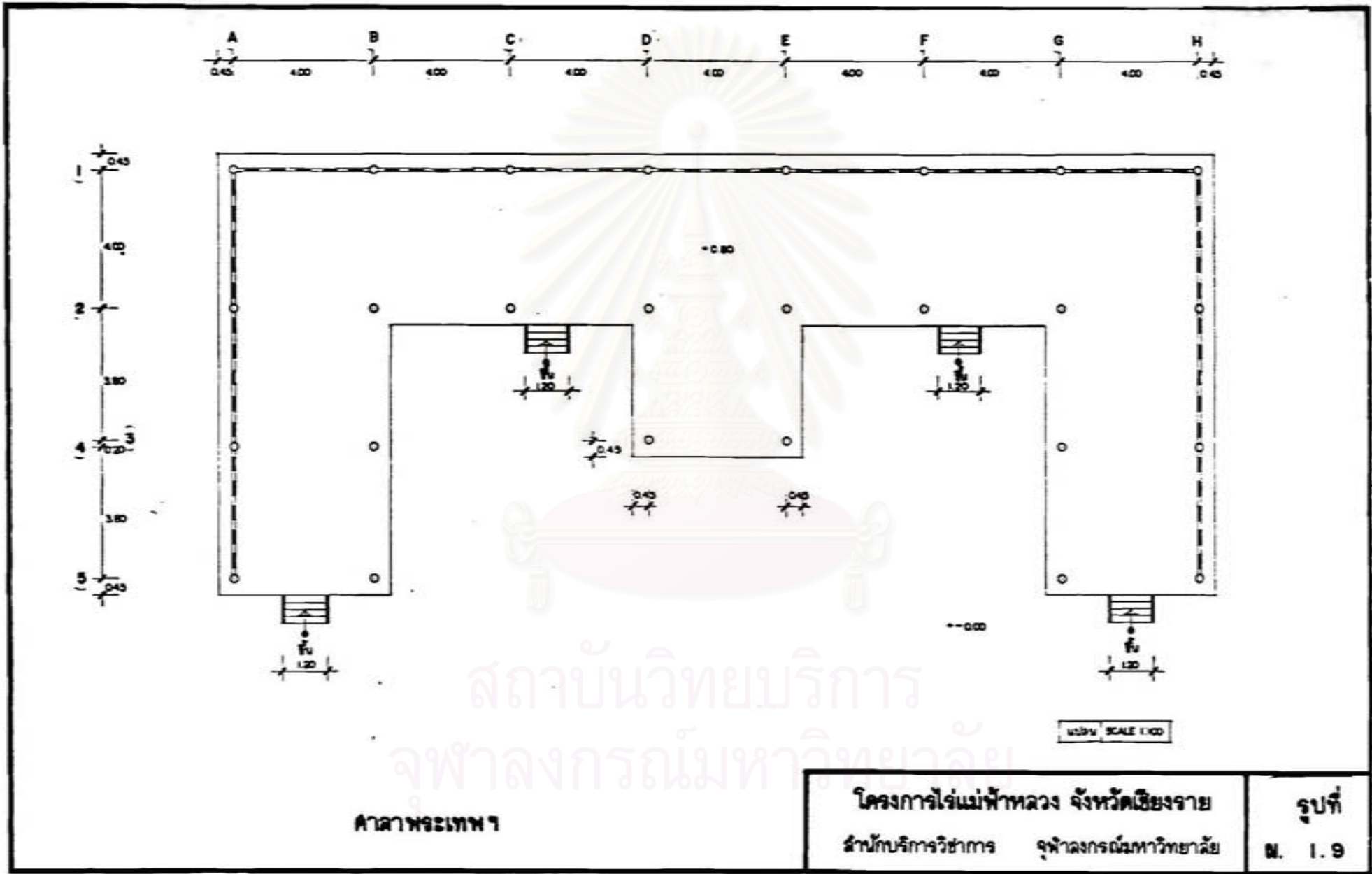
รูปด้านหน้า
SCALE 1:100

รูปด้านหน้า
SCALE 1:100

หอคำน้อย

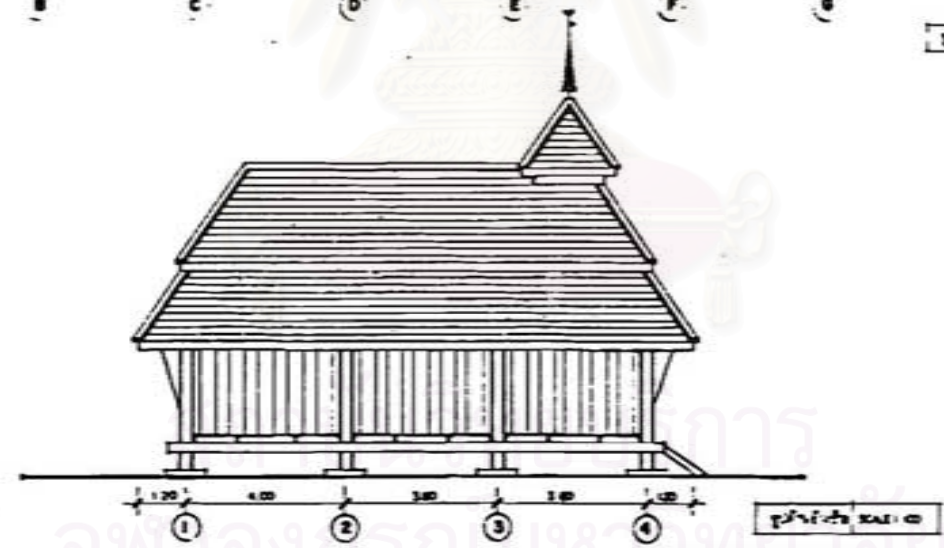
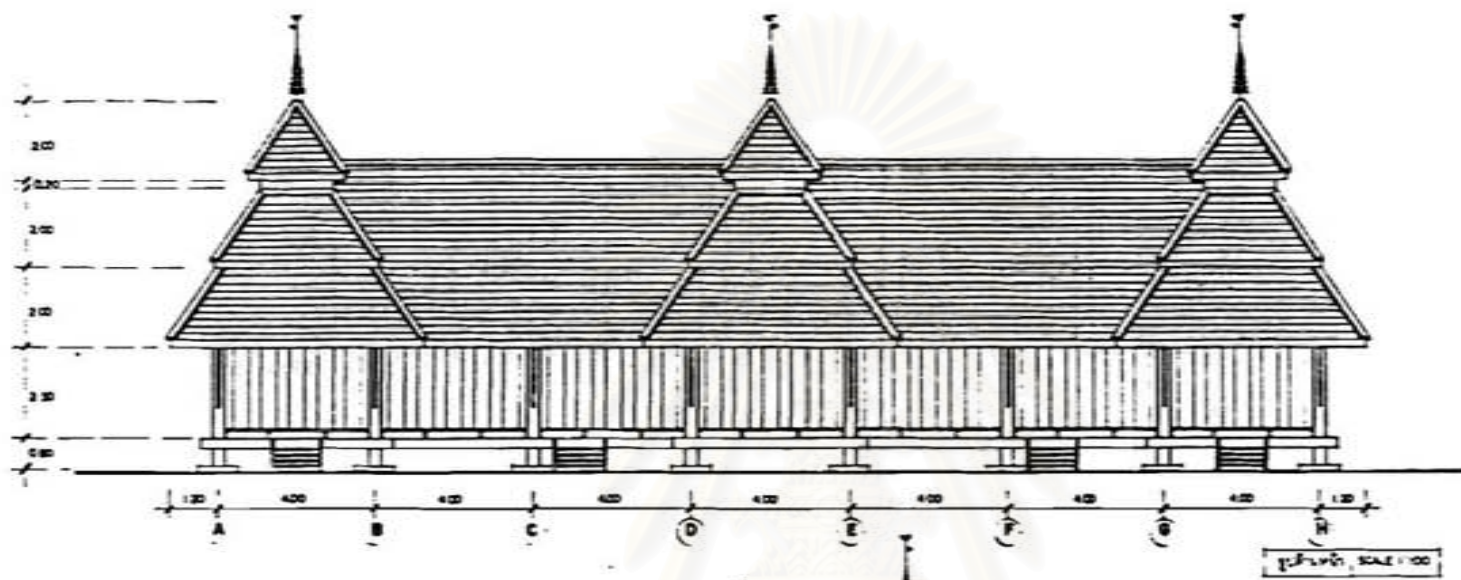
โครงการไร่แม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย	รูปที่
สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	พ. 1. 8

ศาลาพระเทพฯ

โครงการโรงแรมฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
 สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่
 ผ. 1.9

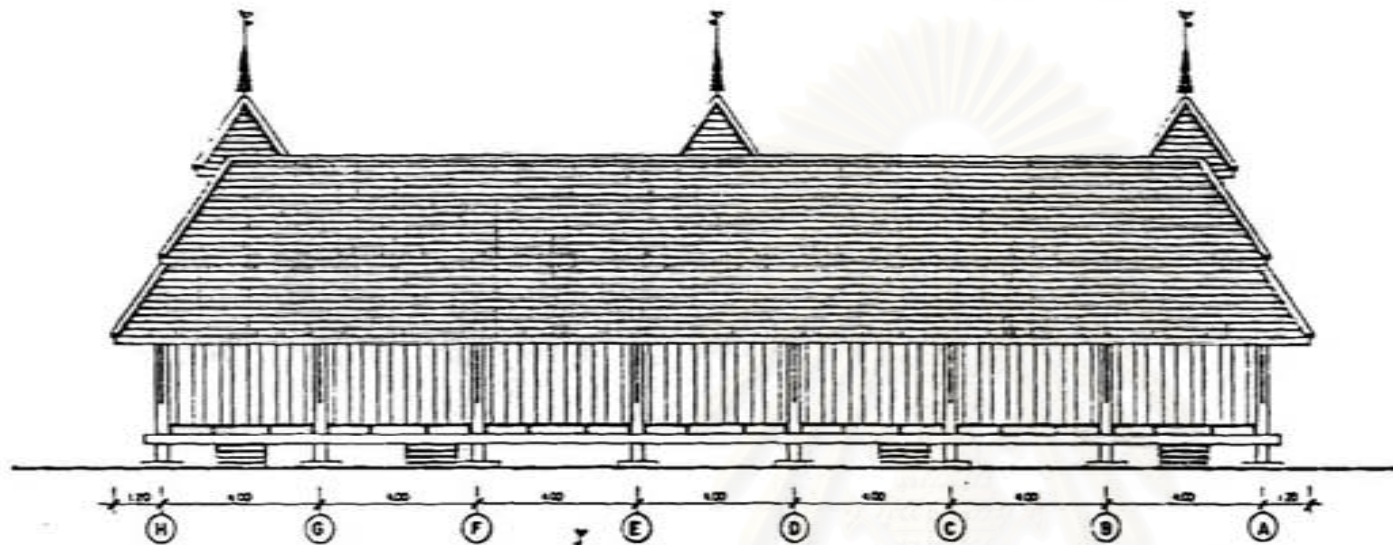

ศาลาพระเทพฯ

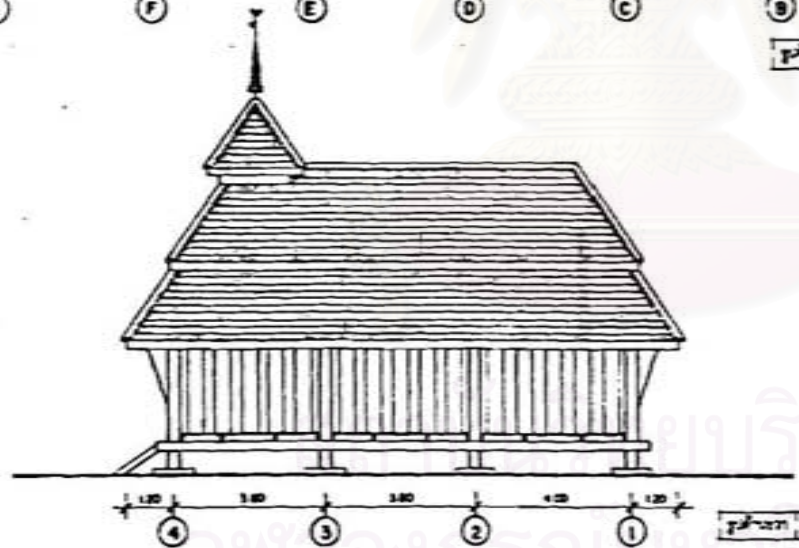
โครงการใจแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
 สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่
 ๗. 1. 10

๐-10

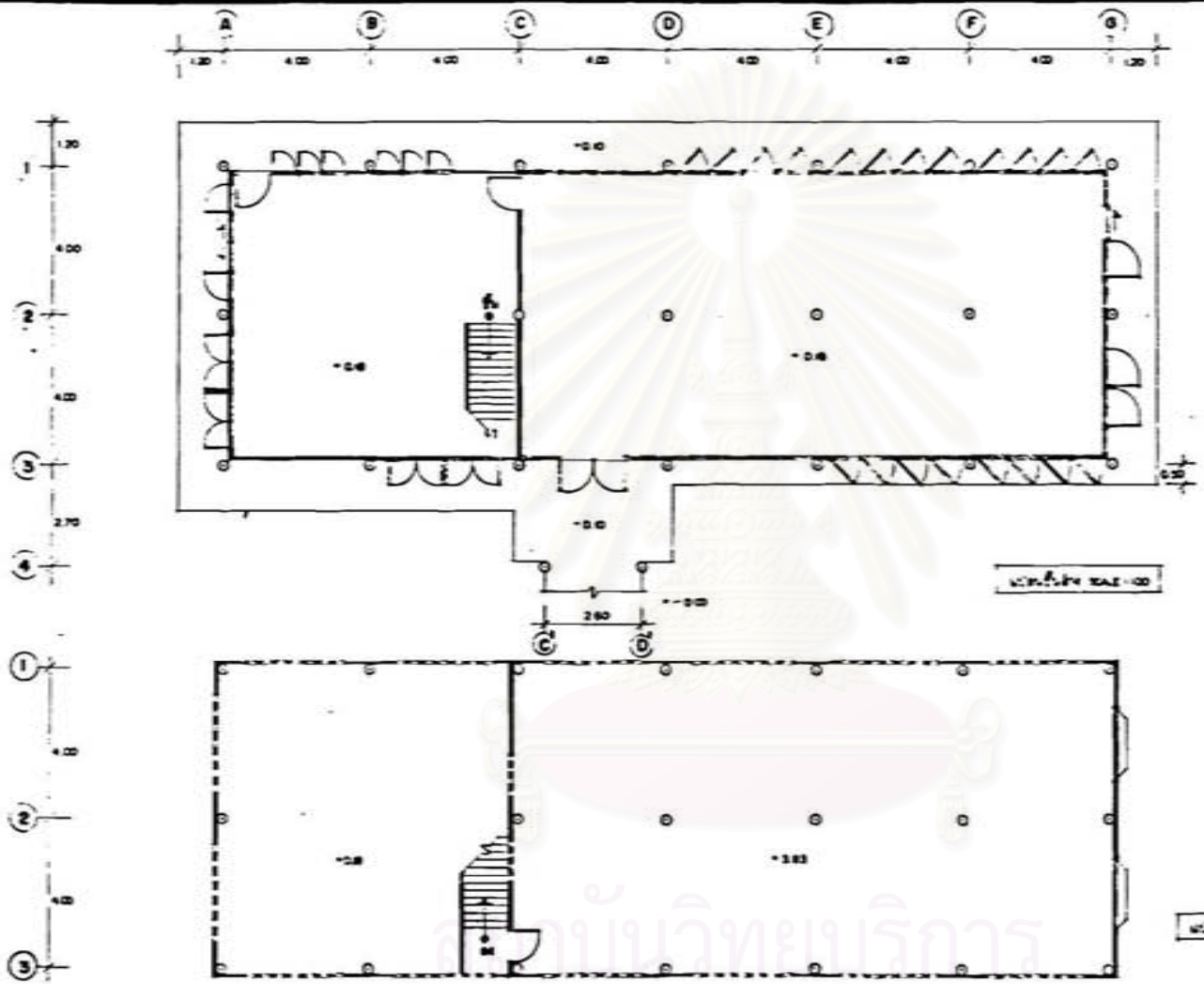
รูปที่ ๑๑ KALE ๑๑

รูปที่ ๑๑ KALE ๑๑

ศาลาพระเทพ ๑

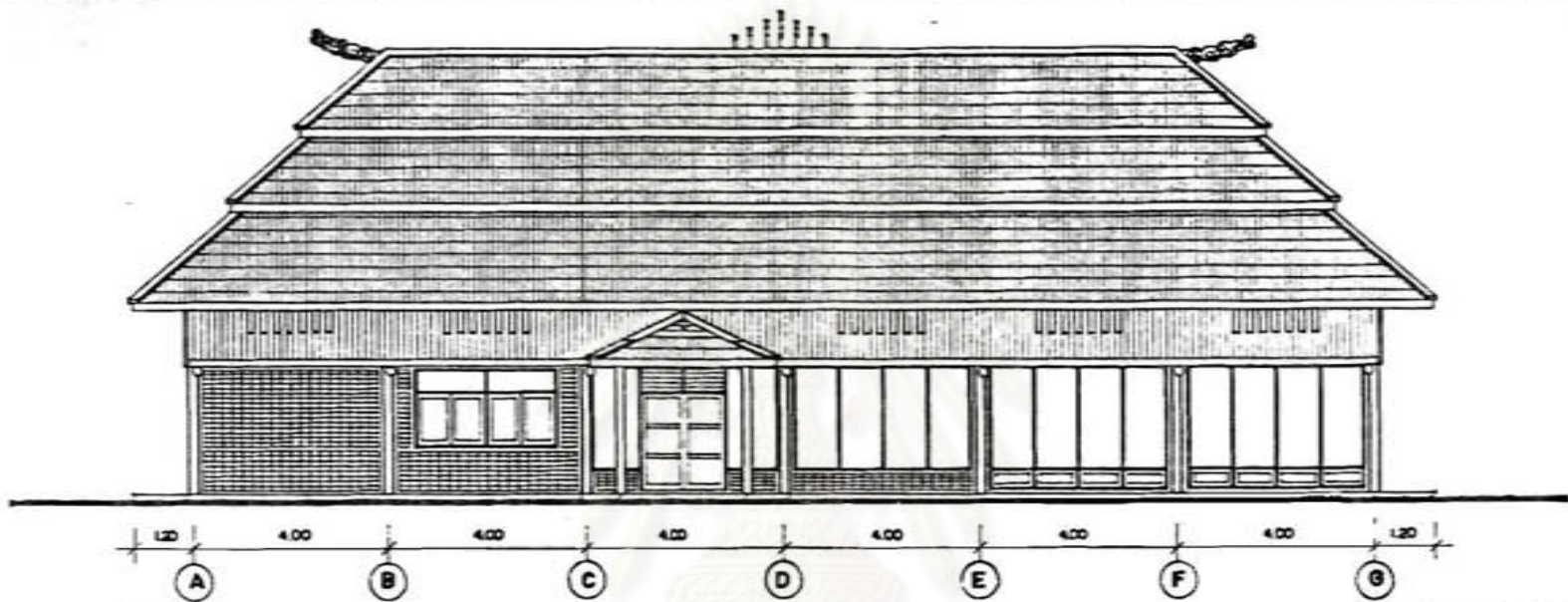
โครงการโรงเรียนฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	รูปที่ ๑. ๑๑
--	-----------------

เรือนทอม

โครงการโรงแรมฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
 สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่
 ๗. 1. 12

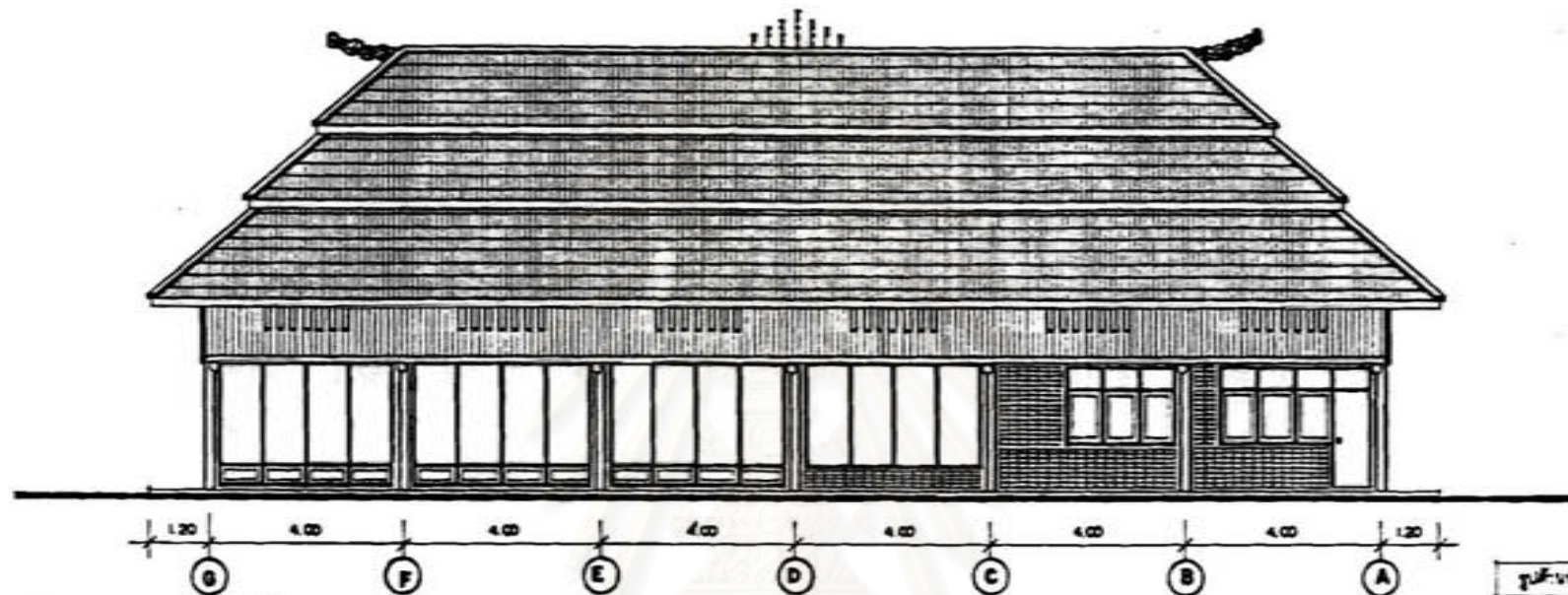
รูปหน้ากว้าง SCALE 1:100

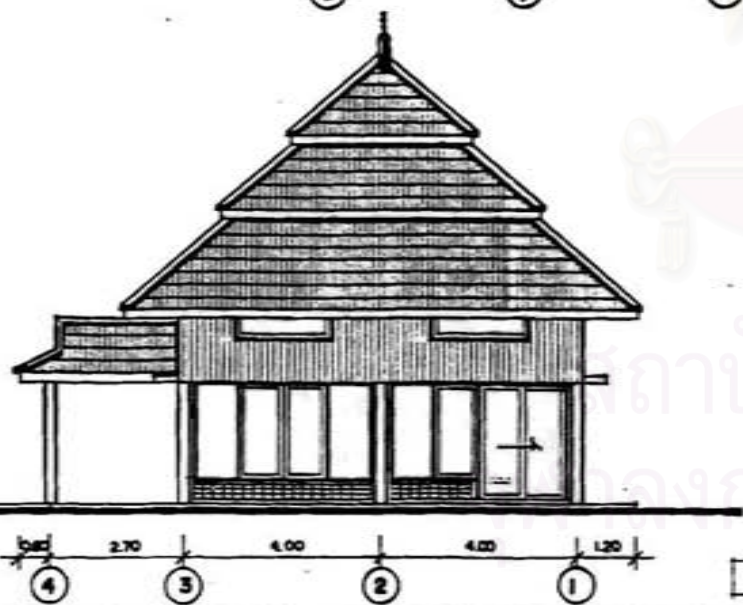
รูปด้านซ้าย SCALE 1:100

เจ็อนหอม

โครงการไร่แม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย	รูปที่
สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	พ. 1. 13

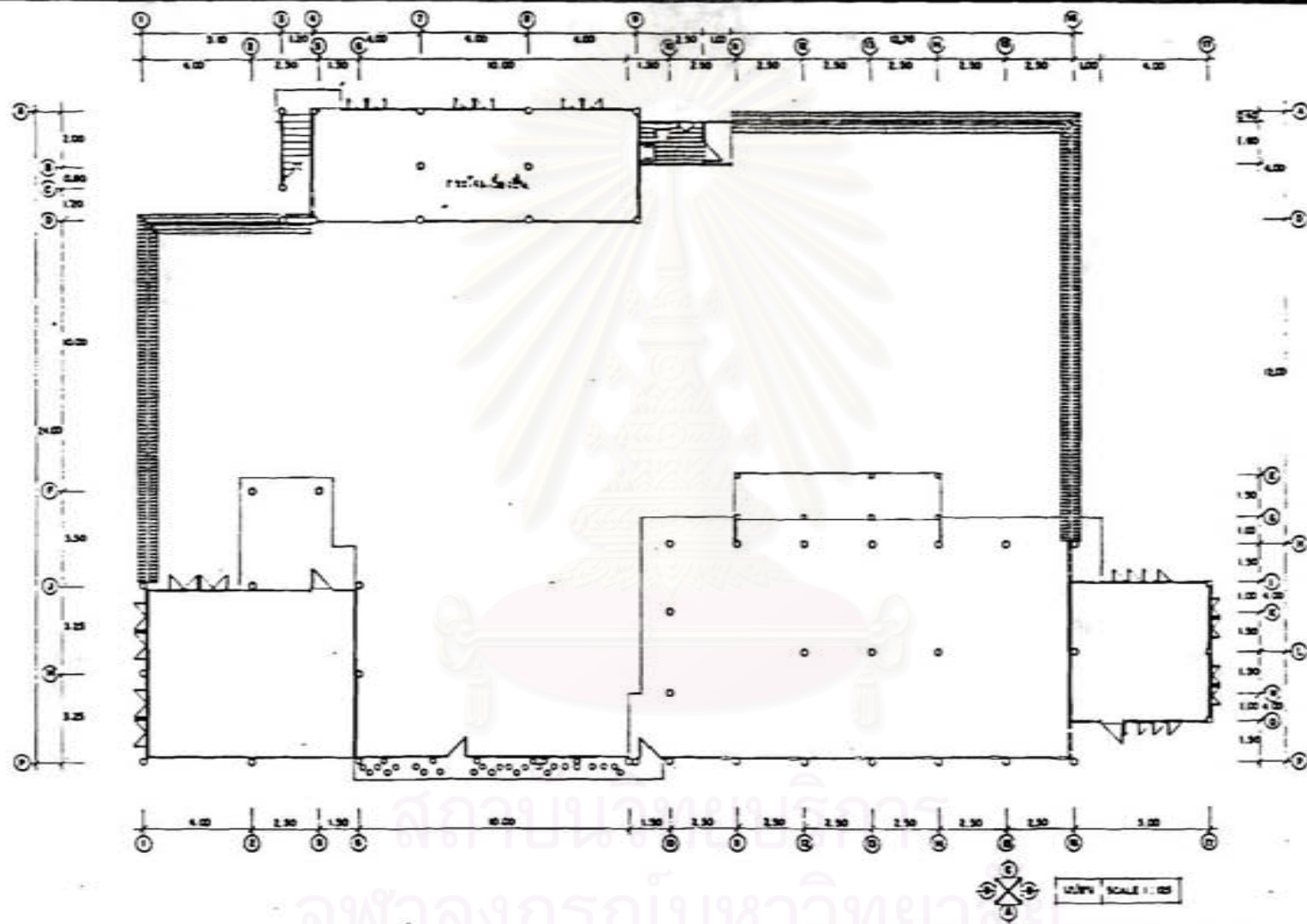
U-14

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เจ็อนทอม

โครงการใจแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	รูปที่ ๗. 1. 14
---	--------------------

พิธีกรรม

โครงการใจแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย	รูปที่
สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	พ. 1.15

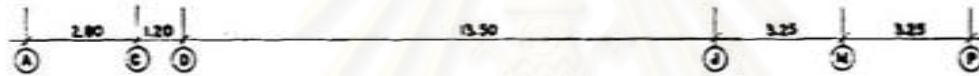
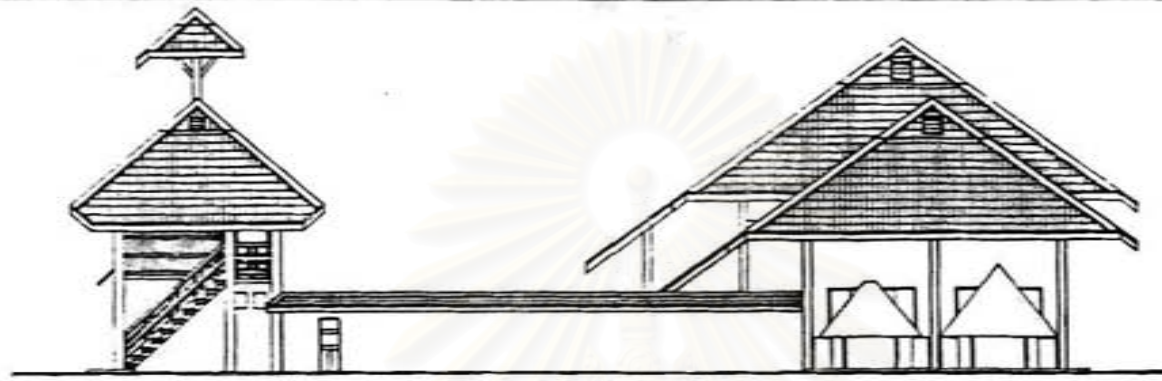
รูปตัด ๕ SCALE 1:125

รูปตัด ๖ SCALE 1:125

พิธีอภิเษก

โครงการไร่แม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย		รูปที่
สำนักบริการวิชาการ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	๗. 1. 16

รูปด้าน ก SCALE 1:125

รูปด้าน ข SCALE 1:125

พิธีกรรม

โครงการไร่แม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่
๗. 1. 17

ต้นไม้สำหรับเมือง

อวัชชัย สันติสุข

วารสารราชบัณฑิตยสถาน ปีที่ 15 ฉบับที่ 3 เมษายน-มิถุนายน 2533 หน้า 16-27

▲ ถนนสายวิญญูธรรมสารภี จังหวัดลำพูน ให้ความรู้สึกอันร่มรื่นจากต้นยางนา (*Dipterocarpus alatus*) ปุ่มเนื้อประมาณ ๑๐๐ ปี มาแล้วการปลูกต้นไม้มีขนาดใหญ่ชนิดเดียวกัน ๗ ไร่ระดับถนน ลักษณะนี้ เหลือเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย และจำนวนต้นกำลังลดน้อยลงเรื่อย ๆ เนื่องจากโรคการดูแลบำรุงรักษา

ต้นไม้สำหรับเมืองหรือที่ชุมชนรวมถึงเส้นทางสัญจรที่จะกล่าวถึง เป็นพรรณไม้ที่ปลูกตามถนนและทางหลวง (street and roadside tree) พรรณไม้ที่ให้ร่มเงา (shade tree) และพรรณไม้ต้นไม้มุ่มประดับ (ornamental tree and shrub) ที่ปลูกกันทั่วไปในประเทศไทย มีทั้งพรรณไม้พื้นเมืองและพรรณไม้ต่างประเทศ (ตารางที่ ๑) และได้กล่าวแนะนำไม้ต้นพื้นเมืองของไทยที่เหมาะสมจะนำมาปลูกให้ร่มหรือปลูกประดับความทางหลวงภูมิภาคต่าง ๆ ตามลักษณะนิเวศน์ของพรรณไม้ชนิดนั้น (ตารางที่ ๒)

ประเทศไทยมีพรรณพฤกษชาติประเภทที่มีท่อ (vascular bundle) ลำเลียงน้ำอาหาร ประมาณไม่ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ ชนิด

ซึ่งแพร่พันธุ์ตามธรรมชาติในป่าดิบหรือป่าไม่ผลัดใบ (ป่าดิบชื้น, ป่าดิบแล้ง, ป่าดิบเขา, ป่าชายหาด, ป่าชิงหรง, ป่าชายเลน) ป่าผลัดใบ (ป่าเบญจพรรณ, ป่าเต็งรัง, ป่าไผ่อ่อน, ป่าละเมาะ) จนถึงพื้นที่เป็นทุ่งโล่ง พรรณไม้หลายชนิดขึ้นอยู่บนพื้นที่ราบต่ำ แต่อีกหลายชนิดพบขึ้นเฉพาะบนภูเขาสูง ความหลากหลายของแหล่งกำเนิดพรรณพฤกษชาติของประเทศ ควรจะเชื้ออำนวยการให้เราสามารถสรรหาพรรณไม้นานาชนิดที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ที่จะนำมาปลูกในเมือง ชุมชน และตามเส้นทางสัญจรต่าง ๆ ได้ง่าย

ครั้นเมื่อพิจารณาถึงชนิดพรรณไม้ในเมืองทั่วประเทศ ปรากฏว่าชนิดพรรณไม้จำนวนกว่าครึ่งของทั้งหมดเป็นพรรณไม้ต่าง

*วารบัณฑิต ประเภทวิทยาศาสตร์ชีวภาพ สาขาวิชาพฤกษศาสตร์ สำนักวิทยาศาสตร์

ประเทศ (เช่น จามจุรี, กระดินณรงค์, หมูพันร์ทิพย์, แคนสัด, ทรงบาดาล) ส่วนพรรณไม้พื้นเมือง (เช่น ราหฤกษ์, หูกวาง, อินทนิล, นนทรี) มีไม่ถึง ๑ เปอร์เซ็นต์ของจำนวนพรรณพฤกษชาติทั้งหมดของประเทศ กล่าวได้ว่าไม้ต้นและไม้พุ่มทั้งของพื้นเมืองและของต่างประเทศที่ปลูกกันทั่วไปในเมืองต่างๆ มีไม่เกิน ๑๐๐ ชนิด (ตารางที่ ๑) พรรณไม้เหล่านี้มีถิ่นกำเนิดมาจากไหน และสภาพนิเวศน์ตามธรรมชาติเป็นเช่นไร จึงกลายมาเป็นพรรณไม้ประจำเมืองที่คุ้นตาของชาวไทยจะเนื่องด้วยความบังเอิญ หรือมีผู้จงใจคัดเลือกชนิดพรรณที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ชุมชนของประเทศไทย หรือนิยมปลูกกันด้วยสาเหตุเพียงเพื่อความสะดวกในการเก็บหาเมล็ด แล้วนำมาเพาะขยายพันธุ์ได้ง่าย และเหตุใดพรรณไม้พื้นเมืองของไทยที่ช่วยงามจึงถูกละเลยอีกเป็นจำนวนมาก เหล่านี้เป็นข้อปุจฉาที่น่าสนใจ

จากรายชื่อชนิดพรรณไม้ตามตารางที่ ๑ และ ๒ ทั้ง ๒ รายการมีข้อที่น่าสนใจเกิดขึ้น

๑. ชนิดพรรณไม้ต่างประเทศตามตารางที่ ๑ มีจำนวนเกินครึ่งของชนิดพรรณไม้พื้นเมือง พรรณไม้ต่างประเทศเหล่านี้ส่วนใหญ่มีถิ่นกำเนิดดั้งเดิมในภูมิภาคอเมริกาเขตร้อน บริเวณที่มีภูมิอากาศฤดูแล้งและฤดูฝนชัดเจน คล้ายคลึงกับสภาพภูมิอากาศของประเทศไทย

๒. ชนิดพรรณไม้ตามตารางที่ ๑ และ ๒ ส่วนใหญ่เป็นพรรณไม้ของพืชวงศ์ถั่ว, ประดู่ (Leguminosae) (เช่น ประดู่บ้าน, ประดู่ป่า, ราหฤกษ์, กระดินณรงค์, หางนกยูงฝรั่ง, จามจุรี, นนทรี) สาเหตุที่พรรณไม้วงศ์นี้เป็น

ที่นิยมปลูกกันทั่วไป อาจจะเป็นเพราะพรรณไม้วงศ์นี้หลายชนิดมีเมล็ดเล็ก แข็ง สะดวกในการขนย้าย และเมล็ดมีระยะพักตัวที่ยาวนาน ปลูกง่าย ไม่ต้องการดูแลเอาใจใส่มากนัก ทนต่อสภาพมลพิษของอากาศในเมือง และสามารถปรับตัวให้ขึ้นเจริญเติบโตได้บนพื้นที่เสื่อมโทรม สภาพดินเลวขาดธาตุอาหารพืช โดยที่ระบบรากของพืชวงศ์ถั่ว, ประดู่ มีปมบักเตรีที่สามารถตรึงไนโตรเจนจากอากาศมาใช้เป็นธาตุอาหารได้โดยตรง

๓. พรรณไม้พื้นเมืองหรือพรรณไม้ประจำถิ่นของไทยส่วนใหญ่ มีแหล่งกำเนิดในป่าผลัดใบ (เช่น ทองกวาว, ราหฤกษ์, กัลปพฤกษ์) รองลงไปเป็นพรรณไม้ของป่าไม่ผลัดใบหรือป่าดิบ (เช่น สารภีทะเล, โสภณำ, หิกุล) พรรณไม้ของป่าผลัดใบขึ้นอยู่บนพื้นที่ที่มีช่วงฤดูฝนและฤดูแล้งแตกต่างกันชัดเจน จึงมีระยะพักตัวในการเจริญเติบโต ต้นไม้มีการผลัดใบ ผลิใบอ่อน ผลิดอกออกผลตามฤดูกาล และเมล็ดของพรรณไม้ผลัดใบหลายชนิดมีระยะพักการงอกจนถึงฤดูกาลที่เหมาะสมกับการงอกของเมล็ด แยกต่างจากพรรณไม้ในป่าดิบ ซึ่งมีความชุ่มชื้นในดินตลอดปี พรรณไม้ชนิดต่างๆ จึงผลิดอกออกผลไม่พร้อมกัน และเมล็ดส่วนใหญ่ไม่มีระยะพักตัว เมล็ดมักจะงอกทันทีที่ตกถึงพื้นดิน (เช่น ยางนา) ดังนั้น เมล็ดจำพวกนี้จึงไม่เหมาะสำหรับการขนย้ายเป็นระยะทางไกลๆ ที่ต้องใช้เวลาชานาน การนำพรรณไม้มาจากต่างประเทศสมัยก่อน จึงต้องคำนึงถึงปัจจัยทาง สรีรวิทยาของเมล็ดพันธุ์ไม่เป็นที่สำคัญ

ปัจจุบันการนำพรรณไม้พื้นเมืองมาเป็นพรรณไม้ปลูกประดับ ให้ร่มเงา ฯลฯ ยังอยู่ในวงจำกัดเช่นเดียวกับการใช้ประโยชน์

เนื้อไม้ซึ่งจำกัดชนิดอยู่ตามตลาดการค้าไม้
เพียงไม่กี่ชนิด มูลเหตุสำคัญประการหนึ่ง
ก็คือเรายังไม่รู้จักและไม่รู้ถึงคุณค่าทรัพยากร
ทางพืชของประเทศดีพอ การนำพรรณไม้
พื้นเมืองของประเทศมาใช้ประโยชน์ทางด้าน

๑. ควรพิจารณาพรรณไม้ชนิดที่
สามารถขึ้น เจริญเติบโตได้ดีในท้องถิ่น
ที่พรรณไม้ที่ปลูกขึ้น เจริญเติบโตได้ดีบนพื้นที่
หนึ่ง เมื่อนำไปปลูกบนพื้นที่และสิ่งแวดล้อม
ที่แตกต่างกัน การเจริญเติบโตของต้นไม้

แคนาหรือแคทง (Dolichandrone
columnaris) เป็นพรรณไม้โตเร็วไม่
ผลัดใบชนิดหนึ่งของภาคใต้ มีพุ่ม
เรียวยอดเป็นทรงระฆัง เหมาะแก่การ
หรับปลูกตามถนน สวนสาธารณะ
ในเมือง และตามทางหลวง แต่
พรรณไม้ชนิดนี้เป็นที่รู้จักกันน้อย
มาก ทั้งค้นพบใหม่เป็นครั้งแรกของ
โลกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๘

ป่าไม้ เกษตรกรรม เกษตรกรรม ฯลฯ จึงมีเพิ่ม
ขึ้นเพียงไม่กี่ชนิดในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา
ส่วนในอุ้งยังคงอาศัยพรรณไม้จากต่าง
ประเทศที่รู้จักกันทั่วไปมาใช้ประโยชน์ทาง
ด้านต่าง ๆ ดังกล่าว เป็นการลดความเสี่ยงและ
ระยะเวลาในการศึกษาทดสอบชนิดพรรณไม้
ที่เหมาะสม ดังนั้นพรรณไม้ไทยหลายชนิด
ตั้งแต่ครั้งโบราณกาลจึงถูกละเลยจนแทบไม่
มีผู้ได้รู้จัก เช่น การะเกด (Pandanus
ectorius), แก้วกาหลง (Hydnocarpus an-
thelminthicus), คัดเค้า (Randia siamen-
sis), จันทน์กะพ้อ (Vatica diospyroides),
ตี้ว (Cratoxylum cochinchinense), แต้้ว
(Cratoxylum maingayi), มะลูลี (Jasmi-
num multiflorum), ลำตวน (Melodorium
fruticosum), สร้อยสุมาลี (Parameria
barbara), สาบหนูต (Desmos chinensis)

อาจจะชะงักงัน ถึงแม้ว่าพรรณไม้ชนิดนั้นจะ
มีลักษณะ คุณค่าดีเพียงใด แต่เมื่อปลูกแล้ว
ไม่เจริญเติบโต ไม่มีความสมบูรณ์เท่าที่ควร
ก็ไม่ควรพิจารณาพรรณไม้ชนิดดังกล่าว

๒. เป็นพรรณไม้ที่ปลูกขึ้นง่าย เติบ
โตเร็วพอสมควร ไม่จำเป็นต้องบำรุงรักษา
มากนัก และเสียค่าใช้จ่ายในการปลูก บำรุง
รักษาต่าง ๆ น้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับ
ประโยชน์ที่จะพึงได้รับ เนื่องจากการปลูก
ต้นไม้ในที่ชุมชน ตามถนน เรามักจะเลือก
ทำเลหรือพื้นที่ดินที่เหมาะสมไม่ได้ โดย
เฉพาะย่านชุมชนหรือถนนที่สร้างเสร็จใหม่ ๆ
จะมีสภาพดินค่อนข้างเลว

๓. เป็นพรรณไม้ที่มีพุ่มใบทึบและ
แมกกิ่งก้านสาขาพอสมควร ตรงตามวัตถุประสงค์
เบื้องต้นเพื่อต้องการใช้ร่มเงา ดังนั้นพรรณ
ไม้ที่ไม่ผลัดใบ มีพุ่มใบเขียวชอุ่มตลอดปี ควร
จะได้รับการพิจารณาเป็นอันดับแรก หรือถ้า
เป็นพรรณไม้ผลัดใบ ควรเลือกชนิดที่มีระยะ
เวลาผลัดใบไม่พร้อมกัน หรือผลัดใบในช่วง

ข้อควรพิจารณาในการปลูกต้นไม้สำหรับ
เมืองและตามเส้นทางสัญจร

▲ คิมเบิลทะเล (Cerbera manghas) พบขึ้นตามคันหลังป่าชายเลนทั่วไป เป็นพรรณไม้โตเร็วไม่ผลัดใบ เรือนยอดเป็นพุ่มกลม ทนทานต่อสภาพแวดล้อมในเมือง ในสิงคโปร์นิยมปลูกประดับกันทั่วไปตามถนน ส่วนในประเทศไทยยังไม่พบผู้ใดนำมาใช้ประโยชน์ในลักษณะดังกล่าว

ระยะเวลาสั้น ๆ พรรณไม้บางชนิดเปลี่ยนสีสีนของใบในช่วงผลัดใบ เมื่อนำมาปลูกรวมกลุ่มหรือเป็นแถวเป็นแนวต่อเนื่อง ก็จะทำให้ความสวยงามอีกแบบหนึ่งนอกเหนือจากร่มเงาของต้นไม้

๔. ไม่ควรเลือกไม้ผลซึ่งคนและสัตว์ชอบกินมาปลูกบนพื้นที่ชุมชนสาธารณะ เพราะจะมีการรบกวนต้นไม้อยู่เสมอ ทำให้ต้นไม้หูดุโรรม ไม่เจริญเติบโตเท่าที่ควร หรือถ้าเป็นสัตว์จำพวกนก เมื่อเวลาผ่านไปผลไม้ (เช่น ตะขบบ้าน, ไทร) ก็จะถ่วงมูลทำให้พื้นที่และถนนสกปรก

๕. เป็นพรรณไม้ที่ปลูกแล้วไม่ทำ ความเสียหายแก่พื้นที่ ถนน หรือไหล่ทาง พรรณไม้บางชนิดเมื่อเจริญเติบโตมากขึ้นมีเรือนรากที่แข็งแรง สามารถดันพื้นบาทวิถี พื้นถนน ฯลฯ เสียหายได้ เช่น โพ ไทร

หลายชนิด

๖. ไม่ควรเลือกพรรณไม้ที่ผลหรือเมล็ดทำให้เกิดอันตราย หรือก่อให้เกิดความรำคาญ ไม่สะดวกแก่รถยนต์ยาน หรือการสัญจรในชุมชน พรรณไม้บางชนิด เช่น จามจุรี ผลมียางเหนียว เมื่อร่วงหล่นกระจัดกระจายบนพื้นถนน บาทวิถี ในระยะติดผล ทำให้ผิวทางลื่นเกิดอันตรายหรืออุบัติเหตุได้ง่าย พรรณไม้บางชนิด เช่น นางนกยูงฝรั่ง มีปีกใหญ่ เกาะเกาะทางสัญจรในระยะติดผล ดังนั้น เมื่อจะปลูกพรรณไม้จำพวกนี้ตามทางหลวง ควรปลูกต้นไม้ให้ห่างจากรoad ทาง ๒ ฟากถนน ในระยะที่ปลอดภัยแก่รถยนต์ยาน

๗. ควรเน้นการปลูกต้นไม้เป็นกลุ่มๆ มีชั้นไม้ลดหลั่นเปลี่ยนแบบป่าธรรมชาติ (informal style) จะให้ความรู้สึกต่อเนื่องอันรื่นรมย์ และเพิ่มความเขียวขจีให้แก่ชุมชนได้บนพื้นที่อันจำกัด.

บรรณานุกรม

๑. เต็ม สมิตินันท์. พันธุ์ไม้ป่าเมืองไทย. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อักษรพาณิชย์, ๒๕๑๔.
๒. คณะกรรมการฝ่ายหาทุนมูลนิธิสวนหลวง ร. ๙. พรรณไม้ในสวนหลวง ร. ๙. กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุดการพิมพ์, ๒๕๓๐.

ตารางที่ ๑ : รายชื่อไม้ต้นและไม้พุ่มที่นิยมปลูกกันทั่วไปในเมืองต่าง ๆ ในประเทศไทย

วงศ์	ชนิด	ชื่อพื้นเมือง	ถิ่นดั้งเดิม	นิเวศวิทยา (เฉพาะพรรณไม้ท้องถิ่น)
Annonaceae	1. <i>Cananga odorata</i>	กระดังงา	ภูมิภาคมาเลเซีย	
	2. <i>Polyalthia longifolia</i>	ชโคกอินเดีย	อินเดีย	
Apocynaceae	3. <i>Plumeria acutifolia</i>	คันทม จำปาขาว	อเมริกากลาง	
	4. <i>P. alba</i>	คันทมขาว	อเมริกากลาง	
	5. <i>P. obtusa</i>	คันทมขาว	อเมริกากลาง	
	6. <i>P. rubra</i>	คันทมแดง	อเมริกากลาง	
Bignoniaceae	7. <i>Jacaranda filicifolia</i>	ครีตริง	อเมริกาเขตร้อน	
	8. <i>Millingtonia hortensis</i>	ปีบ	ไทย	ป่าเบญจพรรณ
	9. <i>Radermachera ignea</i>	ภาวะคลองคำ	ไทย	ป่าดิบแล้ง
	10. <i>Spathodea campanulata</i>	แคแสด	แอฟริกาตะวันตก	
	11. <i>Tabebuia rosea</i>	ชมพูพันธุ์ทิพย์, ธรรมบุษยา	อเมริกากลาง	
	12. <i>Tecoma stans</i>	ทองอุไร	อเมริกาเขตร้อน	
Bixaceae	13. <i>Bixa orellana</i>	คำแสด	อเมริกาเขตร้อน	
Casuarinaceae	14. <i>Casuarina equisetifolia</i>	สนทะเล	ไทย	ป่าชายหาด
	15. <i>C. junghuhniana</i>	สนประดิพัทธ์	อินโดนีเซีย	
Cochlospermaceae	16. <i>Cochlospermum religiosum</i>	ไม้ยาค้า, สุพรรณนิการ์	อเมริกาเขตร้อน	
Combretaceae	17. <i>Terminalia catappa</i>	ทุกวาง	ไทย	ป่าชายหาด
Dipterocarpaceae	18. <i>Dipterocarpus ulatus</i>	ยางนา	ไทย	ป่าดิบแล้ง

วงศ์	ชนิด	ชื่อพื้นเมือง	ถิ่นดั้งเดิม	นิเวศวิทยา (เฉพาะพรรณไม้ท้องถิ่น)
Guttiferae	19. <i>Ilopea odorata</i>	ตะเคียนทอง	ไทย	ป่าดิบแล้ง
	20. <i>Shorea roxburghii</i>	พะยอม	ไทย	ป่าเบญจพรรณ, ป่าดิบแล้ง
	21. <i>Calophyllum inophyllum</i>	สารภีทะเล, กระดังง์	ไทย	ป่าชายหาด
	22. <i>Mammea siamensis</i>	สารภี	ไทย	ป่าดิบชื้น, ป่าดิบแล้ง
	23. <i>Mesua ferrea</i>	มุนนาคน	ไทย	ป่าดิบชื้น, ป่าดิบแล้ง
Leguminosae	24. <i>Acacia auriculae formis</i>	กระถินณรงค์	ออสเตรเลีย	
	25. <i>Bauhinia purpurea</i>	รงโค	ฟิลิปปินส์	
	26. <i>Butea monosperma</i>	ทองกวาว	ไทย	ป่าเบญจพรรณ
	27. <i>Cassia bakeriana</i>	กัลปพฤกษ์	ไทย	ป่าเบญจพรรณ
	28. <i>C. bicapsularis</i>	ทรงกลด	อเมริกาใต้	
	29. <i>C. fistula</i>	ชัยพฤกษ์, วาเชพฤกษ์, ฐาน	ไทย	ป่าเบญจพรรณ
	30. <i>C. garrettiana</i>	แสมสาร	ไทย	ป่าเบญจพรรณ
	31. <i>C. grandis</i>	กาฬพฤกษ์	อเมริกาเขตร้อน	
	32. <i>C. javanica</i> ssp. <i>nodosa</i>	กาลพฤกษ์	ไทย	ป่าดิบชื้น
	33. <i>C. siamea</i>	จีนเหล็ก	ไทย	ป่าเบญจพรรณ
	34. <i>C. spectabilis</i>	จีนเหล็กอเมริกัน	อเมริกาเขตร้อน	
	35. <i>C. surattensis</i>	ทรงบาดาล	อินเดีย	
	36. <i>Delonix regia</i>	นางนกยูงฝรั่ง	มาดากัสการ์	
	37. <i>Erythrina fusca</i>	ทองเหลืองน้ำ	ไทย	ริมแม่น้ำ, ลำคลอง
	38. <i>E. variegata</i>	ทองเหลืองดำ	ไทย	ริมแม่น้ำ, ลำคลอง
	39. <i>Gliricidia sepium</i>	แคฝรั่ง	อเมริกาเขตร้อน	

วงศ์	ชนิด	ชื่อพื้นเมือง	ถิ่นดั้งเดิม	นิเวศวิทยา (เฉพาะพรรณไม้ท้องถิ่น)
Loganiaceae	40. <i>Leucaena leucocephala</i>	กระถิน	อเมริกาเขตร้อน	ป่าดิบแล้ง ป่าชายหาด ป่าดิบชื้น ป่าเต็งรัง, ป่าเบญจพรรณ ป่าดิบชื้น พื้นที่โล่งชื้นและของป่าดิบใกล้ฝั่งทะเล
	41. <i>Peltophorum dasyrachis</i>	ชะวาง, คางสูง, นนทรี	ไทย	
	42. <i>P. pterocarpum</i>	นนทรี	ไทย	
	43. <i>Phyllocarpus septentrionalis</i>	ประดู่แดง, วาสุเทพ	กัวเตมาลา	
	44. <i>Pithecellobium dulce</i>	มะขามเทศ	อเมริกาเขตร้อน	
	45. <i>Pterocarpus indicus</i>	ประดู่บ้าน	ไทย	
	46. <i>P. macrocarpus</i>	ประดู่ป่า	ไทย	
	47. <i>Samanea saman</i>	จามจุรี	อเมริกาเขตร้อน	
	48. <i>Saraca thaipingensis</i>	ชโคกเหนือขง	ไทย	
	49. <i>Tamarindus indica</i>	มะขาม	เอเชียตะวันตก, แอฟริกา	
Lythraceae	50. <i>Fagraea fragrans</i>	กันเกรา, ต่าเสา	ไทย	
Meliaceae	51. <i>Lagerstroemia indica</i>	ปีแฉ่ง	อินเดีย	
	52. <i>L. floribunda</i>	ตะแบกนา	ไทย	
	53. <i>L. loudonii</i>	เสลาใบใหญ่, อินทรีจิต	ไทย	
	54. <i>L. macrocarpa</i>	อินทนิลบก	ไทย	
	55. <i>L. speciosa</i>	อินทนิลน้ำ	ไทย	
	56. <i>Azadirachta indica</i>	สะเดา	ไทย	
	57. <i>Melia azedarach</i>	เสียน	ไทย	
	58. <i>Swietenia macrophylla</i>	มะฮอกกานีใบใหญ่	อเมริกาเขตร้อน	
Moraceae	59. <i>S. mahogani</i>	มะฮอกกานีใบเล็ก	อเมริกาเขตร้อน	
	60. <i>Ficus benjamina</i>	ไทรย้อยใบแหลม	ไทย	

วงศ์	ชนิด	ชื่อพื้นเมือง	ถิ่นดั้งเดิม	นิเวศวิทยา (เฉพาะพรรณไม้ท้องถิ่น)
Myrtaceae	61. <i>F. microcarpa</i>	ไทรย้อยใบขี้	ไทย	ริมน้ำใกล้ฝั่งทะเล ป่าเบญจพรรณ
	62. <i>Streblus asper</i>	ช่อขม	ไทย	
	63. <i>Callistemon lanceolatus</i>	แปรงล้างขวด	ออสเตรเลีย	
	64. <i>Eucalyptus camaldulensis</i>	ยูคาลิป	ออสเตรเลีย	
Palmae	65. <i>Elacis guineensis</i>	ปาล์มน้ำมัน	แอฟริกากลาง	ป่าดิบชื้น, ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ
	66. <i>Roystonea regia</i>	ปาล์มขวด	อเมริกาเขตร้อน	
Polygonaceae	67. <i>Triplaris cummingiana</i>	ป่าโลซานโต	อเมริกาเขตร้อน	
Salicaceae	68. <i>Salix babylonica</i>	หว้า	เอเชียตะวันตก	
Sapotaceae	69. <i>Mimusops elengi</i>	พิศุค	ไทย	
Tiliaceae	70. <i>Muntingia calabura</i>	ตะขบบ้าน	อเมริกาเขตร้อน	
Verbenaceae	71. <i>Tectona grandis</i>	สัก	ไทย	

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๒ : รายชื่อไม้ต้นพื้นเมืองของไทยที่ควรใช้ปลูกให้ร่มหรือปลูกประดับตามทางหลวงสายต่าง ๆ

วงศ์	ชนิด	ชื่อพื้นเมือง	นิเวศวิทยา
Apocynaceae	1. <i>Alstonia macrophylla</i>	หุ้งฟ้า	ป่าดิบชื้น
	2. <i>A. scholaris</i>	สัตบรรณ, ดินเบ็ด	ป่าดิบชื้น, ป่าดิบแล้ง
	3. <i>Cerbera manghas</i>	ดินเบ็ดทราย	ป่าชายหาด
	4. <i>C. odollum</i>	ดินเบ็ดทะเล	ป่าชายหาด
Bignoniaceae	5. <i>Burnettia kerrii</i>	แคยู่	ป่าเบญจพรรณ
	6. <i>B. pagettii</i>	แคขาว	ป่าเบญจพรรณ
	7. <i>Dolichandrone columnaris</i>	แคนา	พื้นที่โล่งชื้นและใกล้ฝั่งทะเล
	8. <i>D. serrulata</i>	แคทุ่ง	ป่าเบญจพรรณ
	9. <i>Millingtonia hortensis</i>	ปีบ	ป่าเบญจพรรณ
	10. <i>Radermachera ignea</i>	กาชะลูดคำ	ป่าดิบแล้ง
Casuarinaceae	11. <i>Casuarina equisetifolia</i>	สนทะเล	ป่าชายหาด
Combretaceae	12. <i>Terminalia catappa</i>	ชูกวาง	ป่าชายหาด
Crypteroniaceae	13. <i>Crypteronia paniculata</i>	กะชาม	ป่าดิบชื้น, ป่าดิบแล้ง
Dipterocarpaceae	14. <i>Dipterocarpus alatus</i>	ยางนา	ป่าดิบแล้ง
	15. <i>Hopea odorata</i>	ตะเคียนทอง	ป่าดิบแล้ง
Guttiferae	16. <i>Shorea roxburghii</i>	พะยอม	ป่าเบญจพรรณ, ป่าดิบแล้ง
	17. <i>Calophyllum inophyllum</i>	สารภีทะเล, กระหัง	ป่าชายหาด
Lauraceae	18. <i>Cinnamomum iners</i>	เรียม	ป่าดิบแล้ง
	19. <i>Litsea grandis</i>	หัง, กระหัง, กระหังใบใหญ่	ป่าดิบชื้น

วงศ์	ชนิด	ชื่อพื้นเมือง	นิเวศวิทยา
Lecythidaceae	20. <i>Barringtonia asiatica</i>	จิกทะเล	ป่าชายหาด
	21. <i>Careya sphaerica</i>	กระโดน	ป่าเบญจพรรณ
Leguminosae	22. <i>Albizia chinensis</i>	กานหลวง	ป่าดิบเขา
	23. <i>A. lebbeck</i>	พุดักษ์	ป่าเบญจพรรณ
	24. <i>A. lebbeckoides</i>	คาง	ป่าเบญจพรรณ
	25. <i>A. lucidior</i>	ปิ่นแดง	ป่าเบญจพรรณ
	26. <i>A. odoratissima</i>	คางแดง	ป่าเบญจพรรณ
	27. <i>A. procera</i>	ถ่าน	ป่าเบญจพรรณ
	28. <i>Bauhinia malabarica</i>	ตัวเสี้ยว	ป่าเบญจพรรณ
	29. <i>B. variegata</i>	เสี้ยวคอกกราว	ป่าเบญจพรรณ
	30. <i>Butea monosperma</i>	ทองกวาว	ป่าเบญจพรรณ
	31. <i>Cassia bakeriana</i>	กิลปพุดักษ์	ป่าเบญจพรรณ
	32. <i>C. fistula</i>	รัยพุดักษ์, ราชพุดักษ์, กูน	ป่าเบญจพรรณ
	33. <i>C. garrettiana</i>	แหมสาร	ป่าเบญจพรรณ
	34. <i>C. siamea</i>	ซีเหล็ก	ป่าเบญจพรรณ
	35. <i>Dalbergia bariensis</i>	ตะปุงแกตบ, กระจิบ	ป่าดิบแล้ง
	36. <i>Dialium cochinchinense</i>	เรลง, หีบ	ป่าดิบแล้ง
	37. <i>Erythrophleum succirubrum</i>	พันชาติ, ซาก	ป่าเบญจพรรณ, ป่าดิบแล้ง
	38. <i>E. teysmannii</i>	พันชาติ, ซาก	ป่าเบญจพรรณ, ป่าดิบแล้ง
	39. <i>Millettia atropurpurea</i>	แซะ	ป่าดิบชื้น
	40. <i>M. kangensis</i>	กระเจาะ	ป่าเบญจพรรณ

วงศ์	ชนิด	ชื่อพื้นเมือง	นิเวศวิทยา
Loganiaceae Lythraceae	41. <i>M. leucantha</i>	ระจาะ, กระที่ระควาย	ป่าเบญจพรรณ
	42. <i>Peltophorum dasyrachis</i>	ชะวาง	ป่าดิบแล้ง, ป่าเบญจพรรณ
	43. <i>P. pterocarpum</i>	นนทรี	ป่าชายหาด
	44. <i>Pterocarpus indicus</i>	ประดู่บ้าน, ชังสนา	ป่าดิบชื้น
	45. <i>P. macrocarpus</i>	ประดู่ป่า	ป่าเบญจพรรณ, ป่าดงรัง
	46. <i>Suracu indica</i>	โลก	ป่าดิบแล้ง
	47. <i>S. thaipingensis</i>	โลกเหล็ก	ป่าดิบชื้น, ป่าดิบแล้ง
	48. <i>Fagraea fragrans</i>	กัมเกวรา	พื้นที่โล่งชื้นและรอบป่าดิบใกล้ฝั่งทะเล
	49. <i>Lagerstroemia floribunda</i>	ตะแบกนา	ป่าดิบชื้น, ป่าดิบแล้ง
	50. <i>L. loudonii</i>	เสลาใบใหญ่, อินทรีด	ป่าดิบแล้ง
51. <i>L. macrocarpa</i>	อินทนิลบก	ป่าเบญจพรรณ	
52. <i>L. speciosa</i>	อินทนิลน้ำ	ป่าดิบชื้น	
53. <i>L. tomentosa</i>	เสลาดอกขาว	ป่าเบญจพรรณ	
Malvaceae	54. <i>Hibiscus tiliaceus</i>	ปอทะเล	ป่าชายหาด
Meliaceae	55. <i>Thespesia populnea</i>	โพทะเล	ป่าชายหาด
	56. <i>Azadirachta indica</i>	สะเดา	ป่าเบญจพรรณ
Moraceae	57. <i>A. excelsa</i>	เทียม, สะเดาช้าง	ป่าดิบชื้น
	58. <i>Melia azedarach</i>	เลี่ยน	ป่าดิบแล้ง, ป่าเบญจพรรณ
Mynaceae	59. <i>Sireblus asper</i>	ร้อย	ป่าเบญจพรรณ
Mynaceae	60. <i>Eugenia cumini</i>	หว่า	ป่าเบญจพรรณ, ป่าดิบแล้ง
	61. <i>E. grandis</i>	เมา	ป่าชายหาด

วงศ์	ชนิด	ชื่อพื้นเมือง	นิเวศวิทยา
Sapotaceae	62. <i>Melaleuca cajuputi</i>	เสม็ด	ป่าโปร่งชายหาด
Simaroubaceae	63. <i>Planchonella obovata</i>	งาไซ	ป่าชายหาด, ป่าเชิงทรง
Tiliaceae	64. <i>Ailanthus triphysa</i>	ยมป่า	ป่าดิบแล้ง
Verbenaceae	65. <i>Microcos paniculata</i>	พลับพลา, พลา	ป่าดิบแล้ง, ป่าเบญจพรรณ
	66. <i>Peronema canescens</i>	สังแก	ป่าดิบชื้น
	67. <i>Tectona grandis</i>	สัก	ป่าเบญจพรรณ
	68. <i>Vitex pinnata</i>	ตีนนก	ป่าเบญจพรรณ, ป่าดิบแล้ง